

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

XXVI.évf. (2016) 51.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

XXVI.évf. (2016) 51.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság
Budapest

Tisztelt olvasó!

A tanulmányok szövegét ugyan szakmai lektorálás nyomán publikáljuk, azonban a szerzői szuverenitást a szerkesztőség tiszteletben tartja. A szerzők — tudomány határain belüli — álláspontját akceptáljuk. A szerkesztőség és a szerzők közötti esetleges véleménykülönbséget a szerkesztőség a jegyzetekben juttatja kifejezésre, amennyiben elkerülhetetlennek tartjuk a szerzőtől eltérő szerkesztőségi álláspont megjelentetését. A szerzői szabadság határának a tudományos művekkel szembeni elvárásnak való megfelelést tartjuk, tartalmi és formai tekintetben egyaránt.

Kiadó:

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Székhely:

✉: H-1037 Budapest, Haránt u. 12.

Főszerkesztő és felelős kiadó: Dr. PARÁDI József nyugalmazott főiskolai tanár

Szerkesztő: PARÁDI Ákos

Német recenziók: ARTNER Ramona

Angol recenziók: VARJÚ László

Szerkesztőbizottság elnöke: Dr. MEZEY Barna prof.

Szerkesztőbizottság tagjai: Dr. SZAKÁLY Sándor prof.

Dr. BODA József docens

A szerkesztőség elérhetősége:

✉: H-1037 Budapest, Haránt u. 12.

☎: (+36/06-1) 250-6199

☎: (+36/06-70) 326-1150

@: RTF@gmail.hu

HU ISSN 1216-6774

Budapest

2016

Tisztelt Elnök Úr!

Tisztelettel és egyben örömmel tájékoztatom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága, az éves tervében foglaltaknak és az Önök kérésének megfelelően megvizsgálta a hadtudományban meglévő mértékadó folyóiratokat, továbbá az új kérelmeket.

Megköszönjük az adatszolgáltatás során nyújtott segítségüket és együttműködésüket.

A kérelmek elbírálását követően a Hadtudományi Bizottság a hadtudományban mértékadó folyóiratok listájára, 2008-tól felvette a következő folyóiratot:

„Rendvédelem-történeti Füzetek, HU-ISSN 1216-6774”

Tisztelt Elnök Úr! További tudományos munkájukhoz a Bizottság nevében kívánunk Önnek, a magyar tudomány, benne a hadtudomány nem kis felelősséggel járó szolgálatában kiapadhatatlan alkotóerőt és kitűnő egészséget, sok sikert és eredményt.

Budapest, 2008. június 09-én.

Szívélyes üdvözlettel:

Dr. FELHÁZI Sándor
sk. titkár

Ars dictandi

A *Rendvédelem-történeti Füzetek* (*Acta Historiae Praesidii Ordinis*), HU-ISSN 1216-6774. periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alapítása évében hozta létre és 1991-től jelennek meg a folyóirat számai. A tudományos társaság által létrehozott sorozatok között e periodika volt az első. A periodika célja, hogy a magyar rendvédelem-történet körében keletkezett új kutatási eredmények számára bemutatási lehetőséget teremtsen.

Az alapítók szándéka szerint:

- a periodika számaiban — évente többnyire két alkalommal — a tudományos közlés igényeinek megfelelő tanulmányok jelenhetnek meg;
- azokat az írásműveket fogadja be a lap, amelyek tartalma a magyar rendvédelem-történet körébe tartozik, vagy azzal összefüggésben áll.

Mivel a lapalapítás óta eltelt huzamos idő után is az egyetlen magyar nyelvű periodika maradt, amely fő feladatának a nemzeti rendvédelem-történetünk művelési eredményeinek tudományos színvonalú közzétételét tekintette, ezért olyan indexrendszerrel erősítettük meg a folyóiratot, amelynek a használata segítséget jelenthet a téma iránt érdeklődőknek és az abban elmélyülni kívánók számára egyaránt.

A folyóirat tudományos jellegéből fakadóan világnézeti prekonceptióktól terheletlen írások közlésétől tartózkodik. A történelmi tényeket, a kutatási eredményeket ismertető, azokból egzakt következtetéseket levonó alkotásokat teszünk közzé.

Összességében a szerkesztőség — az alapítók szellemiségének megfelelően — arra törekszik, hogy a folyóiratban a magyar rendvédelem-történet körébe tartozó azon írásművek jelenjenek meg, amelyek megfelelnek a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek.

SZERZŐK

Dr. BERKI Imre

(+36/06-20) 424-1691 ; berki.imre@gmail.com

A történelemtudomány Ph.D. doktora. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Katasztrófaelhárítás-történeti Szakosztályának szakosztálytitkára. Kutatási területe az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc, valamint XIX-XX. századi magyar tűzoltóság története.

Dr. PARÁDI József

(+36/06-70) 326-1151 ; paradi.jozsef@gmail.com

Bölcsészdoktor, a hadtudomány kandidátusa, nyugállományú főiskolai tanár. A Hadtudományi Doktori Iskola és a Rendészet-tudományi Doktori Iskola témavezető oktatója. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöke. A rendvédelem-történet magisztere. Határőrizet-történeti szakértő. A *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774. és a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257. periodikák főszerkesztője, „A magyar rendvédelem-történet öröksége.” HU-ISSN 2062-8447, „A magyar rendvédelem-történet hagyatéka” HU-ISSN 2064-4728, a „Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában” HU-ISSN 2064-5333, a „Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok” HU-ISSN 2415-9875 és a „Salutem” HU-ISSN 2416-2078. könyvsorozatok sorozat-szerkesztője. Kutatási területe a polgári magyar állam rendvédelem-története.

SOM Krisztián

(+36/06-70) 230-9318 ; som.krisztian@hotmail.com

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a magyar útlevel-, és határforgalom ellenőrzés története.

Dr. SUBA János

(+36/06-30) 566-7120 ; suba.janos@mail.militaria.hu

A történelem segédtudományai (történeti-földrajz) egyetemi doktora, a történelemtudomány Ph.D. doktora. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnökségi tagja. A rendvédelem-történet magistere. A magyar Hadtudományi Társaság Tagja. Kutatási területe a történeti földrajz, a XVIII-XX. századi magyar állam határának története, objektumtörténet, a magyar fegyveres erők diszlokációjának története, Kárpát-medencei erődítések.

VEDÓ Attila

(+36/06-30) 963-6119 ; horatis@gmail.com

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. A Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara Hadtudományi Doktori Iskolájának doktorandusza. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar államhatár, a polgári magyar állam közrendvédelmi tevékenysége és a Magyar Királyi Csندőrség története.

Dr. ZSIGOVITS László

(+36/06-30) 261-9008 ; zsigovits.laszlo@uni-nke.hu

A hadtudomány kandidátusa. Nyugállományú egyetemi docens. A Hadtudományi Doktori Iskola, a Katonai Műszaki Doktori Iskola és a Rendészet-tudományi Doktori Iskola témavezető oktatója. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Határőrizet-történeti Szakosztályának szakosztályvezetője. A Magyar Hadtudományi Társaság Tagja. Kutatási területe a XX. századi magyar határőrizet története és a számítástechnika rendvédelmi alkalmazása.

Piktogram

A rendvédelem-történeti elismerések

25 év a Magyar Rendvédelem-történet Szolgálatában Emlékérme

Rendvédelem-történetért Díj

Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet kiváló művelőjének

Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának

Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet kiváló művelőjének

Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának

Rendvédelem-történetért Érdemérem

A SZERKESZTÉS ÚJ MUNKATÁRSAI

A *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 tudományos periodika szellemi alkotóműhelye XXVI. évf. (2016) 51. számával kezdődően szerkesztőbizottsággal erősödött meg. A szerkesztőbizottság tagjai már korábban is publikáltak a periodikában számos színvonalas írásművet. Szerkesztőségünk meggyőződése, hogy a szakterület tudományos művelése során keletkezett eredményeik, szerkesztési tapasztalataik és műhelyteremtő munkásságuk hozadéka eredményesen fogja szolgálni tudományos folyóiratunk színvonalának megtartását, illetve gyarapítását. Továbbá meggyőződésünk, hogy VARJÚ László személyében lapunk szerkesztősége olyan munkatárssal erősödik, aki eredményesen hozzásegíti a közölt tanulmányok nemzetközi publikáció azonosító adatbázisában való szerepeltetését.

Ezúton mondunk köszönetet dr. BODA Józsefnek, dr. MEZEY Barnának és dr. SZAKÁLY Sándornak, hogy a szerkesztőbizottsági tisztségek elvállalásával elősegítik a magyar rendvédelem-történet kutatási eredményeinek közkinccsá tételét, valamint VARJÚ Lászlónak azért, hogy hozzásegíti folyóiratunknak a nemzetközi adatbázisban való megjelenését.

Dr. MEZEY Barna prof.
ELTE-ÁJK MÁJT tanszékvezető, ELTE rektora
az állam- és jogtudomány kandidátusa,
a Magyar Tudományos Akadémia doktora
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE

Könyvek:	54
Könyvrészek:	142
Tanulmányok:	138
Egyéb közlemények:	76
Független idézetek:	526
Hirsch-index:	9

A tudásmetriai adatok a Magyar Tudományos Művek Tárában 2016. XI. 24-én közöltekkel azonosak.

Tudományos kutatások

- 1976-1983, 2007-2009 a HABSBURG-ellenes RÁKÓCZI-szabadságharc államának jogalkotása.
- 1983-1986 a magyarországi cigányság jogtörténeti aspektusai.
- 1985- a magyar büntetés-végrehajtási jog története, a polgári börtönügy kialakulása.
- 1989 (Universitát Wien) az osztrák dologházügy a XVIII-XIX. században.
- 1990 (Universitát Trier, Universitát Kiel, Universitát Bonn) a német büntetés-végrehajtási jog fejlődése.
- 1991- az európai parlamentarizmus története és a magyarországi parlamenti kormányzat.
- 1991-1992 (Universitát Trier) a büntetőjog és a büntetés-végrehajtás a német államokban a XVI-XIX. században.
- 1993 (Universitát Göttingen) a parlamentáris intézmények a német alkotmánytörténetben.
- 1994 (Universitát Heidelberg) a rendvédelem-történet német modellje.
- 1994- magyar rendvédelem-történet különös tekintettel a büntetés-végrehajtás helyzetére.
- 1996 (Universitát Trier) a büntetés-végrehajtás történetének német szakirodalma.
- (Universitát Basel) a svájci büntetés-végrehajtási jog története, intézethálózat és börtönépítész.

Doktori disszertációk témavezetései és bírálatai

- 9 megvédett disszertáció.
- 7 folyamatban lévő doktori disszertáció.
- 20 hivatalos bíráló (3 CSc + 17 PhD) és 20 bírálóbizottsági tag.

Tudományos sorozatok szerkesztései, társszerkesztései

- 1974 Tudományos diákköri dolgozatok I-II.
- 1976-1986 Fiatal Oktatók Műhelytanulmányai.
- 1977-1982 Az ELTE tudományos diákköreinek évkönyve.
- 1978-1984 Tudományos Diákköri Füzetek.
- 1979 Tudományos diákkörökre vonatkozó jogszabályok.

- 1981- A magyar állam- és jogtörténeti bibliográfiák.
- 1986-1992 Jogtörténeti Szemle.
- 1993- Jogtörténeti Értekezések.
- 1994- Rechtsgeschichtliche Vorträge.
- 1995- Essays of Legal History.
- 2004- Ungarische Rechthistoriker.
- 2007- Junge Ungarische Rechthistoriker.
- 2007-2010 A Magyar Jogtudomány klasszikusai.

Tudományos periodikák szerkesztőbizottsági, tanácsadó testületi tagságai

- 1994-1999 Magyar Jogász Napló.
- 1998-2008 Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Évkönyvei.
- 2000- Börtönügyi Szemle.
- 2000- Magyar Rendészet.
- 2003- Jogtörténeti Szemle.
- 2005-2011 JogOk - Jogász Oktatás.
- 2005- Miskolci Jogi Szemle.
- 2005- European Lawyer Journal.
- 2006- Iustum Aequum Salutera.
- 2009- Journal of European of History of Law.

Elismerések

Rendvédelem-történetért:

☞ 1998 ; ✱2001 ; ⬠2004 ; ✱2006 ; ☼ 2011 ; a magyar rendvédelem-történet magistere 2008, ☒2010 ;
 Ⓐ2015

Általában a tudományos munkáért:

Hajnóczy Érem 1976 ; Kiváló Tudományos Diákköri Munkáért 1985 ; a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje 2005 ; A Büntetés-végrehajtás Díszkardja 2008 ; Büntetés-végrehajtási szolgálatért emléklapok arany fokozata 2013 ; Vámbéry emlékérem I. fokozat 2013 ; A Büntetés-végrehajtási Szervezet „Candidate et Fideliter!” Emlékérme 2015.

Hazai és külföldi tudományos szervezetek és testületek tagságai : 42

Tisztségek szakmai tudományos szervezetekben

- 1985-1990 a Magyar Jogász Szövetség Római jogi és Jogtörténeti Szakosztályának titkára.
- 1990-1995 a Magyar Jogászegylet Jogtörténeti Osztályának titkára, (2007-) elnöke.
- 1991-2000 a Magyar Börtönügyi Társaság Történeti Szekciójának elnöke.
- 1991-2001 a Magyar Börtönügyi Társaság elnökségi tagja.
- 1992-1996 a Tehetségért Mozgalom jogi ágazatának elnöke.
- 1996-1999 Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottság Jogtörténeti Albizottságának titkára.
- 2001- Tárkány Szűcs Ernő jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi kutatócsoport elnöke.
- 2001-2008 a Magyar Börtönügyi Társaság alelnöke.
- 2002-2005 Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottság Jogtörténeti Albizottságának elnöke.
- 2004-2008 Magyar Rektori Konferencia Jogi és Igazgatási Szakbizottságának elnöke.
- 2008- Magyar Börtönügyi Társaság elnöke.
- A Magyar Tudományos Akadémia nem akadémikus köztestületi tagok választott közgyűlési képviselője.
- 2010-2012 A Magyar Rektori Konferencia Jövőképzőbizottságának elnöke.
- 2011-2013 A Magyar Rektori Konferencia elnöke.
- 2014- Országos Tudományos Diákköri Tanács elnöke.
- 2010- Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke.

Dr. SZAKÁLY Sándor prof.
KRE-BTK ÚJMT tanszékvezető,
a Veritas Történetkutató Intézet főigazgatója
a történelemtudomány kandidátusa,
a Magyar Tudományos Akadémia doktora
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJA

Könyvek:	27
Könyvrészek:	63
Tanulmányok:	75
Egyéb közlemények:	43
Független idézetek:	591
Hirsch-index:	13

A tudásmetria adatok a Magyar Tudományos Művek Tárában 2016. XI. 24. közöltekkel azonosak.

Tudományos kutatások

- XIX-XX. századi magyar had-, társadalom-, rendvédelem- és sporttörténet.

Doktori disszertációk témavezetése és bírálatai

- 5 megvédett disszertáció.
- hivatalos bíráló 12 (5 MTA doktora + 6 CSc + 1 PhD) és 4 bírálóbizottsági tag.

Tudományos periodikák szerkesztőbizottsági, tanácsadó testületi tagságai

- 1991- Hadtörténelmi Közlemények.
- 1993-2000 Iskolakultúra.
- 1993-2007 Új Honvédségi Szemle.
- 1997- Bécsi Napló.
- 2001- Magyar Napló.
- 2001-2003 New Hungarian Review.
- 2003-2008 Csángó Tükör.
- 2012- Honvédségi Szemle.
- 2012- Történelmi Szemle.
- 2013-2014 Szakmai Szemle.
- 2013- Nemzetbiztonsági Szemle.
- 2013- Társadalom és Honvédelem.
- 2014- Central European Papers.
- 2015- Századok.
- 2016- Emlékeztető.

Elismerések

Rendvédelem-történetért:

☞ 1999 ; ✱2002 ; ⬠2006 ; ✱2009 ; ☼ 2012 ; a magyar rendvédelem-történet magistere 2005, ☐2015 ;
 25 2015

Általában a tudományos munkáért:

Bezerédj-díj 1993 ; Honvédelemért kitüntető cím, II. fokozat 1994 ; Honvédelemért kitüntető cím, II. fokozat 1998 ; Honvédelemért kitüntető cím, I. fokozat 2001 + 2015 ; Zrínyi Miklós-díj 2001 ; Supka Géza-émlékérem 2002 ; Szobonya Zoltán-émlékérem 2011 ; Große Ehrenzeichen für Verdienste um die Republik Österreich 2012 ; Korunk kulcsa díj 2013 ; Kaposvár Városért-díj 2014 ; A Világ Magyarországaért Díj 2015 ; A legsikeresebb szerző díj 2015 ; Magyar Érdemrend középkeresztje 2016.

Hazai és külföldi tudományos szervezetek és testületek tagságai : 18

Tisztségek szakmai tudományos szervezetekben

- 1991-2015 Magyar Történelmi Társulat igazgatóválasztmányának tagja.
- 1991-1992 Magyar Történelmi Társulat titkára.
- 1997-2000 Magyar Országos Levéltár Tudományos Tanácsának a tagja.
- 1997-2014 Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottságának tagja.
- 1999-2007 Honvédelmi Minisztérium Oktatási és Tudományos Tanácsának az elnöke.
- 2000-2003 Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottságának alelnöke.
- 2003-2007 Magyar Történelmi Társulat alelnöke.
- 2007-2011 Magyar Történelmi Társulat titkára.
- 2010- Eszterházy Károly Főiskola Intézményi Doktori és Habilitációs Tanácsának a tagja.
- 2011- Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Tudományos Tanácsának az elnöke.
- 2011-2015 Magyar Történelmi Társulat alelnöke.
- 2013- Károli Gáspár Református Egyetem Egyetemi Doktori és Habilitációs Bizottságának a tagja.
- 2010- Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke.

Dr. BODA József nyá.nb.vörgy. docens
NKE PNBT tanszékvezető, NKE-RTK dékán
a hadtudomány egyetemi doktora
a hadtudomány PhD. doktora
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJA

Könyvek: 12
 Könyvrészek: 24
 Tanulmányok: 20
 Egyéb közlemények: 12
 Független idézetek: 43
 Hirsch-index: 3

A tudománymetriai adatok a Magyar Tudományos Művek Tárában 2016. XI. 24-én közöltekkel azonosak.

Tudományos kutatások

- 1991-1994 a mélységi felderítés története, fejlődése.
- 2002-2005 a rendvédelmi békefenntartás története, jelene és jövője.
- 2007-2009 az európai katonai ejtőernyőzés története.
- 2011-2015 a nemzetbiztonsági tevékenység hazai és nemzetközi tendenciái.
- 2012-2015 a magyar katonai, polgári és félkatonai ejtőernyőzés története.

Doktori disszertációk témavezetése és bírálati

- 6 folyamatban lévő doktori disszertáció témavezetője (3 fő már abszolutóriummal rendelkezik)
- hivatásos bíráló 4 (PhD) és 5 bírálóbizottsági tag.

Tudományos sorozatok szerkesztései, társszerkesztései

- 2012- Police Practice and Research an International Journal (Amerikai Egyesült Államok).
- 2016- Journal of Eastern European Criminal Law (Románia).

Tudományos periodikák szerkesztőbizottsági, tanácsadó testületi tagságai

- 2013- Nemzetbiztonsági Szemle.
- 2015- Magyar Rendészet.

Elismerések

Rendvédelem-történetért:

☞ 2002 ; ✖ 2003 ; ♦ 2004 ; ✱ 2006 ; , 2010 ; 25 2015

Általában a tudományos munkáért:

Belügyminisztérium Tudományos Tanács: Tudományos Munkáért emlékérem 2003 ; Magyar Királyi Csendőrség Aranykoszorúval ékesített érdemkereszt 2004 ; Magyar Rendészettudományi Társaság: Dr. Kertész Imre emlékérem 2008 ; Belügyminisztérium Tudományos Tanács: Szabó András-érem 2012.

Hazai és külföldi tudományos szervezetek és testületek tagságai : 9

Tisztségek szakmai tudományos szervezetekben

- 2013- Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola Tanácstagja.
- 2014- Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottság alelnöke.
- 2015- Nemzeti Közszerződési Egyetem Habilitációs Bizottság tagja.
- 2015- Országos Diákköri Tanács Had- és Rendészettudományi Szekció ügyvezető elnöke.

VARJÚ László

A periodika tanulmányai rezüméinek angolra fordítója.

Tanulmányok

- **2014** Global Leadership College (Tanárképző és Nyelvi Intézet) , Business English International Teaching Certificate (üzleti angol nemzetközi oktatási bizonyítvány) Toronto, Ontario, Kanada.
- **2012** Global Leadership College, TESOL (Teaching English to Speakers of Other Languages [Angol oktatás nem angol anyanyelvűek számára]) Toronto, Ontario, Kanada.
- **1997-2000** University of Illionis (Illionisi Egyetem), MA fokozat, Közgazdaságtan, Springfield, Illionis USA.
- **1993-1998** Illionis College (Illionis Főiskola), BA fokozat, közgazdaságtan / szociológia, Jacksonville.
- 1989-1993** Cumberland High School (Cumberlandi Gimnázium), Toledo, Illionis, USA.

Munkahelyek, beosztások

- **2014** Veritas Történetkutató Intézet, fordító és kommunikációs munkatárs.
- **2013-2014** SpeakSmart Nyelv Iskola, oktató, Budapest.
- **2008-2011** Coca-Cola magyarországi vállalata, kompenzáció és juttatások elemző, Dunaharaszti.
- **2005-2007** Coca-Cola magyarországi vállalata, humán erőforrás specialista, Dunaharaszti.
- **2002-2005** Coca Cola magyarországi vállalata, pénzügyi elemző, Dunaharaszti.
- **2001-2002** The Allstate Insurance Company, pénzügyi elemző, Bannockburn, Illionis USA.
- **1997-1999** Graduate Public Service Internship (közszolgálati gyakornoki ösztöndíj).

Kitüntetések, díjak

- **1996** Alpha Kappa Delta, szociológiai tiszteletbeli közösség tagja.
- **1995** Athena, Illionis College egyetemi tiszteletbeli közösség tagja.
- **1994** Phi Alpha irodalmi közösség tagja.

Ajánlásjegyzék

XIV. évf. (2008) 17.sz.	Dr. KESERŰ Isván 2004
XV. évf. (2008) 18.sz.	A magyar állami rendvédelmi szervezetek detektívtestületei.
XVI. évf. (2009) 19.sz.	Dr. BACSA Gábor 2003
XVII. évf. (2009) 20.sz.	A magyar határrendőrségek.
XVIII. évf. (2010) 21.sz.	O' SVÁTH Pál 1908
XIX. évf. (2010) 22.sz.	A Magyar Királyi Nemesi Testőrség.
XX. évf. (2011) 23.sz.	Dr. NAGY József 2005
XXI. évf. (2011) 24.sz.	A Magyar Királyi Csendőrség.
XXII. évf. (2012) 25.sz.	vitéz KISS Gábor 2006
XXII. évf. (2012) 26.sz.	A Magyar Királyi Koronaőrség.
XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz.	Dr. ZACHAR József 2009
XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz.	A Magyar Királyi Darabont Testőrség.
XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz.	gróf SZÉCHÉNYI Ödön 1922
XXIV. évf. (2014) 39-40-41-42.sz.	A Magyar Királyi Testőrség.
XXV. évf. (2015) 43-44-45-46.sz.	REKTOR Béla 1989
XXV. évf. (2015) 47-48-49-50.sz.	Mezőrendőrség

TARTALOM

0452 BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrásában	15
0453 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918	25
0454 PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918	43
0455 SOM Krisztián: A magyar 1922 M útlevél 1922-1937	57
0456 SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944	75
0457 VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig	87
0458 ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007	109
A periodika számaiban publikált tanulmányok jegyzeteiben egységesen alkalmazott rövidítések jegyzéke	141
Rezümék	143
Resümee	144
Resumé	146
Citációs index publikációk és kéziratok	148
Citációs index periodikák	165
Citációs index levél-, irat-, és dokumentumtárak	168
Citációs index jogszabályok	169
Index nominum	178
Index geographicus	182
Index chronologicus	194
Index organicus	199
Kéziratokkal szemben támasztott igények	210
Szerzői űrlap	213
Összesített tartalom	216

In memoriam CZÁLIK Alajos

„Conditio decrescit, vulgata scientia crescit.”
Az elrejtett tudás csökken, a másokkal közölt ellenben gyarapszik.

A határőrizet (a határvonal őrzése, a határforgalom ellenőrzése, a határrend felügyelete) a XIX-XX. században Európa legtöbb államában a rendőrség vagy a csendőrség és a vámőrség végezte, illetve e szervezetek együttműködése nyomán valósult meg. Magyarországon is hasonló volt a helyzet, azonban a trianoni békediktátum nyomán kialakult helyzet következtében, illetve a szovjet államhatalmi modell átvétele nyomán a határőrizet feladatkörét — vagy legalábbis annak döntő részét — önálló, katonailag szervezett fegyveres őrtestület látta el.¹

A határőrizet mélységi ellenőrzési rendszerének köszönhetően a vizsgált időszak határőrsége nemcsak a határterületeken volt aktívan jelen, hanem a városokban is, főként a közlekedési csomópontokon, ahol fennállt az illegális határátlépők megjelenésének a lehetősége. Emellett a határőrség általános rendőri feladatokat is ellátott, például karhatalmi tartalékot jelentett a mindenkori kormányok számára.

A politikai változásokat is jól tükrözik a szervezet elnevezésének a változásai. Kezdetben Honvéd Határőrség néven, majd a Honvédség keretén belül határportyázó alakulatok által látta el a határ-őrség a határőrizeti feladatait 1945-től 1949-ig. Más feladatot is szántak a többször átalakított szervezetnek, nevezetesen egy kommunista vezetésű ütőképes „párthadsereg” szerepét szánták a testületnek, amely szükség esetén bevethető lehetett volna egy „reakciós zendülés” letörésére.

Magyarország szovjet típusú átszervezésével párhuzamosan változott a testület feladata és elnevezése is. Az Államvédelmi Hatóságba történő beolvasztását követően Államvédelmi Hatóság Határőrség néven működött.² Ezzel megvalósult a szovjet mintájú totális határőrizeti modell bevezetése a belbiztonsági erők rendszerében. Az Magyar Dolgozók Pártjának Központi Vezetősége 1953. júniusi határozatának értelmében átszervezték a belügyi tárcát és ennek során a korábban önálló Államvédelmi Hatóságot — annak részeként a határőrséget — a belügyminisztérium szervezetébe illesztették.³ Ettől az időtől beszélhetünk BM Határőrség elnevezésről, amely egészen a rendszer-váltásig megmaradt.

Ennek a szervezetnek volt része az adyligeti határőr alakulat, amely 1946. III. 25-től a Honvéd Határőrség főparancsnokságának híradását biztosító önálló híradó szakaszként jött létre, majd feladatai bővülésével 1948-tól átszervezték híradó századdá. A főparancsnokság híradásának biztosítása mellett a híradó alakulat valósította meg a határvadász zászlóaljak és a parancsnokság vezetékes és rádió összeköttetésének a létrehozását is, valamint a híradó állomány kiképzését. 1950-től — az Államvédelmi Hatóságba történő integrálását követően — már híradó zászlóaljja fejlesztették. A megnövekedett feladatok és a testület átszervezése keretében 1956-ban hozták létre a Belügyminisztérium Határőrség Parancsnokságának alárendelt Közvetlen Híradó Zászlóaljat 409 fős létszámmal.⁴

(I.sz. melléklet)

Az adyligeti alakulatnál szolgálatot teljesítő katonákat — az általános határőrizeti kiképzésen és a speciális híradó ismereteken túlmenően — a karhatalmi feladatok végzéséhez szükséges teendők ellátására is felkészítették, mivel a zászlóalj képezte az Államvédelmi Hatóság Határőrsége országos parancsnokságának a karhatalmi tartalékát Budapesten.

Harminckettesek téri csata

1956. X. 23-án éjfél után a SZALVA János a Belügyminisztérium Határőrség parancsnoka mozgósítást rendelt el az adyligeti határőr laktanyában. A parancs kézhezvételét követően majdnem teljesen kiürült a laktanya, hajnalra már csak kis létszámú tiszti, tiszthelyettesi csoport maradt az alakulatnál. A kijelölt állományt hajnalban teherautóra ültették. A tisztek fegyverzete TT pisztoly volt 12 lőszerrel, valamint égőgyújtó nélküli nyeles kézigránát, a sorállománynak gépkarabély. A gépkocsi oszlop a Rózsadombon keresztül haladt Óbudára, aztán az Árpád hídon a Róbert Károly körúton át jutottak el a Bajcsy laktanyába. Itt kapták meg a feladatokat, felszereléseket, osztották el az erőket.⁵

A feladat a Rádió, a Szabad Nép Székház, a József Telefonközpont, különböző stratégiai pontok, (pl. hidak), védelme, megerősítése, esetleges tömegoszlatás. Körülbelül 25 fő határőr maradt a laktanyában tartalékként akiknek a feladatát az objektum őrzése és védelme alkotta.

Egy másik — a helyszínen karhatalmistákból és határőrökből létrehozott — alegység 1956. X. 24-én hajnalban 5 óra körül 3 tehergépkocsival és egy rádiós autóval indult a Kerepesi úton keresztül a Keleti pályaudvaron át, a Baross utca érintésével a rádiót védők megsegítésére, utánpótlás szállítá-

sára. Út közben először az Orczy térnél lőttek az alegységre, de ott még nem viszonozták a tüzet, hiszen nekik a Rádióhoz kellett eljutniuk.⁶

A Baross utcán lévő Vörös Meteor teniszpályát elhagyva észlelte a gépkocsioszlop, hogy a Körút és a Baross utca sarkán téglából és autóbusból álló barikád állja el az útjukat. Az autóbusból sorozatlövő fegyverekkel és maroklőfegyverekkel lőttek rájuk. Mivel nem tudtak tovább haladni céljuk felé a kocsikról leszálltak és viszonozták a tüzet, így kezdődött a tűzharc. A katonák a kocsikat elhagyva a sportpálya mellé húzódtak, valamint a pálya mellett lévő hirdetőoszlop mögött kerestek fedezéket.

A parancsnok megállapította, hogy a tüzet főleg a Baross utca és a Körút sarkán lévő rendőrbódé és az autófuvarozási vállalat irodája felől kapták géppisztolyból, puskákból és pisztolyokból.⁷ A forradalmárok a tüzet viszonozó katonákat tűz alatt tartották a József körút és a Baross utca sarkán lévő ház sarkából, a Baross utca úttestén álló autóbusból, a Baross utca és a Körút sarkán lévő rendőrbódé háta mögül, valamint az ablakokból. A határőrök közül fő megsebesült egy fő pedig halálos fejlövést kapott. Az életben maradt határőrök közül egy fő észlelte, hogy EGERVÁRI Lászlót meglőtték. A lövést a Körút és a Baross utca sarkán lévő rendőrbódé előtt lévő ház sarkáról adták le.⁸

Az első sebesülés után a parancsnok egy golyószórót állíttatott fel a rendőrbódé irányába. A harc közben érkezett egy oldalkocsis motorkerékpár, amelyben két személy ült. Befordultak a rendőrbódé felé, és egészen felhajtottak a járdára, ahol a forradalmárok tartózkodtak. Ezt a motorkerékpárt golyószóróval annyira megrongálták, hogy nem lehetett tovább használni. Eközben a TEFU iroda sarkáról egy szürke lódenkabátos, vékonydongájú, fiatal férfi lépett ki, aki segítséget nyújtott a két motorkerékpárosnak, hogy fedezék mögé kerüljenek.

Később két szovjet harckocsi megjelenése után a tűzharc alább hagyott, lehetőséget biztosítva a visszavonulásra, a személyi állomány, valamint a teherautókon lévő fegyver és utánpótlás biztonságba helyezése érdekében. A helyzet komolyságát jelzi, hogy az egység rádió parancsot kapott a visszavonulásra, mivel nehézfegyverek, harckocsik támogatása nélkül a Rádiót már nem lehetett megközelíteni. A parancs értelmében az alakulatnak a Horváth Mihály térig, a nemzetközi összeköttetést biztosító József távbeszélőközpontig kellett visszavonulni. A sikeres visszavonulást követően a távbeszélőközpontot őrizték egészen november 2-ig.⁹

A harc folyamán EGERVÁRI László elesett és 4-5 határőr sebesült meg. A visszavonulás biztosításra öt fő határőr a teniszpályával szemben lévő ház kapualjába futott. Miután a gépkocsik megfordultak az alegység tagjai feltették a sebesülteket a teherautókra és gépkocsira szálltak. A visszavonulást fedezők közül egy fő a zűrzavarban lemaradt az induló autóról így a Harmincettesek terén lévő szobor mögött keresett menedéket. Amikor a tüzelés elcsendesedett a kapu aljába akart menni az ott maradt társához. A szobor mögül kilépve lövést kapott a mellkasába. Visszalépett a szobor mögé és onnan két perccel később minden erejét összeszedve futott a kapu alá, ahol társa felkarolta és egy a házban lévő II. emeleti lakásba vitte be. A lakásban elsősegélyben részesítették, majd mentőt hívtak hozzá és bevittek a Koltói Anna Baleseti Kórház sebészetre. Néhány nap múlva az apja segítségével sikerült hazamennie, mivel veszélyes volt a kórházban maradni, katonaként, egyenruhában, sebesülten a forradalmárok állandó igazoltatásai és a közhangulat alakulása miatt.¹⁰

A tűzharc után a visszavonulásból lemaradt határőr délelőtt 10 óra körül lement az utcára és megnézte az ott fekvő halott katonát, akiben bajtársát ismerte fel, aki három lövést kapott a fejébe, valamint a karján és az oldalán is lőtt sebeket talált. A tűzharc helyszínére néző ablakkal rendelkező lakás lakója — aki szemtanúja volt az eseményeknek — 1956. X. 28-án a reggeli órában temette el EGERVÁRI Lászlót és a két civil halottat, akik nagy valószínűséggel egymás életét olthatták ki. Az elhaltak személyi igazolványait a házfelügyelőnél adták le.

Forradalmi események az adyligeti laktanyánál

1956. X. 25-én az oroszlanói büntetés-végrehajtási intézet foglyait kiszabadították a forradalmárok. A volt elítéltek elindultak Budapestre, hogy csatlakozzanak a forradalmárokhoz. 1956. X. 27-én érkeztek Nagykovácsiba, ahol elfoglalták a honvédelmi minisztérium üdülőjét, ahol be is rendezkedtek. 1956. X. 28-án a délelőtti órákban a közvetlen híradó zászlóalj egyik polgári alkalmazottja jelentette az adyligeti határőr laktanya megbízott parancsnokának hogy Nagykovácsiban szökött rabok vannak, akik meg akarják támadni a laktanyát.

Az információ ellenőrzésére a laktanya parancsnoka három fős járőrt küldött ki, egyben jelentette felettesének a laktanya megtámadásának lehetőségét.

A felderítők nem mehettek az úton, mert a Nagykovácsi sertéshizlaldához érve látták, hogy a szökött rabok — mintegy 18-20 személy — az út két oldalán felfegyverkezve az árokban a laktanya

felé haladnak. Innen a járőr-parancsnok a járőr egy tagját visszaküldte a laktanyába azzal az utasítással, hogy jelentse a tapasztaltakat a laktanya parancsnokának. A járőr többi tagja tovább folytatta útját azzal a céllal, hogy megállapítsák milyen készülődés folyik a laktanya ellen. Amikor a sertéshizlaldát elhagyták két ágyúlövést hallottak. Továbbmentek, hogy megállapítsák, a Kopasz-hegyről lőttek-e, vagy a Nagykovácsi honvéd üdülőből. Azt is meg akarták nézni, hogy a tüzekek álltak-e. Visszafelé látták, hogy egy 63 jelzésű autóbusszal fegyvert, lőszert és embert szállítanak a sertéshizlaldához. A falu szélén két géppuskafészek volt, amit a laktanyára irányítottak.¹¹

1956. X. 28-án 11 óra és dél között a forradalmárok kérésére két lövést adtak le a határőr laktanyára a Kopasz-hegyen lévő honvédségi légoltalmi ütegből. Az egyik lövés a laktanya udvarán csapódott be. A lövéseket figyelmeztetésnek szánták. A déli órákban Nagykovácsi irányából motorkerékpáron kétfős küldöttség érkezett a fehér zászlóval a laktanyához. A motorkerékpárt a parlamenterek a laktanyától mintegy 300 méterre hagyták és bementek az kapuügyeltre. A parancsnokkal akartak beszélni, aki nem engedte be őket az objektumba, hanem lement hozzájuk a kapuba és ott érdeklődött szándékaik felől. A küldöttség vezetője felszólította a határőröket, hogy álljanak át hozzájuk és adjuk át a fölösleges fegyvereket, ezért cserébe bántatlanságot és a rendfokozatuk megtartását ígerte. A megbízott laktanya parancsnok kijelentette, hogy a laktanyát nem adja át, és ha megtámadják őket, akkor védekezni fognak, ami mindkét oldalon áldozatokkal jár majd. A parlamenterek erre délután 13 óráig adtak gondolkodási időt, annak lejártával támadást indítanak. Állításukat azzal nyomatékosították, hogy a honvédség már állt hozzájuk, aminek bizonyítéka a két ágyúlövés volt.

1956. X. 28-án reggel az adyligeti határőr laktanya megbízott parancsnokának a jelzése alapján a Határőrség Országos Parancsnokságáról az a hír érkezett a Bajcsy laktanyába hogy, Adyligetet meg akarják támadni, és annak védelmére vissza kell menniük, mert az ott maradt — minden bizonnyal kevésnek bizonyuló — személyzet erre képtelen lett volna. Ezért egy századot szerveztek az adyligeti határőr laktanya védelmére, mivel az adyligeti határőr laktanya területén helyezkedett el a belügyminisztérium üzemanyag- és lőszerraktára. Az adyligeti határőr laktanya felmentésére szervezett századot ZIL teherautókkal szállították a település határáig. Az adyligeti vámháznál a századparancsnok levezényelte a határőröket a teherautóról és csatárláncot alkotva az erdön keresztül közelítették meg a határőr laktanyát. Az Adyligetiről jött határőrök vállalták, hogy a csatárlánc előtt haladva felderítik a terepet. A laktanya felmentésére igyekvők Budapest táblánál találkoztak az Adyligeten maradt határőrökkel, akikkel együtt biztonságban jutottak be a laktanyába. Később az Akadémián lévő honvédségi erőktől is érkezett egy századnyi erősítés Adyliget védelmére.

Az erősítésre küldött erők alezredes rendfokozatú parancsnoka átvette a parancsnokságot a századosi rendfokozatú megbízott laktanyaparancsnoktól és a megerősítésre érkezett erők felhasználásával átszervezték a laktanya védelmét. Ezt követően felderítő járőrt küldtek ki a felkelők helyzetének a tisztázása érdekében. A sertéshizlaldánál azonban a szökött rabok tűz alá vették a felderítő járőr gépkocsiját, amire az megfordult és visszatért a laktanyába. Az akció során haláleset vagy sérülés nem történt.¹²

A rabok ezt követően elhagyták Nagykovácsit és Pilisszentivánon át akartak Budapestre jutni. Ott 1956. X. 29-én reggel felderítő járőrt küldtek ki annak a tisztázása érdekében, hogy az adyligeti határőr laktanya védői hajlandóak-e átadni fegyvereiket és laktanyájukat, vagy sem. A felderítők a helyi lakosság tájékoztatása nyomán találkoztak az adyligeti otthonában tartózkodó határőrrel, akinek a szolgálati helye az adyligeti határőr laktanyában volt. Kérésükre a határőr elmondta, hogy az adyligeti határőr laktanya parancsnoka nem biztosan nem hajlandó a fegyverek, illetve a laktanya átadására. Ezt követően a felderítő járőr visszatért Pilisszentivánra és jelentette, hogy a laktanyát nem lehet megtámadni. Ezt követően nem érte fegyveres támadás a Közvetlen Híradó Zászlóaljat.¹³

Katonai Forradalmi Tanács

A társadalomban végbe menő változások, a forradalmi események nem kerülték el a laktanyát sem. 1956. X. 29-én tartotta alakuló ülését az adyligeti határőr laktanya Katonai Forradalmi Tanácsa. A rendezvényt úgy szervezték meg, hogy minden század két főt jelölt és a zászlóaljtörzsből is 2-3 főt jelöltek a tanácsba. A követeléseket alegységenként terjesztették elő, amelyek a következők voltak: régi magyar egyenruha visszahozatala, modernebb fegyverek, kopaszra nyírás megszüntetése, karácsonyi- és aratószabadság visszaadása, szolgálati szabályzat megváltoztatása, a szovjet csapatok távozása. Ezután választották meg a Katonai Forradalmi Tanácsot.¹⁴

A Katonai Forradalmi Tanács megalakulás után, annak döntésére október 29-én a nagykovácsi nemzetőrség megerősítésre hat darab puskát adtak át hozzá egy láda lőszert, és egy láda kézigránátot.¹⁵ Javaslatára a pesti lakosokat 1956 október 30-án elengedték meglátogatni a szüleiket,

családjukat. Lakhely szerint határozták meg az eltávózások idejét, a leghosszabb 48 óra volt. Nem vihettek magukkal fegyvert, mert az igazoltatásoknál csak bajuk esett volna belőle.

Eközben híreket kaptak arról, hogy EGERVÁRI László elesett és a karhatalmi szolgálatot teljesítő bajtársaik egy része megsebesült.

Novemberben egy alkalommal KIRÁLY Béla is megjelent a laktanyában és kereste a parancsnokot, akitől tiszti összekötőt kért a Nagykovácsi kastélyban kialakított vezetési pontjához. Az összekötőt az adyligeti határőr laktanya parancsnoka kinevezte és a kastélyba küldtek egy R 105-ös rádiót amivel a kapcsolatot tarthatták. A Nagykovácsi kastélyban kialakított vezetési ponthoz 1956. XI. 7-én 13 óra körül 35 fő érkezett tehergépkocsival. Két órát pihentek, majd egy férfi, akinek civil kabátja gallérján két csillag volt kiadta a parancsot, hogy sürgősen rakjanak rendet, mert egy magas rangú parancsnok fogja meglátogatni az egységet. Ez a parancsnok KIRÁLY Béla volt, aki közölte velük, hogy a harcokban nem fognak részt venni, hanem az ő testőrcsapatát fogják alkotni.

A kastélyba telepített rádióállomás akumlátora lemerült, az adások folyamatos biztosítása érdekében KIRÁLY Béla parancsot adott, hogy hozzanak az adyligeti határőr laktanyából egy aggregátort. Öt főt küldött tehergépkocsival a laktanyába, akikkel azonban az adyligeti laktanyában azt közölték hogy az aggregátort csak hivatalos papír ellenében adhatnák át mivel azzal nekik el kellett számolniuk. A forradalmárok ezt jelentették KIRÁLY Bélának, akitől nyílparancsot kaptak, így minden további nélkül hozzájuthattak az aggregátorhoz.

1956. XI 9-én 8-9 óra tájban megjelentek a szovjet harckocsik Nagykovácsi térségében. KIRÁLY Béla ígérete ellenére parancsot adott a szovjetek feltartóztatására.¹⁶ Katonai fegyelmet követelt és katonai megtorlást helyezett kilátásba a parancs magtagadása esetén. A nagyjából harmincfős csoportot küldött ki tehergépkocsival a közeli akácosba a szovjet csapatok feltartóztatására. Feladatuk az volt, hogy az erdőben lévő emelkedőn foglaljanak harcálláspontot. A tehergépkocsi előtt egy híradó kocsi haladt, ez rádión tartotta a kapcsolatot a kastéllyal. Mintegy 200 méterre lehettek az általuk elfoglalandó helytől, amikor a híradó kocsi jelzésére megálltak. A szovjet harckocsik láttán leugráltak a gépkocsiról és szétszéledtek, bemenekültek a laktanyába, ahol a szovjet katonák foglyul ejtették őket. Ezzel véget értek az 1956-os forradalom és szabadságharcnak az adyligeti híradó alakulattal kapcsolatos eseményei.¹⁷

Felelősségre vonás, megtorlás és EGERVÁRI László emlékezete

EGERVÁRI Lászlót halála után a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékéremmel és a Vörös Csillag Érdemrenddel tüntették ki. Az új hatalom azonban a forradalom és szabadságharc időszakában törtekért felelősöket is keresett, és talált is.

A nyomozati anyagból megtudhatjuk, hogy LACHKY Albert 1956. X. 24-én reggel részt vett a rádió ostromában, és egy autó háta mögül lőtte az épületet. Röviddel utána a Baross utca és körút sarkán tűzharcban vett részt egy határőr alegység ellen, amelynek a kötelékébe tartozó EGERVÁRI László életét vesztette és több határőr is megsebesült. LACHKY Albert részt vett még a pártház ostromában is, melynek során a magukat megadó pártház védőinek a kivégzésében is szerepet vállalt, majd a Corvin közti fegyveres csoporthoz csatlakozott, és 1956. XI. 4-éig ott tevékenykedett.¹⁸

LACHKY Albertet a bíróság főbüntetésként halálra, mellékbüntetésként vagyonának elkobzására ítélte, melyet. 1958. XI. 28-án végrehajtották.¹⁹

Az adyligeti határőr híradó zászlóalj személyi állományából — a forradalom és szabadságharc időszakában tanúsított magatartása miatt kilenc főt leszereltek.²⁰

A belügyminiszter-helyettes 1957. IX. 15-én szabályozta az 1956-os hősi halottak emlékének ápolását. Ennek alapján 1957. IV. 30-án a határőr híradó-laktanyában bensőséges keretek között avatták föl a zászlóalj hősi halottjának EGERVÁRI Lászlónak az emlékművét, akit postumus alhadnaggyá léptettek elő. A határőrség híradó tisztesképző iskoláját pedig Egervári László alhadnagyról nevezték el. **(II.sz. melléklet)**

Az avatónepségen SZALVA János hőr. ezredes, a határőrség főparancsnoka szenvedélyes szavakkal emlékezett meg EGERVÁRI Lászlóról és a határőrség többi hősi halottjáról, akik életüket áldozták a proletárdiktatúra védelmében. A megemlékezésen részt vett EGERVÁRI László édesapja és testvére, valamint harcostársai a központi híradó műhely-raktár munkatársai, továbbá a híradó zászlóalj teljes személyi állománya.

Ezt követően minden év november 4-én ünnepélyes keretek között tartotta az alakulat a megemlékezését az emlékműnél. Később elkészült EGERVÁRI László mellszobra, amely a rendszerváltásig az alakulat területén volt elhelyezve. Róla nevezték el 1958-ban a Híradó Kiképző Bázis 2. század KISZ klubját. EGERVÁRI László nevét viselte a Híradó Zászlóalj Híradó Műhelyének szoci-

alista brigádja, mely 1968 tavaszán a határőrségnél elsőként kapta meg a szakma kiváló brigádja címet.²¹

A híradó műhely munkatársai nem feledkeztek meg EGERVÁRI László családjáról. Édesapját rendszeresen meghívták a fia tiszteletére rendezett ünnepségekre. Otthonát társadalmi munkában kifestették, rendbehozták. Szintén társadalmi munkából összegyűjtött pénzen televíziót vásároltak és ajándékoztak EGERVÁRI László édesapjának. 1971-ben az EGERVÁRI László szocialista brigád tagjai megtudták, hogy névadójuk édesapja nehéz körülmények között él Kelenföld környékén. Saját kezükbe vették az ügyet és új lakást szereztek számára a Kozma utcában. A kiutalt lakás nagyon rossz állapotban volt, azt a brigád tagjai hozták rendbe.

1988. XI. 4-én került sor annak az EGERVÁRI Lászlót ábrázoló fa domborműnek a felavatására, amit az ezred adományként kapott a szolnoki határőr klubtól. A faragott domborművet, írásos emlékeket és fényképeket a domborművel együtt a főbejárati falnál az ezredügyelettel szemben helyezték el.

EGERVÁRI László nevét viselte az ezred központi híradó műhelye, melynek több tagja együtt szolgált a műhelyben sorállományú technikusként szolgálatot teljesítő EGERVÁRI Lászlóval.

Összességében az adyligeti határőr híradó zászlóaljat, mint különleges rendeltetésű budapesti székhelyű határőr alakulatot a forradalom és szabadságharc kitörését követően mozgósították és személyi állományát az első között vetették be a budapesti karhatalmi feladatok ellátása céljából. Az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményei azonban az adyligeti határőr laktanyával kapcsolatosan két helyen zajlottak, melyek közül a második helyszín maga a laktanya és közvetlen környezete volt. Az események során a határőrök uralmuk alatt tartották a laktanyát és Forradalmi Katona Tanácsot is választottak, amely miatt a megtorlás elérte a határőr híradó alakulat kötelékében szolgálatot teljesítőket is, mivel a Forradalmi Katona Tanácsban tevékenykedőket, vagy azzal szimpatizálókat a testület személyi állományából elbocsátották. Ezzel szemben EGERVÁRI Lászlót az alakulat hőségének nyilvánították, emlékének az ápolására pedig rendszeresen gondot fordítottak.

Jegyzetek:

¹ A dualizmus időszakában a Magyar Királyság határőrizetének vezető rendvédelmi testülete a Magyar Királyi Határrendőrség volt (1906-1918), amelynek az irányításával valósultak meg a határőrizetben résztvevő társ rendvédelmi testületek határmenti alakulatai által kivitelezésre kerülő határőrizeti részteendők. Így a dualizmuskori határőrizetben állandó jelleggel részt vett a Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi Pénzügyőrség. A két világháború közötti időszakban a magyar határőrizet vezető testülete a Magyar Királyi Vámőrség (1920-1932) és utód szervei, azaz a Magyar Királyi Ha-tárőrség (1932-1938) végül pedig a Magyar Királyi Honvédség határvadász csapatneme volt. Azonban a határőrizetben ebben az időben is részt vett — az ekkorra már államosított magyar rendőrség — valamint a Magyar Királyi Pénzügyőrség és a Magyar Királyi Csendőrség is.

PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* ; Idem: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* ; Idem: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* ; Idem: *Csendőrség a határőrizetben.* ; Idem: *Rendőrség a határőrizetben.* ; PARÁDI — SUBA — VEDŐ ; PARÁDI: *A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. világháborúig.* ; Idem: *A dualizmuskori Magyar Királyság határrendőrsége.* ; Idem: *Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.* ; Idem: *A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.* ; Idem: *A határőrizet erői.* ; Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914.* ; Idem: *A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914.* ; Idem: *Határőrizet (1945-1949) = Határvadászok?* ; Idem: *A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között.* ; Idem: *A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig.* ; Idem: *A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével.* ; Idem: *A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete.* ; Idem: *A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete.*

² 4353/1949. (XII. 28.) MT.r.

³ GÁSPÁR: *A határőrség fejlődése 1950-1956.* ; Idem: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig.*

⁴ A zászlóalj parancsnoka SZÓKE András áv. százados, politikai helyettese GURMÁNCKI János áv. százados, zászlóaljparancsnok helyettes DOMOS Sándor áv. százados.

⁵ A menetoszlop parancsnoka KELEMEN Lajos áv.hdgy. volt, a korabeli terminológia szerinti Bajcsy laktanyát a Hungária krt. és a Róbert Károly krt. sarkán elhelyezkedő épületegyüttes alkotta, melyet laktanya létesítés céljából még a dualizmus időszakában hoztak létre. Jelenleg a Készenléti Rendőr Ezred objektuma. A feladatot a Rádió, Szabad Nép Székház, a József Telefonközpont, különböző stratégiai pontok (például hidak) védelme, megerősítése, esetleg tömegoszlatás alkotta.

⁶ ORBÁN László áv. százados volt az alegység parancsnoka, tagja, Adyigetről EGERVÁRI László határőr, FERENCZI Nándor határőr, SZEMENYEI István határőr, RÓZSA Sándor határőr, DOBOZI Géza határőr, FERENC Nándor határőr, KONOPA Adorján határőr, KRIZSÁN Zoltán határőr.

⁷ SZEMENYEI István, EGERVÁRI László, KONOPA Adorján és FERENCZI Nándor határőrök a gépko-csikról leugrálva a tüzelő állást a Vörös Meteor pálya előtt lévő hirdető oszlopnál foglalták el.

⁸ A határőrök közül elsőnek KONOPA Adorján sebesült meg, EGERVÁRI László pedig hozzátétőlegesen egy órás tűzharc után koponyalövést kapott.

ÁBTL OD 3.1.9. V-144360/2.

⁹ SZABÓ

¹⁰ A teherautóról lemaradt KRIZSÁN Zoltán határőr megsebesült ugyan, azonban a környező lakók orvosi ellátáshoz juttatták és így életben maradhatott.

¹¹ KÖVÁRI Ede a 63-as autóbusz vezetője elmondta, hogy 1956. X. 28-án a Nagykovácsiban rekedt rabok elvették tőle a buszt és a HM üdülőbe a sertéstelepre mentek vele. Miután őt elengedték tájékoztatta a határőröket a rabok számáról és fegyverzetéről, majd hazament.

ABTL FEIGE Antal határőr törzsőrmester tanúkihallgatási jegyzőkönyve VJ 319 V-1444228. 1958. V. 6.

¹² PAPP András határőr százados visszaemlékezése.

ÁBTL VJ 319 V-1444228. op.cit.

¹³ SZIRMAI István tanúkihallgatási jegyzőkönyve.

Loc.cit.

¹⁴ ÁBTL 319 V-142283 dosszié Kutas Miklós ügyében.

¹⁵ Dr. SCHMIDT Imre és társai ügye SOM Gyula gyanúsított kihallgatásának jegyzőkönyve.

ABTL VJ 319 V-143230.

¹⁶ A Nagykovácsi melletti erdőségben leleplezett csoport megsemmisítésére november 10-én éjjel a 97. gépesített ezred alegységeit jelölték ki... Harc bontakozott ki a gépesített ezred és a nemzetőrök között. A foglyul ejtett nemzetőrök tudunkra adták, hogy KIRÁLY Béla az osztrák határ irányába távozott. KONYEV marsall utasítására egy különleges csoport indult útnak, élén a tapasztalt felderítő tiszttel, I. I. SZKRIPKO ezredessel, hogy KIRÁLY Bélát feltartóztassa. KIRÁLY Bélát azonban sem felkutatni, sem feltartóztatni nem sikerült."

MALASENKO

¹⁷ BOKODI Ferenc és társai ügye, TEREBESI Sándor tanúvallomása.

ABTL VJ 319 V-142555.

¹⁸ Jelentés GALGÓCZI Zoltán és társai ügyében 1958. II. 1.

ABTL OD 3.1.5. V-143777.

¹⁹ - GALGÓCZI Zoltán ítélete.

ABTL OD 3.1.5. V-144360/1.

²⁰ A híradó század szakaszparancsnokát: KISS Balázs hőr. főhadnagyot. A vezető orvost: dr. SZÜCS Károly hőr. orvos századost. A kiképző század parancsnokát: HIDLI József hőr. főhadnagyot. A vezetékes technikus kiképző szakasz parancsnokát: LÖRINCZ Gyula hőr. hadnagyot. A vezetékes építő század szakaszparancsnokát: KERESZTES József hőr. hadnagyot. A zászlóalj politikai helyettesét: GYURMÁNSZKI János hőr. századost. LUTYÁK István hőr. hadnagyot és POMPOS Tibor hőr. főhadnagyot rádió adó-vevő szakaszparancsnokokat.

A BM Határőrség Országos Parancsnokának 015-ös számú parancsa alapján Közvetlen Híradó Zászlóalj állományából az 1956-os eseményekkel kapcsolatban elbocsátott tisztek névsora.

²¹ HALÁSZ

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* — PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határőrség. 95 p. HU-ISBN —
- PARÁDI: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* — PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* Budapest, 1987, Határőrség. 123 p. HU-ISBN —
- PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PARÁDI — SUBA — VEDŐ — PARÁDI József — SUBA János — VEDŐ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1867-1918.* Budapest, 2014², Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 172 p. HU-ISBN 978 963 89 8285 8. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 3./ HU-ISSN 2062-8447.

TANULMÁNYOK

- MALASENKO — Kirov Alexandr Mihailovics MALASENKO: „A Különleges Hadtest Budapest tüzeiben”. 273-274.p. Ford.: LÁNG Júlia — HORVÁTH Miklós. In GYÖRKÉI Jenő — HORVÁTH Miklós (szerk.): *Szovjet katonai intervenció 1956.* Budapest, 2001. 314 p. HU-ISBN 963 00 8113 X.
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: A határőrizet erői. — PARÁDI József: A határőrizet erői. *Belügyi Szemle*, XXXI.évf. (1983) 1.sz. 62-66.p. HU-ISSN 0133-6138.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: Határőrizet (1945-1949) = Határvadászok? — PARÁDI József: Határőrizet (1945-1949) = Határvadászok? *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, II.évf. (1991) 1.sz. 51-54.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V.évf. (1994) 4.sz. 391-404.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. világháborúig. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. világháborúig. 74-109.p. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség.* Budapest, 2004, BM NOK – SZBMRA. 215 p. HU-ISBN —
- PARÁDI: A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák német-osztrák modell kivételével. — PARÁDI József: A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 95-105.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000 november 8-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszé-
li csendőrsége. — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának ha-
társzéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesi-
dii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A ta-
nulmány korábbi változata 2011.november 11-én, Budapesten hangzott el, a
Szemere Bertalan Ma-gyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság ál-
tal szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Mi-
litarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmé-
ben” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított,
bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmuskori és a két vi-
lágháború közötti Magyar Királyság
határőrizete. — PARÁDI József: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar
Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Prae-
sidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-
6774.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Vámörség,
a polgári magyar állam rendvédelmi
testülete. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámörség, a polgári magyar állam
rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Prae-
sidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-
6774.

CIKKEK

- HALÁSZ — HALÁSZ Kálmán: Szocialista módon élni, dolgozni, tanulni. *Hazáért*,
XXIII.évf. (1968) 18.sz. 10.p. HU-ISSN 0201-0615.
- SZABÓ — SZABÓ József: Határőrök a néphatalom védelmében. *Határőr, a Belügymi-
nisztérium Határőrség képes politikai hetilapja*, XLI.évf. (1986) 43.sz. 14.p.
HU-ISSN 1419-0052.

REGISZTRÁL KÉZIRATOK

- GÁSPÁR: *A határőrség fejlődése 1950-1956.* — GÁSPÁR László: *A határőrség fejlődése 1950-1956.* Hadtudományi egyete-
mi doktori disszertáció (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1989. HU-ISBN —
- GÁSPÁR: *A magyar határőrség szolgál-
lati tevékenységeiben ható elvek érvé-
nyesülése és vonatkozásai 1945-től az
1980-as évek végéig.* — GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgál-
lati tevékenységeiben ható
elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* Kandi-
dátusi értekezés (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1996. HU-ISBN —

LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- ÁBTL — Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára.

JOGSZABÁLYOK

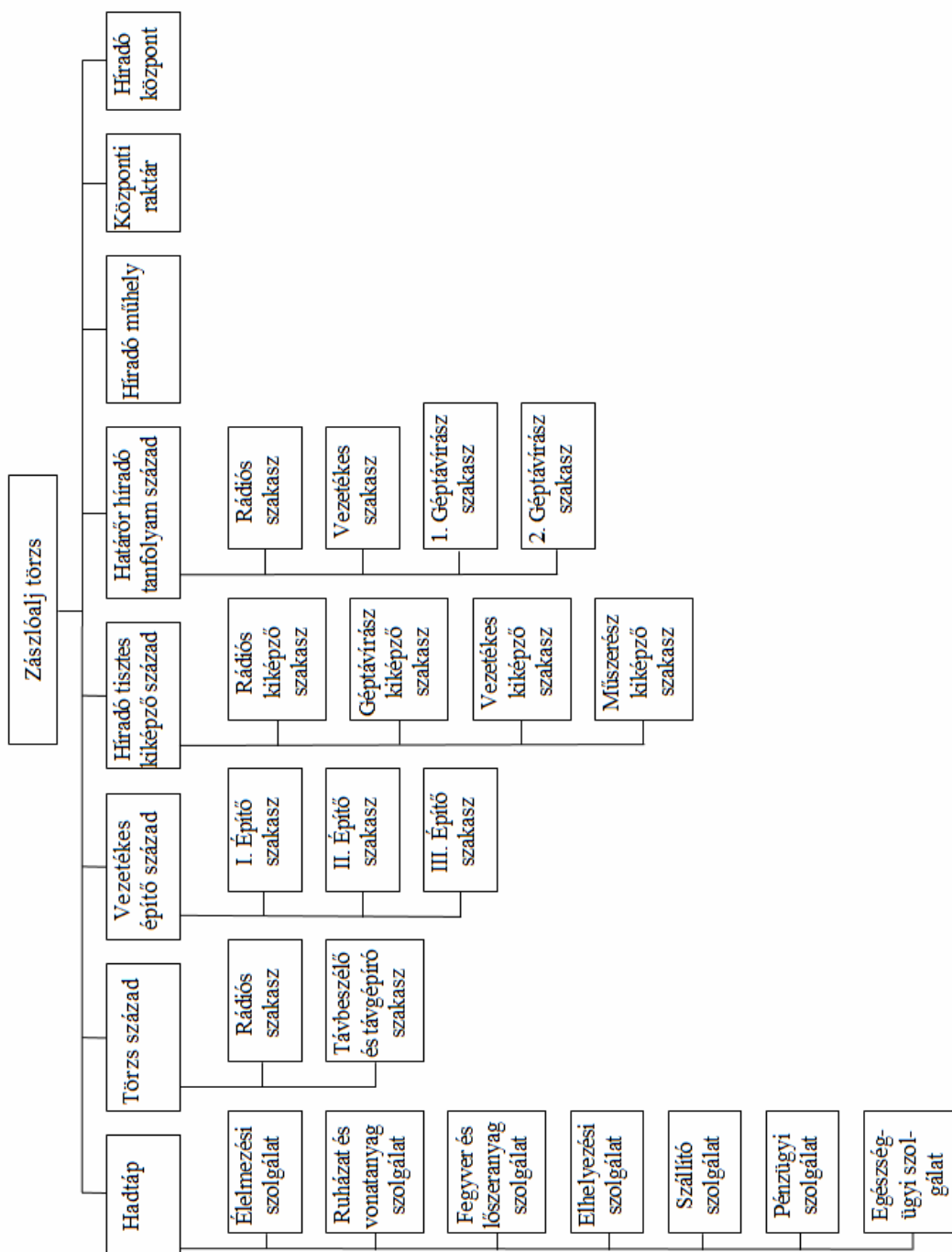
- 4353/1949. (XII.28.) MT.r. — 4353/1949. (XII. 28.) MT.r. az Államvédelmi Hatóság létrehozásáról.
Magyar Közlöny, V.évf. (1949) 268.sz. 1267-1268.p.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
A határőr híradó zászlóalj szervezeti felépítése 1956-ban.
II.sz. melléklet
EGERVÁRI László emlékműve.

I.sz. melléklet

A határőr híradó zászlóalj szervezeti felépítése 1956-ban.

Forrás ! Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Levéltár 0123 / Szerv. / 73-1956.

EGERVÁRI László emlékműve.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918

A csendőrség intézménye Európa egyik legnagyobb múltú, francia indíttatású katonailag szervezett fegyveres őrtestülete, melyet a francia kutatók a XII. századig vezetnek vissza. A rendvédelmi testület kezdetben Maréchaussée néven a francia haderőn belüli rendet tartotta fenn. Fokozatosan — a lakosság kezdeményezésére — terjesztették ki a kitűnő hatásokkal tevékenykedő szervezet hatáskörét békeidőszakban is a hadművelleti területen kívül eső térségekre és az ott élő polgári lakosságra. A testület elnevezését a „nagy francia forradalom” előtt változtatták csendőrségre. A forradalom alatt a szervezetet ugyan feloszlatták, azonban gyorsan kiderült, hogy arra szükség volt így újjászervezték. A testületet NAPÓLEON Buonaparte modernizálta. NAPÓLEON uralkodása alatt a Francia Császárság vonzáskörébe tartozó vazallus államokba exportált francia polgári közigazgatási minta részeként terjedt el a csendőrség intézménye. NAPÓLEON bukása után azonban a testületeket nem oszlatták fel, mivel azok kitűnő hatásokkal működtek. A XIX. században Európa valamennyi országában bevezették a csendőrség intézményét.¹

A csendőrség intézménye Ausztrián keresztül érkezett Magyarországra. NAPÓLEON Buonaparte tündöklése időszakában — a korábban hagyományosan a HABSBURG-birodalomhoz tartozó — Lombardiára is kiterjedt a francia befolyási övezet, így ott is bevezették a francia közigazgatási modell részeként a csendőrséget. NAPÓLEON bukását követően pedig, amikor a tartományt a HABSBURGok visszakapták a csendőrséget megtartották, mivel az kitűnő eredményességgel működött.²

Az Olmütz-i oktrojált birodalmi alkotmány pedig már azt tartalmazta, hogy „... a birodalom belső rendjének a védelme birodalmi ügy...”. A neoabszolutizmus rendvédelmi struktúráját ennek a szellemében alakította ki Ferenc József, dr. Alexander BACH birodalmi belügyminiszter vezetésével. A magyar nemzet felszámolására törekvő, az ország függetlenségét eltörlő idegen elnyomó hatalom rendvédelmi modelljének vált az egyik szervezetévé a birodalmi csendőrség, amely a Kárpát-medence területén — több tartományra felosztott — Magyar Királyság területén is működött.³ Ez a szervezet azonban nem csupán a rend fenntartásában, hanem a magyar nemzet elnyomásában is jeleskedett. Ebből fakadóan pedig nem csupán a lakosság ellenszenvét vívta ki, hanem a magyar politikai vezetés sem volt hajlandó a kiegyezéskor a birodalmi csendőrségnek a Kárpát-medence térségében állomásozó alakulatait az újjászerveződő magyar állam rendvédelmi modelljébe befogadni.⁴

A kiegyezéssel tehát a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken a birodalmi csendőrség megszűnt ugyan, azonban Horvátországban és Erdélyben — a közös haderő szervezetében — egy-egy csendőr ezred fennmaradt.⁵ Viszonylag gyorsan kiderült azonban, hogy az önkormányzati rendőrségek — a nagyvárosok kivételével — képtelenek fenntartani a rendet.⁶ Ezért TISZA Kálmán miniszterelnök kezdeményezésére a magyar kormány átvette az erdélyi és a horvátországi csendőr ezredeket a közös haderőtől 1876-ban, majd 1881-ben felállították a Magyar Királyi Csendőrséget.⁷ Ez nem az első kezdeményezés volt a magyar csendőrség létrehozására. A reformkorban a felsőház tagjai már megkísérelték a magyar csendőrség létrehozását. Akkor azonban ez a gondolat nem találkozott az uralkodó egyetértésével, így a téma elhalt.⁸

Egy évtized leforgása alatt a Magyar Királyi Csendőrség a magyar rendvédelmi modell legerősebb és legeredményesebb szervezetévé vált. Megteremtette a vidék közbiztonságát és azt jó színvonalon fenn is tartotta. Nem csupán a falvak, hanem a városok is szerették volna, ha a hatósági területükön csendőr csapatok állomásoztak volna. Ezért a csendőrség disszlokációját számos alkalommal módosították, melynek az volt a lényege, hogy a meglévő testületi létszámot (12 000 fő) minél több helyre osszák szét.⁹ A városok számára pedig törvényi úton engedélyezték, hogy — a testülettel kötött szerződés nyomán, költségterítéses formában — kérésükre a Magyar Királyi Csendőrség hatósági területükön is tevékenykedjen. Ezzel a lehetőséggel számos város élt is oly módon, hogy külterületén a rend fenntartására a Magyar Királyi Csendőrséget kérte fel.¹⁰

A polgári magyar állam rendvédelmi modellje a dualizmus időszakában alakult ki, amely kisebb-nagyobb módosításokkal a két világháború között tovább élt. E rendvédelmi modell integráns részét alkotta, a kiegyezés után ugyancsak újjáformálódó magyar határőrizet.

A magyar határőrizet és határvédelem hagyományosan uralkodói közvetlen kompetenciába tartozott és a határvédelmi, valamint a határőrizeti szervezet nem vált el egymástól. A XVIII. és a

XIX. században azonban az ipari forradalom nyomán a haditechnika jelentős mértékben fejlődött és megjelentek a sorozáson alapuló tömeghadseregek is. Ebből fakadóan a háborúk védelmi és támadó műveleteiben szélességében és mélységében tagozódott kellő mennyiségű és minőségű haditechnika és élőerő koncentrációjával lehetett eredményre jutni. Ezt a témát Karl von CLAUSEWITZ részletesen

is megjelent a XX. század kezdetén.¹¹

A helyzet tehát abban az értelemben változott, hogy a határőrizeti feladatokat ellátó katonai alakulatok teherterelt jelentettek az ország hadereje tekintetében. A határőrizeti teendők ellátásával megbízott katonai alakulatokat ugyanis nem lehetett koncentrálni, hanem — az eredményes határőrizet megvalósítása érdekében — apró szervezeti egységekre bontva, viszonylag keskeny sávban és hosszan elnyújtva kellett a határ mentén elhelyezni, megfosztva a nehézfegyverzetüktől, amely csak gátolta volna őket a határőrizeti teendők ellátásában. Ez a katonai erő azonban elvesztette a védelmi és támadó műveletekben való eredményes részvételének a képességét. Ezért Nyugat-Európában már a XVIII. századdal kezdődően a határok őrzését a haderőtől a rendvédelmi testületek fokozatosan átvették. Az Osztrák-Magyar Monarchiában erre a váltásra a XIX. század második felében, a kiegyezést követően került sor.

Az Osztrák-Magyar Monarchián belüli sajátosságot e témában az jelentette, hogy a határőrizetnek a haderőtől a rendvédelmi testületekhez kerülése egyúttal ezt eredményezte, hogy a határőrizet a közös ügyek csoportjának gerincét képező hadügytől a két társország, azaz az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság belügyét alkotó közigazgatás részévé válva a társországok önálló, egymástól független kompetenciájába került.¹²

Mivel azonban a két társország azaz az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság között többé-kevésbé 10 évente megújításra kerülő vámszövetség működött, amelyből fakadóan a személyek és az áruk a két társország közös határán bárhol és bármikor szabadon átléphettek a határt, ezért határőrizetre csak az Osztrák-Magyar Monarchia külső határain volt szükség. Mindkét társország a saját külső határait őrizte, függetlenül attól, ahogyan a külső határainak az őrzését a dualista államalakulat társállama megvalósította. A Magyar Királyság tekintetében ez azt jelentette, hogy a magyar-román és a magyar-szerb határon kellett határőrizetet megvalósítani. A dualizmuskori magyar határőrizeti szervezetek e két határszakaszra koncentrálni alakultak ki, majd fejlődtek.¹³

Kezdetben a magyar határőrizet teendői a helyi közigazgatás szervezetei és a Magyar Királyi Pénzügyőrség vámhatár szakasszal rendelkező őrsői között oszlottak meg. Ahogyan azonban az önkormányzati rendvédelmi testületekre alapozott rendvédelmi modell megbukott Magyarország belterületén, ugyanúgy alkalmatlannak bizonyult ez a modell a határok őrzete terén is. Kezdetben ugyanis a vámhatárvonallal rendelkező járások létesítettek úgynevezett szolgabírói kirendeltségeket a határ mentén, amelyek feladatát a határrend betartatása alkotta. A határforgalom ellenőrzése céljából pedig a határátkelőhelyekhez — korabeli szóhasználat szerint a határkapukhoz — legközelebb eső városi rendőrségekből kikülönített csoportot vezényeltek az úti okmányok ellenőrzése céljából. A „zöldhatár” őrzését pedig a Magyar Királyi Pénzügyőrség vámhatárvonallal rendelkező szakaszai látták el a saját vámhatárvonalukon. A XIX. század nyolcvanas éveiben azonban egyértelművé vált, hogy ez a szisztéma nem eléggé hatékony, bár kétségtelenül takarékos megoldás. A határ menti közbiztonság és az állategészségügy helyzete volt a legdrámaibb. Ekkora ugyanis Magyarországon már kiépült az állami állatorvosi rendszer, amelynek a következményeként a magyarországi állatállomány jóval egészségesebb volt, mint a vámhatárokon túli térségekben. Ezért pedig a kontinens nyugati felében jó áron eladható volt. Ezt a helyzetet — elsősorban Erdélyben — veszélyeztette a kevésbé ellenőrzött államhatáron megvalósuló illegális állatforgalom. Emellett pedig a határ menti elhagyott helyeken — nemegyszer a fakitermelő és egyéb munkások között — bűnözők és a mai fogalmaink szerinti terroristák is igyekeztek megbújni. Feltétlenül szükségessé vált, hogy a magyar kormányok az ország belsejéhez hasonló közbiztonsági állapotokat hozzanak létre a Magyar Királyság vámhatárok menti térségében is.¹⁴

Magától értetődő volt a kortársak számára, hogy a határőrizetet újjá kell szervezni és az újjászervezésnek a centralizmus mentén kell megvalósulnia, hiszen a gondok forrása éppen az volt, hogy a kiegyezés után kialakított határőrizeti rendszer jelentős mértékben támaszkodott az önkormányzati közigazgatás rendvédelmi szervezeteire. Igaz azonban, hogy ekkor még a Magyar Királyi Pénzügyőrségen kívül nem is volt a magyar kormányzatnak közvetlenül alárendelt olyan rendvédelmi testülete, amelyre a határőrizeti teendőket rá lehetett volna bízni. Kézenfekvő volt, hogy a magyar közbiztonság terén hathatós pozitív fejlődést létrehozó új magyar rendvédelmi testületet a Magyar Királyi Csendőrséget kell bevonni a magyar határőrizet fejlesztésébe. Az európai és a magyar tapasztalatok egyaránt azt mutatták, hogy a csendőrség a nemzeti rendvédelmi modellek legeredményesebb szervezete. A magyar határőrizeti rendszerből egyrészt hiányzott a katonailag szervezett őrtestület, másrészt pedig a viszonylag nagyobb létszám igénybe vételének a lehetőségét is nélkülözte a magyar határőrizeti struktúra. Ez a létszámhiány és szétagoltság volt a magyar határőrizet gyenge pontja, ugyanis ez tette lehetővé, hogy a „zöldhatáron” ellenőrizetlenül kelhessenek át az arra illetéke-

lenek. Ezt a helyzetet kívánta a magyar kormányzat orvosolni a határszéli csendőrség létrehozásával 1891-ben.¹⁵ Ehhez kapcsolódott, hogy a magyar-román határ geodéziai kitűzése befejeződött a nyolcvanas években és a határjelek karbantartásával, továbbá a határvonallal kapcsolatos közös teendőkről a magyar és a román kormány megegyezett, mely szerződést mindkét ország törvénybe iktatott.¹⁶

A határőrizeti teendőket a kortársak fontos és összetett feladatnak tekintették. A határőrizeti utasítást hat tárca képviselője írta alá.¹⁷

Az utasítás — amely a polgári magyar állam első, komplex értelemben vett határőrizeti utasításának tekinthető — öt fő fejezetből állt:

- „I. A határ épségben tartására való felügyelet és a határon való közlekedés . . . ;
- II. A határfolyókra és határkapukra vonatkozó határozványok végrehajtása . . . ;
- III. Az erdő-átvágások tisztán tartása . . . ;
- IV. állategészségügy . . . ;
- V. a pénzügyőrség szolgálatának szabályozása. . . „¹⁸

A közös miniszteri rendelet formájában megjelenő és 43 §-ból álló határőrizeti utasítás első §-a tartalmazza a határszéli csendőrség felállítását.¹⁹ A határszéli csendőrség nem volt önálló rendvédelmi testület, hanem a Magyar Királyi Csendőrség részét alkotta. Lényegében a mai fogalmaink szerinti szolgálati ágat alkotott. A Magyar Szent Korona alá tartozó területeken egy csendőrség működött a Magyar Királyi Csendőrség. A Horvát-Szlavón Csendőrség is a Magyar Királyi Csendőrségen belüli szervezet volt, bár autonóm módon működött a horvát törvényhozás felügyeletével és kormányzat irányításával. Az Osztrák-Magyar Monarchia társországaiban az Osztrák Császárságban az Osztrák Császári Csendőrség működött az Osztrák Császárság vidéki területére kiterjedően. Az Osztrák-Magyar Monarchiában e két csendőr szervezet tevékenykedett a két kormány, illetve országgyűlés felügyeletével. Volt azonban még egy csendőrség, a bosnyák csendőrség. Bosznia-Hercegovina azonban nem tartozott sem az Osztrák Császársághoz, sem pedig a Magyar Királysághoz. A tartományt az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa közösen irányította a közös pénzügyminiszter által. Az 1878-ban okkupált tartományt az Osztrák-Magyar Monarchia 1908-ban annektálta. A tartományba az életet az Osztrák-Magyar Monarchia viszonyai szerint szervezték meg a pénzügyminiszter által a mértékrendszeren át a közigazgatásig. A közös pénzügyminiszter Bosznia-Hercegovina témájában nem a delegációknak, hanem közvetlenül a két társország törvényhozásának tartozott felelősséggel. Hadügyi témában pedig a tartományban is ugyanúgy érvényesült az uralkodói kompetencia, mint a két társország esetében. 1910-ben Bosznia-Hercegovina alkotmányt is kapott, amely lényegében tartományi szervezeti szabályzat volt. A legfelsőbb igazgatásért a továbbiakban is a közös pénzügyminiszter felelt az Osztrák-Magyar Monarchia két törvényhozásának az illetékességi körében. A tartományi gyűlésnek felelős tartományi közigazgatás csak a tartomány belső életével kapcsolatos témákban járhatott el. Bosznia-Hercegovina helyzetéből fakadóan rendelkezett a tartomány önálló csendőrséggel, amely nem tartozott sem a Magyar Királyi Csendőrséghez, sem pedig az Osztrák Császári Csendőrséghez. Az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa és Bosznia-Hercegovina közös határain ugyanúgy szabad volt a személyek és áruk mozgása, mint az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közös határain. A tartomány pedig a az Osztrák-Magyar Monarchiával nem közös határait — közigazgatása részeként — ugyanúgy önállóan őrizte, mint a Magyar Királyság vagy az Osztrák Császárság.²⁰

A határszéli csendőrség szervezetét eleve csupán a magyar-román és a magyar-szerb határon építették ki. A határszéli csendőrség szervezeti egységeinek a diszlokációját a honvédelmi és a belügyi tárca közös bizottsága állapította meg, mely bizottságot TÖRÖK Ferenc altbgy. a Magyar Királyi Csendőrség felügyelője vezette. A határszéli csendőrség 1893 júliusában kezdte el szolgálatát ellátását. A határszéli csendőrséget a Magyar Királyi Csendőrség két csendőr kerületében szervezték a kolozsvári és szegedi székhelyű erdélyi, illetve dél-alföldi vármegyékre kiterjedő csendőr kerületekben. A határszéli csendőrség felállításakor a kolozsvári székhelyű csendőr kerület 5 szárny- és 11 szakasz-parancsnoksággal, valamint 134 őrssel, továbbá 4 állandó különítménnyel működött és összesen 985 főnyi legénységgel rendelkezett. Az átszervezés nyomán a csendőr kerület 1 szárnyal, 2 szakasszal, 12 őrssel és 66 főnyi személyzettel (3 tiszt, 3 őrmester, 12 őrsvezető, 48 csendőr) gyarapodott. A csendőr kerület szervezeti egységei és személyi állománya tekintetében tehát koránt sem elhanyagolható erősítést kapott a határőrizeti feladatai eredményes kivitelezése érdekében. Hasonló mértékű erősítést kapott a szegedi székhelyű csendőr kerület is, ahol — a korábbi határ menti őrsökkel együtt — a határ mentén 42 őrs működött a határszéli csendőrség létrehozása nyomán. Ezen őrsökhöz szolgálatot teljesítő legénységi állomány létszámát pedig 149 főre növelték. A szegedi csendőr kerület

határőrizeti szisztémája némileg eltért a kolozsvári csendőr kerületétől. A vízi határszakasszal rendelkező szegedi csendőr kerületnél ugyanis nem hoztak létre új szárnyat, illetve szakaszokat a határőrizeti feladatok eredményes teljesítése érdekében. A dél-alföldi csendőr kerület szervezetében az új őrsöket a határszakasszal rendelkező meglévő szakasz-parancsnokságok alárendeltségébe helyezték.²¹

Mindkét csendőr kerület esetében nőtt azonban a határ menti őrsök száma és jelentősen gyarapodott a határőrizeti feladatokat ellátó csendőrök létszáma is. Emellett pedig mindkét kerület-parancsnokságon rendszeresítettek egy-egy tisztí státuszt a kerület határőrizeti teendőinek az irányítása céljából.

A Magyar Királyi Csendőrség 12 000 főnyi létszámából összesen 320 fő látott el határőrizeti feladatokat a határszéli csendőrség felállítására nyomán, amely a testület teljes személyi állományának 2,66 % -át alkotta. Ez a létszám nem nevezhető jelentősnek sem a magyar rendvédelmi testületek összlétszámához,²² sem a feladatkörhöz, sem pedig az őrzendő határvonal hosszához viszonyítva.²³

A határszéli csendőrség létrehozásával azonban — annak ellenére, hogy a határcsendőri létszám csekély volt — jelentősen megváltozott a magyar határőrizet helyzete a magyar-román és a magyar-szerb határszakaszokon. Egyrészt ugyanis a magyar határőrizet korábbi létszámához viszonyítva — amelyben a legtekintélyesebb létszámú élőerőt a Magyar Királyi Pénzügyőrség vámhatárvonallal rendelkező szakaszain szolgálatot teljesítő mintegy 300 fő pénzügyőr alkotta — a 215 fő is jelentősnek tekinthető.²⁴

Másrészt a Magyar Királyi Csendőrség és a korabeli magyar rendvédelem elit alakulata volt, mivel:

- a személyi állomány képzettsége, szakmai felkészültsége jelentősen felülmúlta a magyar rendőrségeket, amelyek zömükben önkormányzati rendőrségek voltak, ahol a legénységi állomány közel 20 %-a írástudatlan volt, rendőrségek tisztí kara pedig járatlan volt a rendőri erők vezetésében, mivel többnyire csupán jogakadémiai végzettséggel, illetve — az alacsonyabb beosztások esetében — érettségivel rendelkezett, ezzel szemben pedig a Magyar Királyi Csendőrség legénységi állománya katonaviselt, elemi iskolai végzettségű, egységes és színvonalas szakmai felkészültségű és permanens továbbképzés alatt álló személyi állományt alkotott, melyet Ludovika Akadémiát végzett tisztek nevezettek, akik járatosak voltak a katonai vezetéstudomány gyakorlati alkalmazásában, emellett pedig a csendőrökkel szembeni elvárás volt az is, hogy a magyar nyelv mellett beszéljék azt a nyelvet is, amely a szolgálati helyükön a lakosság anyanyelve volt;

- a csendőrség személyi állománya egységes felszereléssel és fegyverzettel rendelkezett ellentétben a rendőrségekkel, ahol az egyenruha és a rangrendszer városonként eltérő volt, továbbá a rendőrök saját maguk szerezték be fegyvereiket, ebből fakadóan pedig a legolcsóbb és a használhatatlanság határát súroló tarka fegyverekkel rendelkeztek;

- a csendőrséget egységes és korszerű, jól bevált elvek szerint vezették, egységes szolgálati szabályzatok szerint, ellentétben a rendőrségekkel, ahol, városonként változott a szolgálati szabályzat;

- mivel a csendőrségnél nem a hivatali illetve a gyári — többé-kevésbé napi 8 órai elfoglaltságot jelentő — munkarendet alkalmazták, a személyi állományt sokkal hatékonyabban tudták alkalmazni, mivel az átlagos szolgálati idő általában 16 óra volt, természetesen pihenők beiktatásával;

- a csendőrség személyi állományának a szolgálati morálja is kiváló volt, ugyanis már a felvételi eljárások során is figyelembe vették a jelentkezőknek hazaszeretethez fűződő viszonyát, a kiképzés is hazaszeretetet orientált volt, illetve a testületen belül is a nemzethűség szelleme dominált, emellett pedig a testületi tagok — az állami alkalmazottak ellátásával összhangban — olyan ellátásban részesültek, amely okafogyottá tette a korrupcióra való hajlamot, mindez pedig a rendőrségek esetében nem, vagy csupán csökevényes formában érvényesült;

- a magyar csendőr testület ezen pozitív vonásait foglalta keretbe a katonai szervezettség, amely az előnyös vonásokat felerősítette és jól alkalmazhatóvá tette.²⁵

Ezen körülmények ismereténél a birtokában érthető, hogy a kortársak úgy fogalmaztak „Egy csendőr felér több rendőrrel.” ami alatt nem csupán a rendőröket, hanem általában a társ rendvédelmi testületek tagjait értették.

A határszéli csendőrség kialakításának az időszakában a Magyar Királyságnak az útlevel és vámköteles határszakaszain összesen 996 fő teljesített szolgálatot. Ezen létszám 22,69 %-a, azaz 226 fő — 151 fő vámhivatali, 39 fő vesztegintézetí, 36 fő egészségügyi állomási munkatárs — fegyver nélkül tevékenykedett. Fegyveres szolgálatot a Magyar Királyi Pénzügyőrség vámhatárvonallal rendelkező szakaszaihoz beosztott pénzügyőrök, valamint a magyar-román és a magyar-szerb határ menti erdőségekben tevékenykedő mintegy 200 főnyi vadászfegyverrel rendelkező erdőhatósági munkatárs látott el. Az erdőhatósági munkatársak azonban nem kifejezetten határőrizeti szolgálatot teljesítettek.

Az ő határőrizeti kötelezettségüket csupán az alkotta, hogy az erdőjárásaik során a gyanús idegeneket elfogják és a legközelebbi hatóságnak átadják. Ily módon tehát az érintett „zöldhatár” szakaszok őrzését lényegében 450 fő pénzügyőr és — a határszéli csendőrség létrehozása után — 320 fő csendőr, azaz összesen 770 fő látta el.²⁶ **(I.sz. melléklet)**

A határszéli csendőrség felállítása nyomán tehát az alaphelyzet nem változott abban a tekintetben, hogy a magyar határőrzet derékhada a kormány közvetlen irányítása alatt álló rendvédelmi testületek személyi állományából került ki, azonban a helyi önkormányzatok — a szolgabírói kirendeltségek és a határátkelőhelyekhez közeli városok önkormányzati rendőrségeinek személyi állományából a határforgalomban résztvevő utasoknak az ellenőrzése céljából kikülönített rendőri csoportok által — továbbra is kulcsszerepet töltöttek be a határőrzetben. A szolgabírói kirendeltségek hatásköre ugyanis 1891 után sem mérséklődött. Továbbra is az alapfeladatukat alkotta a határrend, illetve a határőrizeti tevékenységet megvalósító szervezetek felügyelete. Érdekes helyzet állt elő, mivel a tényleges fegyveres határőrizeti feladatokat ellátó szervezetek munkatársai határőrizeti teendőiket a más irányú alapfeladataik mellett látták el. A vámhatár menti pénzügyőri szakaszok pénzügyőrei a jövedéki és egyedárúság ellenőrzésével kapcsolatos teendőiket, illetve a határszéli csendőr őrsők csendőrei a közbiztonsággal kapcsolatos teendőiket ugyanúgy ellátták mint az ország belsejében szolgálatot teljesítő testületi társaik. E teendők mellett végezték el a határőrizeti feladataikat is. A szolgabírói kirendeltség pedig — melyeket „csupán” részhatárőrizeti teendők végzése céljából hoztak létre és más irányú közigazgatási feladatokat sem kaptak — önkormányzati szervezetek képviselőitében felügyelték a központi államhatalom által közvetlenül irányított szervezetek határőrizeti teendőit. A magyar közigazgatás azon szervezeti egységei, a határ menti szolgabírói kirendeltségek tehát, amelyeket kifejezetten a határőrizeti teendők megvalósítása érdekében létesítettek, csupán részhatárőrizeti feladatokat láttak el, a csekély létszámukból és a civil jellegükéből fakadóan másra nem is voltak alkalmasak. A határőrizeti teendők derékhadát pedig azaz a „zöldhatár” őrzését a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt rendvédelmi testületek határ menti alakulatai végezték a testületi alapfeladataik ellátása mellett.²⁷

Egyértelmű, hogy a határszéli csendőrség felállításával a belügyi tárca is szerepet kapott a magyar határőrzetben, így a vámhatár orientáltság mellett megjelent a közbiztonsági dominancia is, amely a későbbiek során tovább erősödött.

A korábbi egylépcsős határőrzés — amelyet „csupán” a határ menti pénzügyőr csapatok valósítottak meg — kétlépcsőssé vált, melyet a pénzügyőrség és a csendőrség határ menti alakulatai valósítottak meg. Mindkét lépcsőn belül — a korábbi gyakorlatot megőrizve, illetve átvéve — pedig több vonalas határőrzet valósult meg a feltételezett határsértők valószínűsített mozgási térségében és idejében. Ez a mélységében differenciáltan tagolt határőrzés sokkal eredményesebb volt, mint a korábbi egylépcsős változat.

A Magyar Királyi Csendőrség bevonása a magyar határőrzetbe e tevékenységet kétség kívül eredményesebbé tette. A magyar határőrizeti rendszer működése során azonban keletkeztek olyan tapasztalatok is, amelyre az illetéseknek előbb-utóbb reagálniuk kellett. A magyar határőrizeti modell működése során nyilvánvalóvá vált, hogy:

- a vám- és útlevéköteles határvonalak biztonságos őrzésével jóval nagyobb létszámú személyi állományra van szükség mint amit a századfordulón erre a célra a magyar állam biztosított;
- a helyi önkormányzatok határ menti kirendeltségei csupán korlátozottan alkalmasak több rendvédelmi fegyveres őrtestület határőrizeti tevékenységének az eredményes összehangolására;
- a XIX-XX. század fordulóján a határőrzetbe is kapcsolódóan olyan bőséges jogi szabályozás született — például az idegenrendészet, a kivándorlás, a csempészség stb. témákban —, hogy indokoltá vált kizárólag a szaktevékenységre vonatkozó hatáskörrel rendelkező fegyveres rendvédelmi szakmai szervezet létrehozása.

E helyzetre reagálva hozta létre a magyar országgyűlés — kivándorlásra, a határőrzetre, a határforgalom ellenőrzésére és az útlevéltre vonatkozó 1903. évi törvénycsomag részeként — a határrendőrség létrehozására vonatkozó törvényt.²⁸ A testületet pedig az 1906. év elején fel is állították. A Magyar Királyi Határrendőrség átvette a határszéli szolgabírói kirendeltségek feladatát, így a magyar határőrizeti modellből az önkormányzatok kikerültek, mivel a határrendőrség egyben kiváltotta azokat a rendőri kirendeltségeket is, amelyek a határkapuknál a távolsági határforgalom ellenőrzését végezték. E teendőket a Magyar Királyi Határrendőrség a továbbiakban saját hatáskörében a saját személyi állományával látta el.²⁹

A Magyar Királyi Határrendőrség létrehozása kétség kívül javulást idézett elő a magyar határőrizeti modellben, azonban nem oldott meg minden gondot és új nehézségek is keletkeztek.

Továbbra is nehézséget okozott a határőrizetbe bevont csekély számú élőerő. A Magyar Királyi Határrendőrség személyi állománya ugyanis szűkös volt, még a háború időszakában jelentősen felduzzasztott létszám is csupán 500 fő körül alakult.³⁰

Az 1903. évi törvénycsomag részeként alkotott és a Magyar Királyi Csendőrségre vonatkozó törvény azonban hozzájárult a határőrizeti feladatokat teljesítő csendőri létszám gyarapításához.³¹

Új ellentéteket generált azonban a Magyar Királyi Határrendőrség magyar határőrizeti modellben betöltött vezető szerepének az értelmezése. A Magyar Királyi Csendőrség részéről jogos ellenérzést váltott ki, amikor a határszéli csendőrség erőit a Magyar Királyi Határrendőrség alárendelt, az irányítása alá tartozó alakulatként igyekezett kezelni. A határszéli csendőrség felállítását elrendelő közös miniszteri rendeletben is az állt, hogy a személyi- és vagyonbiztonság ellátása „... a határvonalon ... az erre külön szervezendő Magyar Királyi Csendőrséget illeti és pedig előjáró tisztjeinek s az érdekelt vármegyei törvényhatóságoknak egyetértő felügyelete alatt.”³² A magyar államigazgatást megosztotta a határőrizet fejlesztése, illetve abban új testületként a Magyar Királyi Határrendőrség létrehozása. Voltak, akik — egyébként nem alaptalanul, hiszen a határrendőrség számos felhatalmazást kapott a határ menti rendvédelmi testületek igénybevétele tekintetében — úgy értelmezték a helyzetet, hogy a határszéli csendőrség a Magyar Királyi Határrendőrség alárendeltségébe került. A határrendőrség számára is szimpatikusnak tűnhetett ez a felfogás, mivel a csendőrség tiszti kara részéről számos panasz érkezett a Magyar Királyi Határrendőrségre vonatkozóan a belügyi tárcához ebben a témakörben. A Magyar Királyi Határrendőrségnél ugyan 1908 és 1912 között megkíséreltek határrendőr őrsöket létrehozni, ezek a szervezetek azonban nem voltak képesek helyettesíteni a határszéli csendőrséget, legfeljebb a határkapuk őrzése körüli teendők ellátását tudták megvalósítani.

A határszéli csendőrség és a határrendőrség viszonyát tisztázni kellett. A tiszta viszonyok megteremtése nem csupán a határőrizet, hanem a határvédelem miatt is szükségessé vált. 1912-ben a magyar országgyűlés — a közös haderő többszöri sürgetésére — megalkotta a kivételes hatalomról szóló törvényt.³³ Ebből fakadóan a haderő, a Magyar Királyság területén is hozzálátott a határvidék fegyveres konfliktusra való felkészítéséhez. Ennek az előkészítésnek pedig az egyik kiindulópontja az volt, hogy békeidőszakban mely szervezet milyen jellegű határőrizeti feladatot teljesít, mivel erre alapozva lehetett a katonai határőrizeti feladatokra való felkészülést előkészíteni és megszervezni.

A Magyar Királyi Csendőrség OLÁH Ödön vezetésével csendőr tiszti delegációt küldött az Osztrák Császárságba és Bosznia-Hercegovinába azzal a céllal, hogy tanulmányozzák az ottani csendőrségnek a határőrizetben betöltött szerepét és tegyenek javaslatot a kedvező tapasztalatok hazai adaptálására. A csendőr tiszti delegáció indítványának a figyelembe vételével alakították át a magyar határőrizeti modellt, amely már tekintettel volt a társország tapasztalataira, illetve a haderőnek a katonai határőrizet kialakítására vonatkozó elgondolására is. Ezen elgondolás kivitelezésének a tervei az osztrák örökös tartományokban már elkészültek és a kivitelezési teendők is elkezdődtek.³⁴

A határszéli csendőrség átszervezésének — amely egyébként a „szolgálati ág” 1891-től 1918-ig tartó történetében a legjelentősebb átszervezést jelentette — az volt a lényege, hogy:

- gyarapították a határszéli csendőrségben szolgálatot teljesítő csendőrök létszámát;
- egységesítették a határszéli csendőrség szervezeti felépítését;
- egyszerűsítették és hatékonyabbá tették a „szolgálati ág” parancsnokságait;
- elhatárolták a társ határőrizeti szervezetektől a határszéli csendőrség teendőit, egyben pedig a feladatokat egyértelművé tették, az együttműködési teendőket is beleértve;
- a határszéli csendőrség feladatrendszerét illetve az abból fakadó teendőket — hasznosítva a „szolgálati ág” két évtizedes fejlődéstörténetének a tapasztalatait — részletekbe menően szabályozták az 1912. évi kiadású „Csendőrségi Szolgálati Utasítás”-ban, annak titkos függelékében pedig az Evidenzbüro-hoz fűződő viszonyának gyakorlati teendőit pontosították.³⁵

Ennek nyomán a magyar határőrizeti modell hatékonysága növekedett, a Magyar Királyi Csendőrségnek a határőrizetben betöltött szerepe pedig mindenki számára egyértelművé vált, továbbá a védőerő is olyan szilárd kiindulási alaphoz juthatott, amelyre támaszkodva hozzákezdhetett a határvidék háborús időszakra történő felkészítéséhez.

A határszéli csendőrség 1912. évi fejlesztése nyomán a „szolgálati ágnál” összesen 1392 fő teljesített szolgálatot, 458 csendőr a magyar-szerb, 934 csendőr pedig a magyar-román határon. Ez a lét-szám a szerb határon 55 őrsön, míg a román határon 131 őrsön teljesített szolgálatot. A 12 000 fős Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának 11,6 %-a állomásozott a Magyar Királyság útlevélköteles határszakaszán ellátva a „zöldhatárőrizeti” teendőket is a Magyar Királyi Pénzügyőrség vámhatárvonallal rendelkező szakaszainál szolgálatot teljesítő pénzügyőrökkel együttműködve.³⁶ (II.sz. melléklet)

A határszéli csendőrség szervezeti felépítését úgy módosították, hogy az érintett csendőr kerület-parancsnokságokban meghagyták a határőrizeti referens törzstiszti státuszát, azonban közte és a határszéli csendőr őrsök között a kétszintű parancsnokságokat, azaz a szakasz- és szárny-parancsnokságokat megszüntették, helyükbe pedig egy vezetési szintet rendszeresítettek a kikülönített törzstisztek formájában, akik a határszéli csendőr őrsök és a csendőr kerület-parancsnokságok határőrizeti referensei között az egyetlen parancsnoki szintet alkották. Fegyelmi és anyagi ellátás tekintetében ugyan az érintett szakasz- és szárny-parancsnokságok kompetenciái megmaradtak, határőrizeti szakmai tekintetben azonban egyértelműen a kikülönített törzstisztek gyakorolták a vezetést. Mivel pedig a csendőrségi diszlokáció egyik alapelve az volt, hogy parancsnokság nem állhat védelem nélkül, ezért minden csendőr-parancsnokság mellé rendszeresítettek egy kislétszámú csendőr őrsöt. A személyi állománnyal való takarékoság miatt pedig a magasabb szintű parancsnokságok az egyik alárendelt parancsnokságukkal egy székhelyen, általában egy elhelyezési körletben működtek. Így volt ez a kikülönített törzstisztek esetében is. Ettől függetlenül azonban a kikülönített törzstisztek közvetlen alárendeltségébe a parancsnoksági székhelyen történő elhelyezéssel segédszemélyzetet is rendszeresítettek. Mindegyik kikülönített törzstiszt mellé segédszemélyzetként beosztottak egy századost mint segédtsitzet, egy őrmestert, mint irodai segédszolgálatost, és egy polgári állású irodai szolgát is.³⁷ (III.sz. melléklet)

1912-ben külön belügyminiszteri rendeletben szabályozták a határszéli csendőrség feladatkörét. Ennek az volt a lényege, hogy az úgynevezett határőrizeti külszolgálatokat — azaz a terepen megvalósított szolgálatokat, amelyek praktikusán a „zöldhatárőrizeti” szolgálati teendőket jelentették — átvette, illetve tovább folytatta a határszéli csendőrség. Emellett pedig a kisebb forgalmú határkapuknál az úti okmányok ellenőrzésének a teendőit is átvette a határszéli csendőrség, továbbá — a továbbra is erre jogosult hatóságok mellett — kiállíthatott határszéli úti igazolványokat, valamint a vasúti- és hajforgalmat lebonyolító határkapuknál, ahol az utasforgalom ellenőrzését a Magyar Királyi Határrendőrség végezte, a határszéli csendőrség ügyeleti szolgálatot volt köteles adni.³⁸

Az 1912. évi csendőrségi szolgálati utasításba már beépültek a határszéli csendőrség sarkalatos teendői. A határszéli csendőrség szolgálati feladatait alkották:

„A) A határon átkelők figyelemmel kísérése, a határ mentén felmerülő — államrendészeti szempontból fontosabb — mozzanatokról és eseményekről tájékozódás szerzése és az észleltekről az illetékes hatósággal való közlése;

B) Államellenes nyomtatványok becsempészésének megakadályozása és feljelentése;

C) Idegen politikai ügynökök megfigyelése;

D) Külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok végrehajtásának ellenőrzése a 48 999/1912. (IV. 13.) BM.kr. és az 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. meghatározottak szerint;

E) A kémkedés megakadályozása, esetleg a kémek elfogása és az illetékes hatóságoknak való átadása;

F) A szomszédos állam lakói részéről személyek és tárgyak ellen intézett erőszakos támadás meggátlása, különösen pedig katonai védőművek, az ország határainak jelölésére szolgáló határjelek, jelzők, katonai vagy polgári hatóság által felállított földmérési jelek megrongálásának, megsemmisítésének, vagy megváltoztatásának megakadályozása, a tettesek kinyomozása és az illetékes hatóságnak való feljelentése vagy — szükséghez mérten — átadása;

G) Kitért, rendőrileg kifogás alá eső és magukat igazolni nem tudó gyanús személyeknek az állam területére szándékolt belépésben való megakadályozása;

H) Nyomozott, vagy valamely büntetendő cselekménnyel gyanúsított és a törvények vagy a fennálló szabályok értelmében előzetesen letartóztatható egyéneknek a határszálen való elfogása.;

I) Toloncok kísérése;

J) Fegyverek, lőszeres és hadiszerekes ki- és bevitelének ellenőrzése, valamint tilalom estén ilyenek és más tiltott tárgyak kivitelének és behozatalának megakadályozása;

K) Hadköteles egyének kiszökésének megakadályozása;

L) Kerítés /nőcsempészet, leánykereskedés/ meggátlása és feljelentése;

M) A határszéli vasúti és gőzhajó állomásokon az államrendészeti és közegészségügyi szabályok betartásának ellenőrzése;

N) A határ szélén lévő szállodák, vendéglők, korcsmák, kávéházak és egyéb nyilvános helyek ellenőrzése;

O) Azon határvonalakon, ahol útlevélkötelezettség áll fenn és ahol ez kifejezetten a csendőrségre bízott, az útleveles vizsgálata, bélyegtelen határátkelési igazolványok kiállítása;

P) Az útlevélszabályok áthágása, a tilos visszatérésre és külföldiek bejelentésére, valamint lakhatására vonatkozó szabályok megszegése által elkövetett kihágások följelentése;

R) A csempészet megakadályozása és az erre hivatott közegek támogatása;

S) A tiltott kivándorlás megakadályozása, a kivándorlásról szóló 1909/II.tc. és a vonatkozó 57 000/1909. (VI. 15.) BM. végrehajtási utasítás rendelkezései betartásának ellenőrzése, valamint e törvény megszegése által elkövetett bűntettek, vétségek és kihágások feljelentése.”³⁹

A határszéli csendőrség 1912. évi átszervezése kiterjedt a határőrizeti szolgálat teljesítésének a jellegére is. Korábban a határszéli csendőrség őrsének a beosztottai ugyanúgy őrjáratí beosztás szerint teljesítettek szolgálatot, mint az ország belsejében szolgálatot ellátó bajtársaik. Az őrjáratí beosztásnak az volt a lényege, hogy a járőr számára meghatározták a szolgálati időt, a mentvonalat, a pihenő és a figyelési helyeket, valamint az ott eltöltendő időt is. Ezzel szemben a határszéli csendőrök számára a figyelési pontokat és a pihenő helyeket továbbá a teljes menetidőt meghatározták ugyan, azonban a figyelési és pihenő pontokon eltöltendő időt és a köztük lévő mentvonalat már a járőrvezető határozta meg.⁴⁰

A Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának a fizetése a rendfokozati illetményből, a beosztási illetményből és a korpótlékból (szolgálati idő után járó illetményből) állt. E három összetevős fizetési rendszer lényegében a képzettséget — ez jelentette a rendfokozati illetményt, hiszen a rang a képzettséget tükrözte — a tapasztalatokat (korpótlék) és a felelősséget (beosztási illetmény) honorálta. Ezen illetmények kerültek besorolásba — a tisztek és a hasonló állásúak esetében — a XII állami fizetési osztály egyikébe. Így vált egységgé az állami fizetési rendszer. Emellett azonban a helyi specialitások, illetve speciális szakképzettséget is igénylő teendők végzését pótlékokkal ismerték el. Ilyen volt például a testületi pótlék, amelyet lényegében a hivatalnoki karhoz viszonyított kötöttebb és feszesebb életmódot, valamint a fegyveres szolgálatellátásból fakadó veszélyt kívánták honorálni. A határszéli csendőrség csendőrei határőrizeti pótlékként napi 40 fillér pótlékot is kaptak. A vizsgált időszakban egy csendőr őrmester évi fizetése mintegy 2336 korona volt. Egy napra kivetítve a fizetése 6,4 korona volt. Ami mellett a 40 filléres napi határőrizeti pótlék nem elhanyagolható summát jelentett, mivel évi 146 korona összeget tett ki.⁴¹

A határszéli csendőrség egyik lényeges feladatát alkotta az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetével — a haderő kebelében működtetett — Evidenzbüro-val való együttműködés a határ menti térségben. Az Evidenzbüro-val a Magyar Királyi Határrendőrség és a határszéli csendőrség külön-külön működött együtt. A Magyar Királyi Csendőrség 1912. évi szolgálati szabályzatát úgynevezett „Titkos függelék”-kel is ellátták, amelyben az Evidenzbüro-val való együttműködés elveit és konkrét szabályait rögzítették.⁴²

Az Evidenzbüro lényegében az Osztrák-Magyar Monarchia hadereje vezérkarának volt a felderítő szervezete, egyben pedig a dualista államalakulat egyetlen hírszerző testülete. Ez azonban nem zárta ki annak a lehetőségét, hogy más szervezetek is végezhetek hírszerzést például a külügy, azonban a hírszerzésre szakosodott testületként az Evidenzbüro volt az egyetlen felderítő testület az Osztrák-Magyar Monarchiában. Az Evidenzbüro döntően a hadműveleti irányokban folytatott hírszerzést. Egy-egy hadműveleti irányban e tevékenységet — a békeidőszakban a hadtestek vezérkarában létesített — felderítő főállomások irányították. A határszéli csendőrség értelemszerűen a területileg illetékes hadtest-parancsnokságok felderítő főállomásaival állt kapcsolatban. A kapcsolattartás a titoktartás szabályainak a szigorú betartásával valósulhatott meg, kizárólag a kihelyezett törzstiszteken keresztül.⁴³

A határszéli csendőrség teendőit az Evidenzbüro-val való együttműködése keretében szükség esetén a hírszerzők határon való észrevételénél átjuttatásának, illetve rejtett találkozók kivitelezésének a közreműködésében való részvétel, továbbá a túloldali hírszerzők hazai határ menti tevékenységének a megakadályozása, valamint a határ túloldalán a saját hírszerzés végrehajtása alkotta. E cél érdekében saját rezidentúrák kiépítése volt kívánatos a határ túloldalán, melynek feladatát a határ menti közlekedési útvonalak, a nagyobb tömeg, illetve felszerelés raktározására alkalmas épületek, a határ menti fegyveres szervezetek létszáma és fegyverzetük, illetve a parancsnoki állomány felderítése és a sebezhető pontok feltárása alkotta.⁴⁴

A határszéli csendőrségre kitüntetett feladat hárult a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában is. A katonai határőrizet alatt a kortársak azt értették, hogy a klasszikus értelemben vett támadó, illetve védelmi műveletek a határ térségében ugyan még nem kezdődtek el, azonban a haderő már felvonult a határ térségében és készen állt a támadó, illetve védelmi tevékenységre. A katonai határőrizetre természetesen azokon a határszakaszokon kerülhetett sor, amely szomszédos országokkal az Osztrák-Magyar Monarchia háborús viszonyba került, vagy a hadüzenet rövid időn belül valószínűsíthetővé válhatott.

A katonai határőrizetre való áttérés azonban időt vett igénybe, ezen átmeneti időszakra is fel kellett készülni. A katonai határőrizetre való áttérés terveit a területileg illetékes hadtest-parancs-

nokságok készítették el. A terveket pedig az illetékes határőrizeti szervezetekkel a terepen egyeztették, illetve pontosították. A hadműveleti területeken ugyanis a Magyar Királyságban a rendvédelmi testületek a haderő felügyelete alá kerültek. A hátszágban viszont a magyar rendvédelmi testületek a kormány, illetve az önkormányzatok irányítása alatt maradtak, mivel a magyar kormány a kivételes hatalom gyakorlásának a brit változatát követte, mely szerint a kivételes hatalmat lényegében a kormány gyakorolta. Ezzel szemben viszont az Osztrák Császárságban — a német mintát követve — a kivételes hatalmat a haderő gyakorolta.⁴⁵

A katonai határőrizetre történő áttérés időszakában a vezető szerep egyértelműen a határszéli csendőrségre hárult. A haderőnek a határra való felvonulásai a parancsnoki hatáskört a határszéli csendőrség őrséinek a vezetői látták el. Ez a helyzet logikusan következett abból a tényből, hogy a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának tagjai személyükben katonának minősültek és azok a fiatal emberek jelentkezhettek csendőrnek, akik példamutatóan letöltötték a sorkatonai szolgálatukat. Emellett a Magyar Királyi Csendőrség vezetősége úgy intézkedett, hogy a határszéli csendőrség kötelékébe azok a csendőrök kerüljenek, akik fiatalok, nőtlenek és a katonai szolgálatra minden tekintetben alkalmasak. A határszéli csendőrség csendőrei számára pedig a véderő időnként — különböző katonai témakörökben — továbbképző tanfolyamokat is szervezett.

A határszéli csendőr őrsők azonban nem csupán a katonai határőrizetre történő áttérés adminisztratív centrumai, hanem annak bázisai is voltak. Az áttérés időszakában ugyanis már lényegében a katonai határőrizet szerint kellett megvalósítani a határok őrzését. Ez azt jelentette, hogy meg kellett akadályozni az ellenséges erők felderítő járőreinek és az esetleges vállalkozások végrehajtásának a céljából áttörni szándékozó katonai alakulatok határátlépését, illetve a honi haderő számára a felvonulási útvonalat jelentő vasútvonalakat és műtárgyakat (hidakat, kereszteződések stb.) valamint a jelentős mennyiségű felszerelés illetve személyi állomány befogadására alkalmas építményeket őrizni kellett. Emellett pedig — a lehetőségek függvényében — törekedni kellett a túloldali területek felderítésére, illetve az ottani infrastruktúra rongálására.⁴⁶

Ezen feladatok kivitelezéséhez azonban a békehatárőrizet során foglalkoztatott létszámhoz képest jóval több emberre volt szükség. Ezt a megnövekedett létszámgényt nem tudta biztosítani a helyi pénzügyőr szakaszok személyi állománya. Ezért a határ menti lakosságot mozgósítás esetén nem a mélységi területeken kialakított mozgósítási központokba hívták be, hanem a határszéli csendőr őrsőkbe. Megszervezték a behívásra kerülő személyi állomány fegyverzetének, felszerelésének a helyi tárolását, illetve amit lehetett átadtak a behívásra kerülők számára még békeidőszakban.

A határszéli csendőr őrsőket igyekeztek úgy kibővíteni, hogy azok alkalmassá váljanak — a békeidőszakhoz képest — lényegesen nagyobb létszám befogadására, illetve védhetővé váljanak. Ezért — az elhelyezési körletek gyarapítására — a határszéli csendőr őrsők körül lövészárkokat és futóárkokat hoztak létre, melyeket drótkadályokkal erősítettek meg. A határszéli csendőr őrsők közvetlen környezetében pedig a rendszeresített személyi lőfegyverek hatásos lőtávolságán belül a terepet megtisztították a kilátást, illetve kilövést akadályozó növényzettől. Az őrzendő infrastruktúra hathatós védelme érdekében a határszéli csendőrség irányítása alá kerülő behívottakból vonalszakasz őrségeket, műtárgyőrségeket és tartalékokat kellett képezni a műtárgyak ellen irányuló esetleges támadások eredményes megghiúsítása érdekében. Továbbra is fenn kellett tartani továbbá a járőrözést, melyet két fős járőrök helyett 6-8 fős járőrök láttak el. A túloldali területre lépés pedig már nem volt tiltott, bár a határátlépés csak felderítési célból volt indokolt megvalósítani, hiszen a túloldalon a hazai intézkedésekhez hasonlóan szervezték meg a katonai határőrizetet.⁴⁷

A hazai haderő határvonalra történő felvonulása után a térségbe érkező csapatok tisztjei vették át a katonai határőrizet feletti irányítást. Előrenyomulás estében azonban a határszéli csendőrség nem követte a haderőt, hanem a helyén maradt és a hadműveleti záróvonal szerepét töltötte be. Visszavonulás esetén viszont a haderővel együtt a határszéli csendőrség is visszavonult. A katonai határőrizetre való áttérés tervezése során követett alapelvek a XX. század elején korszerűek voltak, melyek alkalmazását körültekintően tervezték és igyekeztek azokat gondosan kivitelezni.

A magyar-román és a magyar-szerb határon szolgálatot teljesítő határszéli csendőrök sorsa azonban nem egyformán alakult. A magyar-szerb határ határszéli csendőrei már az I. világháború kezdetén átérték a katonai határőrizetre történő áttérés minden vonzatát. A magyar-román határon szolgálatot teljesítő határszéli csendőröknek azonban más sors jutott. Ezen a határszakaszon nem tértek át a katonai határőrizetre, mivel Románia és az Osztrák-Magyar Monarchia között 1916-ig nem jött létre hadiállapot. 1916-ban azonban a románok úgy gondolták, hogy a központi hatalmak már eléggé legyengültek ahhoz, hogy a támadásukat ne legyenek képesek megtorolni. Ezért az Antant unszolására és a Magyar Királyság területéből a részükre felajánlott tetemes térségek megszerzése reményében

megtámadták Erdélyt. A váratlan támadás következtében ugyan kezdetben sikereket értek el. Később azonban a központi hatalmak visszavágtak és egész Romániát elfoglalták. A magyar határőrizet erőit a román haderő már az 1916. évi erdélyi betörés elején bekerítette. A magyar határőrizeti testületeknek a magyar-román határ mentén állomásozó személyi állománya már nem tudott visszavonulni. A csekély létszámú békehatárőrizeti magyar határőrizeti erők tartották magukat amíg tudták. Sorsuk a megsemmisülés volt. A román csapatok kiszorítása nyomán a magyar határőrizeti rendszert visszaállították a magyar-román határon, bár az Osztrák-Magyar Monarchia és a legyőzött Román Királyság között — a Kárpátok hágóin túl mintegy 20-25 km-el — olyan új határvonalat jelöltek ki, amely nem kedvezett Erdély meglepetésszerű lerohanásának. Ez a határvonal azonban a központi hatalmak vereségével feledésbe merült, helyét pedig a rabló imperialista trianoni békediktátum által létrehozott, a Magyar Királyságot és a magyar nemzetet megcsonkító határvonal keletkezett a Kárpát-medence belsejében.

A Magyar Királyi Csendőrség nem csupán a Magyar Királyság belterületén a közrend terén ért el eredményeket azáltal, hogy megteremtette és példamutatónan fenntartotta a vidék közbiztonságát, hanem a peremterületeken is döntően e testület által valósult meg az eredményes határőrizet a dualizmus időszakában.

Az önkormányzati rendőrségi modell határőrizetben megvalósuló változata elégtelennek bizonyult, ezért e szakterületen is a csendőrségre támaszkodott a magyar kormány az eredményes határőrizet kialakítása érdekében.

1891-től 1918-ig működött a határszéli csendőrség a Magyar Királyság útlevél- és vámköteles magyar-román és magyar-szerb határszakaszain. A határszéli csendőrség volt — a mai fogalmaink szerint — a testület első szolgálati ága. A vizsgált időszakban ezt a kifejezést még nem használták. A tábori csendőrség és a járásőrmesterségek, amelyeket a nyomozó szolgálat korai előfutárjának tekinthetünk — később jöttek létre, mint a határszéli csendőrség.⁴⁸

A határszéli csendőrség intenzív fejlődésen esett át, amely több periódusra osztható.

Az első periódus 1891-től 1903-ig azaz a „szolgálati ág” felállításától az újonnan létrehozott csendőr kerületek felállításáig tartott.

- Ezzel az aktussal került be a csendőr szervezet a magyar határőrizeti modellbe.

- A csendőrség határőrizeti feladatokba történő bevonása által a magyar határőrizeti modellben megjelent a pénzügyi tárca mellett a belügyi tárca is, amely egyértelmű bizonyítéka annak, hogy a kortársak az eredményes határőrizet megvalósítását nem csupán gazdasági, hanem közbiztonsági témának is tartották.

Az első periódus legfontosabb jellemzőjének az tekinthető, hogy bebizonyosodott, hogy a csendőrségre szükség volt a magyar határőrizetben.

A második periódus 1903-tól 1912-ig, azaz a határszéli csendőrség átszervezéséig tartott.

- Felemelték a határszéli csendőrség létszámát.

- Nyilvánvalóvá vált, hogy a határőrizet triászából (a határrend betartatása, a határforgalom ellenőrzése és a „zöldhatár” őrzése) a „zöldhatár” őrzése feladatkörének az ellátására a legalkalmasabb a Magyar Királyi Csendőrség.

A második periódus legfontosabb jellemzője, hogy a magyar határőrizeti modellben — a Magyar Királyi Határrendőrség felállításával — a határszéli csendőrség ugyan elvesztette a vezető szerepét, azonban a „zöldhatárőrizeti” teendők terén a dominanciája megerősödött.

A harmadik periódus 1912-től 1918-ig, a határszéli csendőrség megszűnéséig tartott.

- A határszéli csendőrség létszámának a gyarapítását összekapcsolták a szakfeladat eredményes megvalósítását elősegítő speciális szervezeti elemek rendszerbe állításával.

- Módosították — ugyancsak a szakfeladat jobb ellátása érdekében — a határszéli csendőrök járőrszolgálatának a jellegét, illetve a katonai határőrizetre való áttérés jegyében tovább erősítették a határszéli csendőrséget.

- Rendezték a határszéli csendőrség társ határőrizeti szervezetekhez fűződő viszonyát.

A harmadik periódus legfontosabb jellemzője a katonai határőrizetre való áttérés előkészítése, majd végrehajtása volt.⁴⁹

A dualizmus kori magyar határőrizeti modellben a határszéli csendőrség megjelenése és szerepének megerősödése eklatáns bizonyítéka annak, hogy a határőrizeti tevékenységek — elsősorban a „zöldhatárőrizet” — terén nem nélkülözhetők a katonailag szervezett fegyveres őrtestületek.⁵⁰

Jegyzetek:

- ¹ ÖRY: 75-77.p.
- ² PRESZLY: 18.p.
- ³ ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. 105-109.p.
- ⁴ Idem: A HABSBURG-hatalom és a magyar rendvédelem. 146-149.p.
- ⁵ CSAPÓ: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* 13-19.p.
- ⁶ Idem: *Ráday Gedeon és a szegedi királyi biztosság. A betyárvilág felszámolása.*
- ⁷ 1881/II.tc. ; 1881/III.tc.
- ⁸ REKTOR: 85-86.p.
- ⁹ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* 51-53.p. + 93-95.p.
- ¹⁰ 1882/X.tc.
- ¹¹ CLAUSEWITZ
- ¹² GALÁNTAI: 89-160.p.
- ¹³ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.
- ¹⁴ PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.*
- ¹⁵ 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r.
- ¹⁶ 1888/XIV.tc.
- ¹⁷ A határőrizeti utasítást aláíró miniszterek: BAROSS Gábor kereskedelemügyi miniszter, gr. BETHLEN András földművelésügyi miniszter, br. FEJÉRVÁRY Géza honvédelmi miniszter és a király személye körüli miniszter, gr. SZAPÁRY Gyula miniszterelnök és belügyminiszter, SZILÁGYI Dezső igazságügyi miniszter, WEKERLE Sándor pénzügyminiszter, BÖLÖNY: 214.p. + 218.p. + 231.p. + 284-285.p. + 288.p. + 300-301.p.
- ¹⁸ 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. op.cit.
- ¹⁹ Loc.cit. 1. §
- ²⁰ GALÁNTAI: op.cit. 135-138.p.
- ²¹ PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* op.cit. 44-47.p.
- ²² A századelőn a Magyar Királyságban működő önkormányzati és a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt katonailag szervezett fegyveres őrtestületek és polgári fegyveres őrtestületek összlétszáma 32 778 fő volt, amelynek a 215 fő csupán 0,66 %-át tette ki.
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* 283.p.
- ²³ A magyar-román és a magyar-szerb határ teljesen eltérő volt, mivel a magyar-szerb határvonal vízi határszakasz, a magyar-román határvonal pedig hegyi határszakasz volt. Azonban mindkét határszakasz nehezen járható területet alkotott. A magyar-román határszakasz hossza 833,2 km, a magyar-szerb határszakasz hossza pedig 458,26 km, összesen a történelmi Magyarország határainak hosszúsága 4166,02 km. Volt.
- SUBA: 25.p.
- ²⁴ A XIX. század utolsó negyedében a Magyar Királyság útlevel- és vámköteles határain azaz a magyar-román és a magyar-szerb határszakaszokon mintegy:
 - 300 fő pénzügyőr;
 - 151 fő vámhivatalnok;
 - 39 fő vesztégintézeti munkatárs (terményeket és állatokat vizsgáló állomások);
 - 36 fő egészségügyi állomási munkatárs (utasok vizsgálatára és szükség esetén karanténba helyezésekre hivatott állomások);
 - 200 fő határszéli erdőhatóságok fegyveres tagjai;
 - 726 fő összesen teljesített szolgálatot.
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* 284.p.
- ²⁵ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 65-84.p.
- ²⁶ PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* 284.p.
- ²⁷ PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* 34-39.p. ; Idem: *Csendőrség a határőrizetben.* 58-65.p. ; Idem: *Rendőrség a határőrizetben.* 37-43.p.
- ²⁸ 1903/VIII.tc.
- ²⁹ 5692/1905. (XII.29.) ME.r. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.
- ³⁰ PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség. A magyar határőrizet szakmai vezető testülete.
- ³¹ 1903-ban az országgyűlés törvényt hozott arról, hogy a 6 csendőr kerületből álló Magyar Királyi Csendőrség szervezetét 9 kerületre kell fejleszteni. Ebből azonban csupán 2 új kerület létrehozása valósult meg. Közülük az egyik azonban a brassói székhelyű volt. A felállítását elrendelő jogszabály preambulumban pedig az indoklásban az szerepelt, hogy az új kerület létrehozásának egyik legmarkánsabb oka a határőrizet hathatósabb kivitelezése.
- 1903/VII.tc.
- ³² 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. op.cit. 1. §
- ³³ 1912/LXIII.tc.
- ³⁴ PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* op.cit. 49.p.
- ³⁵ SZUT-1912. ; SZUT-1912 Titkos függelék.
- ³⁶ PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* op.cit. 47-48.p.
- ³⁷ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.
- ³⁸ 1912-től a határszéli csendőrség:
 - úti okmány vizsgálatot tartott a vodiczai, verestoronyi, predeáli, sósmezői, gyimesbükki és gyergyótölgyesi határkapuknál;
 - határszéli úti igazolványokat állított ki Vulkánban, Szurdokon, Bodzakrasznán, Ósánczon és Gyergyóbékáson.
- 48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. ; 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr.
- ³⁹ PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* op.cit. 49-51.p.
- ⁴⁰ PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrizetében.

⁴¹ PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.

⁴² SZUT-1912 Titkos függelék. op.cit.

⁴³ PARÁDI: Felderítő szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchiában.

⁴⁴ PARÁDI: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.

⁴⁵ PARÁDI: A hátszél csendőrség állambiztonsági feladatai.

⁴⁶ PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.

⁴⁷ Loc.cit.

⁴⁸ A járásőrmesterségeket 1901-ben állították fel. A tábori csendőrség számára pedig az első utasítás az 1890-es évek első felében készült, amely lényegében azt jelentette, hogy a szervezet is ezen időszaktól állt fenn legalább is a békeidőbeli előzményei.

PRESZLY: op.cit. 71.p. ; SZAKÁLY: 14.p.

⁴⁹ PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* op.cit. 85-87.p.

⁵⁰ PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BÖLÖNY — BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975.* Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1242 v. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltár és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.
- CLAUSEWITZ — CLAUSEWITZ Karl von: *Vom Kriege.* [A háborúról.] Ford.: HAZAI Samu. Budapest, 1917², Atheneum. 586 p.
- CSAPÓ: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- CSAPÓ: *Ráday Gedeon és a szegedi királyi biztosság. A betyárvilág felszámolása.* — CSAPÓ Csaba: *Ráday Gedeon és a szegedi királyi biztosság. A betyárvilág felszámolása.* Pécs, 2007, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 204 p. HU-ISBN 978 963 94 9887 7. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- GALÁNTAI — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Az osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth Könyvkiadó. 386 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* — PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határőrség. 95 p.
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* — PARÁDI József: *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996, Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.
- PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447. 51-53.p. + 93-95.p.
- PRESZLY — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.
- REKTOR — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.
- SZAKÁLY — SZAKÁLY Sándor: *A magyar tábori csendőrség története 1938-1945.* Budapest, 2000, Ister. 173 p. HU-ISBN 963 32 4324 8.

TANULMÁNYOK

- ÖRY — ÖRY Károly: A Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig. A Francia Csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül

- Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizet-re az első világháború előtt. — PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizet-re az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A határszéli csendőrség állam-biztonsági feladatai. — PARÁDI József: A határszéli csendőrség állam-biztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata — német nyelven — 2002 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat „A csendőrség Magyarországon” című II. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI. évf. (2011) 24. sz. 100-118. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. — PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Felderítő szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchiában. — PARÁDI József: Felderítő szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchiában. 27-49.p. In BODA József — PARÁDI József — REGÉNYI Kund Miklós (szerk.): *1872 Felderítő-szolgálati utasítás. Anleitung zum Kundschaftsdienste*. Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar

- Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 441 p. HU-ISBN 978 963 89 8284 1. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 1./ HU-ISSN 2064-4728.
- PARÁDI: A hátország rendvédelme 1914-1918. — PARÁDI József: A hátország rendvédelme 1914-1918. *Trianoni Szemle Évkönyv*, VII.évf. (2015) 7.sz. 108-124.p. HU-ISSN 2060-2502.
- ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. — ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: A HABSBURG-hatalom és a magyar rendvédelem. — ZACHAR József: A HABSBURG-hatalom és a magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (2005) 14.sz. 146-149.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. november 8-án, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KÉZIRAT

SUBA

- SUBA János: *Magyarország határának kitűzése és felmérése 1921-1925 (a határmegállapító bizottságok működése)*. Kézirat, (ELTE-BTK.) doktori értekezés) Budapest, 1996.

SZABÁLYZATOK

SZUT-1912

- *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára*. Budapest, 1912, Várnay és Fia Municipia Kiadóhivatala. 384 p.

SZUT-1912 Titkos függelék.

- Titkos. Függelék az „Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz. (A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.) Budapest, 1912, Magyar Királyi Állami Nyomda. 41 p.

JOGSZABÁLYOK

1881/II.tc.

- 1881/II.tc. a csendőrségi legénység állományának a kiegészítéséről.

1881/III.tc.

- 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

1882/X.tc.

- 1882/X.tc. a Magyar Királyi Csendőrség által, a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületein való teljesítendőkről.

1888/XIV.tc.

- 1888/XIV.tc. az Osztrák-Magyar Monarchiának Romániával, a monarchia két állama és Románia között fennforgott határvillongások kiegyenlítése végett, a határvonal újabb megállapítása és azzal kapcsolatos kérdések szabályozása tárgyában kötött és Bukarestben 1887. évi december 7-én, november 25.-én aláírt nemzetközi egyezmény beczikkelyezéséről.

1903/VII.tc.

- 1903/VII.tc. három új csendőrkerület felállításáról.

1903/VIII.tc.

- 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.

1912/LXIII.tc.

- 1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes inézkedésekről.

50 431/1891. (VII. 1.) BM.r.

- 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. a m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvénycikkkel beczikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXV.évf. (1891) I.füzet. 877-902.p.

5692/1905. (XII.29.) ME.r.

- 5692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről.
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.

91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.

- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról.
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.

48 999/1912. (IV. 13.) BM.r.

- 48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. határszéli külszolgálatnak átvétele a Magyar Királyi Csendőrség által.
Belügyi Közlöny, XVII.évf. (1912) 8.sz. 141-145.p.

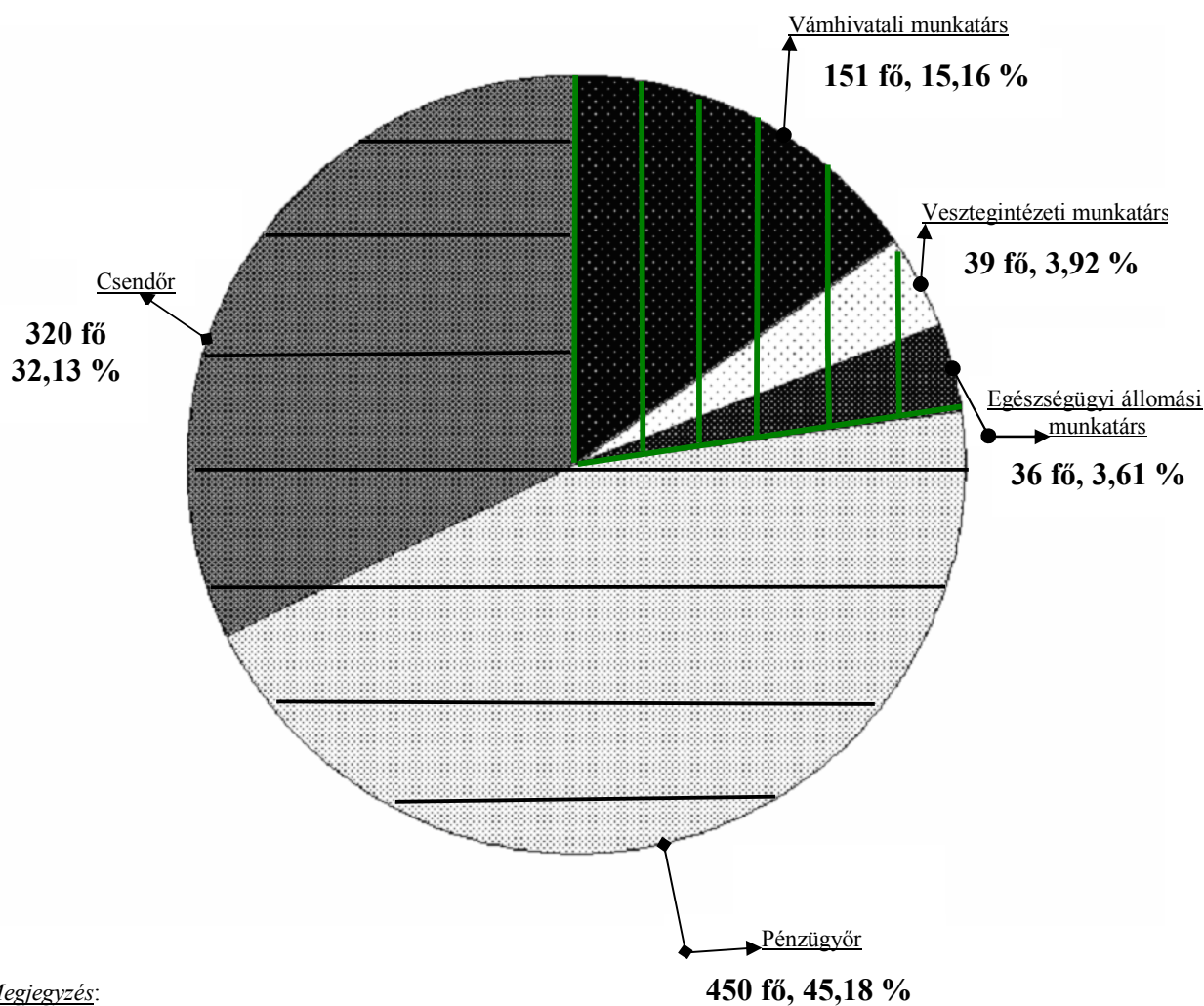
58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr.

- 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. a határrendőri külszolgálat ellátása a határrendőrségi őrsegek megszüntetésével.
Belügyi Közlöny, XVII.évf. (1912) 8.sz. 136-140.p.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
A határőrizeti erők összetétele a határszéli csendőrség felállításakor.
II.sz. melléklet
A határszéli csendőrség diszlokációja és létszáma 1913.
III.sz. melléklet
A Magyar Királyi Csendőrség általános és a határszéli csendőrség speciális szervezeti felépítése 1913.

I.sz. melléklet

A határőrizeti erők összetétele a határszéli csendőrség felállításakor.Megjegyzés:

Összesen 996 fő teljesített határőrizeti szolgálatot, melyből fegyvernélküli szolgálatot látott el (függőleges csíkozás) 226 fő:

- 151 fő (15,16 %) vámhivatali munkatárs;
- 39 fő (3,92 %) vesztegetintézet munkatárs;
- 36 fő (3,61 %) Egészségügyi állomási munkatárs

fegyveres szolgálatot látott el (vízszintes csíkozás) 770 fő:

- 450 fő (45,18 %) pénzügyőr;
- 320 fő (32,13 %) csendőr.

Forrás ! - PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. Budapest, 1984, Határ-őrség. 95 p.

- PARÁDI József et. al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 367 p.
HU-ISBN 963 04 7958 3.

A határszéli csendőrség diszlokációja és létszáma 1913.

kikülönített törzstiszt	szárny/ szakasz	őrs	létszám
I. Pancsova	Pancsova	Pancsova	43
		Borcsa	10
		Bárányos	7
		Hertelendy-falva	7
		Sándor-egyháza	9
		Beresztóc	7
		Omlód	8
		Tárcsó	8
		5. sz. őrház	7
		2. sz. gátőrház	7
	Pancsova összesen		113
	Fehértemplom	Palánk	10
	Fehértemplom összesen		10
	Kevevár	Kevevára	12
		Kevepallós	7
		Temessziget	14
		28. sz. klekk	7
		9. sz. gátőrház	7
		Popolova-Hunka	7
		Dunadombó	8
		Gálya	7
	Kevevár összesen		69
	Orsova	Orsova	22
		Vodica	6
		Szelistye	6
		Pojana-Racheli	6
		Pojana-Sulita	6
		Csernahévíz	8
		Herkules-fürdő	8
		Pojana-Cossului	6
		Tezna	7
		Naszados	8
		Dunaorbágy	6
		Óasszonyrét	7
		Dunatölgyes	6
		Szinice	10
		Tiszóca	6
		Sztara-Szinice	6
	Orsova összesen		124
	Újmoldova	Újmoldova	8
		Ómoldova	8
		Felsőpozsgás	7
		Sisak	8
		Divécs	7
		Baziás	9
		Berzászka	8
		Kozlatelep	9
Alsólupkó		6	
Szikesfalu		7	
Lyuborazdia		6	
Lászlóvára		8	
Újmoldva összesen		91	
Karánsebes	Ruszka	6	
	Somosréve	8	
	Bogoltény	7	
	Cracu-Stephanului	6	
	Pojana-Schitu	6	
	Kupánhegy	6	
	Cracu-Dragutului	6	
	Tucilla	6	
Karánsebes összesen		51	
Pancsovai kikülönített törzstiszt összesen			458

kikülönített törzstiszt	szárny/ szakasz	őrs	létszám	
II. Nagyszeben	Nagyszeben	Riuszád	7	
		Hanecsul	6	
		Lakul Dobrun	6	
		Negovanul	6	
		Voineaagul	6	
		Stina Groapa	6	
		Vöröstorony vá.	10	
		Vöröstorony vám	17	
		Vöröstorony határ	6	
		Stina Fedelesului	6	
		Felek	7	
	Nagyszeben összesen		83	
	Szászsebes	Szelistye	9	
		Piátraalba	6	
		Preája	6	
		Szerecsin	6	
	Szászsebes összesen		33	
	Déva	Oása	6	
	Déva összesen		6	
	Petrozsény	Petrozsény	21	
		Wekerletelep	8	
		Csimpa	7	
		Pojánamueri	6	
		Petillai határ	6	
		Szurdokszoros	11	
		Vulkán	8	
		Vulkánszoros	6	
		St. Gemenári	6	
		Coasta Lui Rossu	6	
		Lupény	8	
		Felsőurikány	6	
		Kimpuluinyág	7	
	Kimpu Mnyelului	6		
	Petrozsény összesen		112	
	Hátszeg	Cura Apilor	6	
		Uncsukfalva	8	
	Hátszeg összesen		14	
	Nagyszebeni kikülönített törzstiszt összesen			248
	III. Brassó	Brassó	Barcarozsnyó	9
Rozsnyói villanytelep			7	
Predeál			25	
Alsótömös			6	
Hosszúfalú			9	
Ósánc			6	
Tükrös			7	
Garcinvölgy			6	
Predeluc			6	
Kecskeláb			6	
Kiságpatak útk. ház			6	
Tolvajkút			6	
Brassó összesen		99		
Fogaras		Breáza	8	
		Sebes	7	
		Catlavei Menház	6	
		Stina de Cropilla	6	
		Belia Mare	6	
		Vukaria Mare	7	
		Alsóárpás	8	
		Porumbák alsó	7	
		Alsóvist	7	
		Stina Seretea	7	
		Bulea Menház	6	
		Vistea Mare	6	
Fogaras összesen		81		

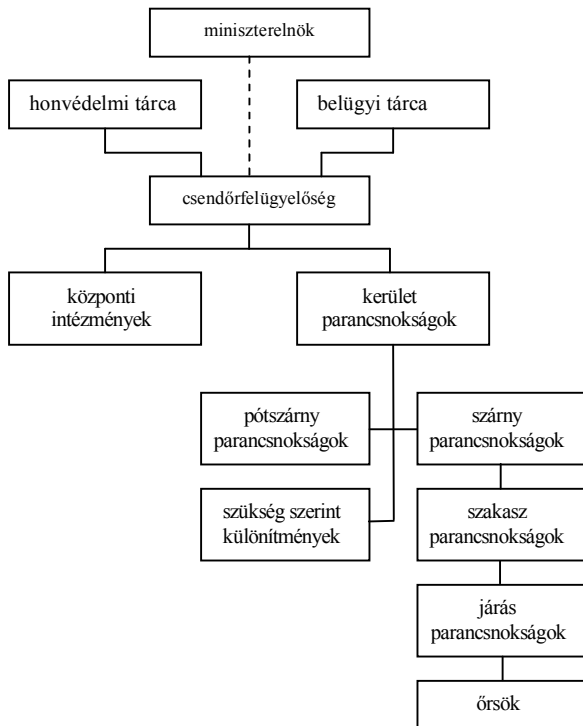
III. Brassói kikülönített törzstisztek folytatása a következő oldalon!

kikülönített törzstiszt	szárny/ szakasz	őrs	létszám
III. Brassó (folyt.)	Zerest	Zerest	9
		Felsőtöröcsvár	7
		Töröcsvár	10
		Almásmező	7
		Plaul Foi vadászlak	6
		Pesztera	6
		Sirnea	7
	Felsőmoecs	7	
	Zerest összesen		59
	Sepsiszent- györgy	Kishatárhegy	6
		Tatárhavasszoros	6
		Magyarbodzavám	7
		Magyarbodza	9
	Sepsiszentgyörgy összesen		28
	Kézdivásár- hely	Esztelnek	7
		Bereck	8
		Sósmező	11
		Kecskéstelep	6
		Kishavas	6
		Leánymező	6
		Esztina sor	6
		Vajdakői őrház	6
		Kovászna	10
		Kisbota	8
		Karajos	8
		Komandótelep	6
		Gelence	9
		Putnapatak	6
		Musatelep	8
		Zabolatelep	5
	Sepsiszentgyörgy összesen		116
Brassói kikülönített törzstiszt összesen			383
IV. Marosvásár- hely	Marosvásár- hely	Gyergyótölgyes	12
		Baraszópataka	6
		Valeaszdakapatak	6
		Cibles	6
		Gyergyóholló	7
		Hágótölgy	6
		Gyergyóbékás	10
		Bisztrapatak	7
		Alsódomuk	6
		Csipkéshegy	6
		Bélbor	6
		Borszák	7
		Funtana Vinulu	6
		Moara Cinatakului	6
		Dragojásza	6
		Lomás	6
	Marosvásárhely összesen		109
	Beszterce	Nagysajó	6
		Kisdemeter	6
		Borgóprund	9
		Tihuca	7
		Petrillerosiu	6
		Marosborgó	7
		Kelemencserbuk	6
		Gurahajta	6
		Dornavölgyi telep	7
	Beszterce összesen		60
	Naszód	Nagyilva	7
		Kisilva	7
		Radnalajosfalva	7
		Kosna	7
		Pojánarotunda	7
		Panasuri	6
	Naszód összesen		41

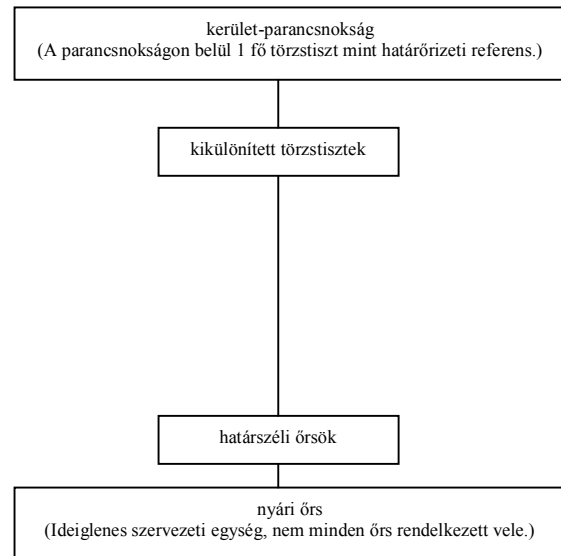
kikülönített törzstiszt	szárny/ szakasz	őrs	létszám	
	Csíkszeredai	Kászontíz	7	
		Kőkert	8	
		Lóbárc	6	
		Csobáncos	6	
	Csíkszereda összesen			27
	Gyergyósz.	Gyimes	12	
		Gyimesközéplak	9	
		Csülemér	6	
		Terkuca	6	
		Barátos	6	
		Pricsketőtelep	7	
		Csügés	7	
		Apahavas	6	
		Kostelek	7	
	Gyergyósz. összesen			66
Marosvásárhelyi kikülönített törzstiszt összesen			303	
KIKÜLÖNÍTETT TÖRZSTISZTEK MINDÖSSZESEN			1392	

A Magyar Királyi Csendőrség általános és a határszéli csendőrség speciális szervezeti felépítése 1913.

A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti felépítése

A Magyar Királyi Csendőrség határszéli csendőrségének struktúrája

Jelmagyarázat: ———— szolgálati alá- fölérendeltségi viszony
 - - - - - informális viszony

Forrás ! PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. 174-175.p. Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0.
 /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

A magyar történelemben két ízben hoztak létre határrendőrséget. Az első határrendőrség 1906 és 1918 között teljesített szolgálatot a történelmi Magyarország határain.¹ A második magyar határrendőrség 1945 és 1950 között tevékenykedett.² Az első magyar határrendőrség a magyar rendőrségek államosításakor³, 1919-ben beolvadt a felállításra kerülő Magyar Királyi Állami Rendőrségbe oly módon, hogy kezdetben a kerületi rendőr-főkapitányságoknak, majd az 1931-től bevezetett szervezetmódosítások nyomán — a vidéki főkapitányságnak a közvetlen alárendeltségében tevékenykedtek határ-széli rendőri kirendeltségek elnevezéssel.⁵ Az 1945 és 1950 között tevékenykedő határrendőrséget az Államvédelmi Hatóság létrehozásakor annak kötelékébe helyezték 1950. I. 1-ei hatállyal.⁶ Mindkét magyar határrendőrség alapfeladatát a határforgalom — elsősorban a távolsági határforgalom ellenőrzése alkotta, bár emellett más határőrizeti feladatok ellátásában is részt vett mindkét testület. Mindkét határrendőrség megkísérelte a határvonal őrzését is határrendőr őrsők felállításával. Azonban mindkét kísérlet eredménytelennek bizonyult.

Merőben eltérő volt a két testület létrehozásának időszakában a gazdasági, a társadalmi és a politikai környezet. A dualizmus idejében a Magyar Királyság a térség nagyhatalmának, az Osztrák-Magyar Monarchiának a társországaként meghatározó szerepet játszott a térség viszonyainak az alakításában. Ezzel szemben a II. világháború utáni időszakban Magyarország a Szovjetunió vazallus államává vált. A dualizmus kori határrendőrség létrehozásának nem volt célja a határforgalom visszaszorítása, csupán ellenőrzött viszonyok kialakítása. Ezzel szemben a II. világháború után fokozatosan a határforgalom minimumra redukálása volt a cél. Bár a dualizmus időszaka sem volt mentes a politikai csatározásoktól, azok nem fejlődtek a magyar társadalom egyes rétegei fizikai megsemmisítésének, illetve az élet peremére szorításának a szintjére.

Alapvetően tehát eltért a két időszak rendvédelmi — azon belül pedig a határőrizeti — modellje. A dualizmus időszakában a magyar rendvédelmi modell az úgynevezett kontinentális — azaz a kontinens nyugat-európai országaira jellemző — modellt valósította meg. E modellben a rend védelme két fő pillér-testületen a csendőrségen és a rendőrségeken nyugodott, kiegészítve számos — speciális rendvédelmi szakterületet felölelő — rendvédelmi testülettel. A rendőrségek — amelyek polgári őrtestületek voltak — a városokban, míg a katonailag szervezett rendvédelmi őrtestület, nevezetesen a Magyar Királyi Csendőrség vidéken tartotta fenn a rendet. A „ki-kit győz le?” időszakban ellenben az volt a jellemző, hogy a szovjet államigazgatási modell átvételének a részeként a centralizált és bürokratikus szovjet rendvédelmi modellt építették ki Magyarországon is.⁷

A dualizmus időszakában a magyar határőrizeti modell lényegét az alkotta, hogy a határőrizet valamennyi teendőinek az ellátására nem hoztak létre rendvédelmi testületet, hanem a részhatárőrizeti feladatokat azoknak a rendvédelmi szervezeteknek a határ menti alakulataira bízta, amely szervezetek alapfeladataival harmonizált az érintett részhatárőrizeti teendő. E modell betetőzése volt a Magyar Királyi Határrendőrség felállítása, amely testület — a távolsági határforgalom ellenőrzése mellett — a határőrizeti feladatokat is ellátó szervezetek határőrizeti teendőinek a koordinálására volt hivatott.⁸ Ezzel szemben a II. világháború utáni időszakban oly módon szervezték meg a magyar határőrizeti modellt, hogy az kezdetben két szervezeten a határrendőrségen (határforgalom ellenőrzés) és a határőrségen (határvonal őrzése) nyugodott, majd a két szervezetet egy testületben, az Államvédelmi Hatóságban egyesítették, amelynek a feladatköre azonban már lényegesen bővebb volt, mint a komplex határőrizet.⁹

Mindkét magyar határrendőrség létrehozását deklaráltan szakmai okokkal indokolták¹⁰, a felszámolásuk pedig nyilvánvalóan külső nagyhatalmi érdekérvényesítés következménye, azaz a trianoni békediktátum, illetve a magyar közigazgatás szovjet minta szerinti átalakítása volt.

A dualizmus kori magyar határőrizeti modell lényegében a korabeli magyar rendvédelmi modell részeként, annak leképezéseként jött létre. A magyar rendvédelmi modell lényege pedig tulajdonképpen már a reformkor közigazgatás fejlesztési vitáiban eldőlt, nevezetesen a rend védelmét alapvetően nem a központi államhatalom kompetenciájába, hanem az önkormányzatok hatáskörébe tartozónak tekintették.¹¹ A kiegyezést követően ehhez az elvi állásfoglaláshoz tértek vissza, amelyben minden bizonnyal jelentős szerepet játszott az a körülmény, hogy a gyűlölt neoabszolutizmus rendvédelme a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt centralizált modell volt. Már az Olmütz-i alkotmány is rögzítette, hogy „... a birodalom belső biztonságának őrzése birodalmi ügy...”¹² A kiegyezéssel viszont egyértelműen úgy változott a helyzet, hogy a közigazgatás és annak részeként a rend védelme nem tartozott a közös ügyek csoportjába.¹³ Így tehát megnyílt a lehetősége annak, hogy a reformkorban a municipálisok és a centralisták között zajló elméleti vita hozadékaként szabályozzák a

Magyar Királyságban a közigazgatás, illetve a rend védelmének a témáját. Ennek megfelelően szabályozták 1870-ben és 1871-ben az önkormányzatok helyzetét, ezen belül pedig a rendőrhatalósági jogkört.¹⁴ Ez a rendvédelmi modell azonban a gyakorlatban megbukott. A leglátványosabb bukás a falvakban következett be. Ennek nyomán vetette fel TISZA Kálmán, hogy — az Európa-szerte diadalútját járó — csendőrséget ismét állítsák fel Magyarországon, de már nem birodalmi testületként, hanem magyar szervezetként. A megvalósított indítvány nyomán vidéken a csendőrség — mint a központi magyar államhatalomnak közvetlenül alárendelt katonailag szervezett fegyveres őrtestület — vette át a rend fenntartását, kiváló hatásfokkal.¹⁵

Kézenfekvő volt, hogy a magyar határőrizetbe — amely ugyanazoknak a körülményeknek a hatásaitól gyengélkedett, mint a teljes magyar rendvédelem — vonják be a leghatékonyabb magyar rendvédelmi testületet a Magyar Királyi Csendőrséget.

Igaz ugyan, hogy — mivel az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság között 10 évente felújított vámszövetség működött, ezért — az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa között bárki, bárhol, bármikor átléphette a határt, azonban az úgynevezett külső határok útlevél- és vámkötelesek voltak.¹⁶ Az Osztrák-Magyar Monarchia külső határa a Magyar Királyság határaival pedig a magyar-román és a magyar-szerb határ tekintetében estek egybe. Ezt a határt tehát őrizni kellett.¹⁷

Ennek a határnak a hossza 833,2 km., illetve 458,26 km. volt, összesen tehát 1291,46 km-t tett ki.¹⁸ A magyar-román határ hegyi határ volt, ahol lényegében a hágókat kellett elsősorban ellenőrzés alatt tartani. A magyar-szerb határ pedig vízi határ volt, meglehetősen mocsaras területen, ahol pedig döntően a mocsáron átvezető ösvényeket, csatornákat kellett ellenőrizni. Alapvetően tehát nem volt nehezen ellenőrizhető egyik határszakasz sem, amely a határok természetes jellegéből fakadt.

A határőrzés klasszikus hármas feladatkörét, azaz a határvonal őrzését, a határforgalom ellenőrzését és a határrend betartatását különböző szervezetek látták el. A határvonal őrzését a Magyar Királyi Pénzügyőrség határ menti szakaszai, a határforgalom ellenőrzését a határ menti városok önkormányzati rendőrségeinek személyi állományából kikülönített csoportok, a határrend betartatását pedig az útlevélköteles határszakasszal rendelkező határszéli járások határ menti szolgabírói kirendeltségei végezték. Kezdetben tehát a dualizmus kori Magyar Királyság útlevélköteles határszakaszain mintegy 450 főnyi pénzügyőr, valamint a határátkelőhelyeken — a korabeli szóhasználattal a határkapukon — néhány fős rendőri csoportok, végül pedig a szolgabírói kirendeltségek végeztek határőrizeti teendőket. A rendőrök azonban kizárólag a forgalom ellenőrzésével foglalkoztak. A szolgabírói kirendeltségek munkatársai pedig — civil tisztviselők lévén — fegyveres szolgálat végzésére teljességgel alkalmatlanok voltak. A határőrizeti teendőket ellátó szervezetek pedig két tárcához, a belügyihez és a pénzügyihez tartoztak. A konkrét határőrizeti feladatok pedig megoszlottak az önkormányzati szervezetek — azaz a határszéli szolgabírói kirendeltségek és az ugyancsak önkormányzati kompetenciába tartozó határ menti rendőrségek kikülönített csoportjai — valamint a kormány közvetlen irányítása alatt álló polgári fegyveres őrtestület a Magyar Királyi Pénzügyőrség határ menti csapatai között.¹⁹

Ilyen körülmények között a rendelkezésre álló élőerő hatékony felhasználása is meglehetősen sok kívánnivalót hagyott maga után. Az önkormányzat orientált határőrizet nem bizonyult hatékonynak, hasonlóan a magyar rendvédelmi modell egészéhez. A magyar határőrizetet meg kellett erősíteni. A kormány a legkézenfekvőbb megoldást választotta, a legkiválóbb magyar rendvédelmi testülettel a Magyar Királyi Csendőrséggel erősítette meg a magyar határőrizetet oly módon, hogy a csendőrségen belül — a mai szóhasználattal éve — szakszolgálatot hozott létre határszéli csendőrség elnevezéssel 1891-ben.²⁰ Az átszervezés nyomán a magyar-szerb határon 42 őrsön 149 fő csendőr, a magyar-román határon pedig 21 őrsön 171 fő csendőr látott el határőrizeti szolgálatot is a közrendvédelmi teendői mellett. A két útlevélköteles határszakasz őrzését tehát összesen 63 csendőr őrsön 320 fő csendőr valósította meg. Ily módon a határvonal őrzése kétlépcsőssé vált (pénzügyőrség 450 fővel és csendőrség 320 fővel) a határ őrzésében résztvevő fegyveres élőerő pedig szinte a duplájára nőtt azaz 450 főről 770 főre.²¹

Ez a létszámgyarapítás és annak következtében kialakult kétlépcsős határőrzés kétség kívül hozzájárult a magyar határőrizet eredményességének a növeléséhez. Az eredményesség gyarapodásának pedig egyértelműen az volt az oka, hogy a határőrizeten belül a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt szervezet súlya nőtt. A határőrzés irányítására specializált szervezeti elemek azonban először a Magyar Királyi Csendőrség erdélyi kerületében tűntek fel. E csendőr kerületnél a határ menti csendőr őrsök irányítása céljából úgynevezett kikülönített törzstiszteket állítottak rendszerbe. A kikülönített törzstisztek a csendőr kerület-parancsnokság kötelékében szolgálatot teljesítő határőrizeti szaktiszt és a határszéli csendőr őrsök között álltak, így módon csökkentették le a szakirányítás tekintetében az egyébként háromszintű irányítási rendszert két szintűre. A kikülönített tisztek állomáshelyét úgy jelölték ki, hogy lehetőleg az alárendeltségükbe tartozó határszéli csendőr őrsök földrajzi közép-

pontjához közelítsenek. A határszéli csendőr őrsök a szakasz-parancsnokságaiknak fegyelmi és anyagi ellátás tekintetében továbbra is az alárendeltségében maradtak. A szolgálatot illetően azonban a kikülönített csendőr tisztek irányítása alá kerültek.²²

A Magyar Királyi Csendőrséget 1906-ban átszervezték, melynek lényege az volt, hogy a parancsnokságok számát és elhelyezkedését igyekeztek a jelentősen gyarapodott csendőr őrsök számához és diszlokációjához igazítani, mivel rendkívül nagy távolságok alakultak ki az őrsök egy része és a parancsnokságaik között, amely nehezítette a hathatós vezetést. Ez a helyzet pedig úgy alakulhatott ki, hogy a lakosság részéről erős és jogos nyomás nehezedett a belügyi tárcára abban a tekintetben, hogy sokkal több helyre telepítsenek csendőr őrsöt. Lényegében tehát a lakosság igénye nyomán gyarapodott a csendőr őrsök száma, amelyhez azonban igazítani kellett a parancsnokságokat is. Három új csendőr kerület felállításával az 1903. évi törvény alapján megvalósult az 1906. évi átszervezés, azonban csupán két új csendőr kerület felállítására került sor. Közülük az egyik a nagyszebeni csendőr kerület volt. Az átszervezést elrendelő törvény preambulumban rögzítették, hogy „*A (kolozsvári) I.sz. csendőr kerület megosztása útján a VII.sz. csendőr kerület-parancsnokságnak Nagyszeben székhellyel való mielőbbi felállítását a helyes vezetés, a hathatós ellenőrzés és a fegyelem fenntartásának az érdekében, még különösen azért is felette kívánatos, mert ezen csendőr kerület-parancsnokság elsősorban a határszéli közbiztonsági és határőrizeti feladatok intenzívebb ellátása, valamint a határrendészeti teendők fejlesztésére hivatott állami közegek hathatós támogatására lenne hivatott.*”²³

Ugyancsak 1906-ban került sor — a Magyar Királyi Határrendőrség felállítását elrendelő 1903. évi törvényben foglaltaknak megfelelően, a magyar politikai közélet viszonylagos megnyugvását követően — a határrendőrség létrehozására.²⁴

A Magyar Királyi Határrendőrség volt a polgári magyar állam történetében az első olyan rendvédelmi testület, amelynek alapfeladatát alkotta a határőrizet, bár annak valamennyi részfeladatát nem látta el. A határrendőrség feladatát a határforgalom — elsősorban a távolsági határforgalom — ellenőrzése, a határrend felügyelete és a határőrizetben valamilyen formában résztvevő állami és önkormányzati szervezetek határőrizeti tevékenységének a koordinálása és irányítása alkotta. Felállításával az útlevélköteles határszakaszokon működtetett határkapukhoz a közeli városok önkormányzati rendőrségeitől vezényelt rendőrcsoportokat visszarendelték, mivel a határforgalom ellenőrzésének a teendőit a határrendőrök voltak hivatottak ellátni. Ugyancsak megszüntetésre kerültek a határszéli szolgabírói kirendeltségek is, mivel feladatkörüket — a határrend betartatása és a társ határőrizeti szervezetek tevékenységének az összehangolása — a Magyar Királyi Határrendőrség vette át.²⁵

A Magyar Királyi Határrendőrség felállításával alapvetően megváltozott a magyar határőrizeti modell jellege. Teljes egészében kikerültek a magyar határőrizeti szervezetek köréből az önkormányzati szervezetek, legalább is a határőrizetben állandó jelleggel résztvevő testületeket illetően. Megmaradt azonban a lehetősége annak, hogy a határrendőrség szükség esetén a határ menti önkormányzatok rendvédelmi testületeinek egy részét bevonhassa a határőrizeti teendők ellátásába. A Magyar Királyi Határrendőrség nem a létszámából fakadóan, hanem a jogköre miatt vált a magyar határőrizet vezető testületévé, hiszen létrehozásakor a testület személyi állománya csupán 160 főt tett ki és az I. világháborúig is csupán 451 főre nőtt.²⁶

A Magyar Királyi Határrendőrség vezető testülete a Magyar Királyi Belügyminisztériumban felállított határrendőr osztály volt. Alárendeltségébe tartoztak a határrendőr kapitányságok. A kapitányságok pedig — amelyek nem csupán irányító parancsnokságok, hanem a határőrizeti teendők egy részének a végrehajtó szervezetei is voltak — a határrendőr kirendeltségeket irányították, mint a szervezet legkisebb, alapszervezeti egységeit. Emellett 1908 és 1912 között határrendőr őrsöket is felállítottak a kapitányságok a kirendeltségek alárendeltségében.²⁷ **(I.sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Határrendőrség személyi állománya négyféle csoportból állt:

- „ »- intézkedő személyzet,
- végrehajtó személyzet,
- kezelő személyzet és végül a
- szolgaszemélyzet csoportjára.

Az intézkedő személyzethez tartoznak a fogalmazói kar tagjai, akik mint hatósági tagok járnak el és a bűnügyi nyomozásban önálló intézkedésre vannak feljogosítva.

A végrehajtó személyzethez tartoznak: az oktatói-felügyelő, detektív-felügyelő, polgári biztosok, az altisztek, végül a felügyelői, írnoki, segédtsízt és biztosai személyzetből azok, akik a nyomozó szolgálatra való kiváló alkalmasságuknál fogva a kapitánysági vezető előterjesztése alapján a

belügyminiszter által a végrehajtó személyzethez soroltatnak. A végrehajtó személyzet tagjai bűnügyi nyomozásoknál, mint rendőri közegek járnak el.

A kezelő személyzethez tartoznak az előbbi csoportba nem sorolt felügyelők, írnokok, hivatali tisztek, hivatali segédtsztek és biztosok, végül a napidíjasok akik az irodai szolgálatot végzik.

A szolgaszemélyzethez tartoztak a valóságos és napibéres hivatalszolgák.²⁸

A mai tiszti rendfokozatnak a fogalmazói karon belüli címek feleltek meg. Legalacsonyabb a fogalmazó-gyakornok volt, őt követte a segédfogalmazó és a fogalmazó, valamint a főfogalmazó. A kirendeltségek élén általában főfogalmazók álltak. A határrendőrség tisztikarán belül törzstiszti rang jellegével bírtak a határrendőr-kapitányok és határrendőr-tanácsosok. A határrendőrség teljes személyi állományát a belügyminiszter nevezte ki a kulcsfontosságú határrendőr-kapitányi és a belügyminisztériumban szolgálatot teljesítő határrendőr tanácsosi beosztások kivételével, ahová az uralkodói jóváhagyás is szükséges volt. **(II.sz. melléklet)**

A határrendőr tanácsosok az egész határrendőrség szolgálati teendőinek irányítását végezték. A határrendőr-kapitány felelős volt a kapitányság törvényes működéséért. A kapitányság valamennyi beosztottjának munkakörét a határrendőr-kapitány állapította meg. A kapitányságon belüli áthelyezést ő engedélyezte. A kapitányságok közötti áthelyezések esetében a belügyminiszter jóváhagyása volt szükséges. A fogalmazói személyzet általában irodai munkát végzett, szervezett, irányított a kapitány utasítása szerint. Közvetlenül a kirendeltségvezető illetve kapitány alárendeltségébe tartoztak. A felügyelők végezték a nyomozások gyakorlati végrehajtását és az útlevelek kezelését, őket a detektív felügyelő irányította. Az oktató felügyelő végezte a fogalmazói karon kívüli állomány folyamatos képzését. A polgári biztosok a határrendőr-kapitányság határszakaszának egy részéért voltak felelősek. Mivel egy főre több 10 kilométernyi határszakasz jutott munkájukat csak a helyi csendőri erők bevonásával tudták végezni, felhasználva a helyi lakosság azon rétegeit, akik némi díjazás ellenében adatokat szolgáltatnak a tudomásukra jutott tiltott határátlépésekre vonatkozóan. A kapitányságok esetében a kapitánysági hivatalvezető, kirendeltségek esetében pedig a kirendeltség vezető közvetlen vezetésével dolgoztak a hivaltisztek, hivatali segédtsztek és az írnokok. Ők irodai munkát végeztek. A kapitánysági hivatal vezetője alá tartoztak az altisztek, akiknek a kézbesítési teendők ellátása volt a feladatuk. A határrendőr-biztosok sorompóőri, az útlevél ellenőrzésre kijelölt helység előtti őrszem, a toloncok és letartóztatott egyének kísérete, a fogoly őrizete, a magasabb rangú határrendőrök szolgálati tevékenységének fegyveres biztosítása, a kisebb irodai munkák végzése és kivételes esetben a kézbesítés lehetett. A szolgaszemélyzet kétkezi munkát végzett, takarítás, fűtés stb.

A korabeli képesítési követelmény a határrendőr-kapitányok részére a jogtudori oklevelet írta elő. A határrendőrség tisztikarának a Ludovica Akadémiai, vagy Jogakadémiai végzettséggel kellett rendelkeznie. A jogakadémiai diploma a néhai államigazgatási főiskola diplomája megfelelőjének tekinthető. A felügyelőktől úgynevezett főgimnázium, vagy főreál iskola, illetve ezen középiskolákkal egyenrangú kereskedelmi iskola, vagy katonai iskola végzését követelték meg. A gyakorlatban azonban a tisztikar döntő többsége jogi végzettséggel, a felügyelők pedig általában gimnáziumi végzettséggel rendelkeztek.

A határrendőrség legénységi állományába a felvételi követelmények között első helyen állt a magyar állampolgárság és a feddhetetlen előélet, valamint a magyar nyelvnek szóban és írásban való bírása. Felvételi követelmények voltak még a legénységi állomány részére legalább 3 év katonai, vagy csendőri, illetve együttes szolgálat, az egészséges testalkat, a 40 éven túl nem haladott életkor és végül a rendezett anyagi viszonyok. Előnyben részesítették azokat a pályázókat, akik a magyar nyelven kívül valamelyik nemzetiség nyelvét beszélték. A határrendőrséghez pályázókat próbaidőre vettek fel a próbaidő eredményes leszolgálása után véglegesítették őket a határrendőrségnél. A próbaidős határrendőröket először három hónapig tartó tanfolyamra vezényelték. A tanfolyamon a határrendőri szolgálathoz szükséges elméleti tudást sajátítottak el.

»Az elméleti oktatás a következő anyagot öleli fel:

1. a határrendőrségre,
2. az útlevélügyre,
3. a kivándorlásra,
4. a külföldiek lakhatására vonatkozó törvények, utasítások és rendeletek,
5. a büntetésekre, vétségekre és kihágásokra vonatkozó törvények /csak vázlatosan /,
6. a kihágási eljárás /csak vázlatosan /,
7. a 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr.-el kiadott, rendőri nyomozási utasításnak a határrendőri szolgálathoz szükséges elméleti tudást sajátítottak el,
8. toloncz szabályzat,

9. a kapitányságok területének földrajza, különös tekintettel a főbb közlekedési vonalakra,
10. balesetek alkalmával elsősegélynyújtás,
11. jelentések szerkesztése és végül,
12. a fegyverzet ismertetése, használatának módja és karbantartása.«²⁹

Az elméleti oktatás végén a próbaidős határrendőrök vizsgán vehettek részt, melyen – tudásuktól függően – igen alkalmas, alkalmas, nem alkalmas elbírálásban részesültek. A nem alkalmas eredményű vizsgázókat elbocsátották. Az elméleti vizsga előtt a próbaidős határrendőrök nem voltak szolgálatba oszthatók. A vizsga után hat hónapos gyakorlati próbaszolgálatot teljesítettek. A hat hónap letelte után az illetékes kapitányság vezetője előterjesztést tett a belügyminiszternek a próbaidős határrendőr véglegesítésére, vagy elbocsátására, illetve a próbaszolgálat idejének meghosszabbítására.

A véglegesített határrendőrök részére hetenként kétszer minimálisan egy-egy órás ismétlődő rendszerű képzést tartott az oktató felügyelő, vagy a tisztí állomány egy megbízott tagja.

A határrendőrök, ha az elméleti vizsgálaton igen alkalmas osztályzatot nyertek két, ha alkalmas osztályzatot nyertek, három évi szolgálat után rendőrbiztosi vizsgára jelentkezhettek, s ha ezen vizsgát letették őket előjegyzésbe vették az üresedésbe jövő határszéli rendőrbiztosi állásokba, amelyekbe csak közülük lehetett kinevezni az új személyeket.”³⁰

A Magyar Királyi Határrendőrség ezzel a szervezettel és személyi állománnyal látta el feladatát.

A határrendőrség feladatait, a felállítását elrendelő törvény 15 pontban határozta meg:

„a) a határon átkelők figyelemmel kísérése, a határmentén felmerülő, államrendészeti szempontból fontosabb mozzanatokról és eseményekről tájékoztatás szerzés és az észlelteknél az illetékes hatóságokkal való közlése;

b) a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok végrehajtása;

c) a kémkedés megakadályozása, esetleg a kémek letartóztatása;

d) a szomszédos állam lakó részéről személyek és tárgyak ellen jöhető erőszakos támadás meggátolása, különösen pedig a katonai védművek, az ország határának megjelölésére szolgáló határjelek, jelzők katonai vagy polgári hatóságok által felállított földmérési jelek megrongálásának, megsemmisítésének vagy megváltoztatásának megakadályozása és feljelentése;

e) kitiltott, rendőri kifogás alá eső és magukat igazolni nem tudó egyének az állam területére belépésben megakadályozása;

f) nyomozott, vagy valamely büntető cselekménnyel gyanúsított s a törvények vagy a fennálló szabályok értelmében előzetesen letartóztatható egyéneknek a határszélen való letartóztatása;

g) a határszélen letartóztatott a toloncz szabályok rendelkezései alá eső egyének eltávolítása, külföldről érkező tolonczok átvétele és tovább indítása;

h) fegyverek, lőszer és hadiszerek ki- vagy bevitelének ellenőrzése, valamint tilalom esetén ilyenek és más tárgyak kivitelének és behozatalának megakadályozása;

i) hadköteles egyének kiszökésének megakadályozása;

j) nőcsempészet meggátolása;

k) határszéli vasúti és gőzhajó állomásokon az államrendőri és közbiztonsági teendők ellátása s a közegészségügyi szabályok betartásának ellenőrzése;

l) határszélén lévő szállodák, vendéglők, korcsmák, kávéházak és egyéb nyilvános helyek ellenőrzése;

m) azon határvonalon, hol útlevél kötelezettség áll fenn az útlevél vizsgálata, határátkelési igazolványok kiállítása;

n) az útlevél szabályok áthágása, tilos visszatérés, nőcsempészes, a külföldiek bejelentése és lakhatására vonatkozó szabályok megszegése által elkövetett kihágások eseteiben I. fokozatú rendőri bíráskodás;

o) a csempészet megakadályozásában való közreműködés és az erre hivatott közegek támogatása.”³¹

A határrendőrség működését részletesen belügyminiszteri utasítás szabályozta, mely tartalmazta a hatóság célját, szervezetét és a határmenti közbiztonság teendőit. A határrendőrség működésére is vonatkozó utasítás 77 oldalon, 7 fejezetből és 117 paragrafusból állt, mely – a kor színvonalán teljes részletességgel – tárgyalta egy fegyveres államhatalmi szerv működésének szabályait. Lényegében a mai értelemben vett szolgálati szabályzat elődjének tekinthető. Mivel ebben az időben a rendőrséget egészében még nem államosították és az első központilag irányított országos hatáskörű rendőri szervezet a határrendőrség volt, bizton állítható, hogy ez a miniszteri utasítás lényegében az állami keretek közt működő rendőrség első szolgálati szabályzatának tekinthető. Az utasítás első fejezete a határrendőrség szolgálati jellegű teendőivel, a második fejezete a határrendőrség illetékességével és más hatóságokhoz fűződő viszonyával, a harmadik fejezete a határrendőrség szervezetével, a negyedik

fejezet a határrendőrség eljárásánál irányadó joggyakorlat alkalmazásával és a határszéli rendőrkapitányságok vezetésével, a belső ellenőrzésével, valamint a fegyverhasználattal, az ötödik fejezet a fegyelmi eljárással, a hatodik fejezet az ügyvitellel, mely alatt elsősorban a hivatalos okmányok bürokratikus jellegű kezelését értették, a hetedik fejezet a pénz és egyéb értékek kezelésével foglalkozott.³²

Az utasítás fejezeteit átvizsgálva képet kaphatunk az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi határrendőrségének állapotáról. A szolgálati teendők ellátása terén nagy jelentőséget tulajdonítottak az államellenes izgatást tartalmazó nyomtatványok csempészésének, a kémkedés megakadályozásának. Bizonyára érdekességgé hat a mai emberre, hogy a határrendőrség feladata volt – a katonai galambposta állomásokon lévő madarak kivételével – a postagalambok összeírása és figyelemmel kísérése is. A kor szomorú realitása volt a tömeges kivándorlás. Ezt az állam nem gátolta, azonban a határon az engedély nélküli az úgynevezett titkos ügynökök által történő átjutás megakadályozása külön feladatként jelentkezett. A polgári biztosok olyan hatalmas határszakaszokkal rendelkeztek, melyet nem tudtak kielégítően átfogni. A határon számtalan titkos út, ösvény vezetett keresztül. Ha egy titkos kivándorlási ügynököt sikerült elfogniuk rövid időn belül más utakon, más ügynökök szervezték az illegális kivándorlást. A határforgalom jellegére enged következtetni az is, hogy megtiltották a szerb majom- és medvétancolatok Magyarországra történő bebocsátását. A határrendőrség közegeinek különös figyelmet kellett fordítani arra is, hogy a kivándorlás leple alatt rejtőző leánykereskedőket elfogják.³³

A határrendőrségnek – mint határőrizeti szakszervnek – fő feladata a határforgalom ellenőrzése volt. Ennek során úgynevezett kül- és belszolgálatot látott el. Külszolgálat alatt értették azt a szolgálatot, amit szabadban vagy járművön teljesítettek, belszolgálatnak pedig az épületben végzett hivatalos elfoglaltságot tekintették. A külszolgálat nemei voltak:

- „I. Portyázó / mozgó /
- II. Állószolgálat / helyi / és
- III. Mozdó vonat / hajó / ellenőrzés.

Portyázó szolgálat alatt a következő szolgálatok értendők: Vezénylések, helyettesítések alkalmával a ténylegesen útban eltöltött napok áthelyezési, fogolykísérési és az állomás helyétől legalább 6 km távolságot meghaladó mindennemű oly szolgálat, amely az álló szolgálat fogalma alá nem tartozik.

Állószolgálat a távolság figyelmen kívül hagyásával a következők értendők: vezénylés / helyettesítés /, határkapunál, vasúti, hajóállomásnál, csónak-, kompátkelési helynél, továbbá az állomáshelytől 6 km-en belül teljesített mindennemű külszolgálatot.

Mozgó vonat / hajó / ellenőrzése alatt mindennemű a mozgó vonaton / hajón / teljesítendő szolgálat értendő.³⁴

A határrendőrség tagjait – szolgálatuk ellátása során – fegyverhasználati jog illette meg, melynek keretében joguk volt fegyvert használni:

- „1. Jogos védelem gyanánt, a tettes veszélyesen megtámadtatik;
- 2. ha életét vagy testi épségét komolyan fenyegető támadással oly körülmények között fenyegetetik, hogy annak bekövetkezésétől alaposan tarthat;
- 3. a szolgálat teljesítése közben olyan tetteleges ellenszegülésre talál, mely azt meghiusítaná s az ellenszegülés legyőzésére már alkalmazott minden kíméletes eszközt sikertelen maradt;
- 4. ha a fegyver használata életükben vagy testi épségükben támadott harmadik személy megmenntésére vagy megvédésére szükséges.”³⁵

„A határrendőrség a hírszerző, operatív munka segítségével is kivette a részét. A határrendőr-kapitányságokat és kirendeltségeket ellátták az elhárítás által felfedett külföldi hírszerző ügynökök listájával. Utlevél ellenőrzések alkalmával a listán szereplő személyeket vagy letartóztatták, vagy a határrendőrség nyomozói megkezdtek a figyelésüket, amit később a budapesti rendőrségnek vagy más szerv illetékeseinek adtak át. De nem csak előre meghatározott személyek felbukkanása esetén folytattak figyelést, kiterjesztették tevékenységüket mindenre, akit gyanúsak találtak, de letartóztatásához nem rendelkeztek megfelelő alappal.

Az ellenséges hírszerzők kiszűrése mellett segítséget nyújtottak a közös hadsereg felderítő osztályainak ügynökök szervezéséhez is. A területileg illetékes hadtest törzs felderítő osztályának tisztjét értesítették azon személyekről, akik a határon rendszeresen átjártak és véleményük szerint alkalmasak voltak információ szállítására a felderítő osztály és a szomszédos országba telepített rezidentura között. A katonai elhárítás, a felderítő munka eredményes segítségének honorálásaként a Császári és Királyi Hadsereg hadtest törzsei mellett működő felderítő osztályok vezetői több ízben

tettek javaslatot határrendőr-kapitányságok és kirendeltségek vezetőinek legmagasabb szintű elismerésére.

A határrendőrség is végzett felderítés. Egyrészt megkísérelték kikérdezni a határon átkelő utasokat, másrészt megbíztak egyes személyeket, hogy a határ túloldalán a lakosság hangulatát, a közlekedési és hírközlő hálózatot, valamint az ott található katonai, határőrizeti erőket kipuhatolják. Ennek során egyes esetekben sor került a határ mentén szolgálatot teljesítő szerb vagy román hivatalnokok, vasutasok, katonák stb. lepénzelésére és beszerzésére.

A határrendőrség feladatát képezte még a határátkelő helyen be- vagy kilépő fontosabb személyek, az uralkodóház tagjai stb. személyi biztonságának szavatolása is. A biztosítási feladatokat a csendőrséggel szorosan együttműködve hajtották végre, mert a csendőrség feladata volt a határállomástól az ország belseje felé az exponált személyek menetvonalának biztosítása.³⁶

A Magyar Királyi Határrendőrségnek összetett szolgálati feladatai voltak, melyet nem tudott volna a társ rendvédelmi testületek bevonása nélkül eredményesen ellátni. Ezért kiterjedt jogosultságokkal is felruházták a társ szervezeteket illetően.

A Magyar Királyi Határrendőrség viszonya a vármegyei közigazgatáshoz és a társ fegyveres testületekhez sajátos volt. Szolgálati tekintetben a határrendőrség közvetlenül a belügyminiszter alárendeltségébe tartozott. Azonban a határrendőr kapitányságok területileg illetékes vármegye főispánjának, a kirendeltségek pedig a szolgabíráknak a határőrizettel kapcsolatos – korabeli szóhasználatnál élve – megkereséseit kötelesek voltak végrehajtani. Az illetékességet a határrendőrség maga döntötte el. Ha a határrendőrség és a helyi közigazgatás illetve rendőrhatalóság között mégis hatásköri nézeteltérésre került sor abban a belügyminiszter döntött. Az államszervezet hierarchiájában határrendőr-kapitány a vármegyei főszolgabíróval illetve a városok rendőrkapitányaival állt azonos szinten. Az a gyakorlat érvényesült, hogy a határrendőrség működése során észlelt, nem a határrenddel kapcsolatos törvényellenes cselekedeteket az arra illetékes hatóságoknak, más hatóságok pedig az általuk észlelt és a határrendre vonatkozó törvénytöréseket a határrendőrségnek jelezték. E mellett a bünyügyi nyomozásra vonatkozó belügyminisztériumi rendelet a határrendőrségre is vonatkozott, amely alapján köteles volt a bíróságok és ügyészségek felhívásának eleget tenni, a büntetendő cselekmények kinyomozásában részt venni.³⁷

A határrendőrség és a helyi rendőrhatalóságok együttműködése alapvetően két területre osztható.

Egyes – a határrendőrség hatáskörébe tartozó – esetekben a határrendőr-kapitányság működési területén lévő városok rendőrsége köteles volt automatikusan mindenfajta megkeresés, felszólítás, átirat nélkül is eljárni és arról az ügy jellege szerint azonnal, vagy havonta jelentést tenni a határrendőr-kapitánynak. Ilyenek voltak:

- a./ kémkedés;
- b./ fegyverek, lőszeresek szállításának;
- c./ hadkötelesek kiszökésének;
- d./ nőcsempészetnek és;
- e./ csempészetnek a megakadályozása valamint;
- f./ határszéli nyilvános helyek ellenőrzése.

Amennyiben az adott város határának az ország határával volt közös határszakasza a városi rendőrség köteles volt még:

- a./ kitiltott illetve gyanús személyeknek az országba történő bejutását illetve a;
- b./ büntetőeljárás alatt álló személyeknek az országhatáron a kijutását megakadályozni és;
- c./ a külföldi tolonczokat átvenni illetve a helyi tolonczokat elszállítani.

A városi rendőrségek kötelesek voltak még külön felszólításra:

- a./ a határrendőrség részére adatokat szolgáltatni;
- b./ a határrendőrség megbízásából nyomozást folytatni;
- c./ a határrendőrség részére erőket és eszközöket biztosítani, amennyiben a kérdéses ügyek a határrenddel összefüggésben álltak.

Sürgős esetben a városi rendőrkapitányságoknak el kellett tekinteni a határrendőr-kapitányság írásos megkeresésétől és a határrendőrség tisztjének szóbeli felhívásra is el kellett végezni ezen teendőket.

Lényegében a rendőrséggel megegyező volt a csendőrséghez fűződő viszony is. A határrendőr-kapitányságok működési területén lévő csendőrség köteles volt támogatni a határrendőrséget:

- a./ karhatalom nyújtásával;
- b./ megfigyelés végrehajtásával és
- c./ nyomozásokban segédő biztosításával.

A határrendőr kapitány felszólításakor a csendőrségnek a csendőrség szolgálati szabályzatának a vármegye főszolgabírókra, vagy a városi rendőr-kapitányokra vonatkozó részét kellett alkalmaznia. A korabeli határrendőrség tehát a társ fegyveres testületek irányában is jelentős jogokkal felruházott szerv volt.³⁸

A határrendőrség működési területe általában – a határtól számított – megközelítőleg 40 km-es területsávra terjedt ki. A határőrizettel kapcsolatos nyomozati tevékenységet azonban a határrendőrség működési területén köteles volt végezni. A határrendőrség működési területét és diszlokációját 41 rendelettel módosították, szinte valamennyi rendelet a működési terület bővítésére irányult. Egyes kapitányságok működési területe nem csak a határmenti vármegyét, hanem több – a határvonallal nem érintkező – vármegyét is magába foglalta. A határrendőrség megalakulásakor működési területe 25 vármegyére, az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlásakor pedig 30 vármegyére terjedt ki.³⁹

A Magyar Királyi Határrendőrség kiterjedt hatáskörrel rendelkezett. Összességében — nem számítva a határ menti önkormányzati rendvédelmi szervezetek határőrizet orientált feladatainak az ellátását — hétféle szervezet (csendőrség, pénzügyőrség, vámhivatalok, vesztegintézetek, egészségügyi állomások, rév hivatalok, erdőhatóságok) határőrizettel összefüggő tevékenységét koordinálta a határrendőrség. A hét szervezet közül azonban csupán a csendőrség és a pénzügyőrség tekinthető fegyveres szervezetnek. A határ menti erdőhatóságok tagjai ugyan rendelkeztek vadászfegyverrel, azonban rájuk csak esetlegesen lehetett számítani, mivel feladatuk csupán arra szorítkozott, hogy amennyiben az erdőjárásuk során gyanús idegenekkel találkoztak azokat a legközelebbi hatósághoz előállítsák. A vámhivatalok, a vesztegintézetek — a határforgalomban résztvevő mezőgazdasági termékek vizsgálatában résztvevő szervezetek — az egészségügyi állomások, mint a határforgalomban résztvevő személyek orvosi felügyeletét ellátó szervezetek, továbbá a rév hivatalok nem voltak felfegyverezve. Ezeknek az intézményeknek a munkatársaira tehát csak mint szakhatósági személyzetre lehetett támaszkodni. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy a vámhatár menti pénzügyőr szakaszok kötelékében szolgálatot teljesítő pénzügyőrök és a határszéli csendőrség személyi állományába tartozó csendőrök sem tekinthetők teljes értékű határőrizeti szolgálatot ellátó személyzetnek, mivel a működési területükön nem csak határőrizeti szolgálatot teljesítettek, hanem a testület alapfeladatának az ellátásából fakadó szolgálati teendőket is meg kellett valósítaniuk ugyanúgy, mint ahogyan azt a testületüknek az ország belsejében szolgálatot teljesítő tagjai is tették. Mindent egybevetve a történelmi Magyarország határain fegyveres és fegyvertelen személyeket is figyelembe véve mintegy 3000 személy látott el valamilyen határőrizeti feladatot, melynek az összefogása és irányítása a határrendőrség feladatát alkotta.⁴⁰ **(III.sz. melléklet)**

A dualizmus kori magyar határőrizeti modell eljutott az önkormányzati meghatározottságú szisztémától a központi államhatalom által közvetlenül irányított határőrizeti formáig. Ezzel azonban a folyamat még nem zárult le, mivel a határrendőrség és a határszéli csendőrség együttműködésében disszonanciák keletkeztek. Mindkét testület képviselői számos panasszal éltek a közös irányító tárcánál. A határrendőri panaszok lényege az volt, hogy a határ menti csendőrség vonakodik végrehajtani az intencióikat. A határszéli csendőrség képviselői pedig arra panaszkodtak, hogy a határrendőrség szolgálati eljárásiakat figyelmen kívül hagyva szeretné a határszéli csendőröket utasítani.⁴¹

A belügyi tárca előtt két lehetséges megoldási alternatíva állt. Az egyik az lett volna, hogy valamennyi határőrizeti részteendőt — azaz a határforgalom ellenőrzése és a határrend felügyelete mellett a határvonal őrzését is — egy szervezetben, a Magyar Királyi Határrendőrségben koncentrálja. Minden bizonnyal ez lett volna a költségesebb és a kevesebb eredményességgel kecsegtető megoldás, mivel — 1908 és 1912 között a határrendőr őrsök felállítása és működtetése nyomán — bebizonyosodott, hogy a határrendőr őrsök hatékonysága meg sem közelíti a határszéli csendőr őrsökét. Éppen ezért szerette volna a határrendőrség ezen őrsöket minél szorosabban az ellenőrzése alá vonni. A másik megoldás pedig az volt, hogy a kialakult határőrizeti modellt úgy működtetik, hogy az abban résztvevő szervezetek — elsősorban a határszéli csendőrség és a határrendőrség — feladatait markánsan és egyértelműen elhatárolják. Ez a megoldás tűnt a takarékosabb és eredményesebb útnak. A döntést megelőzően a Magyar Királyi Csendőrség OLÁH Ödön vezetésével tiszti delegációt küldött ki az Osztrák Császárság örökös tartományaiba, illetve Bosznia-Hercegovinába azzal a céllal, hogy tanulmányozzák az ottani csendőr szervezetek határőrizeti teendőkben való részvételének a tapasztalatait. A tanulmányút jelentésében megfogalmazottakat pedig az átszervezés során vették figyelembe.⁴²

1912-ben a határrendőrség és a határszéli csendőrség együttműködését újraszabályozták, melynek során jól elkülönítették a két testület határőrizeti hatásköreit. Egyértelművé tették, hogy a határszéli csendőrség személyi állományát mely esetekben, milyen feladatokra és kizárólag a tisztjeik által lehet igénybe venni.⁴³

E szabályozás keretében terjesztették ki a határszéli csendőrségnél a speciális vezetési elemet jelentő kikülönített törzstiszti rendszert a délvidéki határszéli csendőrség csapataira is, valamint bevezették a nyári őrsöket, továbbá módosították a határszéli csendőrség szolgálatellátásának a jellegét is, egyben pedig megemelték a határszéli csendőrség létszámát.⁴⁴

A Magyar Királyi Határrendőrség 13 éves fennállása során még egy változást élt meg, nevezetesen a katonai határőrizet időszakát. Háború esetén tért át a magyar határőrizet a valószínűsíthetően hadműveleti területté váló határ menti térségekben a katonai határőrizetre. Ez azért volt érdekes jelenség, mert a Magyar Királyságban a kivételes hatalom időszakát — a közös haderő többszöri sürgetése nyomán — 1912-ben az Osztrák Császárságtól eltérő módon szabályozta a magyar országgyűlés. Magyarországon ugyanis — ellentétben az Osztrák Császársággal, ahol a porosz mintát követték — a brit szisztémát követték, tehát az alkotmányos emberi jogok korlátozásának a kivitelezője nem a haderő volt, hanem a polgári kormány. Ebből fakadóan pedig a Magyar Szent Korona alárendeltségébe tartozó területeken a rendvédelmi testületek nem kerültek a haderő felügyelete alá, hanem a kormány kompetenciájában maradtak.⁴⁵

Ettől az általános magyarországi szabályozástól azonban eltért a hadműveleti területek helyzete, mivel ott az irányítás mindenképp a haderő kezébe került. Az előzetes tervek szerint valószínűsíthető hadműveleti területként a magyar-szerb és a magyar-román határvidék kerülhetett szóba. A területileg illetékes hadtest-parancsnokságok vezérkari osztályai ki is dolgozták a katonai határőrizetre való áttérés tervét, melynek részleteit a terepen egyeztettek az érintett határőrizeti szervezetek képviselőivel. A katonai határőrizet időszakában az érintett határ menti térségekben a magyar határőrizet vezető testülete már nem a határrendőrség, hanem a határszéli csendőrség volt. A határrendőrséget ugyanis a személyi állomány felkészültsége, felszereltsége és az elhelyezési körülményei nem tették alkalmassá arra, hogy a katonai határőrizetre történő áttérést levezényelje. A katonai határőrizetre áttérés ugyanis azt jelentette, hogy a haderő határra történő felvonulásáig — amely előreláthatóan mintegy két hetet vehetett igénybe — a határőrizeti erőknek biztosítaniuk kellett a határra vezető közlekedési infrastruktúra használhatóságát és a határ mentén a jelentős befogadóképességű épületek védelmét az ellenséges támadásokkal szemben, illetve arra kellett törekedni, hogy a lehetőségek függvényében a túloldali hasonló műtárgyakat megrongálják. Ennek érdekében a katonai határőrizet bázisává a határszéli csendőr őrsöket fejlesztették. Ennek során növelték az őrsök befogadóképességét, futóárkot és tüzelőállásokat létesítettek az őrsök körül, melyeket drótkadályokkal erősítettek meg, továbbá a rendszeresített lőfegyverek hatásos lőtávolságán belül megtisztították a kilátást, illetve kilövést akadályozó növényzettől a terepet. A környék hadra fogható férfi lakosságát ezen őrsökre hívták be mozgósítás elrendelésekor és a felszerelésüket is helyben tárolták. Ily módon érték el azt, hogy kellő számú élőerő álljon rendelkezésre a katonai határőrizeti feladatok ellátására. Ebben az időben már 6-8 fős járőröket kellett vezényelni valamint vonalszakasz őrségeket és mobil tartalékokat kellett létrehozni a közlekedési útvonalak őrzése és a fontosabb műtárgyak védelme érdekében.⁴⁶

A katonai határőrizetre történő áttérést azonban csak azokon a határszakaszokon készítették elő, ahol valószínűsíthető volt a térség hadműveleti területté válása. Azokon a határszakaszokon, amelyek nem váltak hadműveleti területté háború időszakában is a Magyar Királyi Határrendőrség maradt a magyar határőrizet vezető testülete. A fegyverletételt követően a történelmi Magyarország jelentős részének a megszállásokor a Magyar Királyi Határrendőrség lényegében megszűnt, mivel előírás szerint az ország belsejébe vonuló magyar haderő csapataihoz csatlakozva elhagyta szolgálati helyét. Azokon a határszakaszokon azonban, amelyeket nem szállt meg idegen haderő a határrendőrök a helyükön maradtak. Ők képezték a magját az 1919-ben államosított magyar rendőrség határszéli kirendeltségeinek, amelyeknek a feladatát azonban már nem a határőrizet irányítása, csupán a határforgalom ellenőrzése képezte.⁴⁷

Jegyzetek:

¹ PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914.

² Idem: A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945-1949.

³ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.

⁴ 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.

⁵ BORBÉLY — KAPY: 452-456.p.

⁶ NAGY

⁷ PARÁDI: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században.

⁸ Idem: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.

⁹ 288 009/1948. (IX. 6.) BM.r. ; 288 010/1948. (IX. 6.) BM.r.

¹⁰ 1903/VIII.tc. Preambulum. ; 145 389/1945. (VIII. 17.) BM.r.

- ¹¹ CSIZMADIA: 79.p.
- ¹² A neoabszolutizmus birodalmának 1849. III. 4-én engedményezett = octrojált (oktroyeri) alkotmánya, az úgynevezett olmütz-i alkotmány.
- Nr.150/1849.
- ¹³ 1867/XII.tc.
- ¹⁴ 1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc.
- ¹⁵ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* 32-42.p.
- ¹⁶ 1867/XII.tc. op.cit. ; 1867/XVI.tc. ; 1878/XX.tc. ; 1887/XXIV.tc. ; 1898/I.tc. ; 1899/XXX.tc. ; 1908/XII.tc. ; GALÁNTAI: 28-51.p.
- ¹⁷ PARÁDI — SUBA — VEDŐ: 50-56.p.
- ¹⁸ SUBA: 25.p.
- ¹⁹ PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* 51-53.p.
- ²⁰ 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r.
- ²¹ PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* 58-59.p.
- ²² PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.
- ²³ 1903/VII.tc.
- ²⁴ 1903/VIII.tc. op.cit. ; 5695/1905. (XII. 29.) ME.r. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.
- ²⁵ PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség a magyar határőrizet szakmai vezető testülete.
- ²⁶ A testület 1905. X. 11-ei hatállyal kinevezett személyi állománya volt: 11 fő határrendőr kapitány, 18 fő határrendőr fogalmazó, 9 fő határrendőr segédfogalmazó, 10 fő határrendőr fogalmazógyakornok, 19 fő határrendőr felügyelő, 11 fő határrendőr hivatali segédtsízt, 50 fő határrendőr biztos és 22 fő hivataloszolga, összesen: 150 fő.
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* 37.p.
- ²⁷ PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség.
- ²⁸ 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr.
- ²⁹ 128 000/1906. (1907. I. 3.) BM.kr.
- ³⁰ PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* op.cit. 48-50.p.
- ³¹ 1903/VIII.tc. op.cit. 2. §
- ³² 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. op.cit.
- ³³ PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* op.cit.
- ³⁴ 66 733/1910. (VII. 1.) BM.kr.
- ³⁵ 128 000/1906. (1907. I. 3.) BM.kr. op.cit.
- ³⁶ PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* op.cit. 40-41.p.
- ³⁷ Loc.cit. 53.p.
- ³⁸ Idem: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. op.cit.
- ³⁹ Idem: *Rendőrség a határőrizetben.* op.cit. 47.p.
- ⁴⁰ Idem: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* op.cit. 51-53.p. ; Idem: *Rendőrség a határőrizetben.* op.cit. 252.p.
- ⁴¹ Idem: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében.
- ⁴² Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.
- ⁴³ 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. op.cit.
- ⁴⁴ PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945.
- ⁴⁵ 1912/LXIII.tc.
- ⁴⁶ PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.
- ⁴⁷ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. op.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

BORBÉLY — KAPY	—	BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): <i>A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.</i> Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.
CSIZMADIA	—	CSIZMADIA Andor: <i>A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.</i> Budapest, 1976, Akadémia Kiadó. 560 p. HU-ISBN 963 05 0713 7.
GALÁNTAI	—	GALÁNTAI József: <i>A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.</i> Budapest, 1985, Kossuth. 386 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
PARÁDI: <i>Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.</i>	—	PARÁDI József: <i>Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.</i> Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —
PARÁDI: <i>Csendőrség a határőrizetben.</i>	—	PARÁDI József: <i>Csendőrség a határőrizetben.</i> Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- PARÁDI — SUBA — VEDŐ — PARÁDI József — SUBA János — VEDŐ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1867-1918.* Budapest, 2014², Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 172 p. HU-ISBN 978 963 89 8285 8. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 3./ HU-ISSN 2062-8447.

TANULMÁNYOK

- NAGY — NAGY György: A határforgalom és ellenőrzése 1945-1950 között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, VI.évf. (1996) 7.sz. 68-79.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1995. október 25-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Háborúból diktatúrába” című VII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10. sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945-1949. — PARÁDI József: A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945-1949. In ÁBEL László (szerk.): *A határőrség 40 éve* Budapest, 1985, Határőrség. 67-80. p. HU-ISBN —
- PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. — PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt — PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, (1997) 1.sz. különszáma. 11-35. p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. — PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. — PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 60-76. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 77-91. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én

Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében.

PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009.december 3. Budapest hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.

PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapest hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KÉZIRATOK

SUBA

SUBA János: *Magyarország határának kitűzése és felmérése 1921-1925 (a határmegállapító bizottságok működése)*. Kézirat, (ELTE-BTK.) doktori értekezés) Budapest, 1996.

JOGSZABÁLYOK

Nr.150/1849.

Nr.150/1849. Kaiserliches Patent, vom 4. marz 1849, [Császári pátens, 1849. III. 4.] Kaiserliches Patent, die Reichsverfassung für das Kaiserthum Österreich enthaltend. [Császári pátens, a birodalmi alkotmány az Osztrák Birodalom és részei számára.] *Reich- Gesetz- und Regierungsblatt*, [Birodalmi törvény- és kormánylap] II.évf. (1850) 151-165.p.

1867/XII.tc.

1867/XII.tc. a magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

1867/XVI.tc.

1867/XVI.tc. a Magyar Korona országai és Ő Felsége többi királyságai és országai között kötött vám- és kereskedelmi szövetségről.

1870/XLII.tc.

1870/XLII.tc. a törvényhatósági hatásköréről.

1871/XVIII.tc.

1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

1878/XX.tc.

1878/XX.tc. a Magyar Korona országai és Ő Felsége többi királysága és országai közötti vám- és kereskedelmi szövetségről.

1887/XXIV.tc.

1887/XXIV.tc. az 1878/XX.tc.-be iktatott vám- és kereskedelmi szövetség meghosszabbításáról.

1898/I.tc.

1898/I.tc. a vám- és bankügyeknek, valamint ezekkel összefüggő némely kérdésnek ideiglenes szabályozásáról.

1899/XXX.tc.

1899/XXX.tc. a vám- és kereskedelmi viszonyokról és ezekkel összefüggő némely kérdésnek a rendezéséről.

1903/VII.tc.

1903/VII.tc. három új csendőr kerület felállításáról.

1903/VIII.tc.

1903/VIII.tc. a határrendőrségről.

1908/XII.tc.

1908/XII.tc. a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országokkal való szabályozása tárgyában Budapest 1907. év október hó 8.-án kötött szerződés becikkelyezéséről.

1912/LXIII.tc.

1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes hatalom szabályozásáról.

50 431/1891. (VII. 1.) BM.r.

50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. a m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Beszterce-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXV.évf. (1891) I.füzet. 877-902.p.

5692/1905. (XII. 29.) ME.r.

5692/1905. (XII. 29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről.

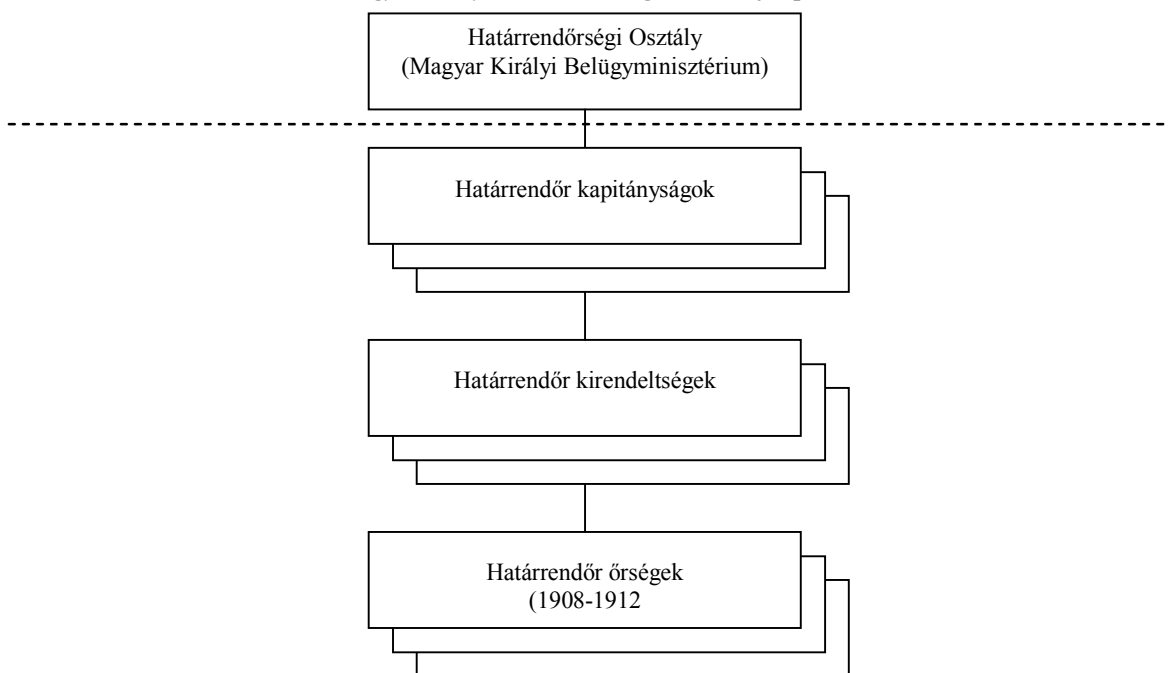
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.

- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. — 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.
- 128 000/1906. (1907. I. 3.) BM.kr. — 128 000/1906. (1907. I. 3.) BM.kr. szolgálati és fegyelmi szabályzat a magyar királyi határrendőrség legénysége számára.
Belügyi Közlöny, XII.évf. (1907) 2.sz. 7-18.p.
- 66 733/1910. (VII. 1.) BM.kr. — 66 733/1910. (VII. 1.) BM.kr. a határrendőr-altisztek hivatalos szolgálatból kifolyólag felmerülő költségek egyöntetű elszámolása és ellenőrzése.
Belügyi Közlöny, XV.évf. (1910) 31.sz. 290-297.p.
- 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. — 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. a határrendőri külszolgálat ellátása a határrendőrségi őrségek megszüntetésével.
Belügyi Közlöny, XVII.évf. (1912) 8.sz. 136-140.p.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
- 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. — 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.
- 145 389/1945. (VIII. 17.) BM.r. — 145 389/1945. (VIII. 17.) BM.r. a magyar határrendőrség felállítása tárgyában.
Rendőrségi Közlöny, I.évf. (1945) 9.sz. 180-183.p.
- 288 009/1948. (IX. 6.) BM.r. — 288 009/1948. (IX. 6.) BM.r. a rendőrség államvédelmi osztálya közép fokú hatósági szervezetének megállapítása és elnevezésének megváltoztatása.
Rendőrségi Közlöny, IV.évf. (1948) 19.sz. 727-728.p.
- 288 010/1948. (IX. 6.) BM.r. — 288 010/1948. (IX. 6.) BM.r. a belügyminisztérium államvédelmi hatósága jogkörének megállapítása.
Rendőrségi Közlöny, IV.évf. (1948) 19.sz. 728.p.

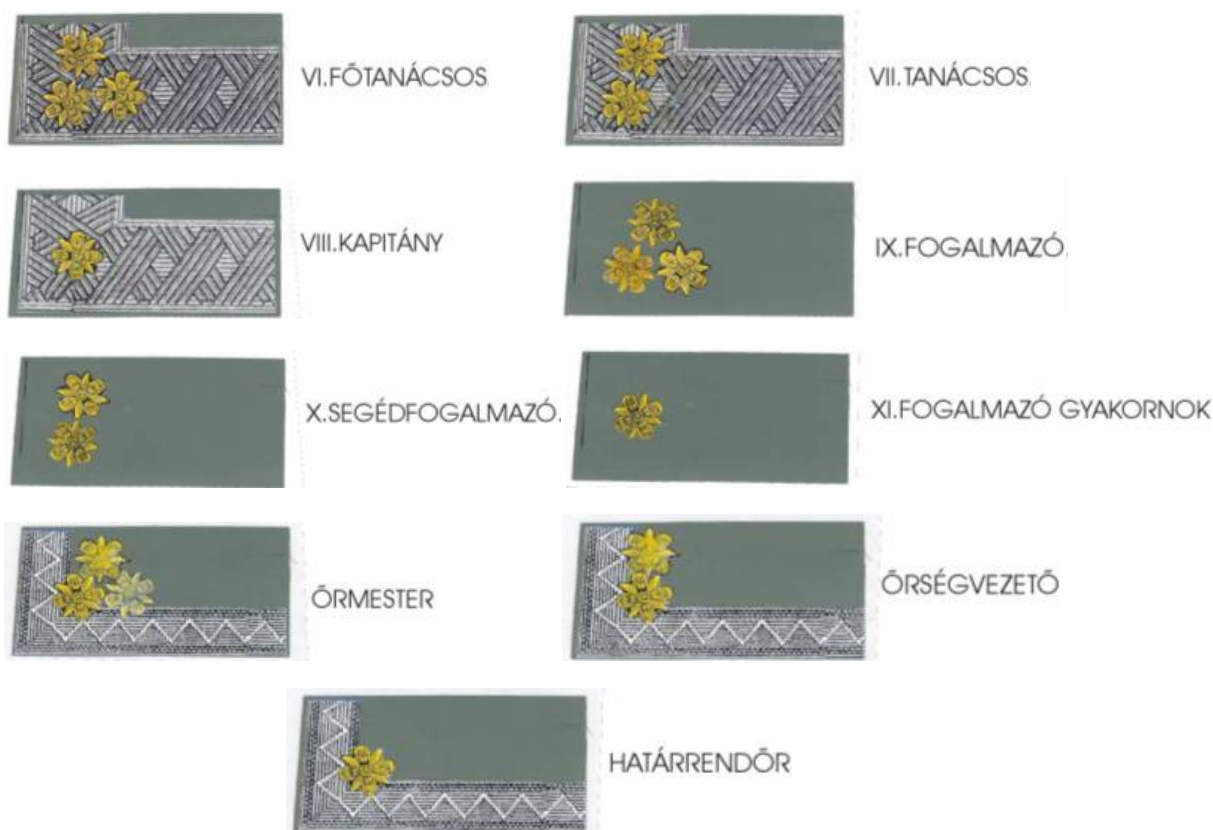
Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
A Magyar Királyi Határrendőrség szervezeti felépítése.
II.sz. melléklet.
A Magyar Királyi Határrendőrség rendfokozatai.
III.sz. melléklet
A határőrizetben résztvevők személyi összetétele 1913-ban.

I.sz. melléklet

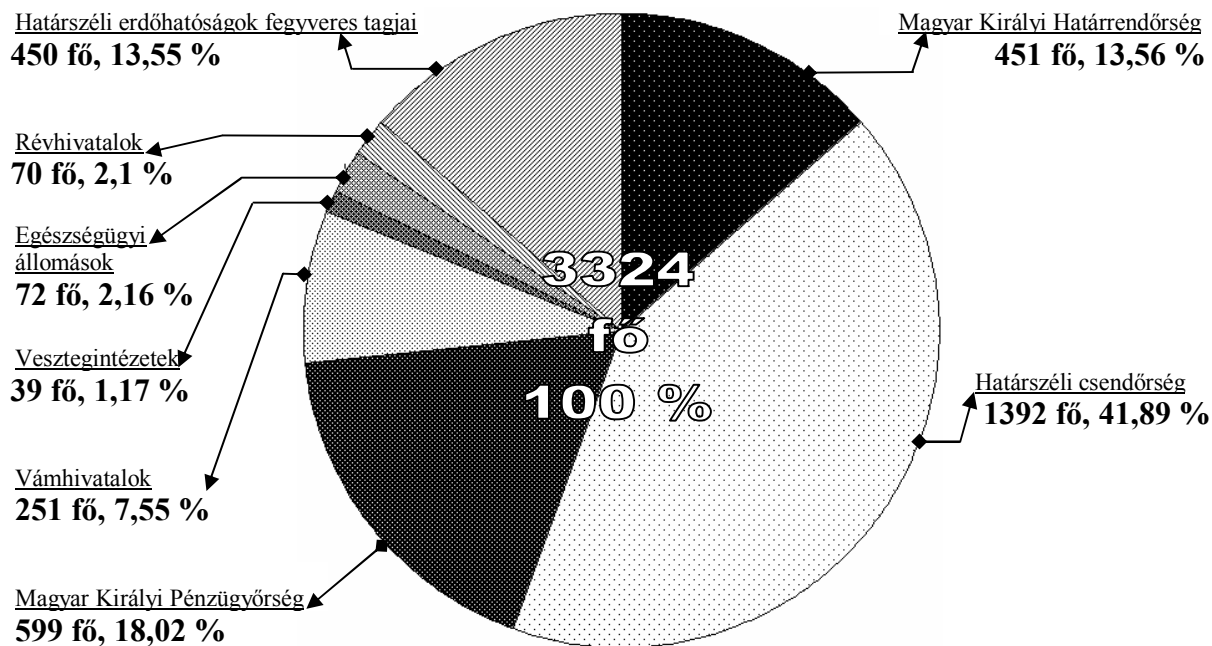
A Magyar Királyi Határrendőrség szervezeti felépítése.

FORRÁS ! PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. 253.p. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9.
/Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

A Magyar Királyi Határrendőrség rendfokozatai.

Megjegyzés: A római számok az érettségi vagy annál magasabb képzettséggel rendelkezők állami fizetési osztálybesorolását jelölik. A határrendőri rangokat — mivel nem katonailag szervezett fegyveres őrtestület, hanem polgári fegyveres őrtestület volt — nem csillagok, hanem úgynevezett csillagrózsácskák jelölték.

Forrás ! ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig. 123.p. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XIV.évf. (2008) 17.sz. 116-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

A határőrizetben résztvevők személyi összetétele 1913-ban.

FORRÁS ! PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. 252.p. Budapest, 2003, Typico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

Az I. világháború kezdeti hónapjai során, a legtöbb állam által a határátlépéshez bevezetett általános útlevél- és vízumkényszer — amelytől csak néhány ország, terület esetében és viszonylatában volt eltérés — a fegyverszüneti egyezmények, és a megkötött békék ellenére is fennmaradtak. A háború lezárását követő hónapokban, a korábban azonos oldalon harcoló győztes szövetségesek, illetve a sem-leges államok között megindult a vízumkönnyítés és -mentesség kialakítása.¹ Azonban a vesztes államok számára nem nyitottak a győztesek, s egymás között sem indult meg a beutazási szabályok enyhítése. 1921 közepén csupán Belgium, Franciaország és Luxemburg hatóságai nem követelték meg az útlevél felmutatását egymás állampolgárától. Többek között, nem kellett vízum — viszonyosság alapján — a Belgiumba történő beutazáshoz a brit, a holland, a kínai, a svájci és az uruguay-i állampolgároknak, továbbá a belga kormány egyoldalúan vízummentességet biztosított az amerikaiak, a japánok és olaszok részére is. Ugyanígy vízummentesen utazhattak be dán, norvég és svéd állampolgárok egymás országaiba.² Később valamelyest kiszélesedett a vízummentesség biztosítása, Európa és a Föld számos állama között. Azonban a magyar állampolgárok e kedvezményben csak kevés ország viszonylatában részesültek, s az is csak 1930-tól. A magyar-német, magyar-osztrák, magyar-olasz, magyar-svájci, magyar-liechtensteini és a rövid életű magyar-spanyol kétoldalú megállapodásokkal vált érezhetővé az utazási szigor enyhülése, mivel a már korábban fennálló japán és uruguayi vízummentességgel kevesen tudtak élni.

Az útlevél azonban — vízum-, és az elvétve előforduló útlevél-mentességi megállapodástól függetlenül — a külföldre utazás állandó kellékévé vált. Mivel a háború előtti, széleskörű, okmánytól független utazás lehetőségének visszaállítása nehezen volt elképzelhető a gyanakvó államok körében, ezért szükségesnek találták már nemzetközi szinten is a téma tárgyalását. Már 1920-ra igény mutatkozott a vízumdíjak felső határának megállapítására, az átutazók ügyintézésének megkönnyítésére és a határforgalom-ellenőrzés idejének csökkentésére. Ez utóbbinak az egyik eszköze lehetett az egységes felépítés alapján készült útlevélfüzetek* bevezetése, ahol a rovatcímek az azt alkalmazó államok okmányai esetében mindig azonos helyen kerülnek kitöltésre.³ Ez biztosította, hogy az útlevelet ellenőrző hatósági személy az ellenőrzést gördülékenyebben hajthassa végre.

Magyarországon 1920 szeptemberében bevezetésre került az új (1920 M) útlevél, amely az 1905-től alkalmazott útlevél elgondolása alapján készült (például a lapoldalak alnyomatának* csak a színe tért el a korábbtól, az továbbra is a magyar középcímert ábrázolta, azonban rovatának elrendezése több esetben megváltozott). Ezen okmánynak az adathordozó és érvényességet tartalmazó oldalai öt oldalt tettek ki, s a fényképet — az előre nyomtatott záradék fölé — a 6. oldalon helyezték el. Az útlevél 16 oldalt tartalmazott, amelyből csak 10 oldal volt vízumok, bejegyzések és láttamozások céljára felhasználható. A magyar miniszteri rendelet értelmében az 1920 M útlevelet továbbra sem lehetett meghosszabbítani, amely alól csak a magyar külképviseletek tehettek kivételt. E magyar útlevelet 1922-ig gyártották — altípus és módosítás nélkül —, megszemélyesítése még 1923 elején is előfordult.

Az első nemzetközi útlevél-konferencia és útlevélszabvány

Az újonnan, 1919. júniusában, 42 alapító ország (és brit domínium) akarátával létrejött Népszövetség már 1920. X. 15-e és 21-e között a határátlépés nemzetközi szabályozásának és könnyítésének céljából konferenciát rendezett. A Párizsban „Útlevelek, Vámeljárások és Átutazójegyek Konferenciája” címmel megnyitott összejövetelen 22 ország képviseltette magát, amely során számos napirendi pont került megvitatásra. Ezek eredményeként, többek között meghatározásra került a saját állampolgárok részére kiállított „közönséges” útlevél (mai megfogalmazás szerint „magánútlevél”) egységes mintája, felépítése is. Természetesen ezzel cél volt, hogy megkönnyítsék az okmány ellenőrzését, és lerövidítsék az ahhoz szükséges időt is. A konferencia utolsó napján elfogadott záróokmányt a Népszövetség főtitkára 1920. XI. 18-án továbbította az azon részt vett, és más — érdeklődésről nyilatkozó — országok kormányainak.⁴

Az úgynevezett „nemzetközi útlevél” vagy „szabványos útlevél” leírása szerint, borítója kartonpapírból készült, az első oldala a címen túl a nevek és az állampolgárság jelölésére szolgált, a második oldal a személyleírások és gyermekek bejegyzésének volt kialakítva, a harmadik oldal az okmány birtokosának és feleségének fényképét, aláírását tartalmazta, míg a negyedik oldal a területi és időbeni érvényesség felvezetésére volt hivatott. Méretét 155×105 mm-ben, terjedelmét 32 oldalban határozták meg. A rovatcímeknek és azok kitöltésének kétnyelvűnek kellett lennie, amelyek közül az egyik esetben a francia példaként szerepelt a kiállító ország hivatalos nyelve mellett. A betelt útlevelek helyett

* Glosszárium

újnak a kiállítása került meghatározásra, azaz a — hamisítók, okmánnyal visszaélők által könnyen cserélhető — pótlapok alkalmazását nem támogatták.⁵ Az új, egységes megjelenésű okmány bevezetésének legkésőbbi napját 1921. VII. 1-jében határozták meg. **(I. sz. melléklet)**

Norvégia később javasolta azt, hogy az egységes útlevélek színükben, kidolgozásukban, vízjelükben, és más másodlagos jellemzőikben térjenek el egymástól, hogy ezáltal is elkülönülhessenek a különböző országok úti okmányai.⁶ Svédország azonban azt észrevételezte, hogy az egységes útlevelek kialakítása a hamisítást és utánczást segítheti elő, erre hivatkozva – jövőbeni megbeszélések elől nem elzárkózva – nem kívánta bevezetni azt.⁷

A füzet / könyvecske kialakítású útlevelet, illetve az útlevélszabványt az Egyesült Királyság és Csehszlovákia illetékes hatóságai 1921. VII. 1-jén kezdték meg kiállítani,⁸ ugyanebben az évben vezette be Ausztrália, Egyiptom és Kanada is.⁹ Dánia szintén 1921 őszén vezette be az új útlevelét, azonban ezek négyelvűek voltak és sok elemükben eltértek a rögzített szabványtól.¹⁰ Spanyolország válasza szerint 1921-ben megkezdte a szabványos útlevelek kiállítását.¹¹ A Sziámi Királyság kormánya az egységes úti okmány megszemélyesítését 1922. VII. 1-jén tervezte bevezetni.¹² Bár Norvégia a népszövetségi kérdésre már 1921-ben azt nyilatkozta, hogy 1921. X. 1-jétől bevezeti az egységes útlevél-füzetet, de a készletek kifogyásáig alkalmazta a korábbi változatot, így még 1923-ban is a szabvánnyal nem azonos korábbi változat volt alkalmazásban.¹³ Franciaország az 1920-as évek elején megvizsgálta az addig használt egylapos, előoldalán nyomtatott útlevéleknek füzet kialakításúakkal történő felváltását. Azonban ezt hosszabb időre elnapolták, mivel az egylapos okmány előállítási költsége darabonként mindössze 0,102 francia frank volt 1921-ben, míg az útlevélszabvány szerinti kialakítása 0,441 frankot tett volna ki. Az egységes útlevelek bevezetését felfüggesztő döntést indokolták azzal, hogy a többletköltség kényszerűen az útleveledíj emelését eredményezné, és — hivatalos álláspont szerint — a francia kormány bízott abban, hogy az útlevelekényszer remélhetőleg a következő évek során megszüntetésre kerül majd.¹⁴ A lap kialakítású okmányról — akár a szabványtól független megjelenésű — füzet kialakításra történő áttérés több országban csak az 1920-as évek második felében valósult meg. Így az argentin hatóságok még 1925-ben is az előbbi alkalmazták, míg az említett Franciaország 1928-ban vezette be az utóbbit, Japán eleve nem kívánta a nemzetközi útlevelet rendszerbe állítani,¹⁵ s a könyvecske kialakításúakat is csak 1924 után kezdték meg kiadni.

Az első útlevélszabvány alkalmazásáról a Népszövetség főtitkára az érdekelt kormányok részére hivatalos megkeresést küldött ki, amelyben tételesen felsorolt kérdésekre várta a választ. Ezek között szerepelt az egységes útlevelek alkalmazásáról, az utazás korlátairól, az útlevelek kiállítási díjának felső határáról, a diplomata útlevélekről hozott határozatok visszajelzésének igénye is. A nem válaszoló államok részére 1921. V. 7-én emlékeztetőt küldtek. A megkeresésekre 30 ország küldte meg válaszait — köztük Magyarország is — míg számos ország további megfontolásra hivatkozva késlekedett a határidő lejártakor.¹⁶

Az 1920-as konferenciát több nemzetközi értekezlet is követte, amelyek célja szintén az útlevélek egységesítése körüli egyeztetések és a külföldre utazások könnyítése volt. A közép-európai államok részvételével útlevélek és vízumok ügyének egységesítése témakörében, Graz-ban megtartott tanácskozást 1922. I. 27-én megállapodás zárta. Ez megerősítette a „nemzetközi útlevelek” bevezetésének szándékát — apróbb módosítások mellett — valamint elvileg könnyebbé tette az átutazók vízumigénylését.¹⁷ Azonban a magyar állampolgárok esetében az úgynevezett „kis-antantot” alkotó délszláv, csehszlovák és román állam a gyakorlatban inkább nehezítette, semmint könnyítette a beutazók vízumügyintézését.¹⁸ A Genfben, 1926. V. 12. és 18. között megrendezett újabb szakmai konferencia lényegi változást nem hozott, bár az eredeti célok között szerepelt, hogy elérjék az útlevelekényszer megszüntetését. Azonban a záró okmányban mindössze ajánlásokat fogalmaztak meg, többek között a „nemzetközi útlevelet” még nem alkalmazó országok számára, hogy vezessék azt be, és megerősítették azon ajánlást, mely szerint a kiállító hatóságok mellőzzék az okmányok pótlapokkal történő bővítését.¹⁹

Az útlevélek adatot hordozó oldalainak elhelyezkedését és elrendezését figyelembe véve az országok többségének az okmányai — a vizsgált időszakban, de különösen az 1920-as évek második felétől — az 1920-as útlevélszabvánnyal azonosak voltak.²⁰ Azonban az Amerikai Egyesült Államok az 1920-as és 1930-as években nem vezette be a nemzetközi útlevélszabványt, akárcsak Argentína, Bulgária, Chile, Danzig Szabad Állam, Finnország, Japán, Kína, Németország, Románia, Svájc, Svédország, Törökország sem. Portugália csak 1949-re szüntette meg az egylapos kialakítású útlevélek megszemélyesítését, és egyidejűleg alkalmazni kezdték az 1920-as útlevélszabványt. A legalább kételvű (ebből az egyik lehetőség szerint a francia) feliratozás és megszemélyesítés előírásának az országok többsége megfelelt, azonban számos ország csak a saját hivatalos nyelvén készített egyelvű

okmányokat.²¹ Dánia útlevélhatóságai ellenben négynyelvű úti okmányokat alkalmaztak, amelyek így dán, francia, angol és német nyelven kerültek megszemélyesítésre. A holland és svéd útlevelek szintén négynyelvűek voltak 1931-ig, míg a finn útlevelek hat nyelven: finnül, svédül, németül, franciául, angolul és oroszul hordozták az előre nyomtatott szövegeket* és akár a kitöltött adatokat is (azonban a megszemélyesítés általában csak két nyelven történt, az utazási célország figyelembe vételével).

Az első magyar szabványos útlevél az 1922 M útlevél

Magyarország vesztesként a trianoni békediktátum aláírására kényszerült 1920-ban. A világpolitikai életben való megerősödéshez és jelentős összegű nemzetközi hitelek felvételének lehetőségéhez szükségessé vált az, hogy a magyar állam teljes jogú tagjává váljon a — győztes, valamint újonnan létrejött, illetve a háborúban semleges államokat magába tömörítő — Népszövetségnek. Magyarország végül 1921. V. 23-án kérte felvételét a nemzetközi szervezetbe, amelyet a Népszövetség közgyűlése 1922. IX. 18-án egyhangúlag jóváhagyott. Ekkor Magyarország az — akkor már 50 tagú — nemzetközi szervezet teljes jogú tagjává vált.²²

Az 1920-as párizsi konferenciáján meghatározott egységes útlevelet a Magyar Királyi Belügyminisztérium 1922 őszén — Magyarországnak a Népszövetséghez történő csatlakozásához is időzítve — vezette be. Az új, 1922 M útlevél a meghatározott szabványhoz képest némileg eltért. Borítója puhább lett és méretei 5-5 milliméterrel nagyobbak voltak. Egyéb előírásoknak maradéktalanul megfelelt.²³ A nemzetközi ajánláshoz képest a kitöltendő rovatok a személyleírásnál (2. oldal) kiegészültek a családi állapottal, a vallással és a termettel, illetve az érvényesség oldalán (4. oldal) az utazás céljával is.

Az általános távolsági utazáshoz az 1920-as és 1930-as évek során magyar állampolgár részére, Magyarországon kétféle útlevelet állíthattak ki: útlevelet és diplomata útlevelet. Az állami szolgálati feladattal külföldre utazók 1940 végéig (magán)útlevelet kaptak, az utazási cél rovatban azonban jelölésre kerül(het)ett, hogy az: „hivatalos - officiel”. A szűk kör részére biztosított diplomata útlevelet a Magyar Királyi Külügyminisztérium állította ki. A csoportos útlevelekkel történő utazást a magyar belügyminiszter először 1925-ben engedélyezte, majd 1930 végétől a 15 éven aluliak Ausztriába és Németországba úgynevezett igazoló jeggyel is utazhattak. A tengeri hajón szolgálatot teljesítők 1932-től tengerész szolgálati könyvvel is átléphettek a magyar államhatárt és azt számos ország elfogadta útlevélpótló okmányként.²⁴

A magyar 1922 M útlevelet — a belügyminiszter által meghatározott leírás alapján a pénzügyminiszter megrendelésére — a Magyar Királyi Állami Nyomda gyártotta, akárcsak a korábbi alaptípusokat és azok altípusait is.²⁵ A nyomda hivatalai és üzemrészei a budavári Kapisztrán tér északi szegletében álló kétemeletes klasszicista épületben működtek.

A magyar 1922 M útlevelek több változatban kerültek legyártásra, amelyek okainak bemutatásához fontos megismerni ezen okmány gyártásának folyamatát is.²⁶ Az okmánypapírt ívekben nyomtatták alnyomattal és a nyomtatott szövegekkel, majd a hajtogatott ív külső részére helyezték a nyomtatott borítót, és ezt követően ezeket összefűzték, a gyártási folyamat végén pedig méretre vágták az okmányt. Azonban a fejlesztések bevezetésével e folyamatban kiegészítéseket és változtatásokat eszközöltek.

A magyar 1922 M útlevelek részletenkénti nemzetközi összehasonlítása során az azonos időszakban (1922 és 1937 között) — az 1922. év utolsó napján, a 75 független állam, vagy teljes önkormányzatú terület közül — öt kontinens 41 országának honi útlevélhatóságai által kiállított útleveleit vettem figyelembe.²⁷ (A nemzetközi összehasonlítás dőlt betűkkel került ismertetésre.)

A magyar 1922 M útlevélből már 1922-ban gyártottak készletet. A Magyar Királyi Állami Nyomda, a csekély változtatásokkal készített első (1922/1922) altípusból igen nagy mennyiséget gyártott. Az 1922 és 1927 között eltelt hat év során megrendelésre, kilenc alkalommal összesen megközelítőleg 1,1 millió darabot szállított le a megrendelésnek megfelelően.

A magyar 1922 M útlevél 1928-tól kezdődően számos módosításon esett át 1936-ig. Ezek egy része a bélyegilleték* címele vagy képe miatt történt, de néhány esetben az okmánybiztonság fokozása indokolta a változtatást, és ezen okok eredményeztek lényegi eltéréseket. (A különböző módosulatok, altípusok ismertetéseit az alaptípus leírását követően olvashatja.)

A lapok alapanyaga törtefő árnyalatú okmánypapír volt. A papírban, annak gyártása során továbbra is az útlevelekhez 1915-től alkalmazott vízjelet* alakították ki. Ez ismétlődő, vonalas kivitelezésű, negatív vízjel volt, amely kétszeres, levélmintázatot ábrázoló hullámvonalak által elválasztott sorokban ábrázolta az egymás alatt olvasható, 22×250 mm legnagyobb méretű (ékezetek nélküli méret) „ÁLLAMKINCSTÁR” feliratot, keretes betűkkel kialakítva (U12. vízjel). E vízjel a kivágott

* Glosszárrium

lapokon véletlenszerűen helyezkedett el.²⁸ Már az 1920-as évek középső harmadában jelentkezett az okmánypapír gyártásához használt vízjel-szitahengernek a meghibásodása, amely leginkább látványos eleme, hogy az egyik sorban a felirat keretes kezdőbetűjének („Á”) középső része már hiányzott. A borító barna, puha, vízjel nélküli kartonpapírból készült.

A vízjel még nem volt gyakori védelmi elem a vizsgált államok úti okmányai esetében (például a német okmányok 1922-től, a csehszlovákok csak 1937-től tartalmaztak vízjelet). Azonban az útlevél-gyártás során még gyakori volt a vízjel nélküli papír felhasználása is (így az osztrák okmányok gyártásához a vizsgált korszakban mindvégig mellőzték e védelmi elemet). Ritkának számított annak gazdag képi megjelenése vagy kétárnyalatú (kéttónusú) kivitelezése. Az olasz úti okmányok vízjele 1928-tól abban volt egyedi, hogy a lapok oldalszámai a megfelelő oldalról nézve olvasható volt a – szépen kidolgozott vonalas, szöveget, keretvonalakat és az állami címert ábrázoló – pozicionált vízjel részeként. A svájci útlevélek lapjai, 1932-től alapanyagba kevert színezett rostsálakat (pelyhező sálakat) is tartalmaztak, amelyet a legtöbb ország majd csak évtizedek múlva vezetett be.

Az oldalak nyomtatásaihoz — mind az alnyomathoz, mind az előre nyomtatott szöveghez és a bélyegképhez is — magasnymtatás* eljárást alkalmaztak. A színek alapján két szín nyomtatással készültek a magyar útlevélek: az alnyomat világoszöld mintázatára fekete színű nyomtatott szöveget vittek fel. Azonban az 1. oldalon, az illetékbélyegnél háromrétegű volt a színnyomás: az alnyomatra a bélyeg kerete került felvitelre, majd ez fölé — előbbtől eltérő színnel — az állami címer, illetve a későbbi években képmás, és az értékjelzés.

A vágandó éleken belül kialakított alnyomatot oldalpárok meghatározott rendben ismétlődő nyomtatásával alakították ki. A lapok középzöld alnyomata pozicionáltan (illetetten) került kialakításra, a nyomtatott felület kisebb volt a lap méreténél: 96 - 97×144 mm. A díszített sarkú keretbe foglalt stilizált virágokkal kiegészített minta közepén aprólékosan kidolgozott magyar kiscímer helyezkedik el, cserfa- és olajágakkal övezve. Az alnyomat keretének díszítménye azonos volt a szintén a Magyar Királyi Állami Nyomda által gyártott magyar 1905 M útlevelével.

A magyar 1922 M útlevél tartalmának felépítése azonos volt az 1920-as párizsi konferencián elfogadott „egységes útlevéllel”. Terjedelme 32 oldal volt, s minden felirat magyar és francia nyelven volt olvasható. A borítón, a bal felső sarokban az illetékdíj kategóriájának megfelelő „I.” illetve „II.” számot tüntették fel, középre igazítva az állam és az okmány kétnyelvű megnevezése közé a magyar kiscímer, cserfa- és olajágakkal övezve került nyomtatásra, míg a bal alsó sarokban az úgynevezett nyomdai táskaszám* látható. Az okmány első oldalán az oldalszám és az okmány terjedelmének ismertetését az állami címer és az illetékbélyeg képe követi, mindezek alatt az okmány és az állam megnevezése olvasható, amelyet egymás alatt az útlevél (gyári) számának, a tulajdonos és a vele utazó feleség nevének, valamint gyermekei számának rovatai követnek, mindezt az állampolgárság feltüntetése zárja. A második oldalon a személyleírás alábbi rovatai kerültek kialakításra (függőlegesen osztottan a tulajdonos és feleség részére is kitölthető módon): foglalkozás, születési hely és idő, lakhely, családi állapot, vallás, termet, arc (alakja), szem (színe), haj (színe), különös ismertető jel, mindezeket a négy gyermek bejegyzésére szolgáló rész követi, ahol kitöltendő volt a kiskorúak neve, kora és neme. A harmadik oldal tartalmazta a jogosult (és feleségének) fényképét és aláírását, valamint alul a kiállító hatóság aláírását, ahová a hitelesítő nedves bélyegzőlenyomatot is elhelyezték. A negyedik oldalon volt olvasható a területi és időbeni érvényesség, az utazás céljának, kiállító hatóság megnevezésének, a keltezésnek és négy meghosszabbítás lejárat dátumának rovataival együtt. Az ötödik oldaltól a harminckettedik oldalig a hatósági bejegyzések, a vízumok és az átléptető-bélyegző lenyomatának elhelyezésére szolgált, ezen oldalak előre nyomtatva csak a gondolatjelek közé zárt oldalszámot tartalmazták a felső negyedben, középre igazítva. A harminckettedik oldal alján a nyomdai jelzet* volt látható. **(II. sz. melléklet)**

A fekete színű előre nyomtatott szövegek azonos betűtípussal kerültek kialakításra, méghozzá oly módon, hogy a magyar nyelvű szövegek álló betűkkel, míg a franciák dőlttel láthatóak. A szövegnymatok védelmi jellegzetessége a kapcsos zárójelek (összefoglaló jelek), amelyek közül az 1. oldal második és harmadik, valamint a 2. oldal első jele — a többivel ellentétben — bal oldalra mutatnak. A szövegkép szedésével egyidőben előre nyomtatott „A” sorszám-betűjel alkalmazásától kezdődően (1927-től) az 1. oldal „Az útlevél száma” rovat nyelvenként már két-két sorban került kialakításra.²⁹ (Eleinte még a sorszámozással került egyidőben felvitelre az „A” betűjel, itt még a korábbi egy-egy soros elrendezést alkalmazták.) A 4. oldal „kivéve ha meghosszabbították.” szövegrészlet 1925-től kezdődően helyesírási helyesen, vessző írással lett kialakítva („kivéve, ha meghosszabbították.” Módon). Az előre nyomtatott szövegek szedései lényegi eltérés nélkül kerültek kialakításra valamennyi nyomdai jelzet / táskaszám esetében. Az előre nyomtatott fekete felületek sortávolságai, egymáshoz

* Glosszárium

viszonyított elhelyezkedései esetenként csekély mértékben eltérnek, a különböző szedések következtében.

Az útlevelek illetékbélyeg-képei, az illetékeket meghatározó jogszabályok változása miatt öt alkalommal változtak, esetenként azonban csak az értékjelölő számjegyek. Az előre nyomtatott illetékbélyeg kép miatt ezen alaptípus altípusainak útlevélfüzetei díjgyes nyomtatványoknak tekintendők a bélyegtan szempontjából.

- Az 1922-ben gyártott első útlevelek 5 és 50 korona címletű illetékbélyegei két-két színnel készültek, előbbi zöld/kékesibolya, utóbbi sötétzöld/bíborbarna bélyegképe azonos volt az 1905 M útlevélnél alkalmazottal, amely igen jól kidolgozott és részletgazdag volt, s a középrész az 1896. évi magyar közpécimert ábrázolta, cserfa- és olajágakkal övezve.³⁰

- Az 1923. év őszén legyártott okmányok bélyegképei és a rajtuk szereplő értékjelölő számok részben megváltoztak. A kép középrészénél bevezetésre került a magyar kiscímer cserfa- és olajágakkal övezve történt ábrázolása. A címerváltozáson túl az azt övező mintázatban is némileg módosult: a „világosabb” felületek vízszintes vonalkázással történő kitöltése fele annyi vonalból áll. A kisebb készletben, még a korábbi díjszabáshoz igazítottan készített 5 koronás továbbra is zöld/kékesibolya színekkel készült, míg az új címletek 1000 és 5000 koronások lettek, ennek megfelelően a színük is eltért: előbbi narancssárga/sötétzöld, utóbbi világoskék/vörös ibolya volt.³¹

- Az 1924-ben, az újabb illeték-változások miatt legyártott útlevelek bélyegképe nem, csak az értékjelölő számok és a színeik változtak meg: a 2.000 koronás barna/kék, a 20.000 koronás világoskék / narancs színű lett. Ekkor készültek bélyegkép nélküli változatok is, amelyeken a fekete színű hullámos keretvonalon belül a „Szegénységi jogon illetékmentes” felirat olvasható.

- A pengő 1927. január 1-jei bevezetése nem csak a korona értékjelöléssel szakított, hanem azzal az 1904-től alkalmazott rendelkezéssel is, hogy az útlevelek bélyegilletékének képe eltért az általános illetékbélyegekéétől.³² Ebből kifolyólag az 1927-ben gyártott útlevélfüzetek egyszínű, téglavörös 16 filléres, illetve a kétszínű, világosbarna/sötétzöld 1 pengő 60 filléres bélyegképei az illetékbélyegekéével azonos volt (azzal az eltéréssel, hogy az általános okmány-illetékbélyegek 16 f helyett 10 f, illetve 1,60 P helyett 1,50 P címletűek álltak a legközelebb értékben). A filléres címlet képét EGRY Zoltán tervezte, míg a pengőst LÉGRÁDY Sándor grafikus.³³

- Az 1932-ben, az újabb illeték-változások miatt legyártott útlevelek bélyegképe a kék színű 50 filléres esetében nem változott, csak az értékjelölő szám módosult. Azonban az 1934-től gyártott kékesibolya színű 5 pengőse már más lett. Az általános okmány-illetékbélyegekkel azonos képet azoktól eltérően nem két, kék árnyalattal és nem magas- illetve metszett mélynyomtatással készítették, hanem egyszínű volt és csak magas-nyomtatással került felvitelre. E címletet szintén LÉGRÁDY Sándor tervezte. Bár 1934. XI. 1-jétől új okmányilleték-bélyegképeket vezettek be, az 1922 M útleveleknél ezt nem alkalmazták, sem 1935-ben, sem 1936-ban.³⁴ (Majd csak az 1937 M útleveleknél jelenik meg az új bélyegkép.)³⁵

Az alnyomat általános védelmi elem volt a vizsgált államok okmányai esetében, azonban ritkának számított a gazdag képi megjelenés. E szempontot vizsgálva a danzig, az észt, a holland, a litván (1931-től), az osztrák és a svájci útlevelek emelkednek ki igen gazdag részletekkel. A legkevésbé előnyös alnyomatot az argentin, a francia, a kínai és a svéd okmányok tartalmazták, míg a chilei, a dán, az egyiptomi (1934-ig), a finn, a lengyel, a norvég (1925-ig), az olasz (1928-ig), a spanyol, a thai (szíami) és az uruguay-i úti okmány alnyomat nélkül készült. Az alapnyomatot és az előre nyomtatott szöveget általánosan két különböző szín nyomtatásával hozták létre, ez alól az észt, az osztrák és az iráni útlevél kivétel, ahol három színt alkalmaztak egymásra rétegezve (az alnyomat két színrétegből állt, amelyre az előre nyomtatott szöveget vitték fel a harmadik színnel).

Az okmány egyedi gyári sorszáma — amely nem volt azonos a kiállító hatóság által nyilvántartott iktatószámmal — az első oldal közepén került kialakításra, magasnyomással. E rovat sorvezető pontozását közepén közepes nagyságú törtjel szakítja meg: előtte szóköz nélkül („.../...”), vagy ritkábban előtte szóközzel („... /...”).

A lapok egyszeri, (magas)nyomtatással történő sorszámozása gyakori volt, de ugyanennyire jellemző volt, hogy bármiféle sorszámozás nélküli megoldást alkalmazták. E megoldások hátránya, hogy egy adott útlevéllap nem volt egy adott okmányhoz köthető, így azt lapcserével könnyen felhasználhatták másik útlevélben). A szöveges lyukperforálás* (ország-megnevezés vagy annak rövidítése) igen ritka volt. Egyedi és előnyös megoldást alkalmaztak az argentin útlevelek esetében, annak lapjait a megsemmisítést követően csillagminták között okmányszámmal lyukasztotta ki a kiállító hatóság, így a beragasztott fénykép is magán viselte annak részleteit.

* Glosszárium

A *kötészeti eljárások* során a lapok fűzéséhez, illetve a hátsó belső előzőken történő hitelesítéséhez közönséges sodort kendermadzagot alkalmaztak, amelyet két nagy öltéssel a 32. oldalnál csomóztak és a hátsó belső előzőkre futattak ki. A papírlappal történő leragasztását és a bélyegző lenyomat által történő hitelesítését a kiállító hatóság végezte. (Ennek a megoldásnak a hátránya volt, hogy a fűzés könnyen megbontható és újracsomózható volt különösebb látható jel nélkül is, így amely nem nehezítette a lapcsere módszerével történő hamisítást.)

Az okmány 159-161×109-112 mm-es, világosbarna borítójára, a külső első oldalára fekete színnel az állam és az okmány pont írásjelekkel zárt magyar és francia megnevezései között a babér- és tölgykoszorúval övezett magyar kiscímert nyomtatták. A bal alsó sarokban a táskaszám került jelölésre (a nyomdai jelzet a gyártás évszámával a 32. oldal alá került), amely 1927-től kiegészült a számsort követő „/” jel után ismertetett évszámmal is. A borítóval egybefűzött füzetet utolsó mozzanatként az előírt méretre vágták.

Az útlevélek gyártásához alkalmazott könyvkötészeti eljárások közül általános volt a lapok egymáshoz rögzítésekor a tűzőkapcsolós megoldás, míg a zsineggel történő öltés és a varrt kivitelezés ritkábbnak számított. A belga útlevélek lapjai egyedi módon kerültek rögzítésre: a borítóval együtt, a gerinchez közel három gyűrűkapoccsal oldalról tűzték össze.

Az 1922 M útlevél alaptípusának módosításai

Az alábbiakban, a változtatások időrendben kerülnek ismertetésre. A legyártott darabszámokat jól tükrözi, hogy csak az 1922-es évszámú nyomdai jelzettel készült okmányokból megközelítőleg 200 ezer darab készült, s az 1927-es évszámúakból, több mint 220 ezer példány. Amikor a gyári sorszám elérte a 999.999-es számjegyet, akkor a számsor elé helyezett „A” betűjellel tették lehetővé, hogy újratekeshessék a számozást. Ekkor még külön, a sorszámozás szakaszában nyomtatták a sorszám elé a betűt, amelyet azonban nem perforáltak. Az „A 020...” kezdetű sorszámozástól kezdően a betűjelet már előzőleg – a szövegszedés részét képezve – nyomtatták, továbbá az addigi gyakorlattól eltérően immár az okmány száma rovat megnevezése nyelvenként két-két sorban olvasható, s a sorvezető pontozása is megváltozott. Ekkortól már a pontozott vonalat nem szakítja meg a – korábban alkalmazottnak kétszeresére – megnövelt méretű törtjel, amely a vonal fölé helyezve került elhelyezésre. (Az okmány lapjai még továbbra is az „ÁLLAMKINCSTÁR” feliratú, U12. sz. vízjelűek voltak.)

A papírban, 1927-ben bevezetett változtatás számos előrenyomott bélyegilletékes okmányt érintett.³⁶ Az új okmánypapír gyártása során, ismétlődő, vonalas kivitelezésű, negatív vízjelet alakítottak ki, amely egyszeres hullámvonalak által elválasztott sorokban, soronként eltolva kialakított, 34×310 mm méretű „MAGYAR KIRÁLYSÁG” feliratot keretes betűkkel ábrázolt, s a kivágott lapokon véletlenszerűen helyezkedett el (U13. sz. vízjel).³⁷ Az új vízjeles okmányok feltehetően az „A 040...” kezdetű sorszámozástól kezdően kerültek legyártásra.³⁸ (III.sz. melléklet)

A fentiekből arra lehet következtetni, hogy az 1922/1922 altípus 1927-es jelzetű, egy-egy, illetve a két-két soros okmányszám-rovat változatok is utólag kerültek legyártásra, annak ellenére, hogy a táskaszám változatlan maradt. A nagy- és kislyukú perforációk előfordulása az „A” sorszám-betűjeleknél pedig arra enged következtetni, hogy a gyártás ideje ezeknél 1927 végéig megtörtént.

A *borítólapok és lapoldalak sorszámozása* lyukasztással 1928 tavaszán kezdődött meg („1922/1922/perforált” altípus), amely azonos volt az első oldalon sorszámbélyegzővel (magasnyomással), fekete színnel feltüntetett gyártási sorszám betűjel nélküli számsorával.³⁹ A lapokat lyukperforálás* módszerével sorszámozták azok felső éle mentén, a borítótól a 15. oldalig, illetve a 17. oldaltól a borító hátsó oldaláig, két részletben. Az egyes számjegyek 6×4 lyukasztó tű által felosztott felületen lettek kialakítva. A kivitelezés minősége nagyon jó volt, a kör alakú, szabályos lyukak pereme csak csekély mértékben emelkedett a lap síkja fölé. A hatjegyű számsor magassága kezdetben 15 mm, a lyukak átmérője 1,5 mm volt. Ez altípus „1922/1922/perforált „15mm” alcsoportja. (IV.sz. melléklet) A nagyméretű lyukasztást nagy valószínűséggel 1928 márciusában kezdték meg a központi készlet, majd vélhetőleg a vidéki raktárakból visszarendelt készletek esetében. A legkisebb eddig ismert nagylyukú sorszám-perforáció a „884...” kezdetű okmányok közül való (az alcsoport felhasználása 1928 április második felében kezdődött meg), míg a legmagasabbak az „A 010...” számúak (felhasználásuk még 1930 februárjában is folyt). A lyukperforált sor-szám előnye abban rejlett, hogy nemcsak egy adott okmányhoz volt köthető az útlevél minden egyes lapja, hanem azt felülragasztással nem tudta a hamisító észrevétlenül eltakarni, módosítani (mint az gyakori elkövetési mód volt a magasnyomású sorszámozások esetében). A nagy lyukak és nagy terjedelmű lyukak egy jelentős részét felhasználta, ezáltal a bélyegzőlenyomatok értékelhetősége csökkent, azon kívül a 4. oldalon a gyűrűkapocs* alkalmazása is sérüléseket okozhatott az érintett felületen. A hátrányok kiküszöbölése végett is, már

* Glosszárium

1928. június végére / július elejére jelentősen csökkentették a lyukperforált sorszámkok méretét: a lyukak átmérőjét 1 mm-re, valamint a magasságot is 10 mm-re. Ez az altípus „1922/1922/perforált–10 mm” alcsoportja. **(V. sz. melléklet)** Ezáltal a lapokon a lyukak környezetében elhelyezett bélyegzőlenyomatok jobban értékelhetőek voltak, és kevésbé volt sérülékeny a lap. A legkisebb ismert sorszámkok — amely korábban visszahívott, még perforálatlan készlet része volt — a „836...” kezdetű számkcsoportból került ki (ezen alcsoport felhasználása már 1928. július közepén megkezdődött), holott ennél nagyobb gyári számkok lyukasztás nélkül is kerültek forgalomba még 1928 szeptemberében is. Ez látszólag azt jelentette, hogy a kisebb méretű lyukasztás a kisebb gyártási számkjegyekkel kezdődött meg, holott a valóságban, időben később történt meg, a készletek újbóli kiadásának ütemében. **(VI. sz. melléklet)** A sorszámkok rendezetlensége abból adódik, hogy a központi raktárból előbb küldték sorszámklyukasztásra a kitöltetlen útleveleket a Magyar Királyi Állami Nyomdába, mint a vidéki raktárakból vissza-rendelteket. Eközben a helyi útlevelhatóságok saját, még lyukasztás nélküli példányaikat egészen addig személyesítették meg, amíg azok készleteikből ki nem merültek. A vidéki raktárakból Budapestre szállított példányok egy része már akkor érkezett a Magyar Királyi Állami Nyomdába, amikor a nagy lyukakról átálltak a kisméretű sorszámk-perforációra. A Magyar Királyi Rendőrség Budapesti Főkapitányságának Útlevelosztályán a nagy- és kislyukú okmányok megszemélyesítése párhuzamosan történt, ugyanez elképzelhető más, nagyobb ügyszámkal dolgozó útlevelhatóságnál is. A visszahívott okmányok perforálása nagy figyelmet igényelt, mivel az ezzel megbízott személynek az okmány 1. oldalán található gyári számkot be kellett állítania a tűs perforáló készülékbe, majd az okmány első és második felét azzal ki kellett lyukasztania. A lyukperforálásra váró okmányok feltehetően, jellemzően kisebb, egymást követő sorszámkú csoportokban voltak, de nem kizárt az esetenkénti, egymást követő eltérő sorszámk sem. Ebből adódóan — eddig megszemélyesítve nem ismert — elvileg előfordulhat téves sorszámk-lyukasztás is, amikor a személy, tévedésből (a figyelmének jelentős, egyre terhelődő igénybevétele miatt) egy számkjegyet rosszul állít be a számsoron. (Ez nyomdai hibának minősülne.)

Az útleveleknek sorszámkal történő perforálása még az 1930-as években is rendkívül ritkának számított. Az említett argentin és 1928-tól a magyar mellett a következő, ezen eljárást bevezető állam Hollandia volt, 1937-től. Egyes országok csak az állam megnevezését, vagy rövidítését lyukasztották az útlevel lapjának meghatározott részén. Azonban nagy általánosságban még ez sem történt.

Az 1929. évi második, 1929. I. 9-ei minisztertanácsi ülés döntése alapján, a **borító** keményebb kartonból készült, amelyet ragasztva, („viaszos”) vászonnal vontak be. A borító karton része kétrétegű: a vastagabb réteg külső felületére a vászon bevonat, míg a belső felületre egy, a középső tűzőkapocs által a lapokhoz rögzített, barna egyszerű lap került ragasztásra. A borítóra ragasztott vászon külső oldala átlátszó, műanyag alapú, bőrhatású (rendszeresen, változó alakú apró bordák alkotta) mintázattal volt préselve, amelyen a vékonyabb bevonatú részekben átütött a szövet jellege.⁴⁰ **(VII. sz. melléklet)** A borító színe ettől kezdve tojásbaj színű lett. E keményebb borító azonban már nem tette lehetővé annak egyidejű lyukasztását, így az már csak a lapokon jelent meg (továbbra is a kisebb méretű sorszámk-perforáció alkalmazásával). Mivel a lapcserével (is) elkövetett hamisítás a borító cseréjét nem indokolta (valamint a belső kapocs megbontása a borítóra ragasztott előzéklap sérülését eredményezte), ezért az ebből adódó hátrányt nem tartották jelentősnek. Az első oldal magasnyomású, illetve a lapok perforált sorszámkozását ekkor már a borítóval történő készre gyártáskor alakították ki. A vászonnal fedett, karton borítójú útlevel-altípusokból nagy valószínűséggel 1929 áprilisától / májusától — az „A 085.001” sorszámktól kezdődően⁴¹ — a Magyar Királyi Állami Nyomda tíz alkalommal összesen, megközelítőleg 500.000 darabot szállított le a központi raktárnak. A magyar 1922 M útlevelek valamennyi altípusából összesen megközelítőleg 1,6 millió darab készült, és ezek döntő többsége megszemélyesítésre is került. A borítókon 1929-től már nem jelent meg a nyomdai táskaszám, azt 1934-től a 32. oldal alján található nyomdai jelzetet követően helyezték el, „—” jellel elválasztva. A vékony, puha borítójú, sorszámkal lyukasztott („1922/1922/perforált” altípusú) útlevelek még 1934 februárjában (!) is megszemélyesítésre* kerültek, holott, akkor már közel öt éve forgalomban voltak a vászonnal borított változatok is. A lapok fűzését szintén 1929-től módosították, az addigi zsinagfűzés helyett immár háromszori, egyedi megoldású fémkapcsolást alkalmaztak. Ennek értelmében, a középső esetben középről kifelé lett tűzve, oly módon, hogy majdan a borító rejtse a kapocs záródását (a kapocs a borítóra ragasztott előzéklapot is a lapok alkotta fűzethez rögzítette). Az alsó és felső kapocs már a borító vászonnal fedett kartonját is rögzítve, annak külső része felől, középen záródik.⁴²

A Föld vizsgált államainak útleveleinél, a könyvkötészeti eljárások között továbbra is általános volt a lapok egymáshoz rögzítésekor a tűzőkapcsolós megoldás, a varrt kivitelezés még sokáig ritkábbnak számított.

* Glosszárium

A külföldre utazók részére figyelmeztetést első alkalommal az 1929-ben bevezetett borítómódosítással egyidőben nyomtattak az első belső előzőkre, ezzel visszatértek az 1905 M útlevélnél alkalmazott gyakorlathoz. Tartalmát az igényeknek megfelelően három alkalommal változtatták meg, amely a terjedelmére is jelentős hatással lett. (A figyelmeztető szöveg a fentebb leírtak – füzeteknek borítóval történő ellátásának módja – miatt a nyomdai jelzetben* átfedés látható, azonban a gyári sor-szám folytonosságot mutat.)

- Az 1929-es nyomdai jelzetüektől kezdődően az első belső előzőkre nyomtatott figyelmeztető szöveget 5 bekezdés 19 sorában alakították ki.⁴³ („1922/1929–19 soros” altípus.)

- Az 1930-as módosítás, azaz újabb tartalommal kiegészített figyelmeztetés már 5+4 (összesen 9) bekezdés 28. sorában olvasható. E szöveg az 1930-as nyomdai jelzetüektől kezdődően a 1932-esig található meg, azonban e változatból — eddig nem ismert okból — készültek 1929-es évszámmal is példányok, amelyek gyártási számai magasabbak, mint számos 1930-as évszámúnak. Az 1929-estől eltérő betűtípussal kialakított figyelmeztetés első öt bekezdése szóról szóra megegyezik az első (előző) változattal, mindössze a harmadik bekezdést (mondatot) tagolták két újabb vessző írásjellel. Ennek négy szedési változata ismert. Az alapváltozatnak, az 1930-as (és 1929-es) jelzetűek két bekezdéscsoportja között, középre rendezve egy telített ótágú csillag került nyomtatásra, amelyet azonban az 1932-es két változat már nem tartalmazott (második változat).⁴⁴ A csillag nélküli (1932-es) változatok szedési sajátossága, hogy az alacsonyabb gyártási számúak 4. bekezdés középső, második sora még „régí útlevél kéznél ...” kezdetű (ez az 1930-as tördelésével azonos), míg a magasabb sorsámoknál „útlevél kéznél ...” olvasható a legelején (a tördelésből adódik a két változatnál az érintett bekezdés szótávjainak eltérő mérete).⁴⁵ Szintén a szövegszedésből adódóan az 1932-esek magasabb gyártási számú változatainál a figyelmeztetést 30 soros változatban is nyomtatták (negyedik változat).⁴⁶ Mind a négy változat tartalmukat tekintve teljességgel megegyezik, az eltérés a csillag jelenlétéből vagy hiányából, illetve a szóközök szélessége és az elválasztás, vagy annak hiánya okozta sortörésből adódik. (A 28 soros változatokban az ötödik bekezdés szava „ügy”, míg a 30 sorosaknál „ügy” módon került szedésre.) (Valamennyi az „1922/1929–28 soros” altípus csoportjait alkotják.)

- Az újabb, egyúttal utolsó szövegváltozat az 1934-ben legyártott készleteknél jelent meg, s ez már mindvégig megmarad. Ez esetben három részre tagolva, 5+4+1 (összesen 10) bekezdés 38 sorában olvasható. A szöveg tartalmát tekintve, az előző szövegváltozathoz képest az utolsó bekezdéssel — a külföldön ténylegesen munkát vállalók részletesebb tájékoztatásával — bővült. A nyomdai szedés sajátosságából adódóan, néhány példány egyes szavai között — az azonos sornál alkalmazotthoz viszonyítva — kétszeres szótávolság található. („1922/1929–38 soros” altípus)

A figyelmeztető szöveg első két tartalmi változatát időnként, közönséges lapra nyomtatott további tudnivalókkal egészítették ki a megszemélyesítés vagy a meghosszabbítás során. A fekete vagy sötétszürke színnel nyomtatott feliratot hordozó fehér – mára már megsárgult – lapot annak felső életmentén ragasztották vagy az első belső előző feliratára, úgy hogy az továbbra is olvasható maradjon, vagy ugyanígy tették ezt a hátsó belső előzőken.

A magyar 1922 M útlevél megszemélyesítésének védelmi jellegzetességei és összehasonlítása

A magyar 1922 M útlevél megszemélyesítése az előző (1905 M és 1920 M) készletek kifogyását követően kezdődhetett meg,⁴⁷ amely így kiállító hatóságokként eltérő időben következett be. Így ismert 1923 szeptemberében magyar külképviseleten megszemélyesített „1905/magyar-francia felülragasztott” altípusú útlevél is. A korábbi úti okmányok lejáratukig még érvényben maradtak. Az 1922 M útlevelek első ismert magyarországi kiállítási dátuma 1922. XII. 15., de sorszámból valószínűsíthető, hogy alkalmazása már novemberben megkezdődött a budapesti rendőr-főkapitányságnál. Az utolsó 1922 M útlevelet 1937. II. 28-án állították ki Magyarországon, azonban a diplomáciai futárok által ritkábban látogatott magyar külképvisletek az 1937 M útlevelek megérkeztéig engedélyt kaptak a korábbi útlevél-füzetek megszemélyesítésére, s igaz volt ez a bélyegkép nélküli illetékmentes útlevelekre is.⁴⁸

A Magyar Királyi Állami Nyomda által legyártott útleveleket a kiállító hatóságoknak⁴⁹ 1922 novemberétől – a pénzügy- és belügyminiszter módosított rendeleteiben meghatározottak szerint – egyenleg kellett igényelnie és beszereznie a kerületi bélyegraktártól (1922 végén 24 raktárhoz és állampénztárhoz rendeltek útlevél-kiállító hatóságot).⁵⁰ Ebben jelentős változás 1930 májusában állt be, amikortól a hatóságoknak már közvetlenül az állami nyomda igazgatóságánál kellett folyamodniuk a saját készletek utánpótlásáért, ehhez a bélyegilleték összegét továbbra is előre meg kellett téríteniük.⁵¹

Az útlevelek megszemélyesítése során — azaz az okmány birtokosának személyes adataival történő kitöltéséhez — az 1922 októberében kiadott belügyminiszteri rendeletet kellett a kiállító hatóságnak

* Glosszárrium

követnie. Bár az 1922 M útlevél bevezetése kapcsán kiadott belügyminiszteri rendelet úgy fogalmazott, hogy annak rovatcímeinek elrendezése „a régiektől némileg különböző”,⁵² a valóságban az új felépítés jelentős mértékben eltért az 1920 M (és az 1905 M) útlevelektől. Az egyes útlevelek kiadását a kiállító hatóságok vezetője vagy kijelölt helyettesei hagyták jóvá, az okmányok kitöltését azonban általában az erre kijelölt ügyintézők végezték. A rovatok kézzel történő megszemélyesítése során fekete, ritkán kék vagy liláskék tintát alkalmaztak. A magyar és francia rovatok kétnyelvű kitöltésénél az alkalmazandó magyar kifejezéseket és azok pontos francia nyelvű fordításait vagy megfelelőit útlevél-szakszótárban⁵³ tette közzé a Belügyminisztérium, amelynek tartalmát — szükség és igény szerint — esetenként módosították, kiegészítették.⁵⁴ A francia rovatok pontos fordítására és kitöltésére utasított — a külügyminiszter nehezményezése miatt — a belügyminiszter 1933 decemberében, „mert ezen főleg külföldön való használatra szolgáló okiratnak éppen a francia szöveg a legfontosabb része”.⁵⁵ Az útlevél kiállítását hitelesítő vezető tisztviselő a 3. oldal aláírását, amely mellé helyezte el a hitelesítő nedves-bélyegzőlenyomatát, illetve tette azt több hatóság a fényképre is. Az 1. oldali illetékbélyeg-képet szintén a körbélyegző nedves lenyomatával „érvénytelenítették” (ez alól kivétel például a Magyar Királyi Rendőrség, ahol az útlevelek kiadása során általában külön, dátumsorral ellátott bélyegzővel tették ezt).

A kivándorló útlevelek megszemélyesítése 1928 első napjától annyiban tért el az egyéb utazási célból kiállítottakétól, hogy azok borítójára 5 centiméternél magasabb, vörös „K” betűt kellett felvezetni (általában bélyegezték, ritkán ráírták), egyúttal az okmány borítójának hátsó belső oldalára — a határátlépéskor leválasztandó, a ki- és visszautazás jelentését szolgáló — „Értesítő lap”-ot kellett beragasztani.⁵⁶ Egyes kiállító hatóságok a vörös színtől eltérően — a hitelesítés párnafestékében található — lila festéket alkalmazott. Ezen túlmenően az Európán kívülre érvényes kivándorló okmányok borítójának belső oldalára a belügyminiszter külön rendszeresített, útlevélről eltérő alnyomatos lapon⁵⁷ megadott kivándorló szállítására szóló engedélyét szintén rögzíteni kellett.

Az utazás célja rovat (vagy annak módosított) tartalma esetenként az utazások számának korlátját is jelentette. Itt szerepelhetett, hogy az okmány csak Magyarországra történő hazautazásra érvényes (külképviseleti kiállítás vagy meghosszabbítás esetén), vagy belügyminiszter rendelete értelmében a szervezeten lebonyolított egyszeri, meghatározott esemény erejéig volt felhasználható. Utóbbiak között volt — szinte kizárólagosan — annak közel félezer személynek az útlevele is, akik a New York-i KOSSUTH Lajos-szobor 1928. III. 15-én tartandó hivatalos átadásra szervezeten utaztak az Amerikai Egyesült Államokba, és e célból igényelték új úti okmányt. Ezekben utazási célként a „Kossuth-szobor leleplezésén való részvétel” felirat (és francia nyelvű megfelelője) szerepelt, és az érvényességi idejük csak négy hónap volt.⁵⁸

Nem csak a későbbi változások bejegyzésénél, hanem a kiállítás során vétett hibák esetén is gyakori volt a hivatalos javítás, annak ellenére, hogy lehetőség volt a rontott útleveleknek az illetékes raktárban történő cseréjére is. A megszemélyesítés során tévedésből beírt adatok hivatalos javítással történő átírása nemcsak a személyleírásnál, hanem az utóneveknél, de még a családneveknél is előfordult. A gyakorlat szerint az eredeti adat kihúzását és az új mellé / fölé írását aláírással és nedves körbélyegző-lenyomattal hitelesítették. Sokszor előfordult, hogy az utóbbit a lap szélén tették meg, s a csillaggal / kereszttel jelölt záradék tartalmazta, hogy a „javítás hivatalos tollal történt” vagy „hivatalból törölve”, stb. Ritkán, de előfordult az előbbiek részleges mellőzése, sőt az is, hogy csak a bélyegző lenyomata hitelesítette a változtatást.

A megszemélyesítés során a magyar külképvisletek esetenként titkos jelzéseket is alkalmaztak a magyar útlevelek meghatározott részein. Ezek célja az volt, hogy felhívják a magyar határforgalom ellenőrző hatóságok figyelmét „államrendészeti szempontból aggályos” — megfigyelendő vagy előállítandó — személyekre. A titkos jelzések módjait és a mögötte álló okokat összefoglaló jegyzéket a belügyminiszter 1935 májusában megküldte a hatóságoknak.⁵⁹

A fénykép rögzítése és biztosítása a korábbiakkal azonos módon ragasztással és lyukszeggel (gyűrűkapocs / ringli) történt. A képmás elhelyezésének hitelesítését a kiállító hatóság száraz (préselt)* vagy nedves bélyegző lenyomatával hitelesítette – különösen utóbbi esetében kötelezően úgy, hogy – az részben a képet részben a lapot érje. A fénykép előoldalát az ábrázolt személynek alá kellett írnia, amelyet — az útlevélfüzet hatóság részéről történt kitöltését követően — a fénykép alatt, az erre a célra kialakított felületen meg kellett ismételnie. Azonban gyakorta előfordult, hogy a kiállító hatóság nem íratta alá a fénykép előoldalát és / vagy a fénykép alatt a megfelelő rovatot, és azt az okmányra jogsult későbbiekben sem tette meg.

A magánutazás céljából kiállított úti okmányok megszemélyesítése során, a kézírással történő kitöltés szinte kizárólagos volt a vizsgált államok azonos időszakban kiállított okmányai esetében (az

* Glosszárium

írógépi kitöltést a vizsgált korszak második felében csak az Amerikai Egyesült Államok és Kanada alkalmazta, Magyarországon ez a lap kialakítású diplomata útlevelek megszemélyesítési módja volt). A fényképek rögzítését számos ország gyűrűkapcsokkal is kiegészítette, azonban sok ország kiállító hatóságai gyakorta csak eseti jelleggel alkalmaztak gyűrű- vagy tűzőkapcsot. A száraz- és / vagy nedves-bélyegzőlenyomattal történő fénykép-hitelesítés általános volt, amely közül 1930-tól az Amerikai Egyesült Államok útlevélhatóságainak megoldása emelkedett ki, ahol a címeres száraz körbélyegző mellett alkalmaztak háromsoros szöveges szárazbélyegző-lenyomatot is, amelyet két színnel (pirossal és kékkel) festettek meg még a préselést megelőzően, így az mindkét lenyomat jellegzetességét magán viselte.

A magyar 1922 M útlevél altípusaiból – az 1922 és 1937 között eltelt több mint 14 év alatt – megközelítőleg 1,6 millió darab került megszemélyesítésre, ennek közel felét, nagyjából 800.000 darabot a Magyar Királyi Rendőrség Budapesti Főkapitányságának Útlevél Osztálya adott ki. A magyarországi és magyar külképviseleti hatóságok által, ezen útlevétípus meghosszabbítása sokszáz ezres nagyságrendet ért el 1923 és 1937 között. (VIII.sz. melléklet)

A magyar 1922 M útlevél, különösen a lapok fűzésének 1929-es módosítását követően a kor jó minőségűnek számító útlevelei közé tartozott, számos ország még közel két évtizeddel később sem vezetett be korszerűbbet. A perforált egyedi gyártási szám alkalmazásával pedig kiemelkedett kortársai közül, amely az okmány védelmi jellegzetességeit növelte.

A magyar 1922 M útlevél új alaptípussal történő lecserélésének történelmi okai

I. Sándor jugoszláv király és Louis BARTHOU francia külügyminiszter 1934. X. 9-én Marseille-ben történt meggyilkolását követően több nyomozás is indult Európa számos országában, hamarosan kiderült, hogy az egyik elkövető hamisított csehszlovák útlevelet használt. A francia nyomozó hatóságok hamar megállapították a merénylő bolgár állampolgárságát és macedón származását, aki bűntársak segítségével hajtotta végre a bűncselekményt. Mivel a merénylőket összefüggésbe hozták magyarországi kiképzéssel és (hamisított) magyar útlevelekkel, ezért a magyar útlevél minősége és hamisíthatósága a merényletet követő nyomozások és vizsgálatok miatt nemzetközi előtérbe került. A magyar hatóságok cáfolták a külföldi állításokat. Az 1934-ben kiállításra kerülő „1922/1929–28 soros” altípusváltozatú magyar úti okmány, minőségét tekintve azonban sok országétól nem volt elmaradva. Európa számos állama később sem vezetett be előnyösebb kivitelű úti okmányt, sőt az említett magyar útlevél számos elemében már ekkor meghaladta a nemzetközi általánosságot (sorszám-perforáció, vízjeles okmánylapok, a fényképnek gyűrűkapcsos rögzítése, részletgazdag alnyomat, stb.). Ennek ellenére a magyar kormány, azon belül is a belügyi tárca ileltékesei, 1934 legvégén a kialakítás és a védelmi jellegzetességek felülvizsgálatát és fejlesztését kezdte meg. E folyamatot később siettetette, hogy 1936 augusztusában a magyar belügyminiszter tudomására jutott, hogy a prágai állami nyomda a csehszlovák titkos ügynökök ellátása végett a magyar útlevelek utánzására tett lépéseket.⁶⁰

Az útlevél igénylésének és kiadásának folyamatát – szintén nemzetközi észrevétel miatt – szigorította a magyar belügyminiszter 1935 legelején kiadott rendelete, amely az igénylési eljárás során a személyes jelenlét hiányát már csak kivételes ok fennállása esetén engedte meg, valamint az adatai helyességét okiratokkal kellett a kérelmezőnek igazolnia.⁶¹

A számítottnál hosszabb ideig elhúzódó tervezés, kísérletezés és fejlesztés eredménye lett az a magyar 1937 M útlevél, amely a magyar úti okmányokat ismét a nemzetközi élvonalba emelte. Bár az új útlevél már eltért a nemzetközi útlevélszabványtól (méretén túlmenően a fényképet hordozó oldal [eredetileg 3. oldal] az első belső előzőkre került, míg az érvényesség oldalát [addigi 4. oldal] a 3. oldalon alakították ki).

A magyar útlevelek 1937 tavaszától kezdődően évtizedekig eltértek az úgynevezett „nemzetközi útlevél” szabványaitól. Ezt követően, egységes, nemzetközi előírásoknak megfelelő útlevelet 1992. első napjától személyesítették meg a magyar útlevélhatóságok (magyar 1992 M útlevél). Mai napig a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (International Civil Aviation Organization; ICAO) és az Európai Unió előírásainak megfelel a magyar útlevél.⁶²

Jegyzetek:

¹ Kanada a háború fegyverszünettel történő lezárását követően rövid ideig nem követelte meg a területére beutazóktól a vízum (útlevél-láttaozás) előzetes beszerzését. Azonban aki ezt ennek ellenére is kérte – például hajótársaságok, külföldi hatóságok igénye miatt –, annak 2,00 kanadai dollárt kellett érte fizetnie.

Replies of the Governments: 18.p. + 28.p.

² Loc.cit. 69.p.

³ BENCSEK: 113-114.p.

⁴ *Replies of the Governments*: op.cit. 3.p.

⁵ SOM: 79.p.

⁶ *Replies of the Governments*: op.cit. 49. p.

⁷ Loc.cit. 64.p.

⁸ Loc.cit. 14.p. + 21. p.

⁹ SOM: op.cit. 180.p.

¹⁰ *Replies of the Governments*: op.cit. 22. p.

¹¹ Loc.cit. 63.p.

¹² Loc.cit. 58.p.

¹³ Loc.cit. 49.p.

¹⁴ Loc.cit. 27.p.

¹⁵ Loc.cit. 38.p.

¹⁶ Loc.cit. 3-5.p.

¹⁷ Megállapodás útlevélek és vízumok ügyében.

¹⁸ BENCSEK: op.cit. 88-89.p.

¹⁹ A pótlapok alkalmazását az Amerikai Egyesült Államok még háromnegyed évszázaddal később is támogatta, külön pótlapok voltak legyártva az okmány bővítéséhez.

²⁰ Ausztrália 1921-ben tért át az egységes füzet kialakítású útlevélre, amelyet Ausztria 1922-től, Belgium az 1920-as évek második felétől 1936-ig, Csehszlovákia 1921-től, Dánia kisebb eltéréssel már 1921-től, Dél-Afrika 1923-ra, a Dominikai Köztársaság 1928-ra, az Egyesült Királyság 1921-től, Észtország kisebb eltéréssel már az 1930-as évek elején, Franciaország 1931-től több módosítással, Görögország 1927-től, Hollandia 1937-től, Írország az 1920-as évek elejétől, Irak 1928-ra, Irán számos eltéréssel az 1930-as évek, Jugoszlávia számos eltéréssel 1931-től, Kanada 1921-től, Lengyelország 1931-től, Lettország az 1920-as évek második felétől, Litvánia 1931-től, Magyarország 1922-től, Norvégia 1926-tól, Olaszország 1928-tól, Spanyolország 1936-tól (előtte a 2. és 4. oldalt felcserélték) és Sziám (az 1930-as évek közepén már használatban volt) alkalmazta.

²¹ Egynyelvű magánútlevéleket alkalmazott, többek között: az Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Chile, a Dominikai Köztársaság, Franciaország, Luxemburg, Németország, Olaszország, Spanyolország, Uruguay illetve Danzig Szabad Város is.

²² BARTA: 61-68.p.

²³ 198 172/1922. (X. 24.) BM.r.

²⁴ SOM: op.cit. 27-28.p.

²⁵ 198 171/1922. (X. 24.) BM.r. ; 141 817/1930. (V. 13.) BM.kr.

²⁶ A gyártási folyamat ismertetése a nyomtatás és a könyvkötészet hagyományos szakaszai illetve a nyomdai jelzetek és gyári sorszámok elemzése alapján történik.

²⁷ Az összehasonlításhoz a vizsgált korszakban kiállított argentin, ausztrál, belga, bolgár, brit, chilei, csehszlovák, dán, dél-afrikai, dominikai köztársasági, egyesült államokbeli, egyiptomi, észt, finn, francia, görög, holland, ír, iraki, iráni, japán, jugoszláv, kanadai, kínai, lengyel, lett, litván, luxemburgi, német, norvég, olasz, osztrák, román, spanyol, svájci, svéd, szovjet, thai, török és uruguay-i, valamint Danzig Szabad Város honi hatóságai által, saját állampolgáraik részére kiállított magánútlevéllei lettek figyelembe véve.

²⁸ SOM: op.cit. 68.p.

²⁹ A rovatcím két-két soros változata nagy valószínűséggel az „A 020...” gyári sorszámtól kezdődően jelent meg.

³⁰ A „bélyegkép magyaros ékítményekből összeállított keretből áll, melynek vonalkázott felső részében a »M. KIR. BÉLYEG«, az alsó részében levő vonalkázott ékítményes táblán pedig »KORONA«, illetve »FILLÉR« szavak olvashatók. A keret négyzet alakú bélyegdíszítményrajzot zár magába, melynek kör alakú világos mezejéből a magyar korona országainak egyesített koszorús középcímere, alatta pedig táblácskában arab számjegyekkel a »2«, illetve »30« értékszámok tűnnek elő.” Itt kell megjegyezni, hogy a címer és díszítményei az értékjelölő számmal és pénznemmel egyazon, fekete vagy sötétzöld réteget alkotnak, amelynek háttere a piros vagy barna ékítményes keret.

102 843/1904. (XII. 10.) PM.kr.

³¹ 149 883/1923. (XII. 24.) PM.r.

³² 102 843/1904. (XII. 10.) PM.r.

³³ BÖLCSKEI: 501-502.p.

³⁴ Loc.cit. 501-502.p.

³⁵ SOM: op.cit. 86.p.

³⁶ 50 000/1934. (III. 26.) PM.r. II.rész 1.pont (1) bek. illetve 1.sz. melléklet.

³⁷ SOM: op.cit. 83-84.p. ; 50 000/1934. (III. 26.) PM.r. op.cit. II.rész 1.pont (1) bek. illetve 1.sz.melléklet.

³⁸ Az U12. számú („Államkinestár” feliratú) vízzel készült ismert legmagasabb gyártási szám: „A 021...” kezdetű. Az U13. számú („Magyar Királyság” feliratú) vízzel készült ismert legalacsonyabb gyártási szám: „A 051...” kezdetű. Az első és az azt követő változat közötti átfedés eddig nem ismert.

³⁹ Már a 2646/1927. nyomdai jelzettel ellátott útlevélek esetében alkalmazták.

⁴⁰ Ez a műanyag vászon, azonos kialakítással és mintázattal más nyomdák számára is elérhető volt. Alkalmazása már a korábbi években is előfordult. Így az 1928-ban, a Stádium Sajtóvállalat Részvénytársaság által gyártott, „*Magyar-Francia Szótár. Az útlevélel kiállító hatóságok részére.*” című kiadvány borítótáblái is ugyanezzel voltak bevonva, annak színe fekete volt. Ugyanez a mintázat került később kialakításra az magyar 1937 M útlevélek szolgálati útlevéljeinél (1937/szolgálati altípus) is, sötétkék színnel.

⁴¹ A „1922/1922/perforált–10 mm” (puha borítójú és kisebb méretű sorszám-lyukasztással ellátott) altípus legmagasabb ismert sorszáma „A 080...” kezdetű, míg a vászonnal fedett karton borítóval ellátott „1922/1929–19 soros” altípus legkisebb ismert sorszáma „A 086...” kezdetű, amely a rendőrség Budapesti Főkapitányságának Útlevélosztályán 1929.06.29-én került megszemélyesítésre.

⁴² 50 000/1934. (III. 26.) PM.r. op.cit. 10.sz.melléklet.

⁴³ A 19 soros figyelmeztetőszöveg eddig ismert legmagasabb gyártási száma: „A 302...” kezdetű. A következő, bővített szövegváltozat eddig ismert legalacsonyabb gyári sorszáma: „A 342...” kezdetű. Az első és az azt követő változat közötti átfedés eddig nem ismert.

⁴⁴ A csillagos változat eddig ismert legmagasabb gyártási száma: „A 346...” kezdetű, míg a csillag nélküli eddig ismert legalacsonyabb gyártási száma: „A 358...” kezdetű. A két változat közötti átfedés eddig nem ismert.

⁴⁵ A „régí útlevel kéznél ...” változat eddig ismert legmagasabb gyártási száma: „A 432.2...” kezdetű, míg az „útlevel kéznél ...” eddig ismert legalacsonyabb gyártási száma: „A 432.3...” kezdetű. A két változat közötti átfedés eddig nem ismert.

⁴⁶ A 28 soros figyelmeztetőszöveg eddig ismert legmagasabb gyártási száma: „A 379...” kezdetű, míg a 30 soros változat eddig ismert legalacsonyabb gyártási száma: „A 449...” kezdetű. A két változat közötti átfedés eddig nem ismert.

⁴⁷ 128 794/1922. (IX. 30.) PM.r. ; 198 172/1922. (X. 24.) BM.r.

⁴⁸ 40 433/1937. (III. 19.) KüM.r. ; 110 000/1937. (I. 30.) BM.kr.

⁴⁹ Az 1920-tól a magyar útlevel-kiállító hatóságok a fővárosban Magyar Királyi Rendőrség Budapesti Főkapitánysága, a vármegyékben az alispán, a törvényhatósági jogú városokban a Magyar Királyi Rendőrség kapitányságai, külföldön a magyar királyi követségek illetve konzulátusok voltak.

⁵⁰ 128 794/1922. (IX. 30.) PM.r. op.cit.

⁵¹ 141 817/1930. (V. 13.) BM.kr. op.cit.

⁵² 198 172/1922. (X. 24.) BM.r. op.cit.

⁵³ Az 1930-as években 72 oldal terjedelmű összeállítás részletesen ismerteti az utónevek francia fordításait, köztük számos rendkívül egyedi névváltozatot, ezen túl a foglalkozásokat igen széles körben (például: bányászati területen érdekelteket és abban dolgozókat 11 meghatározás ismerteti, de található a felsorolásban karnagy, kártyafestő, kötélverő, loápoló, pénzverő, piaci árus, stb.). A személyleírásnál alkalmazandó kifejezéseket számos meghatározás segítette (például: termétnél 15, az arc leírásánál 27 kifejezés található). Az országok és világrészek fejezete 39 államot (közte Bajor-, Szászország és „Ukránia”) ismerteti, valamint a földrészeket. Ezen felül még további rovatok kitöltésénél alkalmazható szavak, kifejezések és mondatok is megtalálhatóak, valamint egy kimutatás is a magyar külképviseletek jegyzékéről (a cím és a levelezési nyelv ismertetésével is).

Magyar-Francia Szótár.

⁵⁴ SOM: op.cit. 92. p.

⁵⁵ 179 124/1933. (XII. 21.) BM.kr.

⁵⁶ 183 338/1927. (XII. 22.) BM.kr. ; 215 483/1931. (X. 13.) BM.kr.

⁵⁷ A Diósgyőri Papírgyár gyári vízjeles papírája, a Magyar Királyi Állami Nyomdában készült „Engedély” című nyomtatvány eredetileg három részből állt, függőlegesen, gyárilag perforálva. Az útlevelbe ragasztandó rész a középső, „III.” számú szelvény volt, amelyet a beragasztás előtt a kellő méretre kellett vágnia az azt végző hivatalos személynek. Alnyomatot csak e rész tartalmazott, amely zöld színű volt, s a dombor-hatású, stilizált levélmintázatának közepén a magyar kis-címer látható, a nyomatfelület egyszerű keretvonallal van szegélyezve. A nyomtatvány IV. számú szelvényt a hajóstársaság képviselőjének kézbesítette a kiállító hatóság.

⁵⁸ 183 360/1927. (XII. 22.) BM.kr.

⁵⁹ SOM: op.cit. 92.p.

⁶⁰ Loc.cit. 81-82.p.

⁶¹ Loc.cit. 82.p.

⁶² Loc.cit. 34.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

BENCSIK — BENCSIK Péter: *A magyar úti okmányok története 1867-1945*. Budapest, 2003, Tipico Design Kft. 179 p. HU-ISBN 963 76 2333 7.

SOM — SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok 1848–2012*. Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 337 p. HU-ISBN 978 963 89 8283 4. /Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában, 1./ HU-ISSN 2064-5333.

TANULMÁNYOK

BARTA — BARTA Róbert: A külpolitika mozgásterei. 24-76.p. In BEKÉNYI István et al. (szerk.): *Magyarország a XX. században*. I.köt. Szekszárd, 1998, Babits Kiadó. 492 p. HU-ISBN 963 90 1554 7.

KÉZIKÖNYVEK

Replies of the Governments. — *Replies of the Governments to the enquiry into the Application of the Resolutions relating to Passports, Custom formalities and Through tickets.* [A kormányok válasza az útlevelekhez, vám eljárásokhoz és átutazójegyekhez kapcsolódó döntések alkalmazásáról szóló megkeresésre.] Genf, 1922, Népszövetség. 70 p.

KATALÓGUSOK

- BÖLCSKEI — BÖLCSKEI Imréné et al.: *Magyar posta- és illetékbélyeg katalógus 2004*. Budapest, 2004, Philatélia Hungarica Kft. 428 p. HU-ISBN —

SZÓTÁRAK

- Magyar-Francia Szótár.* — *Magyar-Francia Szótár. Az útlevelet kiállító hatóságok részére.* Budapest, 1928, Stádium Sajtóvállalat Részvénytársaság. 72 p.

JOGSZABÁLYOK

- 102 843/1904. (XII. 10.) PM.kr. — 102 843/1904. (XII. 10.) PM.kr. kincstári bélyeges útlevél-úrlapok forgalomba hozatala. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVII.évf. (1904) 1548-1534.p.
- 128 794/1922. (IX. 30.) PM.r. — 128 794/1922. (IX. 30.) PM.r. az új mintájú bélyeges kincstári útlevél-úrlapok forgalomba bocsátása. *Belügyi Közlöny*, XXVII.évf. (1922) 46.sz. 2100-2102.p.
- 198 171/1922. (X. 24.) BM.r. — 198 171/1922. (X. 24.) BM.r. az útlevélügyről szóló 1903:VI. t.c. végrehajtása tárgyában a 70.000/ 1904. B.M. szám alatt kiadott Utasítás egyes rendelkezéseinek módosítása. *Belügyi Közlöny*, XXVII.évf. (1922) 49.sz. 2178-2181.p.
- 198 172/1922. (X. 24.) BM. r. — 198 172/1922. (X. 24.) BM. r. új mintájú bélyeges kincstári útlevél-úrlapok forgalomba hozatala és az ezzel kapcsolatos intézkedések. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1922) 263-267.p.
- 149 883/1923. (XII. 24.) PM.r. — 149 883/1923. (XII. 24.) PM. R. a kincstári bélyeges marhalevél, útlevél- és fuvarlevél-úrlapok forgalomba bocsátása. *Belügyi Közlöny*, XXVIII.évf. (1923) 53.sz. 2057-2058.p.
- 183 338/1927. (XII. 22.) BM.kr. — 183 338/1927. (XII. 22.) BM. kr. Az útlevelekre s a kivándorlásra és visszavándorlásra vonatkozó statisztikai adatok szolgáltatása. *Belügyi Közlöny*, XXXII.évf. (1927) 57.sz. 1395-1401.p.
- 183 360/1927. (XII. 22.) BM.kr. — 183 360/1927. (XII. 22.) BM.kr. a Magyar-Amerikai Társaság által Kossuth Lajos New-Yorkban felállítandó szobrának leleplezési ünnepsége alkalmából rendezett zárándokútban résztvevők útleveleinek kiállítása. *Belügyi Közlöny*, XXXII.évf. (1927) 57.sz. 1402.p.
- 141 817/1930. (V. 13.) BM.kr. — 141 817/1930. (V. 13.) BM.kr. a bélyeges útlevél-úrlapok beszerzése, valamint az elrontott úrlapok kicserélésére vonatkozó rendelkezések újabb módosítása. *Belügyi Közlöny*, XXXV.évf. (1930) 28.sz. 504-506.p.
- 215 483/1931. (X. 13.) BM.kr. — 215 483/1931. (X. 13.) BM.kr. a kivándorlás címén kiállított útlevelekbe ragasztandó „Értesítő lap” módosítása. *Belügyi Közlöny*, XXXVI.évf. (1931) 43.sz. 587.p.
- 179 124/1933. (XII. 21.) BM.kr. — 179 124/1933. (XII. 21.) BM.kr. az útvelek francia nyelvű adatainak pontos kitöltése. *Belügyi Közlöny*, XXXVIII.évf. (1933) 54.sz. 774.p.
- 50 000/1934. (III. 26.) PM.r. — 50 000/1934. (III. 26.) PM.r. a forgalomban lévő kincstári bélyegekről és bélyeges úrlapokról és azok tekintetében 1934. évi április hó 1.-én bekövetkező változásokról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXVII.évf. (1934) 1.füzet. 346-367.p.
- 40 433/1937. (III. 19.) KüM.r. — 40 433/1937. (III. 19.) KüM.r. az újmintájú útvelek kiállítása körüli eljárás tárgyában. *Külügyi Közlöny*, XVII.évf. (1937) 3.sz. 10-12.p.
- 110 000/1937. (I. 30.) BM.kr. — 110 000/1937. (I. 30.) BM.kr. új mintájú útvelek forgalombahozatala és az ezzel kapcsolatos intézkedések. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXX.évf. (1937) 71-73.p.

VILÁGHÁLÓS HIVATKOZÁSOK

- Megállapodás útvelek és vízumok ügyében. — A Graz-ban, 1922. január 27-én Ausztria, Csehszlovákia, Magyarország, Olaszország, Lengyelország, Románia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság által kötött megállapodás útvelek és vízumok ügyében.

Világhálón:

<http://untreaty.un.org/00038732.pdf>

Technikai rövidítések:

- BM. — Belügyminisztérium vagy belügyminiszteri
Korm. — Kormány
kr. — körrendelet
KüM. — Külügyminisztérium vagy külügyminiszteri
loc. cit. — ugyanott (a forrás az előző hivatkozással azonos)
ME. — miniszterelnöki
p. — oldal
PM. — Pénzügyminisztérium vagy pénzügyminiszteri
r. — rendelet

Glosszárium:

Alnyomat, más néven **alacsonyomat**. Szöveg alatti rétegben nyomtatott, kevésbé erőteljes, de jól kivehető mintázattal kialakított felület, amelyet az okmánygyártás során a meghamisítás felismerésének elősegítésére is alkalmaznak.

Bélyegilleték. Az osztrák, majd a magyar, illetékekről szóló jogszabályok által meghatározott iratok és nyomtatványok illetékkötelesek voltak, amelyeket – az illetékszabályokhoz illeszkedően – állami vagy önkormányzati szinten rendszeresített illetékbélyeg felragasztásával és érvénytelenítésével (bélyegző lenyomatával vagy kézírás rávezetésével) kellett leróni. Ezen illetékköteles iratok közé tartoztak az útlevelek is, amelyeknek példányaiért illetéket kellett leróni (ez volt a bélyegilleték) és azon felül kellett megfizetni a kiállítás és annak eljárási díját.

Előre nyomtatott szöveg. Az *alnyomatra* nyomtatott felirat vagy ábra, amely azonos csoporton belül minden okmányban állandó. Ilyen a tájékoztató / figyelmeztető szöveg, a felhívás a hatóságok részére, a címdoldal, a rovatcímek, az oldalszámok, stb. is.

Gyűrűkapocs (korabeli elnevezése lyukszeg volt, német eredetű megnevezése ringli) elsősorban fénykép rögzítéséhez használt eszköz, amely során fém, peremes henger alakzatot prés segítségével tömörítenek a kívánt alakzatra, így az arcmost csak a gyűrű eltávolítása után lehet elmozdítani.

Magasnyomtatás. Olyan nyomtatási eljárás, amely során a lenyomat rajzolatának tükörképét alkotó, festéket hordozó felület kiemelkedik az összfelület síkjából. Jellegzetessége a nyomás hatására, a kiemelkedő nyomó felület peremén túlrá préselődő festék alkotta festékváll. A leggyakoribb általános nyomtatási eljárás a XX. század harmadik harmadáig.

Megszemélyesítés. A kitöltetlen okmányürlapnak az érvényességi és a birtokosának személyes adataival történő kitöltése. Kezdetben a személyleírásból és a jogosult aláírásából állt, Magyarországon ez 1915 elejétől kiegészült a fényképpel, majd 2006 nyarától megjelenik a látható megszemélyesítés elektronikusan tárolt rögzítésével, amelyet 2009 nyarától a – csak elektronikusan tárolt – ujjlenyomattal bővítettek.

Nyomdai jelzet. A nyomdai jelzet a nyomda nevét és általában a székhely / gyártás helyét jelöli, amelyhez csatlakozhat a *táskaszám* is. A *táskaszám* a nyomdai munka megrendelési nyilvántartó száma, amely a megrendeléstől a késztermékig végigkíséri a munkafolyamatokat. Ez akár lehetővé tette a közel azonos késztermékek egyes munkafolyamatának elkülönítését is (lsd. eltérő bélyegképek esetén esetlegesen alkalmazott eltérő táskaszám az 1920 M és az 1922 M útlevelelnél). A magyar úti okmányoknál ritkán, de előfordul, hogy a táskaszám nyomdai jelzet nélkül került jelölésre.

Perforáció. A papír folytonosságának megszakítása. Történhet átszúrással / bemetszéssel vagy lyukak létrehozásával. Az okmánygyártás során elsősorban utóbbit alkalmazzák betűk, sorszámok kialakítása céljából.

Száraz-bélyegzőlenyomat, más néven **préselt pecsét**. Kézi vagy asztali prés segítségével, homorú és az azzal megegyező mintájú domború lemezpár (klisé) által készített kidomborodó kép, ezért a „préselt pecsét” megfogalmazás a pontosabb. Úti okmányok esetében általában – fénykép vagy bejegyzés – hitelesítéséhez alkalmazzák.

Táskaszám lsd. *nyomdai jelzet*.

Útleveľfűzet lsd. *útleveľürlap*.

Útleveľürlap vagy **útleveľnyomtatvány**; az 1840-es évek végén még – az 1844-ig hivatalos latin nyelvből eredő – „alba” (vagyis kitöltetlen) szót alkalmazták. A későbbi gyártott, *megszemélyesítésre* szánt kitöltetlen útlevelek elnevezése volt a magyar jogszabályokban az 1940-es évekig; amennyiben azok előre nyomtatva a bélyegilleték képét is tartalmazták (1905 és 1948 között), úgy gyakorta „bélyeges útleveľürlap” vagy „bélyeges útleveľnyomtatvány” módon nevezték meg; a „blanketta” szó német eredetű, latinositott végű jövevényszó, s a magyar „ürlap” megfelelője. A napjainkban alkalmazott, és a többoldalas okmány megjelenési formájának kifejezőbb megnevezése az „útleveľfűzet”.

Az útlevelet igénylő formanyomtatvány neve évtizedeken keresztül „útleveľ-lap” volt, amely az útlevelet kérőről 1904-től 18 kitöltendő (elsősorban személyleíró), 1927-től már 29 (csak fele részben személyleíró) rovaton / kérdésen keresztül volt hivatott adatot szolgáltatni a kiállító hatóság részére. A II. világháborút követően több ízben változott az ürlap tartalma és megjelenése is.

Vízjel. A papír gyártása során, a papírostok alkotta réteg sűrűségének / vastagságának eltéréseivel létrehozott felület, amely átmenő fény segítségével látható ábrát vagy szöveget jelenít meg. Ez által beazonosítható a hordozóanyag gyártója / eredetisége. A negatív vízjel a fényt jobban áteresztő, ritkább réteget, míg a pozitív vízjel a sűrűbbet, a fényt kevésbé áteresztőt jelenti. Okmánygyártás során fontos védelmi elem, mivel utólagosan csak merőben eltérő eljárással és a XX. század végén is csak gyengébb minőséggel volt utánozható. A vízjel alkalmazásának kezdeti évszázadaiban szinte kizárólag vonalas rajzolatú, negatív (a papír vékony felületének jobb fényáteresztő-képessége miatt láthatóvá váló) vízjelet alkalmaztak.

Mellékletek jegyzéke:

I. sz. melléklet

A nemzetközi útleveľszabványhoz igazodó adathordozó (2.) oldalak.

II. sz. melléklet

A magyar 1922 M útleveľ belső oldalainak elrendezése.

III. sz. melléklet

A magyar 1922/1922 altípusú útleveľ változtatásai 1927-ben.

IV. sz. melléklet

A magyar 1922/1922/perforált altípusú útleveľ lyukperforációjának két változata.

V. sz. melléklet

Az eltérő méretű sorszám-perforálások végrehatásának ideje és gyártási számtartományai.

VI. sz. melléklet

A magyar 1922 M útleveľ vászonnal fedett, préselt mintázató borítója 1929-től.

VII. sz. melléklet

A magyar 1922 M útleveľ lapjainak 1929-ben módosított rögzítése.

VIII. sz. melléklet

A magyar útlevelek kiállított darabszámai, 1922–1937.

A nemzetközi útlevélszabványhoz igazodó adathordozó (2.) oldalak

The image shows two pages of a 1922 Hungarian passport form. The left page is titled "SIGNALEMENT - DESCRIPTION" and contains fields for personal details like name, birth date, and physical characteristics. The right page is titled "Personensbeschreibung - Signalement" and contains fields for profession, birthplace, and other personal details. Both pages are filled with handwritten information in German and Hungarian.

A bemutatott képek 1926-ban kiállított dán, illetve 1934-ben kiállított osztrák 1922 M útlevelek 2. oldalát ábrázolják.
Forrás ! SOM Krisztián gyűjteménye.

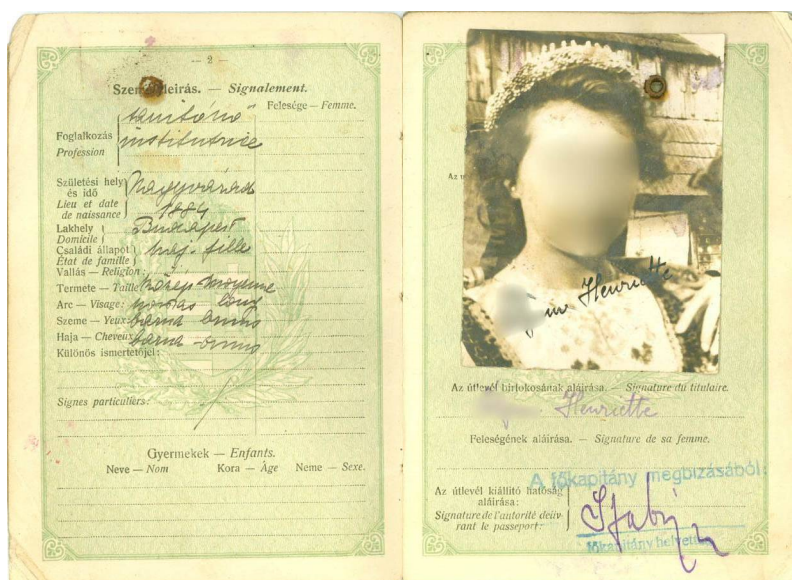
A magyar 1922 M útlevél belső oldalainak elrendezése

Az okmány borítója illetve lapoldala az alnyomattal (17. oldal).

Az okmány első belső előzéke és címlapja a jogosult és úti társainak megnevezésével (jobbra; 1. oldal).

Az okmányra jogosult és úti társainak személyleírása (2. oldal) illetve fényképeinek oldala (3. old.).

Az okmány érvényességének és keltezésének oldala (4. oldal) illetve a lapok fűzésének biztosítása (hátsó belső előzők).

Forrás ! SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok 1848–1912*. Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 337 p. HU ISBN 978-963-89-8283-4 /Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában. 1. HU ISSN 2064-5333/ 224–227. p.

III. sz. melléklet

A magyar 1922/1922 altípusú útlevél változtatásai 1927-ben

bevezetett változtatás	(1922/1922/perforált altípus)										(1922/1929–19 soros altípus)		
													Vászonnal erősített borító és figyelmeztető szöveg bevezetése
okmány száma	980...	990...	A 000...	A 010...	A 020...	A 030...	A 040...	A 050...	A 060...	A 070...	A 080...	A 090...	A 100...

Forrás ! SOM Krisztián gyűjteménye

IV. sz. melléklet

A magyar 1922/1922/perforált altípusú útlevél lyukperforációjának két változata

Az okmány 17. oldala. Balra a 15 mm magas, nagylyukú változat, míg jobbra a 10 mm magas, kislyukú változat látható.

Forrás ! SOM Krisztián gyűjteménye

V. sz. melléklet

Az eltérő méretű sorszám-perforálások végrehatásának ideje és gyártási szám-tartományai

A 120...													
A 100...													
A 080...													
A 060...													
A 040...													
A 020...													
A 000...													
...													
920...													
900...													
880...													
860...													
840...													
820...													
800...													
780...													
okmányszám													
kész. hónap	febr. 1928	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec. 1928	jan. 1929	febr.

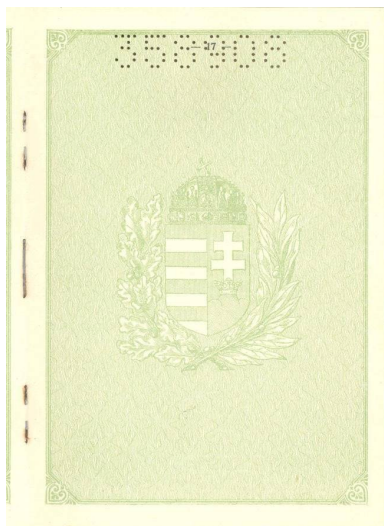
Forrás ! SOM Krisztián gyűjteménye

VI. sz. melléklet

A magyar 1922 M útlevél vászonnal fedett, préselt mintázató borítója 1929-től

A magyar 1922 M útlevél vászonnal fedett, préselt mintázató borítója és annak nagyítása.

Forrás ! SOM Krisztián gyűjteménye

A magyar 1922 M útlevél lapjainak 1929-ben módosított rögzítése

A középső kapocs az útlevéllapokat a belső előzőkhez, középről kifelé tűzte össze, míg az alsó és felső a teljes borítót kívülről közép felé rögzítette a lapokhoz.

Forrás ! SOM Krisztián gyűjteménye

A magyar útlevelek kiállított darabszámai, 1922–1937

Magyar útlevelek megszemélyesítése és újbóli érvényesítése, 1922 és 1937 között							
év	új kiállítás darab		meghosszabbítás darab	év	új kiállítás darab		meghosszabbítás darab
	összesen	ebből a RBFK			összesen	ebből a RBFK	
1922 ^a	nincs adat	105.679	nem volt	1930	101.515	57.405	112.152
1923 ^a	nincs adat	103.717	nem volt	1931	79.811	46.971	92.844
1924	nincs adat	112.450	nincs adat	1932	53.987	31.002	90.086
1925	nincs adat	75.582	nincs adat	1933	48.935	27.925	85.149
1926	nincs adat	78.500	nincs adat	1934	47.958	27.027	82.680
1927	85.606	53.015	nincs adat	1935	41.187	21.983	78.557
1928	100.424	58.661	101.208	1936	44.041	22.984	92.359
1929	104.726	59.300	120.655	1937 ^b	143.690	86.692	8.476

RBFK — Magyar Királyi Rendőrség Budapesti Főkapitányságának Útlevél Osztálya

^a A magyar 1922 M útlevél megszemélyesítésének és kiállításának kezdete a különböző kiállító hatóságoknak döntően 1922. év utolsó két hónapjában kezdődött meg. Ezáltal az 1922. évben az 1922 M útlevélből még kevés, az 1923. évben már jelentős arányú került kiállításra (a rendőrség budapesti főkapitányságának útlevélosztálya már 1922 decemberétől kizárólagosan az 1922 M útlevelet állította ki).

^b 1937. március 1-je előtt összesen 6–7 ezer 1922 M útlevél lett kiállítva, ezt követően mindegyike 1937 M útlevelek voltak; az azévi legtöbb meghosszabbítást 1937. február 28-ig eszközölték, 1922 M útlevelek esetében (mivel ezután már csak új útlevelet adtak ki és általában legalább egy évi érvényességgel).

Forrás !

- BENCSIK Péter: *A magyar úti okmányok története 1867-1945*. Budapest, 2003, Tipico Design Kft. 148. p. HU-ISBN 963 7623 33 7

- HETÉNYI Imre: *Amikor a rend őre voltam*. Budapest, 1941, Pantheon. 588. p.

A II. Bécsi döntés nyomán Partium és Észak-Erdély területei visszatértek az anyaországhoz. A bevonulás után a mintegy 1000 kilométer hosszú határszakasz őrzése rögtön megkezdődött. A határvédelemben közreműködő alakulatok eltérő megnevezésével találkozhatunk: határvadász zászlóalj, határvadász zászlóalj hegyi ütege, határvédelemben közreműködő gyalog zászlóalj, határvadász zászlóalj erődszázada, hegyi felszerelésű határvadászok, hegyivadász zászlóalj, székely ha-tárvédelmi erők, határőr zászlóaljak, stb. 1943-ban azonban az összes katonai alakulat a Székely Határvédelmi Erők alárendeltségébe került.

A II. Bécsi döntés következtében — partiumi és észak-erdélyi területek visszacsatolása nyomán — az Magyarország geopolitikai helyzete és térszerkezete módosult¹, amelyet tovább bonyolított Délvidék és Muraköz visszatérte.²

Magyar határvédelem a trianoni békediktátum után

A trianoni békediktátum által megcsonkított Magyar Királyság határőrizeti szervezetei — a Magyar Királyi Vámőrség, majd a Magyar Királyi Határőrség, végül pedig a honvéd határvadászok³ — lényegében kettős feladatot láttak el. Legális feladatként, megvalósították az államhatár őrzését, ennek részeként a zöldhatár őrzését és a határrend betartatását, valamint a távolsági- (*a távolsági határforgalom ellenőrzését az 1919-ben államosított Magyar Királyi Állami Rendőrség, majd Magyar Királyi Rendőrség végezte. a szerk.*)⁴ és a kishatárforgalom ellenőrzését.⁵ Rejtett feladatként e szervezetek álcájában katonai erőket rejtettek el a határ mentén⁶ (*Az álcázásra azonban a fegyverkezési egyenjogúság kimondása nyomán már nem volt szükség, ezt követően integrálták a Magyar Királyi Határőrséget a Magyar Királyi Honvédségbe. a szerk.*).⁷ E katonai erők feladatát alkotta az ellenséges támadás első csapásainak a felfogása és az ellenséges előrenyomulás lassítása⁸ a Magyar Királyi Honvédség fő erőinek megérkezéséig.⁹ E célból a magyar haderő 1/3-a, minden harmadik gyalog ezred a határőrizeti szervezetek (Magyar Királyi Vámőrség, majd Magyar Királyi Határőrség) fedésében tevékenykedett.¹⁰ (Karl von CLAUSEWITZ hadtudományi munkásságában megfogalmazottak szerint még a XIX. században nyilvánvalóvá vált, hogy a határőrizeti teendőkhöz bevont katonai alakulatok elveszítik harcértéküket, mivel a határőrizeti teendők eredményes megvalósítása érdekében meg kellett válniuk a nehéz-fegyverzetüktől, illetve a határmenti — viszonylag keskeny sávban — apró szervezeti egységekre bontva kellett elhelyezkedniük. Ezért Az Osztrák-Magyar Monarchia mindkét társországában, így a Magyar Királyságban is a határok őrzetének feladatköre rendvédelmi testületekhez került. A trianoni békediktátum után azonban gyökeresen megváltozott a helyzet, mivel a nehézfegyverzetre vonatkozó korlátozás és a 35 000 fővel engedélyezett honvédségi létszám nem tette lehetővé, hogy fegyveres konfliktus esetén a magyar haderő megvédje a hazát, hiszen a kisantant államok hadereje országoként a magyar haderőnél sokkal jelentősebb volt, és a kisantant államok vezérkarai már békeidőben összehangolták a hadműveleti terveiket Magyarország lerochanása céljából. A magyar vezetés számára nyilvánvaló volt, hogy a rejtett és a nyílt magyar haderő együttesen sem képes a kisantant katonai erejével eredményesen szembeszállni. Ezért a magyar vezetés arra törekedett, hogy egy esetleges fegyveres konfliktust diplomáciai úton oldjon meg. Azért volt jelentősége a határ mellé telepített rejtett alakulatoknak, mert azok lassíthatták az ellenséges előrenyomulást. Az idő pedig fontos tényező volt, mert az ipari centrumok közelébe került államhatárok miatt azokat a támadók rövid időn elfoglalhatták volna. Ezzel pedig megakadályozhatták azt a termelési tevékenységet, amelynek a termékeivel a hátszágban behívott népesség felszerelhető lett volna a további ellenállás kifejtése érdekében. Az ellenséges előrenyomulás lassítása egyben arra is lehetőséget teremthetett, hogy a hátszágban a lakosság mozgósításával olyan katonai erőt hozzanak létre, amely megakadályozhatta volna a Magyar Királyság gyors és teljes elfoglalását. Ezáltal pedig a magyar diplomácia számára kedvezőbb helyzetet teremthettek az egyezkedés érdekében. Ezért a magyar vezetés arra törekedett, hogy a határ mentén rejtett katonai alakulatokat helyezzen el. Lényegében ebből a célból jött létre a Magyar Királyi Vámőrség majd az utódszervezete is. A fegyverkezési egyenjogúság visszanyerése nyomán a fedett alakulatok rejtése értelmét veszítette, így azokat a fedőszervezetükkel együtt integrálták a magyar haderőbe. a szerk.)¹¹

A trianoni békediktátum következményeként a magyar határőrizet militarizálódott. A fegyverkezési egyenjogúság visszanyerése nyomán pedig 1938. X. 1-től a Magyar Királyi Határőrség a honvédelmi tárca alárendeltségébe került, ahol határvadász alakulatokká szerveződtek és a határőrizet mellett a határvédelmet is ellátták. A Magyar Királyi Határvadászok szervezetén belül a határőrizeti

feladatokat nevezték határszolgálatosoknak. A határszolgálatos személyi állomány ruházata, személyi fegyverzete megegyezett ugyan a szervezet többi részében szolgálatot teljesítőkével, azonban a határőrizeti feladatokat ellátók szervezete, a személyi állomány képzettsége, szolgálati rendje már eltérő volt. A „kettős szervezésű” Magyar Királyi Határőrség egyik része — a határszolgálatosok — alkalmas volt a zöldhatár őrzetére, másik része rendes gyalogalakulat volt, tüzérséggel, aknavetőkkel stb. Ezzel viszont a Magyar Királyi Honvédség feladatától rendszeridegen tevékenységet ellátó szervezet — legalább is a határszolgálatosok tekintetében — is a véderő részévé vált.¹² A határok őrzésére és védelmére a korábbi határőr kerületekből 1938. X. 1-vel 8 határvadász dandárt szerveztek¹³ a területileg illetékes hadtest-parancsnokság alárendeltségében, amelyek irányítása alatt összesen 24 határvadász zászlóalj állt.¹⁴ 1938-tól a határ őrezredek a 15., 16., 17., 18., 19., 20. és a 21. hadrendi számmal illeszkedtek a gyalog ezredek sorába.

A terület-visszacsatolások során Felvidék és Kárpátalja visszatérésekor módosult a határvadász alakulatok elhelyezése is.¹⁵ A visszatért területek kapcsán módosították a haderő szervezetét, illetve disszlokációját.¹⁶ A magyar haderő szervezete és területi elhelyezkedése a II. Bécsi-döntés nyomán ismét módosult.¹⁷

Határvédelem megszervezése a II. Bécsi-döntés után

A II. Bécsi-döntést követően a határvadászok részt vettek az erdélyi bevonulásban. Az 1940. IX. 3-án az erdélyi területek visszacsatolásában résztvevő határvadász zászlóaljak a bevonulásuk után a kijelölt állomáshelyeikre települtek. Itt a lehető legrövidebb idő alatt megszervezték az ideiglenes védőkörleteiket, ellátták a határőrizetet, és a határvédelmet. Örseik felzárkóztak a határra, illetve a demarkációs vonalra. *(A terület-visszacsatolások során a magyar határőrizeti erők határszolgálatos része a trianoni határvonalon maradt, ahol a hadműveleti záróvonal teendőit látta el a katonai közigazgatás működése során. Ez alatt az idő alatt a magyar határőrizeti erők határbiztosító része a Magyar Királyi Honvédség érintett alakulataival együtt vonult be a visszacsatolt területre és az új határvonalon helyezkedett el, ahol — a honvédség műszaki alakulatainak a segítségével — kialakította a határszolgálatosok elhelyezési körleteit. A katonai közigazgatás befejezését követően pedig a határőrizeti erők határszolgálatos része a trianoni határról az új határvonalon számukra kialakított elhelyezési körletekbe települt át, ahol megvalósították az új határvonalak őrzését. a szerk.)*¹⁸

A katonai vezetés megkezdte a visszatért területek betagolását a katonai közigazgatásba és megkezdte a haderő területi szervezését. A katonaföldrajzi szempontból eltérő és változatos országgrész beintegrálása — a korlátozott lehetőségekkel rendelkező — Magyar Királyi Honvédség számára óriási szervezőmunkát és anyagi áldozatot jelentett.

A legfontosabb feladat a visszatért területek határának biztosítása és a honvédség szervezeti kereteinek kialakítása volt.¹⁹ A katonai területi szervezést a IX. kolozsvári hadtest felállítását jelentette²⁰. Ez volt az a keret, amely — a katonai közigazgatás megszűnése után —, az Erdélyben véglegesen elhelyezett csapattesteket fogta össze.²¹ Szükség esetén a bevonult seregtestek saját — stratégiai fontos helyeken elhelyezett — alegységeiket is igénybe vehették. E seregtesteken kívül a közel 1000 km-es határvonal közvetlen védelmében és őrzésében 19, az erdélyi bevonulásban részt vett határvadász zászlóalj is közreműködött.²²

A visszatért területeken három gyalog ezredet állítottak fel.²³ Hat határvadász zászlóalj (a 17., 19., 18., 27., 28., 30.) állományából jött létre a nagyvárad 25. honvéd gyalog ezred.²⁴

Szintén hat határvadász zászlóalj (6., 7., 8., 9., 12., 13.) állományából állt fel a 26. gyalog ezred Désen.²⁵

Szintén hat határvadász zászlóalj (1., 4., 5., 14., 15., 29.) állományából a marosvásárhelyi 27. gyalog ezredet állították fel.²⁶

Az 1. hadsereg-parancsnokság és a neki alárendelt seregtestek működése az új hadtest megalakításával befejeződött, visszatértek békehelyőrségeikbe. Feladatköriüket a IX. kolozsvári hadtest-parancsnokság vette át. Az új hadrend szerint a hadtest három 2 ezredes dandárral, gyalog dandár-parancsnoksággal.²⁷ a nagyvárad 25. dési 26. és a marosvásárhelyi 27.-el és különböző a nekik alárendelt alosztályokkal rendelkezett volna. A dandárok állományát 18 megszüntetett határvadász zászlóalj adta. A tervezett három seregtestből, a szűkös erőforrások miatt, csupán kettőt sikerült hadrendbe állítani. A dandárok egy-egy gyalog ezrede és tüzér osztálya mozgósítás esetén ikreződött. A békehadrendben szereplő hadtestkötelékbeli gyalog ezredek és tüzér osztályokból — az ezred-parancsnok-helyettes, illetve az osztály-parancsnok-helyettes vezetésével — kivált a tényleges állomány fele, velük került felállításra a gyalog ezred ikrezrede, amelynek hadrendi száma harminccal magasabb volt, to-

vább egy másik tüzér osztályt is. A tüzér osztályok hadrendi számukat megtartva két osztályos tüzér ezreddé alakultak át.²⁸

A hadtest-közvetlen alakulatokat²⁹ csak nagy nehézségek árán tudták felállítani, ezért az ország egész területéről helyezték át ide alakulatokat.³⁰ Az úgynevezett „Fővezérség közvetlen” alakulatok is települtek Erdélybe.³¹ A hadtest közvetlen alakulatok tervezett felállítása tovább folytatódott. Az alakulatok a hadtestük római számát kapták meg. A gyalogdandárok 1942. II. 17-én könnyű hadosztály elnevezést vettek fel.³² Évek során egyre több város laktanyája népesült be. 1943. X. 1-jén a 25. könnyű hadosztályt gyaloghadosztállyá szervezték át.³³

A dandárok alárendeltségében lévő gyalogezredek egy-egy zászlóalját különleges határvédelmi feladatokkal bízták meg, s ezért magasabb állományon tartották őket. Ezt a lépést elsősorban a Román Királysággal szemben húzódó, sebezhetőbb dél-nyugati határvonal tette szükségessé.³⁴

1940. XII. 1-től a határvédelmet a határvadász alakulatok látták el, amelyek betagozódtak az erdélyi biztosító erőkhöz. A IX. hadtest kiegészítési területén, Váradlestől a Borsai-hágóig 7 határvadász zászlóalj (a 22., 23., 34., 24., 32., 21., 33.), és három újonnan felállított határvadász portyázó osztály: 59., 61., és a 60. tevékenykedett. A 2. határvadász zászlóalj a VIII. hadtest (Kassa) és a 8. határvadász dandár (Munkács) alárendeltségébe tartozott. Az 1943. évi átszervezéskor két portyázó osztály kapott egy utász századot. Így állt fel Kolozsváron a 60. és a 61. határvadász utász század.³⁵

A tényleges határőrzést a portyázó századok személyi állománya, azaz a határszolgálatosok végezték. A portyázó század század-parancsnokságból és őrsökből állt. Az őrsök állandó járőrmenetekkel (portyázással) végezték a határvonal őrzését. Az századok vagy a határvadász zászlóaljak alárendeltségébe tartoztak, vagy két század fölé osztály-parancsnokságot szerveztek. Ez általában a kiutalt határszakasz hosszától és a rendelkezésre álló erőtől függött. Az őrsök általában altiszt vezetésével működtek. A tisztek vezetése alatt lévő őrsöket tiszti őrsöknek nevezték. Kis őrs, ideiglenesen kikülönített őrs volt, általában hegyvidéken hozták létre. *(Ez a határőrzési szervezeti rendszer erőteljesen hasonlított a dualizmuskori határszéli csendőrség szervezetére, ahol a határszéli csendőr őrsök irányítását az úgynevezett kikülönített csendőr tisztek látták el. A kikülönített csendőr tisztek sem egyedül végezték e feladatukat, hiszen két-három fő segéd személyzet állt a rendelkezésükre és a korabeli disszlokáció elvi alapjainak megfelelően minden csendőr-parancsnokság mellé szerveztek egy kislétszámú csendőr őrsöt is a parancsnokság működésének a biztosítása céljából. Ezek a dualizmuskori kikülönített csendőr tisztek és közvetlen környezetük feleltek meg a XX. század negyvenes éveiben a honvéd határvadász portyázó század-parancsnokságoknak. A visszatért területeken a kis őrsök fogalma pedig lényegében a dualizmuskori nyári őrs fogalmával harmonizált. A kétféle elnevezés lényegében egyfajta szervezeti egységet takart, melyet ideiglenesen alkalmaztak és az anyaőrs személyi állományának, valamint felszerelésének a felhasználásával az anyaőrs működési területén, az anyaőrs alárendeltségében működtetettek. a szerk.)*³⁶ Az őrsök elhelyezésének megnevezése a mindenkor rendelkezésre álló térképen szereplő névmegírás szerint történt.³⁷

Azon határvadász zászlóaljakat, amelyek magas fekvésű, nehéz, hegyi terepviszonyok között helyezkedtek el, átszervezték a hegyi harcoknak megfelelően és hegyi felszereléssel látták el. Megszüntették a zászlóaljak kerékpáros századait. A fogatolt hegyi ágyús ütegeket málházottá, alakították át. Ezek a 21. (Gyergyótölgyes) a 32. (Csíkszereda), a 33. (Tihuca) és 24. (Kézdivásárhely) határvadász zászlóaljakat érintette. Ezen négy zászlóaljat irányítás végett a Gyergyószentmiklósról települt sátorlajújhelyi 9. határvadász dandár-parancsnokság alárendeltségébe helyezték. (A dandár 3-as hadrendi számot viselte. Erdélybe történő áthelyezése után számozták át 9-esre.) 1941-ben a dandár felállította a 9. határvadász tüzérosztályt. A dandár-parancsnokság 1942-ben áttelepült Csíkszeredára.³⁸

1940-től vette kezdetét az Árpád-vonal kiépítése Erdélyben, melynek keretében megkezdtek a Kárpátok átjárói háború estén történő lezárásának előkészületeit. Az átjárók lezárására kezdetben 13 erőd századot állítottak fel, amelyeket az adott területet felügyelő határvadász zászlóalj állományából szerveztek meg. Az erőd századokat 1942. X. 1-jétől a 9. határvadász dandárnak rendelték alá és annak a védelmi rendszerébe illesztették. 1943-ban újabb erőd századokat (összesen 29, és 1 erőd zászlóaljat) állítottak fel.³⁹

1942. márciusában Észak-Erdélyben felállították a Székely Határőrséget. Ezen alakulatok a 48-60 éves (III. korcsoportbeli) tartalékosokból álló, miliciarendszerű fegyveres erő volt. Békeidőben csak a keretekkel létező alakulatok alosztályait a székely városok, falvak állították volna fel. Az elképzelés szerint a zászlóaljak felállítása a nagyobb városok és járások feladata lett volna, a nagyobb települések, falvak pedig a századokat és a szakaszokat szervezték volna meg. A fegyverzetet és lőszert, az egyenruhát a határőr otthon tárolta volna. A határőrök harcképességét meghatározott idejű fegyver-

gyakorlattal kívánták tökéletesíteni. A békeidőben mindössze 9 főből álló határőr zászlóaljak létszáma feltöltés után elérte volna majdnem az ezer főt. A zászlóaljok szervezésében és kiképzésében szinte a teljes székelyföldi katonai-, kiegészítő- és levente-parancsnokság részt vállalt. A legfiatalabb korosztályokat is beosztották, tehát apa fiával együtt vett részt szülőföldje védelmében.⁴⁰

A Székely Határőrség irányítását az 1942. XI. 15-én alakult Székely Határvédelmi Erők-parancsnokság látta el. A parancsnokság állomáshelyül Csíkszeredát jelölték ki, azonban ideiglenesen Marosvásárhelyen települt. A határ vadász zászlóaljakon kívül a Székely Határvédelmi Erők parancsnokságának a 9. határ vadász dandár és a 69. határ vadász ezred is az alárendeltségébe került. A jobb vezetés érdekében a Székely Határvédelmi Erők keretén belül határ vadász csoport-parancsnokságokat hoztak létre: a 65.-et Gyergyószentmiklóson, a 70.-et Csíkszeredán, a 67.-et Sepsiszentgyörgyön, a 68.-at Székelyudvarhelyen, a 69.-et pedig Marosvásárhelyen.⁴¹

1943. X. 8. gyalog és 2 tüzér kiképző tábor létesült, ahol mintegy 8000 székely határtör kapott rövid kiképzést. A Székely Határvédelmi Erőknek 1943. októbertől két, 18-19 éves behívottakból álló újoncévfolyma is volt. Az 1944-1945-re tervezett Szabolcs-hadrend azzal számolt, hogy ez az erő az 1943-1944-től kiképzendő fiatal évfolyamokkal megerősödve, a közvetlen határvédelemre kielégítően alkalmas lesz, s az így felszabaduló határ vadász zászlóaljakkal a kétezredes 27. székely könnyű hadosztályt háromezredes gyaloghadosztállyá alakíthatják át. Az erdélyi határvédelmet 1944. X. 1-től a 26 zászlóaljnnyira bővített Székely Határvédelmi Erők csapatai látták volna el. 1944. VIII. 23-án az erdélyi szorosok védelmére a Székely Határvédelmi Erők keretében mozgósították a székely zászlóaljakat, melyek a határ vadász alakulatokkal vettek részt az erdélyi hadműveletekben.

A hegyi alakulatokat Kárpátalja birtokbavétele után 1939. X. 1-vel állították fel határ vadász zászlóaljakból a magas hegységekben vívandó hadműveletek végrehajtására. Hegyi zászlóaljnknak csak a hegyi dandár(ok) szervezetszerű kötelékébe tartozó zászlóaljakat lehetett nevezni. Ezek 1943. X. 1-től hegyi vadász elnevezést kaptak. Máramarossziget székhellyel állították fel az 1. hegyi dandárt.⁴²

Jegyzetek:

¹ CSÜLLÖG: A Kárpát-medencei államter problémái Trianon után. ; Idem: A Közép-Európai Duna-völgy történeti földrajzi jellemzői.

² CSÜLLÖG: Történeti régiók két földrajzi térben (Délvidék: Kárpát-medence és/vagy Balkán).

³ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 73-85.p.

⁴ Loc.cit. 150-157.p.

⁵ BENCsik

⁶ PARÁDI: A dualizmus kori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete.

⁷ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 79-81.p.

⁸ PARÁDI: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. 81-83.p.

⁹ A trianoni békediktátum által engedélyezett létszámot a Magyar Királyi Honvédség 14 ezredbe és 7 vegyesdandárba szervezte meg. A vegyesdandárok voltak a Magyar Királyi Honvédség legkisebb hadművelési egységei.

¹⁰ A Magyar Királyi Vámőrséget 1932. őszén szervezték át a Magyar Királyi Határőrséggé. A határőrség létszáma 7 314 fő volt. Így a magyar határőrizetben részt vevők száma 1932-től 1938-ig 12 487 főre nőtt. A vámőrség határőrséggé való átszervezésével 1933-ban újabb 7 rejtett gyalogezredet hoztak létre. A volt vámőr kerületek, mint határőr kerület-parancsnokságok, magasabb parancsnokság jelleggel működtek tovább. A határőr kerület-parancsnokságok működési területén és névleges alárendeltségében egy-egy határőr ezredet hoztak létre. Az ezredek szervezete, fegyverzete stb. minden tekintetben megegyezett a Magyar Királyi Honvédség gyalog ezredeivel. A határőrizethez, azon kívül, hogy látszólag a kerület-parancsnokságok alá rendelték őket, nem sok közülük volt, a valóságban a vegyes dandárok harmadik, rejtett ezredét képezték.

PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 73-79.p.

¹¹ CLAUSEWITZ ; PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. ; Idem: A magyar határőrizet 1867-1945. ; Idem: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a II. világháborúig. ; Idem: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. ; Idem: A dualizmus kori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. op.cit. ; Idem: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. op.cit.

¹² PARÁDI: A magyar állam határőrizete 1920-1941. op.cit. 79-99.p.

¹³ A határ vadász dandárok feladata volt a határőrizet mellett, egy esetleges támadás esetén — gyorsreagálású erőként — a betörő ellenséges erők feltartóztatása a reguláris csapatok megérkezéséig. A határ vadász dandárok állomáshelyei 1938. X. 1-én a következők voltak: 1. Budapest, 2. Székesfehérvár, 3. Szombathely, 4. Pécs, 5. Kiskunhalas, 6. Debrecen, 7. Miskolc, 8. Orosháza.

Loc.cit. 79-81.p. + XV.sz. melléklet 312-317.p.

¹⁴ Ez az 1938. III. 5-ei győri program első ütemével függött össze. A „Kis-Huba-hadrend”-del hét határvadász dandár szervezése kezdődött meg. Összesen 24 határvadász zászlóalj mellett 24 portyázó századot 7 határvadász kerékpáros századot, 17 határvadász üteget szerveztek meg. Egy-egy határvadász dandár 3 határvadász zászlóaljból állt, melyeket — a védendő határszakasz veszélyeztetettségétől függően — különböző erősségű, 1-1 üteggel és 1-1 kerékpáros századdal erősítettek meg. Továbbá a határvadász zászlóaljak rendelkeztek zászlóaljanként 3 — a határőrizetet közvetlenül ellátó — portyázó századdal is. A teljes Huba-hadrend kialakítása során 54 zászlóalj alakult volna meg, de 1940 nyaráig csak 34 állt fel. A határvadász- zászlóaljaknak két típusát különböztették meg. Az alacsony és a magas állományú határvadász zászlóaljat. A magas állományú határvadász zászlóalj közvetlenként árkász-, távbeszélő-, nehézpuskás-, aknavető- és páncéltörő szakasszal is rendelkezett.

Loc.cit. 79-80.p.

¹⁵ - Loc.cit. 197-198.p.

- A Felvidék visszacsatolásával a határvadász dandárok állomáshelyei 1939. január 1-től a következőképpen módosultak: 1. Salgótarján, 2. Komárom, 3. Keszthely, 4. Pécs, 5. Kiskunhalas, 6. Mezőtúr, 7. Beregszász, 8. Sátoraljaújhely.

DOMBRÁDY — TÓTH: 78.p. + 135.p. ; CSIMA: 24.p.

¹⁶ - PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 194-198.p.

- A felvidék visszacsatolása után felállították a komáromi 22., a losonci 23. és az ungvári 24 honvéd gyalogezredeket.

DOMBRÁDY — TÓTH: 78.p. + 135.p. ; CSIMA: 24.p.

¹⁷ Az 1939-1940 közötti terület-visszacsatolások és az ezzel járó hadseregfejlesztés eredményeként a határvadász dandár-parancsnokságokat más magasabbegység parancsnokságokká szervezték át. Csak a két legvesélyeztetettebb határszakaszon Kárpátalján és Erdélyben maradt meg a 8. (Munkács) és a 9. (Marosvásárhely) határvadász dandár. Más országrészekben zászlóalj és ezred szintű határvadász alakulatok teljesítettek szolgálatot.

PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 199-201.p.

¹⁸ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. ; Idem: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. ; Idem: Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. ; Idem: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között.

¹⁹ A határvédelem megszervezését NAGY Vilmos gyalogsági tábornoknak 1940. X. 26-án és 29-én kiadott rendeletei szabályozták. A passzív határvédelem biztosítása érdekében a VI. hadtestet (székhelye: Kolozsvár) a pécsi 4. határvadász-dandárral, a VII. hadtestet (Marosvásárhely székhellyel) a beregszászi 7., a komáromi 2. és a sátoraljaújhelyi 3. határvadász-dandárral erősítették meg.

HIM HL-HM eln. 40 400 / eln. 1/a. 1940. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése. ; HIM HL-HM eln. 40 000 / eln. 1/a. 1940. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje.

²⁰ Békében a hadtest-parancsnokság is kettős feladatot látott el: mint magasabb parancsnokság, és mint felsőfokú katonai területi hatóság működött.

VARGYAI

²¹ A katonai szervezés irányítását a Honvéd Vezérkar főnöke megbízásából a NAGY Vilmos gyalogsági tábornok parancsnoksága alatt álló 1. hadsereg-parancsnokság végezte. Az első lépésben meghatározott területbiztosító feladatokkal a VI., a VII. és a gyorsdandárt, illetve a hadsereg-parancsnokságnak közvetlenül alárendelt 1. és 2. gépkocsizó dandárt bízták meg. Feladatuk az Erdélybe települő és ott végleg berendezkedő katonai alakulatok felvonulásának, az erdélyi területeken tevékenykedő Erődleszerelő Parancsnokság és a különböző építő és karbantartó műszaki alakulatok működésének biztosítása volt.

HIM HL HM eln. 40 00/ eln. 1/a. 1940. csapatáthelyezések és új felállítások az 1940 / 41. évben.

²² PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 199-201.p.

²³ A gyalog ezred szervezetileg az ezredtörzsből, az ezredközvetlen alakulatokból és három zászlóaljból állt, az ezred számozása arab, a zászlóaljak pedig római számokkal történt. A jelölésben először az ezred száma volt kiírva majd egy „per” / jel után a zászlóalj számozása következett, pl. 25/III. zászlóalj vagy 26/II. zászlóalj. Az ezredtörzs az ezredparancsnokból, az ezred 1. és 2. segédtisztekből, a Gazdasági Hivatal főnökeiből, a vonatparancsnokból, az ezred vezető orvosából és ezred állatorvosból valamint a tábori lelkészekből álltak, a hadművelési területre vonulás előtt a csapatcsendőr tiszt státuszt feltöltötték.

HIM HL HM-el. 40 00/ eln. 1/a. 1940. a Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése. ; HIM HL HM-el. 40 00/ eln. 1/a. 1940. a Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; HIM HL HM-el. 40 00/ eln. 1/a. 1940. csapatáthelyezések és új felállítások az 1940 / 41. évben.

²⁴ Az ezred-parancsnokság Nagyváradra települt. A szegedi 17. 18. határvadász zászlóaljak századai alkották az I. zászlóaljat Nagyváradon. A kassai 28. és a Sátoraljaújhelyi 27. határvadász zászlóalj alakulatokból a II. zászlóalj állt fel Szilágysomlón. A kevermesi 19. és a makói 30. határvadász zászlóalj egységeiből a III. zászlóalj alakult meg Nagykárolyban. Az ezred tüzérségét a 17., 27., 28., 19. határvadász zászlóalj hegyi ütegei alkották, amelyek Zilah városában települtek. Az ezred árkász százada Szatmárnémetibe került.

Loc.cit.

²⁵ A dési 26. honvéd gyalog ezrednél az ezred-parancsnokság Désen, illetve a II. zászlóalj amely a 8. galántai, a 9. somorjai határvadász zászlóalj alakulataiból állt fel. Az I. zászlóalj a 6. lévai, a 7. érsekújvári határvadász egységekből szerveződött Kolozsvárott. A III. zászlóalj Besztercén állt fel a 12. nagykanizsai és a 13. gyékényesi határvadász alakulatokból. Az ezred tüzérségét ugyanezen alakulatok - kivéve a 12. határvadász zászlóaljat - hegyi ütegei alkották. Az 1. és 2. üteg Szamosújváron a 3. üteg Désen került elhelyezésre. Az ezred árkász százada Szatmárnémetibe települt.

Loc.cit.

²⁶ Az ezred I. zászlóalja a 14. szigetvári, a 15. villányi határvadász alakulatokból szerveződött meg Sepsiszentgyörgyön. A II. zászlóalj Székelyudvarhelyen alakult meg a 4. losonci, az 5. ipolysági egységekből. A III. zászlóalj és az ezred-parancsnokság Marosvásárhelyen települt. A III. zászlóaljat a 1. rimaszombati és 29. rozsnói határvadász zászlóaljak felosztott állományából alakult meg. Az ezred tüzérsége Marosvásárhelyen települt, ütegeit a 15., 5., 1. határvadász zászlóalj ütegei alkották. Az ezred árkász százada Szatmárnémetibe települt.

Loc.cit.

²⁷ A gyalog dandár 1938-1942 között a honvédség legkisebb hadművelleti egysége volt. A békehadrendben csak a gyalog dandár-parancsnokának legszűkebb törzse szerepelt. Maga a gyalog dandár csak mozgósításkor állt fel.

HIM HL HM eln. op.cit. 40 400 / eln. 1/a. 1940. A Magyar Királyi Honvédség hadrendje. ; HIM HL HM eln. op.cit. 41 400 / eln. 1/a. 1941. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése. ; HIM HL HM eln. op.cit. 42 000 / eln. 1/a. 1942. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak területi elhelyezése.

²⁸ A gyalog dandár magja az anya-és az ikerezredből álló két gyalog ezred és a két tüzér osztályból szervezett tüzér ezred lett, amelyeket a mozgósításkor behívott tartalékosokkal hadilétszámmra töltöttek fel. A gyalog dandár működéséhez szükséges támogató-és kiszolgáló alakulatokat a területileg illetékes hadtest szakcsapatai állították fel tényleges állományukból és a bevonuló tartalékosokból. Mozdósítás esetén minden hadtest három gyalog dandárt állított fel.

Loc.cit.

²⁹ Egy hadtest békében az alábbi csapatokkal rendelkezett: 3 gyalog ezred, 1 huszár század, 3 tábori tüzér osztály, 1 gépkocsizó tüzér osztály, 1 tüzér mérőszázad, 1 légvédelmi tüzér osztály, 1 utász zászlóalj, 1 híradó zászlóalj, 1 fogatolt vonat osztály, 1 gépkocsizó vonat osztály, 1 közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj.

Loc.cit.

³⁰ A Gyorshadtest kötelékéből a nagyszőlősi 14. kerékpáros zászlóaljat Kolozsvára, a nyírbátori 13. kerékpáros zászlóaljat Szilágysomlyóra helyezték. A munkácsi 3. huszárezredet és a budapesti 1. lovas tüzérosztályt Nagyváradra helyezték. Ide települt a IX. hadtest fogatolt vonatosztályának két oszlópa, amely újonnan állt fel. Az esztergomi VIII. utász zászlóaljat Szatmárnémetibe helyezték. Ide vonták össze az erdélyi gyalogezredek 25., 26., 27. árkász századait is. A munkácsi 1. hegyi dandár-parancsnokságot az 1. hegyi híradó századot, és az 1. hegyi vonatosztályt Máramaroszigetre helyezték át. Ide települt át Tiszakirváról az a 1. hegyi utász század. Az 1. hegyi tüzér osztály-parancsnokságot itt állították fel. A munkácsi 1. hegyi páncéltörő ágyús század, és az 1. hegyi lovasszázad Nagyváradra települt. A budapesti VII. utász század és a 3. gépkocsizó utászszázad Désen került elhelyezésre.

A VII. és a VIII. utász zászlóalj csak 1941 októberéig maradt ezen, helyőrségekben, ahol IX. hadtest újonnan felállított műszaki alakulatainak a kiképzését látta el.

Loc.cit.

³¹ - A budapesti 101. híradó ezred II. zászlóalja Nagyváradra, a komáromi 105. honi légvédelmi osztály Szamosfalvára került. A honvéd légierő sem maradt ki a „terület benépesítéséből.” A szamosfalvai repülőterre települt a 2/II. vadászpilóta osztály 3. és 4. vadászpilóta százada. A 4. repülőüzemanyag raktár Zsibón települt.

Loc.cit.

- Amikor a front elérte Erdély területén tábori repülőterek voltak: Nagyváradon, Marosvásárhelyen, Lővéren, Görgény-oroszfalván, és Szászbudakon. Az utóbbi hármat a német légierő használta.

³² Lényegében a gyalog dandárával azonos két gyalog ezredből, egy fogatolt tüzér ezredből és hadosztály - közvetlen alakulatokból álló seregetest. A szervezet, az állomáshely és a hadrendi szám változatlan maradt. Az elnevezés megváltoztatásának az oka, hogy a 2. magyar hadsereggel a keleti frontra kivonuló 9 kétezredes seregetest a német hadvezetés előtt nagyobb harc-értékűnek tűnjön, mint amelyet valójában képviselt.

HIM HL HM eln. op.cit. 42 000 / eln. 1/a. 1942. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak területi elhelyezése.

³³ A könnyű hadosztályok átszervezésével három gyalog ezredből, négy tábori tüzér osztályból és megerősített hadosztály - közvetlen alakulatokból álló gyalog hadosztályokat állítottak fel. A budapesti I. hadtest kivételével - amely csak közigazgatási funkciókat látott el - minden hadtest alárendeltségébe egy-egy gyalog hadosztály került. A gyalog hadosztályok béke idején is csaknem hadi létszámon álltak, így a mozgósítást követően rövid időn belül elérhették a menetkészültséget. A gyalog hadosztályokat egyes könnyű hadosztályok megszüntetésével, személyi és anyagi eszközeik összevonásával hozták létre. A IX. hadtest 25. gyalog hadosztályát a 25. nagyváradai és az 1. budapesti könnyű hadosztály állította fel. A 27. könnyű hadosztály ideiglenesen megmaradt kétezredes seregetestnek a Székely Határvédelmi Erők kötelékében.

HIM HL HM eln. 43 000 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése. ; HIM HL HM eln. 43 000 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; HIM HL HM eln. 43 100 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése.

³⁴ A határvadász dandárok alárendeltségébe tartozó gyalog ezredek zászlóaljainak a parancsnokságai Nagyváradra 25/I., Kolozsvárra 26/I. és Sepsiszentgyörgyre 27/I. települtek.

HIM HL HM eln. 43 100 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése. op.cit.

³⁵ A 22. határvadász zászlóalj (parancsnoksága Debrecen) is részt vett a bevonulásban. Határbiztosító feladatokat látott el a demarkációs vonalon. Parancsnoksága, századai és a zászlóalj közvetlenek Besztercére települtek. A portyázó század-parancsnoksága Mezőszentmihálytelkén, majd Tekén volt.

A 23. határvadász-zászlóaljat Mátészalka székhellyel állították fel. A zászlóalj is részt vett a bevonulásban. 1940. IX. 13. és 20. között határbiztosító feladatokat látott el a demarkációs vonalon. A zászlóaljat véglegesen Észak-Erdélybe helyezték. Marosvásárhelyre települt és kijelölt határvédelmi területe a Mezőség keleti peremétől Székelyvéckéig terjedt. Az 1-3. századai szintén Marosvásárhelyen állomásoztak.

A 34. határvadász zászlóalj parancsnoksága Tiszaújlakon nyert elhelyezést. A zászlóalj is részt vett a bevonulásban. 1940. IX. 13. és XI. 20. között a zászlóalj határbiztosító feladatokat látott el a demarkációs vonalon. Parancsnoksága, századai és zászlóaljközvetlen alakulatai, és a portyázó század-parancsnoksága Székelyudvarhelyen állomásoztak.

A 24. határvadász-zászlóaljat Beregszász székhellyel állították fel. Később Huszton állomásozott. Az erdélyi bevonulás során menetcélja Sepsiszentgyörgy volt. 1940. IX. 13. és XI. 20. között a zászlóalj határbiztosító feladatokat látott el a demarkációs vonalon. A zászlóalj parancsnokságát, a 3. puskás századát, géppuskás századát, ütegét és közvetlen csapattesteit Kézdivásárhelyre, 1. századát Bereckre, 2. századát pedig Sósmezőre helyezték át. A 24. határvadász zászlóalj portyázó százada a Nagypatak-Komandó-Sósmező-Lóberc-havas vonalon helyezkedett el.

A 32. határvadász zászlóaljat az erdélyi területek visszacsatolása után véglegesen Észak-Erdélybe helyezték. Parancsnoksága Szeghalomról Csíkszeredára a Mikó várba majd — új laktanyája elkészülte után — Gyimesfelsőlókra települt. Szintén ide települt a 3. század, és a zászlóalj málházott hegyi ágyús ütege. Az 1. század székhelye Úz völgye, a 2. századé Gyimesbükk lett. A zászlóalj kijelölt határvédelmi területén fő feladatának a Kárpátok főbb átjáróinak lezárását jelölték ki.

Fokozottan ellenőrizték az Úz és a Csobányos völgyét és a Gyimeseket. A régi székely hagyományokra való tekintettel a zászlóalj elnevezését a 32. székely határvadász zászlóaljra változtatták.

A 21. határvadász zászlóalj parancsnoksága Berettyóújfalun székelt. A zászlóalj nem vett részt az erdélyi bevonulásban. Az erdélyi területet visszacsatolása után a zászlóaljat Berettyóújfaluról véglegesen Észak-Erdélybe, Gyergyótölgyesre helyezték. A zászlóalj kijelölt határvédelmi területén fő feladatának a Kárpátok főbb átjáróinak lezárását jelölték ki. Fokozottan ellenőrizték a Békás- és a Tölgyesi-szorosokat. A zászlóalj elhelyezkedése a bevonulás után: parancsnokság és a 3. század Gyergyótölgyesen, az 1. század Almásmezőn, a 2. század Bélboron. Portyázó század-parancsnoksága és a zászlóalj közvetlenül Gyergyótölgyesen kerültek elhelyezésre.

A 33. határvadász zászlóaljat az erdélyi területek visszacsatolása után Észak-Erdélybe helyezték. Parancsnoksága Nyíradonyból Besztercére települt, ideiglenesen. Állandó székhelyét Tihucán jelölték ki, de ott még nem volt laktanya, ahova települtek volna. Az 1. század Besztercére, a 2. század Tihucára, a 3. század Nagyilvára települt. 1943. X. 1-vel a zászlóaljat hegyivadász zászlóaljjá szervezték át mely során az új elnevezése a 33. hegyivadász zászlóalj lett, és a parancsnokság áttelepült Borgóprundra.

A 2. határvadász-zászlóalj eredeti állomás helye Rimaszombat volt. 1938-ban állomáshelyét Aknaszlatinára helyezték át. Az észak-erdélyi bevonulás után a parancsnoksága Borsára települt. Feladata a borsai-hágó lezárása volt. Továbbra is a VIII. (Kassai) hadtest 8. határvadász dandár (Munkács) alárendeltségébe tartozott. Portyázó századainak 2/1. Borsa, 2/2. Felsővisó lett az állomáshelye. A zászlóaljat 1943-ban hegyivadász zászlóaljjá szervezték át.

HIM HL HM eln. 40 400 / eln. 1/a. 1940. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; HIM HL HM eln. op.cit. 4 100 / eln. 1/a. 1941. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése ; HIM HL HM eln. op.cit. 42 000 / eln. 1/a. 1942. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak területi elhelyezkedése. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 000 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 100 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése.

³⁶ PARÁDI: Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. op.cit. ; Idem: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. op.cit. ; Idem: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. op.cit. ; Idem: A magyar állam határőrizete a két világháború között. op.cit. ; Idem: A magyar határőrizet 1867-1945. op.cit. ; Idem: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a II. világháborúig. op.cit. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. ; Idem: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. ;

³⁷ Ezért igen változatos névmegírással találkozunk. A rendszeresített 75 000 méretarányú térkép névírását vették alapul. A korabeli dokumentumokban a térképszelvény száma mellett mindig szerepel a kiadás éve is. A könyvészeti adatoknál (Csima J.) is eltérő névmegírással találkozunk. Az őrsök beazonosításához elsősorban a 75 000 méretarányú térkép használható. Az őrsök ismertetésénél az 1942/43. évi állapotot ismertetjük. A háború alatt készített 1: 50 000 méretarányú térképek nyomtatása már 1943-ban megkezdődött. Azonban e színes, szintvonalas térképek névjaja „szellős”. Külterületek megírása sokszor hiányzik.

A Nagyváradi 61. határportyázó osztály-parancsnokságának 1. százada a határ őrzést Váradlesnél vette át a nagyszalontai 20/2. századtól. Az osztály felelőségi körlete Jándremetétig tartott. A 61/1. század alá hat őrs tartozott: 1.Váradles, 2. Oláhapáti, 3.Nagyvárád-Belényesi úton, később Vadászpuszta megnevezés szerepel [Vadászpuszta a Nagyvárad - (Váradszentmárton)-(Felixfürdő)- Almamező (Hidiselul de Jos) -(Pusztahollód) úton található, a Lanka patak völgyében, Kardtól keletre. A névírás az 1: 25 000 méretarányú térképen szerepel (5268/1). Az 50 000 térképen (5268/NY) a 169. őrház névírás szerepel, 600 m-re a határtól.] 4.Alkér, 5.Mezőszakadát, 6.Mezőtelki. A 61. osztály és az 1. század-parancsnoksága Nagyváradon települt. A 2. század hat őrrsel rendelkezett: A század-parancsnokság Réven települt. A század őrsői: 1.Esküllő, 2. Gálosháza, 3. Bertény, 4. Vársonkolyos, 5. Glimea 841. háromszögelési pont, [Ez a földrajzi megírás a 1: 75 000 méretarányú térképeken szerepel (5269). Az 1: 50000 méretarányú térképeken (5269 NY) név nélkül 842.6 háromszögelési pontként van jelölve, a Barátka-Erdődámos (Damis) úton nyugatra. A határvonaltól 200 méter távolságban található.] 6. Jándremete körzetébe települtek. 1941-ben az őrsök közül négynek az elhelyezése módosult: 1. Körösbarlang (Pestera), 2. Rikosd, 3. Rév. 4. marad Vársonkoly. 5. Glimea 841.háromszögelési pontról ideiglenesen Barátka településre helyezték az őrsöt, 6. Jándremete maradt.

A 60. portyázó osztály parancsnoksága Kolozsvárott települt. Az osztály három százada 1940-ben 19, 1941-ben 20 őrrsel Jándremetétől Szék városáig biztosította a határszakaszt. A 60/1. századnak hét őrs volt: 1. Luka tanya (Viságmező) [Luka tanya a 75 000 térképen szerepel. Az 50 000 méretarányú térképen (5269 K) Viságmező néven szerepel. A Drága patak völgyében Nagysebestől DK-re. A román oldalon Viság (Visagu) a legközelebbi település.], 2.Sebeşvár dél [Sebeşvár település a határtól 5 km található a Sebes patak völgyében. Sebeşvár és a Székelyjő (Saceau) közötti utat ellenőrizte.], 3.Magyarókerke, 4.Kalotaszentkirály, 5.Erdőfalva, 6.Pányik (Gyerőfalva), 7.Egerbegy körzetben. A század-parancsnokság Bánffyhunyadon volt. 1941-ben még egy őrrsel bővült. Kalotaszentkirály és Erdőfalva közé 5. sorszámmal bekerült Jákótelke. A 60/2. század-parancsnoksága Kolozsváron volt. Őrsői: 1. Gyalu dél, 2. Szászlóna (Magyarlóna) [Az újabb térképeken Magyarlóna. 1899-ig Szászlónának hívták. (5371/NY)], 3.Kolozstótfalu, 4.Erdőfelek észak műút. A román kézben maradt Erdőfelek (Feleac)- Kolozsvárt összekötő műúton, 2 km-re. (5371/K)], 5. Kolozsvártól Györgyfalvára vezető úton 478.magassági pont [Györgyfalva (Georgheni)-Kolozsvártól 12 km-re DK-re található. Az 50 000 térképen 477. magassági pont van írva. (5371/K)], 6. Tamásy tanya [Tamásy tanya csak a 75 000 méretarányú térképeken szerepel, Dezmértől Ny-ra 1, 5 km-re. Az 1:50 000 méretarányú térképen már, mint Dezmér külterületén szerepel, név nélkül.], 7.Kolozskara, 8. Kolozs dél [A Kolozs- Mezőőr (Juriul de Campie) úton állt fel. Kolozsvártól 12 km-re.]. Körzetébe települtek. A 60/3. század parancsnoksága Székre települt, négy őrs volt: 1.Magyaros (Kiskátyán) [Magyaros a Gyéres patak mellékpatakján lévő település közigazgatásilag Kiskátyán része. A patak túlsó (román) oldalán lévő Magyararkályán (Cainau) településsel ma már összenőtt.], 2.Vajdakamarás, 3.Magyarpete, 4.Vasasszentgotthárd településeknél.

Az úgynevezett „Göring könyöknél” [Göring könyök: A második bécsi döntéskor 1940-ben kijelölt határvonalon Nyárádtől egy Kolozstótfalunál végződő, fordított U-alakú horpadás ékelődött be az ország testébe, a kissármási földgázlelőhely német érdekeltsége miatt. Korabeli szóhasználatlalt ezt a beékelődést nevezték „Göring könyöknek”, „Göring-hasnak”, vagy „Ribbentrop-könyöknek.”] a 22. határvadász zászlóalj portyázó százada biztosította a határt. A század-parancsnokság

Mezőszentmihálytelkén, később Tekén helyezkedett el. Hét őrse: 1.Melegföldvár, 2.Budatelke, 3.Mezőkecsed, 4.Völgy puszta [Völgypuszta csak a 75 000 méretarányú térképeken szerepel, Nagynyulás és a román oldalon maradt (Mező) Kőbölkü (Fantania) közötti úton Nagynyulástól 4 km-re. Az 1:50 000 méretarányú térképen már nem szerepel a megírás], (1942-től ideiglenesen Nagynyulason került elhelyezésre), 5.Septér, 6.Mezőörményes, 7.Mezőszentmárton körzetében települtek.

A 23. marosvásárhelyi határvadász zászlóalj portyázó századának 10, később 13 őrse Mezőrűcsétől Székelyvecéig biztosították a határt. Az őrök: 1.Mezőrűcs, 2.Mezősámsond, 3.Mezőbánd, 4.Mezőbergenye, 5.Nyárádtő, 6.Nagyteremi, 7.Székelycsóka, 8.Balavásár, 9.Nagykend, 10.Székelyvécke. 1941-ben még egy őröt létesítettek Mezőbergenye és Nyárádtő között 5. sorszámmal Csittszentiván körzetében. A Balavásári őr átkerült Kóródra. 1943-ban Nagyteremi és Székelycsóka között 8. számmal felállt a kistermi őr. Székelyvécke után 13. számmal felállt egy őr Budabérc nyugat 415. magassági pont [Ez az őr a Csőb és Székelyhidegkút közötti Csőp patak völgyében haladó utat ellenőrizte, Csőbitagház tanyától k-re.(5474/NY)] körzetében.

A székelyudvarhelyi 34. határvadász zászlóalj portyázó századának az alárendeltségében hat őröt állítottak fel: 1.Nagysolymos, 2.Székelykeresztúr, 3.Matisfalava, 4.Kányád, 5.Homoróddaróc, 6.Székelysombor településeknél voltak. 1941-ben Székelykeresztúr és Matisfalva között 3. sorszámmal felállt egy őr Kisgalambfalvánál.

Az 59. portyázó osztály két század-parancsnokságból és 7 őrsből állt, felelőségi területe Felsőrákóstól-Bikfalváig terjedt. Az osztály-parancsnokság először Sepsibükszádra, később Tusnádfürdőre települt. Az 59/1. század-parancsnoksága Barótra települt, őrsei: 1.Felsőrákos, 2.Miklósvár, 3.Bölon körzetében voltak. A 59/2. század őrsei: 1.Előpatak, 2.Ilyefalva, 3.Kökös, 4.Bikfalva településeknél találhatók. A század-parancsnokság Sepsiszentgyörgyön került elhelyezésre.

A kézdivásárhelyi 24. határvadász zászlóalj portyázó századának őrsei Nagypataktól-Sósmezőn át egészen a Lóberc havasáig őrizték a határt. A századnak négy őrse, és 9 kisőrsé volt: 1.Nagypatak (határvadász őr), 2. Zágón (határvadász őr), Koliba [Coliba néven a 75 000 méretarányú térképeken szerepel (5776) Korong 1174 magassági ponttól észak-északnyugatra a Rozsdáspatak völgyében. A térkép itt egy gazdasági vasutat jelöl.] (határvadász kisőrs), 3.(Gyulafalva)-Kommandó (határvadász tiszti őr), 1086 mp. fűrésztelep (határvadász kisőrs), Basa asztal 1652 magassági pont (határvadász kisőrs), Meszták tető 1214 délre Kutna patak völgye 699 magassági pont (határvadász kisőrs), Clabuoul 1360 magassági pont, dél-keletre Fnzw H. [Fnzw, vagy Fnzw H = vāmörház térképi megírás rövidítése.] 1201 magassági pont (határvadász kisőrs), Fnzw H. 1082. magassági pont (határvadász kisőrs), Sósmező (határvadász tiszti őr), Fnzw H. (Kishavas) (határvadász kisőrs), Sallanc patak völgye Hg.H [Hg.H = erdőörház térképi megírás rövidítése].537.(határvadász kisőrs), és Fnzw H. NAGY Sándor 1555 magassági pont (határvadász kisőrs).

A csíkszeredai 32. határvadász zászlóalj portyázó százada 5 őrrel és 8 kihelyezett őrrel biztosította a határt. Felelőségi területe a északon a 836. magassági ponttal kezdődően déli irányban Lóbercig húzódott. őrök elhelyezése: Lóberc (határvadász kis őr), 1. Zollant-Úz-völgy (határvadász tiszti őr), 2.Csobányos völgy Fnzw H.789 magassági pont (határvadász őr), Pricskető Fnzw H.623. magassági pont (határvadász kis őr), Sósmező [Ilyen név nem található a térképen. A körzetben van egy S.M. = Säge Mühle (fűrész malom) jelölésű objektum megírás a Szulca (Sulta) patak völgyében a határon, ahol a Kerekes patak a Szulcába ömlik.(5376).] (határvadász kis őr), 3.Csügés (határvadász tiszti őr), Fehérbükk 1793. magassági pont [Ilyen néven csak 75 000 méretarányú térképeken szerepel (5376). Az 50 000 térképen név nélkül Apahavastól délre 1298,4 magassági pontként van megírva.] (határvadász kis őr), 4.Gyimesbükk (határvadász tiszti őr), Csülemér 1651. magassági pont Fnzw. (határvadász kis őr), Laposarok 1604. magassági pont (határvadász kis őr), Arista Tarkutei 1376. [Az 50 000 méretarányú térképen Tarkó 1367 van írva (5376//K)] magassági pont (határvadász kis őr), 5. Mihályszállás 1467. magassági pont (határvadász tiszti őr), 836. Dél Crucea Risie délre. [Ilyen néven csak 75 000 méretarányú térképeken szerepel (5376). Az 50 000 térképen név nélkül Meleghavastól délre 1060,6 magassági pontként van megírva, a Barátos patak oldalában.] (határvadász kis őr).

A 21. határvadász zászlóalj portyázó század-parancsnoksága Gyergyótölgyesre települt. A négy őr 9 őröt különített ki a havasok védelmére: Csipkés 1359 magassági ponttól keletre 856 háromszögelési pontnál (határvadász kis őr), 1. Gyergyóbékás (Almás mező) (határvadásztiszti őr), Bisztra patak (határvadász kis őr), Hegyes 1503 magassági ponttól keletre 767. magassági pont (határvadász kis őr), 2.Tölgyes Poljanától Nyugatra 500 m-re 637.háromszögelési pont. (Csisacs) (határvadász tiszti őr), Ptr. Rosie 1510. magassági pont (határvadász kis őr), Bristriciora patak 952. magassági pont (határvadász kis őr), 3.Bisztrica völgy elágazás 764. magassági pont (határvadász őr), Tiblesul mr. 1668 magassági pont (határvadász kis őr), Neagra völgy Gnd Ksr. [Gnd Ksn = Gendarmerie Kasarne= Csendőrlaktanya rövidítése, a Gnd P.=Grandarmerie Post =csendőrhely rövidítése, illetve még használták a Kord. P.=Korden Posten (Kordon őrhely) megírást.] (határvadász kis őr), 870 magassági pont (fűrésztelep) (határvadász kis őr) [A 75 000 méretarányú térképeken a Kord. P. megírás szerepel. Vagyis a régi őrhelyet aktiválták.], Vrf. Paltinisu nyugatra 1342. háromszögelési pont (határvadász kis őr), 4.Gyergyóbélbor (határvadásztiszti őr).

A 33. Besztercei határvadász zászlóalj portyázó százada 3 őrse és 8 különített őrse biztosította a kiutalt határszakaszt Aranyos Beszterce völgyétől délre. A század-parancsnokság Besztercen volt. Az őrök: Kelemen Cserbükk 1961. háromszögelési pont (határvadász kis őr), Peatra Rosie Gnd P. (határvadász kis őr), 1.Valea Neagra 1063 magassági pont FzW.H. (határvadász tiszti őr), 1149 magassági pont (határvadász kis őr), 969. vasúti őrház (határvadász kis őr), 2. Báránykő (Borgói szoros) (határvadász tiszti őr), Itt először a 1940-ben Baranyköz vasútállomáson volt az őr elhelyezve. 1096 magassági pont (Útkönyök) (határvadász kis őr), Párva Keletre 889 magassági pont [Kertecske vasútállomásánál] (határvadász kis őr), Valea Kosna völgy (határvadász kis őr), 3.Koszna (határvadász tiszti őr), és Vrf Valfil 1591.(határvadász kis őr). 1944. szeptemberében a 33. határvadász portyázó század, mint önálló alegység megszűnt. [1944. szeptember 24-én a portyázó századot a Radnai-hágótól észak-nyugatra eső Sárkány-tető 1892. magassági pontra vezényelték, és itt összevonták a borsai 2/1. és a felsővisói 2/2. erőd századokkal és belőlük megalakulta a 67. határvadász zászlóalj]

A 2. határvadász zászlóalj a VIII. hadtest területén a 8. határvadász dandár alárendeltségében volt. Határőrizeti területe Aranyos Beszterce völgyétől északra Tiszabogdányig terjedt. A 2/1. portyázó század parancsnokság Borsán került elhelyezésre.

2/1. portyázó század kilenc kihelyezett őrrel. Biztosítási területe Lafta Stincului-tól Ladescul Aranyos Besztercéig. Parancsnoksága Borsán volt. Következő helyeken kerültek őrök telepítésre: Aranyos Beszterce völgy 900 magassági pont (határvadász kis őr), Radnalajosfalva (Kirilbaba)(határvadász kis őr), 1.Cibó [patak torkolata](határvadásztiszti őr),

Par.Damoasei és a Cibo patak összefolyása 1275 magassági ponttól Északra (határvadász kis őrs), D.Ormul 1547. magassági ponttól Keletre 2400m-re (határvadász kis őrs), 1247 magassági pont (Cimbrosława -tól ÉK-re) (határvadász kis őrs), 1151 magassági pont (határvadász kis őrs), 1478. (határvadász kis őrs), 1554. magassági pont (határvadász kis őrs). A belső területeken a 2. La Fta Stincului 1756 háromszögelési pont (határvadász tiszti őrs),

A 2/2. portyázó század-parancsnokság Felső Visóra települt. Őrsei: Comanowa 1737. magassági pont (határvadász kis őrs), később Kamen 1722. magassági pont, 1600. magassági pont (határvadász kis őrs), 1. Macarlau (határvadász tiszti őrs), Vrf. Suligul 1694 magassági pont (határvadász kis őrs), 2. Bardu észak-kelet. Utelágazás (határvadász őrs), Budyowska mala 1678. magassági pont (határvadász kis őrs), 3. Luhi (határvadásztiszti őrs), Ladescul 1590 magassági pont (határvadász kis őrs), Kapilas 1599 magassági pont (határvadász kis őrs).

Ez után az őrsök elhelyezkedésében minimális változások történtek.

Három határvadász zászlóalj, — amelyek nem hegyi terepen disszlokáltak — a 69. marosvásárhelyi határvadász ezredbe vontak össze. Az ezred alárendeltségében — önálló zászlóalji státusszal — működtek a 22. határvadász zászlóalj (Beszterce), a 23. határvadász (Marosvásárhely), a 34. határvadász zászlóalj (Székelyudvarhely), a 69. határvadász tüzér osztály (Maros-vásárhely). 1943. V. 1-én a 69. határvadász ezredet alárendelték a Székely Határvédelmi Erők parancsnokságának.

HIM HL HM eln. op.cit. 4 100 / eln. 1/a. 1941. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése ; HIM HL HM eln. op.cit. 42 000 / eln. 1/a. 1942. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak területi elhelyezkedése. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 000 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 100 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése. ; ILLÉSFALVI ; ILLÉSFALVI — SZABÓ — SZÁMVÉBER

³⁸ Loc.cit.

³⁹ A 2. határvadász zászlóalj 1941. október 1-én állította fel a 2/1. erőd századát Felsővisón, feladata a Visó-völgy lezárása volt. 1942-ben a zászlóalj 2/1.-es erőd századát 2/2.-re számozták át és 2/1. hadrendi számmal új erőd század került felállításra Borsán. Feladata a Borsa-hágó védelme volt.

A 21. határvadász zászlóaljánál négy erőd századot állítottak fel. Az erőd századok disszlokálása: A 21/1. erőd század-parancsnoksága Gyergyóbékáson, feladata: Békás-szoros lezárása. A 21/2. erőd század-parancsnoksága Maroshévízen, feladata: Székpatak körüli területek biztosítása. A 21/3. erőd század-parancsnokság Borszéken, feladata: a Borszéki-hágó lezárása, és a 21/4. erőd század-parancsnoksága Gyergyótölgyesen, feladata: a Tölgyesi-szoros lezárása. 1943. X. 1-vel a Szabolcs-hadrend bevezetésével felállították a zászlóalj 5. és 6. erőd századát. A 21/5. erőd század-parancsnokság Gyergyótölgyesen települt, feladata a Balázsnaki-hágó lezárása volt. A 21/6. erőd század-parancsnoksága Palotailván került elhelyezésre, feladatul a maros völgyének lezárását kapta. Az új átszervezéseket követően a zászlóalj új 21/5. és 21/6. erőd századait átvette az újonnan felállításra kerülő 62. határvadász portyázó osztály. [A 62. portyázó osztályt 1943. évi hadrendben szerepel. Felépítését lásd az 1. hegyi dandárnál.] A zászlóalj málházott hegyi ágyús üteget kivonták a zászlóalj alárendeltségéből és az újonnan felállításra kerülő 2. székely hegyitüzér osztály-parancsnokságnak rendelték alá. Azonban állomáshelye továbbra is Gyergyótölgyes maradt.

A 24. határvadász zászlóalj felállította a 24/1. erőd századot, amely az Ojtoz-telepre települt. Feladata az Ojtozi-szoros lezárása volt. 1943. X. 1-vel állt fel a 24/2. hadrendi számmal Kásonújfalun a zászlóalj 2. erőd százada. Feladata az ellenséges erők kijutásának megakadályozása a Káson völgyéből a Csiki-medencébe. A zászlóalj málházott hegyi ágyús üteget kivonták a zászlóalj alárendeltségéből és az újonnan felállításra kerülő 1. székely hegyitüzér osztály-parancsnokságának rendelték alá. Állomáshelye továbbra is Kézdivásárhely maradt.

A 32. határvadász zászlóalj két erőd százada 1941-ben került felállításra. A 32/1. erőd század Úzvölgy-telepre települt, feladatul az Úz-völgyének lezárását kapta. A 32/2. erőd század Gyimesfelsőlókra települt, feladatát a Tatros-völgyének lezárása képezte. 1943-ban felállításra került a zászlóalj 3. erőd százada, a 32/3. hadrendi számmal. Parancsnoksága Gyimesfelsőlókon volt, feladatát a Tatros-völgy lezárása alkotta. A zászlóalj málházott hegyi ágyús üteget 1. székely hegyitüzér osztály-parancsnokságának rendelték alá. Állomáshelye továbbra is Gyimesfelsőlókon maradt.

1941-ben került felállításra a 33. határvadász zászlóalj négy erőd százada. Az erőd századok következő helyeken álltak fel: a 33/1. erőd század-parancsnoksága Marosbörgön, feladata: Borgói-hágó lezárása. A 33/2. erőd század-parancsnoksága Nagyliván, feladata: Ilva-völgye lezárása. A 33/3. erőd század-parancsnoksága Óradnán, feladata: Radnai-hágó lezárása. 1943-ban felállításra került a zászlóalj 4. erőd százada. 33/4. hadrendi számmal. Parancsnoksága Tihucára települt, feladata: Borgói-hágó lezárása. Ekkor a zászlóaljat hegyivadász zászlóaljjá szervezték át. Erőd századait átvette az újonnan felállított 62. (Kisilvai) portyázó osztály.

Loc.cit.

⁴⁰ Ez az erőd 20 székely határőr zászlóaljból állott: A zászlóaljak székhelye a következő volt: 1.-2. Gyergyószentmiklós, 3. Ditró, 4. Csíkszepvíz, 5. Csíkszentdomokos, 6. Csíkszereda, 8. Kézdivásárhely, 10. Kovászna, 11.-12. Sepsiszentgyörgy, 13. Barót, 14. Székelyudvarhely, 15. Oklánd, 17. Székelykeresztúr, 18. Parajd, 19. Marosvásárhely, 20. Erdőszentgyörgy, 21. Ákosfalva, 22. Mezőmadaras, 27. Nyárádszereda. Ezen fegyveres erő feladata egy esetleges román támadás esetén a segítség beérkezéséig a határvadász alakulatok harcának támogatása volt.

HIM HL HM eln. op.cit. 42 000 / eln. 1/a. 1942. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak területi elhelyezése. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 000 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 000 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 100 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; ILLÉSFALVI — SZABÓ — SZÁMVÉBER

⁴¹ A 9. csíkszeredai határvadász dandár parancsnoksága alá 3 határvadász csoport-parancsnokság tartozott. A 65. határvadász csoport-parancsnokság Gyergyószentmiklósról települt. Alárendeltségében a 21. (Gyergyótölgyes) határvadász zászlóalj és az 1. és 2. gyergyószentmiklósi, és 3. ditrói székely határőr zászlóalj tartozott.

A 70. csíkszeredai határvadász csoportnak a 32. (Gyimesfelsőlók) határvadász zászlóalj és a 4. (Csíkszepvíz), 5. (Csíkszentdomokos), 6. (Csíkszereda) székely határőr zászlóaljak voltak alárendelve.

A 67. sepsiszentgyörgyi határvadász csoport-parancsnokság alá volt rendelve a 24. (Kézdivásárhely) és a 26. (Nagyberekna) határvadász zászlóaljak. (A 26. nagybereknai határvadász zászlóaljat útba indították Sepsiszentgyörgyre megerősítésül.) A két határvadász zászlóaljat a 8. kézdivásárhelyi, 10. kovásznai, 11.-12. sepsiszentgyörgyi és a 13. baróti székely határőr zászlóaljak támogatták.

A 9. határvadász dandár alárendeltségébe tartozott 59. (Tusnádfürdő) portyázó osztály két századdal és 7 őrszel. A határvadász zászlóaljak ütegeiből felállították az 1. székely hegyi tüzérosztályt Csíkszeredán. Valamint még 12 erőd alosztály (az erődcsázadokat átszervezték és átnevezték).

A 69. marosvásárhelyi határvadász ezred megszűnt, leadott állományából két határvadász csoportot hoztak létre. A 68. székelyudvarhelyi székely határvadász csoport-parancsnokság alárendeltségében a 34. (Székelyudvarhely) határvadász zászlóalj és a 14. székelyudvarhelyi, 15. oklándi, 17. székelykeresztúri, 18. parajdi székely határőr zászlóalj tartoztak.

A 69. marosvásárhelyi székely határvadász csoport-parancsnokság alárendeltségében a 22. (Marosvásárhely), és a 23. (Beszterce) határvadász zászlóalj, és a 19. marosvásárhelyi, 20. erdőszentgyörgyi, 21. ákosfalvai, 22. mezőmadarasi, 27. nyárádszeredai székely határőr zászlóalj tartoztak.

A Székely Határvédelmi Erők parancsnoksága alá tartozott a 2. székely tüzérosztály 4-4 üteggel (állomáshely: Gyergyótölgyes, Dés, Marosvásárhely, Székelyudvarhely), a X. székely légvédelmi osztály (2 üteggel Ditrón), a 2. székely husár század (ideiglenesen Szilágysomlón nyert elhelyezést), a X. székely utász zászlóalj (Sepsiszentgyörgy), a X. székely híradó zászlóalj és a vonat (Csíkszeredán). A X. szám a Székely Határvédelmi Erők parancsnoksága átszervezésével tervbe vett új hadtest számát jelentette, ami a hadiesemények miatt nem valósult meg.

Loc.cit.

⁴² Az 1. hegyi dandár alárendeltségébe 3, majd 5 hegyi zászlóalj, 2 hegyi tüzér osztály, dandárközvetlen alakulatok és málházott vonat tartozott. A hegyi dandár hadtestköteléken kívüli, békében is csaknem hadilétszámon álló, azonnal mozgósítható seregtest volt. 1943. X. 1-vel az 1. hegyi dandár mintájára a 8. határvadász dandár csapataiból Munkács székhellyel felállították a 2. hegyi dandárt. Ugyancsak hegyi alakulatoknak lehet tekinteni azokat a határvadász zászlóaljakat, melyeket az 1939. és az 1940. évi átszervezések során helyeztek át Kárpátaljára, illetve Észak-Erdélybe és a Székelyföldre, s kezdték meg hegyi felszereléssel való ellátásukat. A hegyi felszerelésű határvadász zászlóalj nevé hivatalosan mindig határvadász zászlóalj maradt.

Az 1. hegyi dandár új állomáshelye Beszterce lett. 1943-ban a IX. kolozsvári hadtest alárendeltségébe helyezték. Öt zászlóaljból állt. A 2. naszódj, a 3. rahói, a 4. aknaszlatinai, a 12. borsai, és a 33. borgóprudi hegyivadász zászlóaljakból. Alárendeltségébe tartozott a 62. portyázó osztály, amelynek székhelye Ilva, azonban ideiglenesen Nagyilvára települt. A már megismert 33. portyázó százada Báránykőn települt 3 őrszel. A 2. zászlóalj 1. portyázó százada Borsán rendezkedett be, és 2 őrs tartozott alája. Az osztály alárendeltségében a 33-sok, már megismert 4 erődcsázada és a 2/1. Borsai erődcsázad tartozott. A Kisilvai erődzászlóalj is a dandár alá tartozott. Tüzérsége Máramarosziget, Rahó, Aknaszlátina, Beszterce helyőrségekben volt. Lovasszázada Nagybányán, utászszázada, híradó százada és a vonat Máramaroszigeten települ. Az itt felsorolt erők vettek részt a visszatért területek védelmében.

HIM HL HM eln. op.cit. 43 000 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség csapatainak elhelyezése. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 000 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; HIM HL HM eln. op.cit. 43 100 / eln. 1/a. 1943. A Magyar Királyi Honvédség békehadrendje. ; ILLÉSFALVI — SZABÓ — SZÁMVÉBER ; KESERŐ

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- CLAUSEWITZ — Karl von CLAUSEWITZ: *Vom Kriege*. [A háborúról.] Ford.: HAZAI Samu. Budapest, 1917², Atheneum. 586 p.
- CSIMA — CSIMA János (szerk.): *Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához 1938-1945*. Budapest, 1961, Zrínyi Katonai Kiadó. 423 p.
- DOMBRÁDY — TÓTH — DOMBRÁDY Lóránd — TÓTH Sándor: *A Magyar Királyi Honvédség 1919-1945*. Budapest, 1987, Zrínyi Katonai Kiadó. 461 p. HU-ISBN 963 32 6359 X.
- VARGYAI — VARGYAI Gyula: *A hadsereg politikai funkciói Magyarországon a harmincas években*. Budapest, 1983, Akadémia Kiadó. 190 p. HU-ISBN 963 05 3085 6.
- ILLÉSFALVI — SZABÓ — SZÁMVÉBER — ILLÉSFALVI Péter — SZABÓ Péter — SZÁMVÉBER Norbert: *Erdély a hadak útján 1940-1944*. Budapest, 2006, Püldo Kiadó 2000. 216 p. HU-ISBN 978 963 94 7775 9.

TANULMÁNYOK

- BENCsik — BENCsik Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok közt 1898-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordini)*, XIII. évf. (2007) 16.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- CSÜLLÖG: Történeti régiók két földrajzi térben (Délvidék: Kárpát-medence és/vagy Balkán). — CSÜLLÖG Gábor: Történeti régiók két földrajzi térben (Délvidék: Kárpát-medence és/vagy Balkán). 268-273.p. In GULYÁS László (szerk.): *A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására (VIKEK) Évkönyve 2009*. Szeged – Kaposvár, 2009, Virtuális intézet Közép-Európa Kutatására. HU-ISSN 2061-0118.
- CSÜLLÖG: A Kárpát-medencei államtér problémái Trianon után. — CSÜLLÖG Gábor: A Kárpát-medencei államtér problémái Trianon után. *Közép-Európai Közlemények*, III.évf. (2010) 11.sz. 56-61.p. HU-ISSN 1789-6339.
- CSÜLLÖG: A Közép-Európai Duna-völgy történeti földrajzi jellemzői. — CSÜLLÖG Gábor: A Közép-Európai Duna-völgy történeti földrajzi jellemzői. *Közép-Európai Közlemények. Történészek, geográfusok és regionalisták folyóirata.*, V.évf. (2012) 3-4.sz. 137-146.p. HU-ISSN 1789-6339.
- ILLÉSFALVI — ILLÉSFALVI Péter: A hegyi csapatok megszervezése a Magyar Királyi Honvédségnél 1939-1940. *Hadtörténelmi Közlemények*, XCIII.évf. (2000) 4.sz. 743-765.p. HU-ISSN 0017-6540.
- KESERŰ — KESERŰ István: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordini)*, HU-ISSN 1216-6774. XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 111-128.p. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. — PARÁDI József: Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendészeti Tanulmányok*, III.évf. (1994) 2.sz. 84-126.p. HU-ISSN 1216-5018.
- PARÁDI : A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. — PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V.évf. (1994) 4.sz. 391-404.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordini)*, V.évf. (1995) 6.sz. 65-74.p. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme*” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, V. évf. (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a II. világháborúig. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a II. világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 77-91.p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI. évf. (2011) 24. sz. 100-118. p. A tanulmány korábbi változata 2009.december 3. Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. — PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. — PARÁDI József: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774.
- KÉZIRATOK**
- PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* — PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.
- LEVÉL- IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRIGYŰJTEMÉNYEK**
- HIM HL HM-eln. — Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Levéltár Honvédelmi Minisztérium elnökségi iratok gyűjteménye.

A határokon áthaladó személyek és tárgyak ellenőrzésének igénye egyidős az államhatárok kialakulásával. A történelem során egyre erősödött azon állami akarat, hogy egyre pontosabba váló határai minden átlépési pontján azonos minőségű szűrést hajtsanak végre az utasok körében az erre hivatott közegek. Magyarországon ez az igény a XIX. század végére hívott életre a XXI. századi fogalmainkkal harmonizáló határforgalom-ellenőrzést.

A téma vizsgálata 1867-től kezdődik, mivel a polgári magyar állam dinamikus fejlődése lényegében ettől az időponttól következett be az a viszonylagos belpolitikai önállóság, amely a következő évtizedek jelentős gazdasági fejlődését lehetővé tette. Az osztrák-magyar kiegyezés egyértelmű következménye volt a közigazgatási és a Kárpát-medence rendvédelmi modelljének szervezeti átalakulása is. A polgári magyar állam határőrizeti modellje első időszaka végének az I. világháború kitörését tekintem, mivel a háborús események torzították a magyar állam külföldiek rendészetével és határokon történő ellenőrzésével kapcsolatos igényeit és céljait.

A határforgalom-ellenőrzés¹ témaköre részletes ismertetésének elengedhetetlen előfeltétele azoknak a szabályoknak az áttekintése, melyek csak érintőlegesen kapcsolódtak e tárgykörhöz. A határ- és idegenrendészeti szabályrendszer határterületeinek a vizsgált korszakban a belföldi idegenellenőrzés², a kivándorlás, és az emberkereskedelem elleni fellépés tekinthető, valamint nem kerülhető meg a magyar állampolgárság³ témaköre sem. Ezek elemzésére — a határforgalom ellenőrzéshez szükséges mértékben — feltétlenül szükség van.

A határforgalom-ellenőrzés szervezetrendszere

A kiegyezést követő évtizedekben a határokon áthaladó személyforgalom ellenőrzésének nem volt egységes szervezetrendszere és általánosan érvényes gyakorlata. A jogszabályi háttér hiányán és strukturátlanságán túl a határőrizeti feladatokat ellátó szervezetrendszer tagoltsága is hozzájárult a kusza viszonyok kialakulásához. A Magyar Királyságban számos állami szervezet és fegyveres testület látott el valamilyen határőrizeti részfeladatot saját alapfeladataihoz kapcsolódóan. A határok és azokon átlépő forgalom ellenőrzése nem tartozott az Osztrák-Magyar Monarchia közös ügyei közé, annak megvalósítása az adott társállam polgári közigazgatásának kompetenciája volt.⁴ A magyar határőrizeti modell lényegét tekintve a nyugat-európai típushoz sorolható, mivel békeidőben rendvédelmi testületek valósították meg a határok őrzését, szemben a kelet-európaival, ahol békében is katonai erők végezték ezt a tevékenységet.⁵ A magyar határőrizeti modellnek nem az volt a specifikuma, hogy abban a társ rendvédelmi testületek is részt vettek az alapfeladatkörükkel harmonizáló részhatárőrizeti feladatok ellátásával hanem az, hogy a vezető szerepet nem a csendőrség, vagy a vámőrség látta el — mint Nyugat-Európa számos országában — hanem a Magyar Királyi Határrendőrség teljesítette.⁶

A kiegyezéskor a Magyar Királyság külállamokkal szomszédos határainak zöldhatárőrizeti teendőit a Magyar Királyi Pénzügyőrség⁷ határmenti szakaszai látták el. A határátkelőhelyeken az utasforgalom ellenőrzését a legközelebbi város rendőrségének kikülönített csoportjai végezték, az áruforgalom felügyeletét pedig a területileg illetékes vámhivatalok⁸ „bemondó őrsei” valósították meg. A határrenddel kapcsolatos teendők a határmenti járásokban e célra létrehozott szolgabírói kirendeltségekre hárultak. Határőrizet tehát csak — a katonai határőrvidékek működési területén kívül eső — vámhatárokon valósult meg, ami kezdetben megoszlott a központi államhatalom (penzügyőrség és vámhivatalok), valamint az önkormányzatok (rendőrségek) között. Elmondható tehát, hogy a Magyar Királyi Csendőrség, majd a Magyar Királyi Határrendőrség határőrizetbe való bekapcsolódásáig a vezető szerep a pénzügyi tárcára hárult.⁹ Határőrizeti feladatai közvetve a földművelési, ipari és kereskedelmi miniszter alárendeltségébe tartozó belépőállomásoknak és erdészeti közegeknek, valamint a közmunka- és közlekedésügyi miniszter irányításával működő rév hivataloknak is voltak.¹⁰ A XIX. század utolsó negyedében kiépülő állami állatorvosi rendszer folytán a belépőállomásokon állatorvosok szűrték ki a fertőző állatbetegségeket az úgynevezett vesztegintézetek munkája által, a XX. század elején pedig humán egészségügyi vizsgálatokra hivatott belépőállomásokat is telepítettek az emberek hordozta fertőző betegségek terjedésének megakadályozására.¹¹

Az 1881-től országosan kiépülő csendőri szervezet¹² a határszéli szolgálat 1891-es megszervezésével¹³ került valójában kapcsolatba a külföldiek felügyeletével és a határforgalom-ellenőrzéssel, bár az akkori értelemben vett idegenrendészeti feladatok fennállása folyamán folyamatosan jelentkeztek a napi szolgálatokban. A határmenti szolgálat speciális volt a szervezeten belül nemcsak feladatait, de azok szervezését tekintve is. A csendőrségi szervezet — a mintaadó francia-lombard modellhez hason-

lóan tagozódott, melynek — legkisebb egysége az őrs volt. Több őrs egy szakaszt, több szakasz egy szárnyat, több szárny pedig egy kerületet alkotott. A kerületek több vármegyére kiterjedően fedték le a Magyar Királyság vidéki területeit. A határszéli őrök közbiztonsági szolgálatuk mellett látták el a zöldhatár őrzését egy speciális szaktiszt (kikülönített törzstiszt) közvetlen irányítása alatt, aki érvényesítette a kerület-parancsnokság utasításait és koordinálta azok végrehajtását.¹⁴ **(I.sz. melléklet)**

A csendőrség nemcsak önállóan, hanem a határszéli rendőrkapitányságok és kirendeltségek megkeresésére is teljesített határőrizeti célú szolgálatokat. A határrendi vagy idegenrendészeti jogsértések elkövetőit is a hatóságoknak adta át a testület, mivel a csendőrség nem hatóság, csupán végrehajtó erő volt. Szükséges volt azonban egy olyan hatósági jogkörökkel felruházott állami szerv létrehozására, amely összehangolta a határőrizeti teendőket, és bizonyos szakfeladatokat maga is ellátott.¹⁵ A Magyar Királyi Határrendőrségről szóló törvényt már 1903-ban elfogadták, működését azonban csak 1906. I. 15-én kezdte meg. Ekkorra a törvényi felhatalmazás mellett a tevékenységet részleteiben is szabályozó végrehajtási rendelet is megjelent.¹⁶

A határrendőrség közigazgatási jellegű szervezet volt, amely a városi rendőrségek mintájára szerveződött.¹⁷ A határrendőrségi hatáskör a határállomások területére és meghatározott községek területére korlátozódott.¹⁸ A szervezet a belügyminiszter által 1905-ben megállapított keretek között 11 kapitánysággal és 24 kirendeltséggel szerveződött. 1908. és 1912. között a struktúra határrendőr őrsegek felállításával egészült ki, de az 1912-es átszervezést követően az őrsegek feladatait a határszéli csendőrség erői vették át egyes határforgalom-ellenőrzési feladatokkal együtt. A kapitányságok száma ezzel párhuzamosan 17-re, a kirendeltségeké 41-re nőtt. A szervezet legsűrűbben a szerb és a román határon, valamint Bukovina és Galícia irányában települt. A legkevesebb szervezeti egység Horvátország, Ausztria és Csehország irányába épült ki.¹⁹ A személyi állomány azonban az első világháború kitörésekor is csak 451 fő volt.²⁰ **(II.sz. melléklet)**

A határrendőrség működési területét és diszlokációját 41 rendelettel módosították fennállása során. Megalakulásakor 25 vármegyére, az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásakor 30 vármegyére terjedt ki rendőr-hatósági illetékessége.²¹

A határrendőrség kapitányságai és az elsőfokú rendőrhatalóságok (főszolgabíró, városi rendőrkapitány) egymással mellérendeltségi viszonyban álltak és kötelező együttműködéssel támogatták egymás tevékenységét. A határrendőrség felállításával a járási szolgabírói kirendeltségek megszűntek, feladataikat a határrendőr kapitányságok és kirendeltségek vették át.²²

Kezdetben tehát a határőrizet három nagy részterületét: a (zöld)határőrzés, a határforgalom-ellenőrzés és a határrend betartatása a teendőit három különböző szervezet látta el. Ez az állapot a korszak végére megváltozott, mert a határőrizeti feladatok túlsúlya a csendőrség, a határrendi teendők a határrendőrség, míg a határforgalom ellenőrzése annak irányultsága alapján elkülönülve a két testület közös tevékenységi körébe került.

A határőrizeti rendszer szervezetfejlesztései mellett a végrehajtói létszám is növekedett az adott viszonylat kockázataihoz igazodva. A magyar-román határon a XX. század elején összességében mintegy 400 fő pénzügyőr (az egész testület 8,75 %-a), 100 fő vámtisztviselő (a vámhivatalok személyzetének harmada), 1000 fő csendőr (a teljes testület 8,3 %-a), 190 határrendőr (a szervezet állományának 39,5 %-a), valamint 30-30 fő humán orvos és állatorvos teljesített szolgálatot. Összesen 1590 fő fegyveres és 160 fegyver nélküli személyzet vett részt a határőrizetben, akik munkáját megközelítőleg 3860 fő más jellegű rendfenntartási teendőket ellátó személy (erdőőrök, gátőrök, mezőőrök, stb.) segítette.²³

A Magyar Királyi Csendőrség helye és szerepe a határforgalom-ellenőrzésben

A kiegyezést követő évtizedek szerteágazó és egységes központi irányítást nélkülöző határőrizeti rendszerét a Magyar Királyi Határrendőrség megalakulása mellett a Magyar Királyi Csendőrség határőrzési teendőket ellátó szolgálati ágának létrehozása, vagyis a határszéli csendőrség megszervezése helyezte új alapokra.²⁴ Az első lépést az 1891-ben kibocsátott határőrizeti utasítás jelentette, amely a Beszterce-Naszód vármegyében található hármas határponttól Orsováig terjedő határvonal őrzését a határszéli csendőrségre bízta feladataik részletes megállapítása mellett. Az utasítás a továbbiakban eltiltotta a pénzügyőrséget a közvetlenül határőrizeti célú feladatoktól és hatáskörük csak a jövődéki szabályok ellenőrzésére terjedt ki.²⁵ *(Ez azonban nem jelentette azt, hogy a Magyar Királyi Pénzügyőrség a határőrizetből teljesen kikerült volna, mivel a csempészség megakadályozása érdekében a vámköteles határszakaszokon a zöldhatár őrzésében továbbra is részt vett határőrizeti szakaszai által. a szerk.)* A Magyar Királyi Pénzügyőrség mellett a Magyar Királyi Csendőrség új testületként kapcsolódott be a határőrizetbe, vagyis az eddigi egy lépcsős határőrizeti modell — a szervezetek közötti működési

terület- és feladatmegosztásnak köszönhetően — két lépcsőssé vált.²⁶

A határszéli csendőrség megszervezését a kolozsvári csendőrkerületben kezdték meg, mely során egy új szárny-parancsnokságot, két szakasz-parancsnokságot és 12 új őrsöt állítottak fel. A kerület 985 fős légénységi állománya további 66 fővel gyarapodott. Az új határszéli csendőri erők 1893. júliusában kezdték meg szolgálatukat. A szervezetfejlesztés a magyar-román határ megerősítését követően a magyar-szerb határon is folytatódott.

Az 1900-as évek elején egyre feszültebbé vált a viszony Szerbiával, ezért a határincidensek kezelésére és az egyre ellenségesebb szerb ajkú lakosság nyomására a szerb-magyar határon elhelyezkedő őrsök számát 42-ről 52-re emelték. Hasonló problémák merültek fel a magyar-román határon is, ahol az őrsök számát 21-ről 107-re, a légénység létszámát pedig 117 főről 728 főre volt indokolt emelni.²⁷

A dualizmus kori magyar határőrizet azonban még mindig túl bonyolult volt a hatékony fellépéshez, így került sor a Magyar Királyi Határrendőrség felállítására. Ezzel egyidejűleg az érintett területeken megszüntették a „rendes rendőri hatóságok” határszéli teendőit, vagyis a határforgalom-ellenőrzés feladatait elvonták az önkormányzati rendőrségektől. Az új állami rendőri szervezet feladata nem a határvonal őrzésének a megvalósítása volt – melyhez nem is rendelkezett elegendő személyi állománnyal – hanem az azzal kapcsolatos figyelő és nyomozó szolgálat ellátása, valamint az egységes irányítás megszervezése. A határszéli csendőrség a továbbiakban határmenti járőrszolgálatok ellátásával, esetleges karhatalmi erő kiállításával, megfigyelésekkel, valamint a nyomozások segítségével kapcsolódott a rendszerhez.

A Magyar Királyi Határrendőrség felállításáról szóló törvényt az országgyűlés a kivándorlásról, a külföldieknek a Magyar Szent Korona országainak területén való lakhatásáról, valamint az útlevél-ügyről szóló törvények²⁸ társaságában tárgyalta, ami az utazással és idegenrendészettel kapcsolatos szabályozási igény felértékelődését jelentette.²⁹

1912-ben külföldi tapasztalatok nyomán a határőrizeti rendszert átszervezték, a határrendőri őrségek állományát a kirendeltségek és kapitányságok szervezetébe olvasztották, így a járőrszolgálati (vagy akkori szóhasználatul külszolgálati) feladatok teljes mértékben a csendőrséghez kerültek. Emellett a helyi csendőri erők átvették az útlevél-ellenőrzést több határkapunál és a határszéli úti igazolványok kiállítására is hatáskört kaptak. Azokon a határállomásokon, ahol az átszervezés után is a határrendőrség végezte az útlevél-vizsgálatot, a csendőrség ügyeleti szolgálatot volt köteles adni minden érkező és induló vonatnál és hajónál.³⁰

A magyar-román határon ekkor összesen 22 határátkelőhely működött.³¹ A csendőrség önállóan látta el az útlevelek ellenőrzését Vodicza, Verestorony, Predeal, Sósmező, Gyimesbükk és Gyergyótölgyes határállomásokon. Úti igazolványokat állított ki: Vulkánban, Szurdokon, Bodzakrasznán, Ósáncon, Gyergyóbékáson.³²

A Magyar Királyi Határrendőrség támaszkodott a csendőrség fegyveres erejére és karhatalmi támogatására, a két testület egymáshoz való viszonya azonban nem mindig volt kellően átlátható. 1893-tól a csendőrség határmenti erői a szolgabírói kirendeltségek irányításával működtek, de szolgálatukat önállóan, a felettes csendőri szerv utasításai szerint szervezték. 1906. után, amikor a szolgabírói kirendeltségek feladatait a határrendőrség vette át, az együttműködés nehezebbé lett, mivel az új szervezet konkrét jogszabályi felhatalmazás nélkül alárendelt szervezeti elemekként utasította a csendőr őrsöket. A helyzet 1912-re tisztázódott, amikor a határrendőr őrségek és a csendőrség tevékenységének párhuzamosságait megszüntették és egyértelművé tették a feladatokat.

A Magyar Királyi Csendőrségnek a határőrizetbe való bevonásával tehát az egylépcsős modell kétlépcsőssé vált, melyet egyrészt a pénzügyőri szakaszok, másrészt a határszéli csendőr őrsök alkottak. Mindkét lépcső saját feladatukon belül többvonalas rendszert képezett, vagyis az államhatártól különböző mélységekben, több egymást követő vonalban működtették járőrszolgálati rendszerüket.³³ A csendőrség kiegészítette valamennyi határőrizetben érintett szervezet feladatrendszerét és gyakorlati végrehajtó erőként a hatóságok munkáját támogatta. Az útlevél nélkül elfogott, csempészéssel nem gyanúsítható személyeket például a határrendőr kapitányságra állította elő, a bűncselekmény miatt körözött külföldieket pedig a járásbíróságra. A határszéli csendőr őrsök kötelessége volt az is, hogy 24 óránként a vám- és pénzügyőri hivataloktól az útlevél nélkül elfogott csempészeket átvegye és a határrendőr kapitányságra kísérje.³⁴ A csendőr tehát csak elfogta a jogsértést elkövetőket, a szükséges eljárásokat az adott szakterület felelős hatósága folytatta le. Az 1912-es szervezet-átalakítás magasabb szintre emelte a csendőrség tevékenységét, amely elsősorban a határforgalom-ellenőrzés feladataiban történő markánsabb szerepvállalásban jelentkezett. E feladatok önálló megvalósításával a testület már nemcsak támogató ereje, hanem aktív szereplője is lett a személyforgalom ellenőrzésének, bár elsősorban a kishatárforgalom ellenőrzése tekintetében.³⁵

A kivándorlás ellenőrzése a határforgalomban

A határforgalom-ellenőrzéshez szorosan kapcsolódó feladat volt a kivándorlás ellenőrzése és kizsákmányolási célú emberkereskedelem (vagy korabeli szóhasználat szerint leánykereskedelem) megakadályozása. A korszak sajátossága volt, hogy az országba bejutni szándékozó külföldiek ellenőrzése mellett a katonailag szervezett fegyveres őrtestületek és a polgári fegyveres őrtestületek³⁶ határszéli szolgálatai kiemelten kezelték az országból kijutni törekvő magyar állampolgárok ellenőrzését is. Arányuk a teljes határforgalmon belül markáns volt az értékelt időszakban. Mivel a kivándorlók a határ átlépéséig belföldi idegenként utaztak, felügyeletüket a szakirodalom sokszor az idegenrendészettel együtt kezelte és útleveleik ellenőrzésére külön szempontok szerint került sor.

A Magyarországról kivándorlók számát a pontos statisztikai adatok kezdeti hiánya miatt csak becsülni lehetett, de a határokon átlépő utasforgalomban egyre növekvő arányban volt jelen e speciális kategória. Már 1899-ben – becsült adatok alapján – több mint 63 ezren hagyhatták el az ország területét kivándorlási céllal.³⁷ Évente kétszer-háromszor több kivándorló útlevelet bocsátottak ki, mint ahányat más úticélok érdekében állítottak ki. A más célból igényelt útlevelek mennyisége egyenletesen alakult 1914-ig, a kivándorlók azonban évi 60.000 (1911-ben) és 200.000 (1905-1907) közti számban folyamodtak útlevélért. Az 1914. előtt kiadott kivándorló útlevelek kétharmada az USA-ba, egyharmada pedig Romániába szolt. A magyar kivándorlók aránya jelentős volt európai összehasonlításban is: 1901-1905. között a kontinensen negyedik, ezt követően a hatodik volt hazánk a legtöbb ki-vándorlót kibocsátó országok listáján.³⁸

A kivándorlás ügyét a kivándorlásról szóló 1903. és 1909. évi törvények és azok végrehajtási rendeletében foglaltak szabályozták.³⁹ Eszerint kivándorlónak volt tekinthető, aki „*tartós kereset céljából külföldre távozik*”. A valamely európai államban egy évnél rövidebb időre, meghatározott munka elvégzésére kiutazó személy kivételt képezett e generális szabály alól. A kivándorláshoz kivándorlási engedélyre volt szükség. Az engedélyért folyamodók esetében vizsgálták, hogy betöltötték-e nagykorúságukat — amely a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló törvényben foglaltak szerint a 24. életév volt —⁴⁰, biztosítva van-e megélhetésük, munkahelyük a fogadó államban, valamint nem hagynak-e hátra gondozásra szoruló családtagot. A nőknél külön vizsgálták, hogy nem merültek-e fel leánykereskedelemre utaló jelek. A hadköteles korú férfiak kivándorlási engedélyt csak a belügy- és a honvédelmi miniszter által óvadék mellett adott írásos engedély birtokában szerezhettek. A kivándorlás komoly korlátja volt még a „*büntetendő cselekmény*” miatt elrendelt szabadságvesztés kiszabása, vagy folyamatban levő büntetőeljárás. A kivándorlás lehetősége ekkor csak az elévülési idő letelte után nyílt meg. Büntetendő cselekmény alatt az elzárással büntethető kihágásokat is érteni kellett, vagyis a korlátozás nemcsak a büntettek és vétségek elkövetőire vonatkozott. A kivándorlók esetében külön ellenőrizték, hogy érvényes hajójeggyel rendelkezzenek már a kilépéskor.

A magyar kormány nem kívánta megakadályozni a kivándorlást, de korlátozó rendelkezéseket vezetett be és ellenőrizhető keretek közé kívánta szorítani oly módon, hogy az ebből származó jelentős haszon magyar vállalatokat gyarapítson.⁴¹ A csendőrség és a rendőrség határszéli alakulatai és más ellenőrző szervek elsősorban a kivándorlási engedélyt nyert személyek útleveleinek, valamint a kivándorlók szállítását végző személyek belügyminiszter által kiadott tevékenységi engedélyének ellenőrzésében vettek részt. A kivándorlásra toborzás, felhívás, valamint az engedély nélküli szállítás bűncselekmény volt.⁴² Az a magyar állampolgár, aki útlevél nélkül vagy a törvény tilalma ellenére kivándorlás céljából útra kelt, kihágást követett el.

E szabályok egyrészt szervezett keretek közé szorították a kivándorlást, másrészt védelmet nyújtottak a jogszerűen utazó polgároknak a kizsákmányolás ellen, hiszen a szállító általi szerződösszegés vagy hátrányokozás szintén jogsértést valósított meg. Aki nem felelt meg a kivándorlási törvényben megfogalmazott követelményeknek, azt a csendőr vagy a rendőr igazoltatta, feltartóztatta és visszatoloncolta. A felfedett kihágások miatt a csendőr a főszolgabírónál tette meg feljelentését, a rendőrségek működési területén pedig a rendőrségek jártak el.

A kivándorlás szigorú szabályai az 1910-es évekre enyhültek. A belügyminisztérium 1911-ben megadta az engedélyt egyes német cégeknek a kivándorlók szállítására és a korábbi fiumei útirány kizárólagosságát is megszüntették. Az kivándorlás ellenőrzésének állami igénye azonban nem csökkent, így útlevél-ellenőrzést vezettek be a kivándorlók részére a nyugati, északi, majd hamarosan a magyar-horvát határon, hogy az útra kelt tömegeket továbbra is magyar területen ellenőrizhessék.⁴³ *(A kivándorlásra vonatkozó szabályrendszer a XIX. század utolsó negyedében formálódott. Ezek a szabályok azonban két ok miatt nehezen voltak érvényesíthetők. Egyrészt a magyar állam eredménytelen harcot vívott azért, hogy a magyar kivándorlókat magyar hajóstársaságok szállítsák ki az újvilágba. Másrészt*

a magyar állam nem rendelkezett kellő határőrizeti apparátussal ahhoz, hogy — a kivándorlók döntő többségét alkotó — nyugati irányú kivándorlást az ellenőrzése alatt tartsa. a szerk.)

A kivándorlás céljából Magyarországon átutazó külföldieknek megszakítás nélkül kellett tranzitálniuk. Az ilyen csoportok útlevelét a határállomásokon elvették, jegyzékbe foglalták és a vasúti kaulauznak vagy hajó személyzetének átadták. A szomszéd vagy más idegen államból kivándorolt külföldiek vasúti vagy vízi átutazása csak szabályszerű útlevéllel, és megfelelő anyagi fedezettel (vagyis minden 10 éven felüli személynél a vasúti vagy hajójegyek leszámításával legalább 400 korona) volt megengedhető.

A más országokból kivándorlási szándékkal Magyarországon keresztül utazó külföldiek ellenőrzésekor hasonló rendelkezésekre kellett figyelemmel lenni, melyek közül az emberkereskedelem elleni fellépés kiemelkedő feladat volt. Az erről való gondolkodás meghaladta korát, bár a cselekmény üldözése nagy múltra tekint vissza. Az emberkereskedelem elleni első rendelkezést már Szent László dekretumainak második könyvében megjelentek.⁴⁴

Az emberkereskedelem elleni tevékenység újkori szabályozását Magyarországon az 1908ban hatályosuló a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló törvényben foglaltak tartalmazták, amely a kerítés bűncselekménnyel egy tekintet alatt kezelte a tisztességes nőknek erkölcsstelen szándékból való külföldre szállítását.⁴⁵ A rendeletben rögzítettek szerint tisztességes nő az volt, akinek az erkölcsi értéke csökkenést szenvedett a kerítés által.⁴⁶ E szabályozás volt a leánykereskedelem megelőzésének jogi alapja egészen a nőkkel és a gyermekekkel üzőtt kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezésének 1925. évi hatályosulásáig.⁴⁷ Az ellenőrző hatóságok és közegek minden esetben vizsgálták, hogy az országból kiutazni szándékozó magyar állampolgárok és átutazó külföldiek nem állnak-e kényszer hatása alatt. Különösen fontos „erkölcsrendészeti” feladatnak tekintették a határszéli vasúti vagy hajóállomások utasainak feltűnés nélküli megfigyelését, melyet a személyes szabadság megóvása és különösen a nők erkölcsi érületének és jó hírnevének tiszteletben tartása mellett kellett végrehajtani. Ha kényszerítés vagy megfélemlítés gyanúját észlelték, a feltételezett áldozatot kivonták kísérője felügyelete alól és részletesen kikérdezték.

A témakör ma is részét képezi a határellenőrzés folyamatának és céljai, alapelvei napjainkig sem változtak.

Utazásra jogosító okmányok és egyéb határátlépéshez kapcsolódó iratok

Az útlevelék hamisítóit, utánzóit és a hamis, hamisított úti okmányok felhasználóit több évszázada büntetni rendelik. Ezt magyarországi törvény „különféle, eddig hűtlenségi bűnnek tekintett eseteket, a büntettek minőségéhez képest, enyhébb büntetéssel büntetendőknél jelentenek ki” címmel már 1723-ban rögzítette.⁴⁸ 1814-ben már rendeleti úton szabályozták az útlevélkiadás hatáskörét. Eszerint az alispán, távollétében pedig a főjegyző állíthatott ki útlevelet. A szabályozást pedig 1820-ban oly módon pontosították, hogy — a Magyar Szent korona alá tartozó területeken túlra igyekvő — utasoknak külföldre utazásuk engedélyeztetése céljából a Helytartótanács, vagy a Kancelláriához kellett fordulniuk, miután az alispántól vagy a főjegyzőtől az útlevelet már megkapták.⁴⁹

Az első útlevélnek nevezett útiokmányt 1856-ban bocsátották ki, amely magyar és német nyelvű két lapos, négy oldalas okmány volt. A hagyományos, egy ív papírra nyomtatott, jellemzően egy útra szóló útleveleket 1878-tól váltották fel a több lapból álló, füzet formátumú, személyleírást is tartalmazó és több útra szóló okmányok. Azt azonban, hogy a határok átlépésekor minden magyar és külföldi utasnak útlevéllel kell rendelkeznie, csak a „az útlevél- illetve a határszéli szolgálat szabályozása tárgyában” című 1998. évi írta elő. Bár a rendelet csak a magyar-szerb és magyar-román határszakra vonatkozott, megteremtette az első általános szabályozást a témában.⁵⁰

Európában az úti okmányok előzetes, kötelező láttamozása (vízumbélyegzése) a XIX. század utolsó évtizedére – néhány országot leszámítva – megszűnt és általában viszonyossági alapon állt fenn. A vízum a máig nem változott gyakorlatnak megfelelően lehetővé tette, hogy az utast még hazájában ellenőrizze a célország hatóságai, felmérjék kockázatait, utazása céljait. A vízumbélyeg az előzetes ellenőrzés megtörténtét igazolta. Oroszország és Törökország követelte meg a hozzájuk beutazni szándékozótól, hogy útlevelüket a külképviseleteik vízummal láttassák el, Románia ezt 1891-től írta elő, amelyet a századfordulóra enyhítettek. Ezt követően csak azoknak kellett vízumot felvenni, akik lakóhelyén konzulátust tartottak fenn.⁵¹ Meg kell azonban jegyezni, hogy bár Európa legtöbb államába történő beutazáshoz nem volt láttamozási- és gyakran útlevél-kényszer sem, azonban az országok

határait továbbra is csak a kijelölt útvonalakon lehetett átlépni, hiszen vámvizsgálatra kiterjedő ellenőrzés továbbra is fennállt.

Az útlevelel vagy úti igazolvány ekkor nem volt feltétlenül személyhez köthető. Ezen okmányokat a családfő részére állították ki és hatályuk a családtagokra is kiterjedt. Csak 1899-től írták elő, hogy a családtag nevét, korát és rokonsági fokát is be kell jegyezni. Az okmánynak a fénykép nem volt kötelező része, így az útlevelek ellenőrzése komoly feladat volt.⁵² A személyazonosság és az állampolgárság igazolására szolgáló okmány fogalmát az útlevelügyről szóló 1903. évi törvény rendezte, ezt követően az ellenőrző hatóságok és fegyveres testületek is pontosították saját belső szabályzóikat az erre alkalmas okmányok vonatkozásában.⁵³

Az utazásra jogosító okmányok köre szintén színes képet mutatott a XIX. század végén. 1898-ban a belügyminiszter és a király személye körüli miniszter egy évig érvényes útlevelet és kivándorló útlevelet adott ki, utóbbit csak egy útra szóló érvényességgel. A külföldre utazáshoz igényelt útlevelel borítólapján „Passe-port” felirat szerepelt és nemzeti színű fonállal átkötött, 16 oldalt tartalmazó füzetecske formájában adta ki a Magyar Királyi Belügyminisztérium. Útlevelel kiállítására az illetőség szerinti község tett javaslatot a szolgabírói hivatalnak és csatolta a bélyeg- és kiállítási illetéket. Az alispáni hivatal úgynevezett ajánlati táblázat alakjában terjesztette fel a Magyar Királyi Belügyminisztériumhoz az útlevelelhez szükséges adatokat, amely a kiállítást követően 1-12 hónapig volt érvényes.

Már az útlevelel kiállításakor figyelembe vették a célország kockázatait és előírásait is. Oroszországba a katonai szolgálatra kötelezettek és az izraelita vallásúak csak feltételesen kaptak bebocsátást. Az amerikai kontinensre a nagymértékű kivándorlás miatt csak rendkívüli esetben adtak ki útlevelet, de ebből is kizárták a munkakeresőket, napszámosokat és iparossegédeket.⁵⁴

A román és a szerb határ közelében élők számára az alispán vagy a városi rendőrkapitány határátlépési igazolványt adott ki 15-30 nap érvényességgel többszöri utazáshoz. Az „Úti igazolvány” megnevezésű okmány egy 17x21 cm-es lap volt, amely a lakóhelyet, személyleírást és a nevet az első oldalon tartalmazta. A kiállítás módja megegyezett az útlevelelével, de nem a Magyar Királyi Belügyminisztérium, hanem az érintett vármegye alispánja állította ki.

A jogosult személyi kör egyszeri utazáshoz 5 napig érvényes szelvényes határszéli úti igazolványt adtak ki. A határmenti lakosság ilyen határátlépési igazolványokat vehetett igénybe utazásai során, melyeket a román és szerb viszonylatban használhattak fel. Ezek egy útra és maximum 5 napra voltak érvényesek, és kiutazáskor a róluk leválasztott szelvényeket a statisztikai hivatalnak küldték meg.⁵⁵ A „Határátkelési jegy” megnevezésű okmányt a Romániával szomszédos magyarországi vármegyék határmenti községeinek lakosai részére állította ki a határszéli államrendőri teendők-vel megbízott hivatal vezetője. Miután ezt a jegyet általában a munkások és napszámosok vették igénybe, illetékmentesen állították ki.⁵⁶ Kishatárforgalmi útiokmányok kiváltására a határvonaltól számított 40 km-es sávban lakók voltak jogosultak, melyekkel a szomszéd országba szintén 40 km-es mélységig utazhattak. Ennek az engedélynek a beszerzése volt a legegyszerűbb, mivel a kiállításra jogosult önkormányzati hivatal csak a legkritikább esetben nézett utána, hogy az igénylő valóban a határ 40 km-es körzetében lakik-e.⁵⁷

Külön elbánás alá estek a kettős birtokosok, illetve azok, akiknek a birtokán a határvonal áthaladt. E birtokok tulajdonosai és művelői bárhol átléphették a határt és terményeiket, állataikat is átvihették, de a birtok határán kívülre csak útlevelel léphettek.⁵⁸ A magyar-román határ kettős birtokosai számára 1 évig érvényes és többszöri utazásra jogosító határszéli közlekedési igazolvány kiállítására volt lehetőség.⁵⁹

1899-től újabb fejlődésen esett át az útlevelek kiállítása: a csoportos útlevelekben nem volt elegendő a „családtag” megnevezés, hanem helyette minden esetben a rokonsági fok, név és életkor feltüntetése volt szükséges.⁶⁰

1904-től a világháború kitöréséig az útlevelek és kivándorló útlevelek kiállításának rendszere nagyrészt változatlan maradt, azonban a jogosultak gyorsabban és szabályozottabb körülmények között juthattak utazásra jogosító iratokhoz. A közös hadsereg állományának a közös hadügyminiszter, a Magyar Királyi Honvédség és Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának pedig a magyar honvédelmi miniszter engedélyére a budapesti állami rendőrség főkapitánya állított ki 1 évig érvényes útlevelet. A tengerjáró hajók legénysége számára a fumei tengerészeti hatóság többszöri utazásra jogosító tengerész szolgálati könyvet adott ki.

A határszéli úti igazolványokat szintén egyszerűbb, de szabályozottabb keretek között az alispánok, a határszéli városok rendőrkapitányai, a határszéli főszolgabírók és egyes határátkelőhelyek vezetői állíthatták ki 8 nap érvényességgel egy vagy több útra. A kettős birtokosok határszéli közlekedési igazolványainak kiállítására az alispán volt jogosult a korábbi rendnek megfelelően.⁶¹

A felsorolt utazási okmányon kívül az Osztrák-Magyar Monarchia külföldi konzulátusai is

állítottak ki útlevelet, hogy a Magyar Királyság, illetve az Osztrák Császárság állampolgárai az országukba visszatérhessenek, de ezeknek érvényességi ideje és formája különbözött egymástól.

Az átláthatatlannak tűnő és minden nemű központi nyilvántartást nélkülöző rendszerben nem meglepő, hogy egyes magánszemélyek is különböző hivatalosnak tűnő okmányok kiadásába kezdtek. Ezeket a személyazonosság igazolására szánt, közokirat látszatát keltő valótlan iratokat mai elnevezéssel fiktív okmányoknak nevezzük. 1898. év nyarán például egy osztrák polgár, Wilhelm LUKSCH arcképpel, aláírással és bélyegző lenyomattal ellátott „*Nemzetközi igazolójegy*” elnevezésű iratokat állított ki Magyarországon is. A kisebb határállomások kevésbé képzett ellenőrző közegeit megtéveszthette az irat, így lehetőséget adott, hogy az útlevélszabályokat kijátszhassák az ezeket felhasználók.⁶²

A magyar útlevél műszaki fejlődésének és jelentős újításainak legfőbb állomásai voltak: 1878-ban bevezették a füzet kialakítást, 1905-től minden lapja vízjelet kapott, 1915-től fényképet is kötelezővé tettek. A magyar okmányok előre nyomtatott szövegrészei, rovatai 1869-től magyar-német-francia nyelvűek voltak, majd 1878-tól magyar-francia kétnyelvűek lettek, amelyek mellett 1915. és 1918. között forgalomban voltak magyar-német nyelvű útlevelek is.⁶³

Az I. világháború körülményei — amelyre a haderővel együttműködve már 1912-től intenzíven felkészültek a magyar rendvédelmi testületek határőrizetben résztvevő szervezetei⁶⁴ — alapvetően megváltoztatták az útlevél- és utazási szabályokat, így ez a korszak már nem vonható a polgári magyar állam rendvédelmi testületei alaptevékenységének körébe.⁶⁵ 1914. július-augusztusa folyamán az útlevél-kiállítás a belügyminiszter és a horvát bán kizárólagos jogává nyilvánították, a kivándorlást pedig megtiltották. 1915-ben döntő változásokra került sor: általános útlevél-kötelezettséget vezettek be, kötelezővé tették a fényképek használatát és — az európai államok többségéhez hasonlóan — Magyarország is vízumkényszerrel rendelt el számos állam polgáraival szemben.⁶⁶

Az utasforgalom átléptetése a gyakorlatban

A vizsgált korszak határforgalom-ellenőrzési rendszerének és technológiájának részletes bemutatása előtt szükséges szót ejteni a határokon átlépő személyforgalom nagyságrendjéről és összetételéről. Az útlevélügyre vonatkozóan az 1870-es évektől gyűjtöttek statisztikai adatokat, melyekből következtetni lehet a határforgalom nagyságára, azonban az adatgyűjtés rendszere nem volt egységes. Egy 1898-as rendelettel kezdték el gyűjteni egységesen az úti igazolvány nélkül beléptetett magyar állampolgárokról szóló statisztikai adatokat, a határról visszautasítottak listáját, az útlevél tulajdonosával együtt kiutazott, de vissza nem tért 20 évnél fiatalabb nők listáját, valamint a be- és kilépő határforgalom adatait.⁶⁷

Aki más határátkelőhelyen tért vissza, mint ahol kilépett az országból, azok nyilvántartási szelvényeit havonta elküldték a kiléptető határátkelőhelynek. Ezeket az adatlapokat évente összegyűjtve kellett megküldeni a statisztikai hivatalnak. Az első év, amelyről teljes adatok állnak rendelkezésre 1899 volt.⁶⁸

1901-től egyszerűsödött a statisztikai adatgyűjtés rendszere: csak a ki- és belépők honosságát kellett feljegyezni és az erről szóló egységes formanyomtatványt havonta felterjeszteni. Ezzel egyszerűsödött a határátlépés procedúrája is.⁶⁹ 1904-ben új szabályozás született az útlevelek és a kivándorlás statisztikai adataira nézve. 1905-től a ki- és belépő utasokról egységesített nyilvántartást kellett vezetni, melyről havonta értesítést kellett küldeni a statisztikai hivatal részére.⁷⁰

A legjobban használható statisztikai adatok 1902. és 1914. között állnak rendelkezésre. Ezek alapján 12 év alatt 5,71 millió utas lépett be, és 5,63 millió lépett ki Magyarországról. A belépő forgalom 53,6 %-a magyar, 15,7 %-a román, 14,5 %-a szerb volt, míg a kilépő utasok 56,3 %-a volt magyar állampolgár, 14,5 %-a román, 13,6 %-a pedig szerb.⁷¹ Az így gyűjtött határforgalmi statisztika 1914-ig pontosabb volt, mint a két világháború közötti időszakban, bár az adatokat torzította a Szerbia felé megszüntetett, majd újból elrendelt útlevélkényszer miatti adatvesztés.⁷² 1914. júliusától az adatgyűjtés folytatódott, azonban azok közreadása csak késve és hiányosan történt meg.⁷³

A korszak legnagyobb forgalmú határállomásai vasútiak voltak. A három legnagyobb Zimony, Orsova és Predeál. Orsován közúti és folyami, míg Predeálon közúti határállomás is működött a vasúti mellett. Az 1914. előtti időszakban a zimonyi határállomáson lépett át a magyar külső határokon áthaladó forgalom harmada. A vizsgált időszakban a legnagyobb forgalmat havi szinten Zimonyban regisztrálták 1908. szeptemberében, amikor 55 000 fő lépett át a vasúti határátkelőhelyen.⁷⁴ Általánosan megfigyelhető jelenség volt, hogy március és április hónapokban a belépő forgalom volt élénkebb a Balkán irányából, míg október-november hónapokban visszaáramlás volt jellemző, ami idénymunkások beutazását valószínűsítette. A határforgalom döntő többségét a gazdasági indíttatású kishatárfor-

galom alkotta, melyet főként a csendőrség ellenőrzött. A turizmus és a kedvtelési célú utazás csak a módosabb rétegek számára volt elérhető.⁷⁵

A határforgalomban már ekkor megkülönböztettek tranzit-, távolsági- és kishatárforgalmat (vagy határszéli forgalmat). Ez utóbbi nem tette szükségessé útlevél beszerzését, ha a határ közelében élő lakosság nem utazott tovább a szomszéd ország mélysége vagy más országba. A határszéli úti igazolványok vizsgálatának módja és ellenőrzési technológiája teljes egészében megegyezett az útlevélékével.⁷⁶ A tranzit- és távolsági határforgalomban utazók útiokmányait 1912-ig kizárólagosan a határrendőrség ellenőrizte. A határrendőri külszolgálat – melyet a csendőrség később átvett – portyázó, álló és mozgó szolgálatra tagozódott. A határátkelőhelyeken teljesített szolgálat az álló szolgálat körébe tartozott, a vonatok vagy hajók menet közbeni ellenőrzése pedig a mozgó szolgálatok körébe esett.⁷⁷ Az ellenőrzés menetét és pontos tartalmát a határátlépéshez használt közlekedési eszköz, az utazás célországa, az átkelés iránya és a határátkelőhely mérete határozták meg.

A leginkább kiforrott ellenőrzési technológia a folyami hajók esetében működött. A Dunán az Orsováról Galacz felé kilépő személyszállító hajókon az ellenőrzést a határrendőr tisztviselő a mellé rendelt csendőri erőkkel hajtotta végre, melyet a még üres és indulásra kész hajó átvizsgálásával kezdett. A hajó személyzetét a mai szabályozáshoz hasonlóan a hajó parancsnoka által bemutatott névjegyzék szerint ellenőrizték, melyet helybenhagyólag aláírtak. A hajóstársaságok által üzemeltetett és a határt rendszeresen átlépő személy illetve teherszállító hajók legénységét csak szűrőpróbaszerűen vették alá ellenőrzésnek, mivel a tulajdonos részvénytársaságok válogatott legénységet alkalmaztak a feladatokra. A visszaélésekért a személyzet tagja és az őt alkalmazó társaság is felelős volt, így a szállítótársaságnak érdeke volt a szabályos működés. A vállalat szolgálati igazolvánnyal látta el alkalmazottait, mely útiokmányként funkcionált. A magánszemélyek tulajdonában álló hajók személyzete nem élvezett ilyen kedvezményt, az ellenőrzés kezdetekor ők útlevélvizsgálat alá estek.

A személyzet ellenőrzését követően a hajó hidjánál valamennyi beszálló utas útlevélét ellenőrizték és statisztikai adatait rögzítették, majd kiléptető bélyegzőlenyomattal látták el.

A belépő hajók esetében az ellenőrzés az utasok leszállításával kezdődött, akik az elkülönített kikötőhely vizsgálótermébe mentek útlevél-ellenőrzésre. Ennek befejezése után következett a hajó átvizsgálása és a személyzet ellenőrzése.

Hasonló rendszerben valósult meg a nemzetközi vonatok ellenőrzése is. A vasúti határátkelőhelyeken a belépő vonatokról az utasokat leszállították, akiket a vámhivatal és a határrendőrség tisztviselői ellenőriztek. A vonatot a csendőrség erői biztosították és felügyelték az ellenőrzés végrehajtását. Az álló helyben végrehajtott ellenőrzéstől csak az olyan expressz vonatok esetében tértek el, melyek a kiinduló és célállomás között sehol nem álltak meg. E vonatok esetében az ellenőrzés menet közben, az érkező határállomás előtt mozgó szolgálattal történt meg.

A hajók legénységéhez hasonlóan a vonat személyzete sem esett útlevél-ellenőrzés alá. A vonatról történő leszállítás alól mentesülhettek a külön szalon vagy hálókocsiban utazó ismert előkelőségek vagy súlyos betegek. Az ő esetükben a kocsikísérő összegyűjthette az útlevéleket és mutathatta be ellenőrzésre, de az ellenőrző tisztviselőnek ekkor is volt lehetősége az útlevélvizsgálat után személyesen is megjelenni a vasúti kocsiban.

Külön említést érdemel, hogy az országon csak átutazó tranzit utasok esetében az érvényes vonatjegy is elegendő lehetett, útlevélre nem volt szükségük, ha utazásuk célországában az nem volt számukra kötelező.⁷⁸

A kilépő vonatok utasainak ellenőrzését felszállás előtt hajtották végre az indulásra kész vonat kutatása és folyamatos biztosítása mellett, hogy arra ellenőrzés nélkül senki ne szállhasson fel.

A közúti határátkelőhelyeken kevésbé kiforrott volt a határforgalom-ellenőrzés rendje. Jellemzően a határon átvető főbb utak mellett kijelölt hivatalos helyiségek szolgáltak az útlevél-ellenőrzés helyszínül. Az áthaladó utasoknak ide kellett betérniük okmányaik láttamozása érdekében. Az ellenőrzés nélküli áthaladás megelőzésére az utat őrséggel biztosították, amely útba is igazította az érkezőket a vizsgálóterem felé.

A XX. század elején szárnyait bontogató légi közlekedés ellenőrzésére nem volt szabályrendszer. A korszakban főként léghajózásról lehetett beszélni, melynek polgári felhasználása még gyerekcipőben járt. A légi közlekedéssel kizárólag az 1899-ben kibocsátott belügyi rendelet foglalkozott, de ez nem tartalmazott határforgalom-ellenőrzési elemeket.⁷⁹

A Magyar Királyi Csendőrségre egész fennállása alatt jellemző volt, hogy közbiztonsági alapfeladatát sikeresen adaptálta a későbbiekben létrehozott szolgálati ágai tevékenységébe. Nem volt ez másképp a határszéli szolgálat és a határforgalom-ellenőrzés esetében sem, ahol az ellenőrzések módszertana azonos elemeket mutatott a mélységben végrehajtott idegenellenőrzésekkel és igazoltatások-

kal. A határon átlépni szándékozó utasok esetében – ahogy ma is – minden esetben vizsgálni kellett, hogy az adott utazási rendszerben (távolsági vagy határszéli forgalomban) érvényes-e az átadott útiokmány, azt jogszerűen használják-e fel, az utas által birtokban tartott tárgyak nem veszélyesek-e, ill. az utas a megélhetéséhez megfelelő anyagi fedezettel rendelkezik-e. Külön vizsgálták az utazás célját és körülményeit, melynek keretében kiszűrték a gyanús személyeket, akiket aztán további ellenőrzéseknek vetettek alá.

Útlevelek vizsgálata tekintetében általában a határforgalom ellenőrzéséről szóló 1904. évi belügyi rendelethatározványai voltak irányadók.⁸⁰ A személyazonosság megállapítására az útiokmány típusokon kívül különböző igazolványok és könyvecskék szolgáltak, melyek nem voltak alkalmasak határátlépésre, de segítettek az utazási cél megállapítását. Ilyen volt az Igazoló jegy, amely az Osztrák-Magyar Monarchia területén belül volt érvényes és kiváltása nem volt kötelező, de utazóknak ajánlott volt. Az iparosoknak kiadott Munkakönyv és a háztartásban dolgozók szolgálati könyve (Cselédkönyv) szintén nem voltak utazási okmányok, de az igazoltatáskor a személyazonosság megállapítására alkalmasak voltak. Az országban utazva alkalmi munkát vállalóknak Községi bizonyítványra volt szükségük, amely nélkül nem fogadhatták fel őket. A külföldiektől fő szabály szerint útlevelet kértek. Aki nem tudta azt előadni, de más okmányból személyazonossága megállapítható volt, azzal szemben további eljárásnak kezdetben nem volt helye. Ha a külföldi semmilyen okmányt nem tartott magánál, akkor a tartózkodási helye szerinti községbe kellett kísérni, ahol tanúskodhattak kilétéről vagy táviratilag kellett illetékességi helyéről felvilágosítást kérni.⁸¹ Az 1886. évi tolonc-rendelet⁸² előírta, hogy az eljárás alá vont személyek állampolgárságát minden esetben megfelelően tisztázni és lehetőleg „okmányyszerűen” megállapítani volt szükséges, így a minden más igazolási módszer háttérbe szorult.

Az ország mélységében talált útlevéllel nem rendelkező külföldieket a csendőrkör az illetékes rendőrhatalóság elé állította, azonban akiket az országból való kilépésük során igazoltatott és személyazonosságukat más arcképes igazolványból, munkakönyvből, cselédkönyvből, stb. képes volt megállapítani, a továbbutazásban nem szabadott megakadályoznia. Ha a személyazonosság nem volt megállapítható vagy más személy nevére kiállított okmány felhasználásának gyanúja merült fel, az eljárásrend ugyanaz volt, mint a mélységi elfogás esetében. A más névre szóló vagy hamisított útleveleket el kellett kobozni.

A személyazonosság és állampolgárság megállapításának dualizmus kori ellenőrzési módszere meglehetősen hasonlóságot mutat a mai határellenőrzés folyamatába épített útlevél-ellenőrzéssel. Az általános gyakorlat szerint az útlevelek ellenőrzése a borítólap szemrevételezésével kezdődött, melynek színéből a kiállító országra lehetett következtetni. Ezt követte a fénykép és a fényképet biztosító bélyegzők vizsgálata, majd a személyazonosítás. Az útlevélbe bejegyzett nevet és adatokat a külfölditől meg kellett kérdezni, ki kellett mondatni. A név ellenőrzésében a keresztnév külföldön szokásos írásmódját tartalmazó, és a két világháború között még mindig hatályos az utónevekről szóló 1895. évi belügyminisztériumi rendelet⁸³ melléklete nyújtott segítséget. Szükség esetén az utastól vett aláírásmintát is össze kellett hasonlítani az útlevélben szereplővel. Ha az útlevélen „vakarás vagy javítás” volt észlelhető, úgy a tulajdonosát elő kellett vezetni és személyazonosságát más módon meg kellett állapítani.⁸⁴

A személyazonosság és a név helyes megállapítását követte a környéken ismert csavargók és bűntettesek nyilvántartásaiban és a körözüvényekben történő priorálás, majd annak megállapítása, hogy a külföldi mikor és hol lépett az ország területére. A különböző határátléptető- és vízümbélyegzők elárulták, hogy milyen országokban és milyen gyakran fordult meg. Az útlevél utolsó lapoldalának bejegyzéseit is érdemes volt szemügyre venni, mivel a konzulátusok és követségek itt jegyezték be, ha a pénzzavarba került külföldit segélyben részesítették. Ez a körülmény jelezhetette a csendőrnek, hogy a külföldi a továbbiakban már nem rendelkezik megfelelő anyagi fedezettel. A külföldi útlevelek bejegyzéseinek vizsgálatához – kellő számban rendelkezésre álló mintaokmány hiányában – javasolt volt, hogy az őrskörletben tartózkodó megbízható külföldiek útlevelét a csendőr kérje kölcsön, és egy szintén megbízható, a nyelvet jól beszélő segítővel fordíttassa le, készítsen segédletet a jövőre nézve.

A külföldi tartózkodási helyére vonatkozó bejelentési kötelezettség teljesítését⁸⁵ az ellenőrzés során be- vagy kijelentő lappal igazolhatta az utas, melyet a csendőr szintén megvizsgált. Javasolt volt a csomagok ellenőrzése is, mivel az utazó szélhámosságok és csalók a tapasztalatok szerint könyöradománygyűjtésből (pl. képeslap árusításból) tartották fenn magukat. Az ellenőrzések során a csendőrnek arra is figyelemmel kellett lennie, hogy az igazoltatott személy korábban nem került-e kiutasításra vagy a visszatéréstől eltiltásra. Ezt az útlevélben található bejegyzésekből vagy gyanú esetén előállítását követően tudta megállapítani. Aki a magyar állam területéről vagy annak egy részéről kitiltásra került,

és oda engedély nélkül visszatért, elzárással büntethető kihágást követett el.⁸⁶

Az útlevél beszerzése alól különböző jogcímenek mentesülhettek az utasok, melyeket részletesen a határforgalom ellenőrzéséről és a határrendőrségről szóló 1904. és 1905. évi belügyminiszteri rendeletek tartalmaztak. Nemcsak személyek, hanem gazdasági társaságok is részesülhettek ilyen kedvezményekben. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. és az Első Duna Gőzhajózási Társulat által alkalmazott napszámosok például munka közben a társaság tisztségviselője által bemutatott névjegyzék alapján léphették át a határt.⁸⁷

Az ellenőrzés közben a csendőröknek nem szabadott egymás között magyarul az utasról beszélni, mivel az ellenőrzött személy eltitkolhatta magyar nyelvtudását. Éppen ezért ha a csendőr beszélte is az utas feltételezett nyelvét, először magyarul kellett megszólítania, majd idegen nyelven, így felmérhette az ellenőrzés alá vont személy nyelvismeretét. A külföldiekkel való érintkezés során problémát okozott a világnyelvek ismeretének hiánya. A leggyakoribb ismert idegen nyelv a német volt a csendőr-legénység körében, azonban francia, angol vagy olasz nyelvismerettel szinte senki nem rendelkezett. Ez azonban nem vezethetett az intézkedés meghíúsulásához. A hatályos csendőrségi Szolgálati Utasítás szerint a csendőr a fel-szólítását és a „*törvény nevében*” szavakat először magyarul mondta ki, majd – ha az intézkedéssel ér-intett személy nyelvét ismerte – más nyelven is. Azonban ha más nyelven nem beszélt, elég volt a magyar nyelvű felszólítás is, melynek eredménytelensége esetén jogosult volt további intézkedéseket tenni és „*kényszereszközöket*” használni.⁸⁸

A fentiekből is látható, hogy a vizsgált időszakban az útlevelek ellenőrzése komoly felkészültséget és szakmai tapasztalatot igényelt különösen annak fényében, hogy az ellenőrző személyeknek nem álltak rendelkezésére a ma már megszokott számítógépes adatbázisok és nyilvántartások. A fejlődő ellenőrzési módszertan az első világháború kitörésére hatékonyan biztosította a határon átlépő forgalom szűrését a kisebb határátlépési pontokon is, ennek ellenére azonban az idegenrendészet és az útlevél-ellenőrzés még az 1930-as évek közepén sem volt külön tantárgy a csendőr őr-parancsnoki vagy járőrvezetői tanfolyamon és a rendőri képzésekben sem jelent meg.⁸⁹

Külön kihívás volt azon külföldiek felderítése, akik nem jogszerűtlen tartózkodásukkal, hanem büntendő cselekmények elkövetésével veszélyeztették a közcsendet és biztonságot. A nemzetközi gonosztevők közé sorolták a menekülő és a letelepedett idegen bűnözőket, a külföldi csavargókat és hivatásos koldusokat, az utazó bűnözőket, valamint a nemzetközileg üldözött bűncselekmények elkövetőit.⁹⁰

A korszak „kockázatelemzése” szerint az igazi világjáró okmányai rendben voltak, megfelelő mennyiségű pénzeszközzel rendelkezett, fizető szálláshelyen szállt meg nagyobb városokban, nappal mozgott és csak akkor ment gyalog, ha valamit meg akart tekinteni. Ezzel szemben a külföldi „csavargó” általában nem belépő állomáson, hanem kisebb határátlépési ponton lépett be az országba, ahol az egyszerűbb ellenőrzés miatt kisebb eséllyel derült fény a létfenntartásához szükséges anyagi fedezet hiányára. Úti célja általában valamely balkáni állam volt, kerülte a nagyobb településeket, gyalog közlekedett és az ingyenes szállásokat kereste. A szakirodalom külön megemlíti, hogy ezek az „*álvilágutazók*” az utazás céljának igazolására saját készítésű albumot mutattak be, melyben feljegyzett élményeik és fényképeik mellé igyekeztek hivatalos hatósági bejegyzéseket és pecsétet szerezni „*emlékül*”. Igazoltatásuk alkalmával aztán e bélyegzőlenyomatokra hivatkozva állították, hogy korábban már ellenőrzésre kerültek. A csendőrnek e bejegyzésekre és főleg a fényképekre és rajzokra külön figyelmet kellett fordítania, mivel a hidakról, repülőterekről és vasútvonalakról készített képek a kémkedés gyanúját is felvetették.⁹¹

Az idegenek ellenőrzésének egyre részletesebb szabályait és eljárásrendjét a testület Szolgálati Utasításaiban, a mai szolgálati szabályzatok korabeli megfelelőiben is tetten érhetjük.

Az **1881. évi szolgálati utasítás** — „*Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára*” — még csak arra vonatkozóan tartalmazott rövid rendelkezéseket, hogy a csendőr szolgálata során a magányosan és rossz hírben álló csárdákat és az ott talált gyanús idegeneket ellenőrizze. A portyázás közben talált utasokra nézve az idegenrendészeti szabályok ellenőrzése kötelező volt, azonban ok nélkül feltartóztatni – az Osztrák-Magyar Monarchián belüli szabad mozgás biztosításának elve szerint – senkit nem lehetett. A csendőrnek a vámhatár átlépése tilos volt, azonban az Osztrák-Magyar Monarchia másik államának szomszédos kerületeibe bizonyos feltételek mellett üldözhetette a jogsértést elkövetőket.⁹²

Az **1900. évi szolgálati utasítás** — „*Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára*.” — a határszéli szolgálat kapcsán már kiemeli az útlevélrendészeti szabályok elsődleges ellenőrzését, valamint a csavargók, kémek vagy „*a biztonságra egyébként veszélyes egyének*” kiszűrését. A magyar-román határt útlevél vagy igazolvány nélkül átlépő személyeket az illetékes elsőfokú rendőrhatalósághoz kellett állítani.⁹³

Az **1912. évi szolgálati utasítás** — „*Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára*” — az előbbi rendelkezések megtartása mellett külön „*Határszéli szolgálati utasítás*” résszel bővült, ami a dualizmus korának legteljesebb szabályrendszerét foglalta össze a témában. A határszéli szolgálati ág feladatait a Magyar Királyi Csendőrség részletesen először az 1912. évi szolgálati utasítása, valamint a csendőrség és a határrendőrség külszolgálatára vonatkozó 1912. évi belügyminiszeri utasítás tartalmazta.⁹⁴ A külön utasítás igénye a Magyar Királyi Határrendőrség határrendőri őrségeinek 1912. V. 01-ei megszüntetésével merült fel, amikor a csendőrségre egyébként is érvényes jogszabályok fenntartása mellett a „*határrendőri külső végrehajtó szolgálatot*” a testület átvette. Az utasítás előremutató módon megkülönböztet közvetlenül a határvonal mentén szolgálatot teljesítő őrsöket és bizonyos határforgalmi tranzit- és csempésztútvonalak mentén elhelyezkedő mélységi őrsöket. A határszéli őrsök teendői között markánsan helyet kaptak az idegenrendészeti feladatok. Ezek különösen a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok, valamint a kitiltott, magukat igazolni nem tudó gyanús egyéneknek ellenőrzéséből, a kerítés és leánykereskedés megakadályozásából, a határszéli vasúti és gőzhajó állomásokon az államrendészeti, közbiztonsági és közegészségügyi szabályok betartásának ellenőrzéséből, útlelvizsgálatból és a határszéli szállodák, vendéglők, kocsmák, kávéházak és egyéb nyilvános helyek figyelemmel kíséréséből állt. Külön feladatkört képezett a tiltott kivándorlás megakadályozása.⁹⁵

A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati utasításain és a vonatkozó jogszabályokon kívül a tárgyalta korszakban látott napvilágot a Magyar Királyi Határrendőrség első kézikönyve is, amely nem csupán a testület szolgálati szabályzatának a funkcióját látta el, hanem egyben a teljes határőrizetre — azon belül elsősorban a határrend betartására, azaz a határrendészetre — vonatkozó szabályrendszert is tartalmazta.⁹⁶

Összességében elmondható, hogy bár a Magyar Királyi Csendőrséget nem kifejezetten határőrizeti feladatok teljesítése érdekében, a határokon áthaladó személyforgalom ellenőrzése céljából hozták létre, az I. világháború kitörésére azonban tevékenysége már szervesen illeszkedett — a dualizmus időszakában permanens módon megvalósuló magyar határőrizet fejlesztés eredményeként —⁹⁷ a korának megfelelő színvonalon álló magyar határőrizeti rendszerébe, egyben pedig harmonizált a magyar közrendvédelmi szervezetek dinamikus fejlődése során kialakított közbiztonsági metodikával.⁹⁸ A jogi szabályozás fejlődése, a számos szervezet átalakítás és a határőrizet központosított szakmai vezető testületének létrehozása mellett a csendőrségi szervezet komoly és fáradtságos munkája is szükséges volt ahhoz, hogy a leginkább kockázatos határszakaszokon a legnagyobb belépő állomásoktól a legkisebb határátlépési pontokig érvényre jussanak az utasforgalom szűrésének biztonsági szempontjai. Bár a határszéli forgalom nagyságrendje és jellege merőben eltért a mai kishatárforgalmi rendszertől, számos kihívással és szakmai problémával szembesítette az ellenőrző közegeket. A mai technika adta lehetőségeket nélkülöző, a külvilággal gyakran még távíró-összeköttetéssel sem rendelkező határátlépési pontokon szolgáló csendőröknek megszerzett tudásukra, szakmai tapasztalataikra alapozva kellett döntést hozniuk az utasok be- vagy kiléptetésekor valamennyi, a tanulmányban ismertetett szempont figyelembe vételével. Ezzel együtt eredményesen és az állam biztonsági igényeit szavatolva látták el feladataikat és örökségük a mai határforgalom-ellenőrzés technológiájában is tetten érhető.

Jegyzetek:

¹ A kor szakmai és jogszabályi terminológiája általánosságban a határőrizet tárgykörébe sorolta a határvonal őrzési (a zöldhatárőrizeti), a határforgalom-ellenőrzési és határrend fenntartási feladatokat (ez utóbbit határrendészeti teendőknek is nevezték), vagyis valamennyi államhatárral kapcsolatos tevékenységet. Ezt a terminológiát a rendszerváltás után mintegy 15 évvel kezdték el módosítani az akkori balliberális körök hatására oly módon, hogy a korábbi határőrizetet határrendészetté kezdték el nevezni. A határvonal őrzésére, a határforgalom-ellenőrzésre és a határrend betartására az Európai Unió joggal összhangban álló elnevezések is kialakultak: határellenőrzés a határátkelőhelyeken és határellenőrzés a határátkelőhelyek közötti határszakaszon, amelyek együttesen alkotják a határellenőrzési rendszert. Történelmi hűséget biztosítva és a magyar eredeti szakkifejezéseket előnyben részesítve a tanulmány a korabeli magyar terminológiát alkalmazza.

² Az idegen kifejezés a kiegyezés korának terminológiájában egyaránt jelentette a nem magyar állampolgárokat, valamint azokat a magyar honosokat, akik illetőségi helyükön kívül tartózkodtak. A magyar közigazgatást alapjaiban meghatározó községi illetőség és az idegenrendészet kapcsolat nagyon szoros volt, így a XIX. század végéig a belföldi és külföldi idegenek ellenőrzése ugyanazon jogi alapokon nyugodott, amely mind a mélységi területeken, mind a határokon meghatározta ezek tartalmát. Ez az alap az illetőségi községeken kívüli tartózkodás volt. A belföldi idegenek ellenőrzése főként a hálózó árusokra és vándoriparosokra vonatkozó rendelkezések betartatásából, valamint a csavargók és adománygyűjtők felügyeletéből állt. E jogszabályoknak is volt azonban külföldiekre vonatkozó tartalma. A magyar büntető-törvénykönyvek végrehajtása tárgyában kiadott 1880. évi rendelet szerint az igazolvány nélküli átutazó, vándoripart űző külföldiek esetében előzetes letartóztatásnak volt helye, hálózó árusítást pedig csak magyar állampolgároknak engedélyeztek.

38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr. 44. § ; SZALAY

³ Az állampolgársági és az idegenrendészeti szabályrendszer közti fontos kapcsolódási pont volt a községi illetőség kérdése. A korabeli közigazgatás egyik sarokköve szerint minden magyar honpolgár valamely község kötelékébe tartozott, amely róla igazgatási, szociális és szükség szerint „szegényügyi” szempontból gondoskodott. A községi illetőséggel kapcsolatos első szabályozást az 1871. évi XVIII. tc. tartalmazta, melyet az 1876. évi V. tc. egészített ki.

1871/XVIII.tc. ; 1876/V.tc.

⁴ PARÁDI — SUBA — VEDŐ 52.p.

⁵ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. ; Idem: A dualizmus kori Magyar Királyság határrendőrsége. 45.p. ; Idem: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. világháborúig. ; Idem: A magyar határőrizet 1867-1945.

⁶ A magyar szervezési elvek ellenpéldája volt látható azonban a szomszédos országokban: Romániában 1904-ben határőrséget állítottak fel, amely a román hadsereg gyalogságának kötelékébe tartozott és nem tekinthető a nyugat-európai határőrizeti modell részének. A szervezet kizárólag zöldhatárőrizeti feladatokat látott le, a nagyobb forgalmú határátkelőhelyek forgalmát a határrendőrség, a kisebbeket a vámőrség ellenőrizte. Szerbia a Magyarországgal közös határát a vámőrséggel ellenőriztette, míg déli határait a hadsereg őrizte.

PARÁDI — SUBA — VEDŐ: op.cit. 57-58.p. ; LAKY — PAVLIK ; PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* 120-128.p.

⁷ A Magyar Királyi Pénzügyőrség 1868-tól önálló országos szervezetként tevékenykedett, 1872-től pedig a vámhivatalok elkülönültek az adóhivatalok szervezetétől és önállóan tevékenykedtek.

PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* 60.p.

⁸ A Magyar Királyság területén 24 fővámhivatal és 28 mellékvámhivatal működött, melyek között eljárási hatáskörüket tekintve megkülönböztettek első- és másodosztályú vámhivatalokat. Közülük 12 vámhivatal működött a magyar-román határon.

PARÁDI: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* 54-59.p.

⁹ Idem: A polgári magyar állam határőrizet szervezetének kialakulása. 4-23.p.

¹⁰ Idem: *A magyar rendvédelem története.* 82.p.

¹¹ Idem: A magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914.

¹² 1881/II.tc. ; 1881/III.tc. ; REKTOR ; PRESZLY ; PARÁDI: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség.

¹³ 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. ; PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.*

¹⁴ CSAPÓ: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* 20-51.p. ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.* 49-64.p. + 96.p. ; Idem: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében.

¹⁵ PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve. A Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. ; Idem: Rendőrség a magyar határőrizetben.

¹⁶ 1903/VIII.tc. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.r.

¹⁷ PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* 56.p.

¹⁸ A határrendőr kapitányságok saját végrehajtói feladataik mellett ellenőrzési jogköröket is gyakoroltak. Saját kirendeltségeiket negyedévente, a határőrizetben és idegenrendészetben résztvevő más hatóságok és szervek munkáját félévente ellenőrizték. Fellépett az árucsempészet megakadályozása érdekében és közreműködött az erre hivatott közegek munkájában. A vámhatósági és pénzügyőri feladatok támogatása mellett saját hatáskörben ellenőrizte a fegyverek, lőszeres és hadiszerek kivitelét vagy behozatalát, valamint más tiltott eszközök és tárgyak forgalmát. Az állam katonai képességeit nemcsak a hadianyagok vonatkozásában, de hadköteles egyének kiszökésének megakadályozása által is védte. Ezen felül feladata volt a szomszéd állam lakói részéről minden erőszakos támadás meggátolása, különösen pedig a katonai védművek, az ország határainak megjelölésére szolgáló határjelek, jelzők, katonai vagy polgári hatóság által felállított földmérési jelek megrongálásának, megsemmisítésének, vagy megváltoztatásának megakadályozása és feljelentése.

A fentiek mellett az útlevél-kötelezettség alá eső államokkal közös határszakaszokon a szervezet határforgalom-ellenőrzési feladatokat is ellátott és saját hatáskörben végezte a határátkelési igazolványok kiállítását. A határrendőr kapitányságok működési területe az államhatártól számított 40 km-es sávra terjedt ki. Az ezen belül található városok rendőrkapitányságai külön megkeresés nélkül jelentést tettek a határrendőri hatáskörbe tartozó jogsértésekről, részt vettek a külföldi toloncjáratok

szállításában, és igény esetén nyomozást folytattak a határrendőr-kapitányság megbízásából. A működési területen levő csendőri erők szintén kötelesek voltak támogatni a határrendőrség munkáját karhatalom nyújtásával, megfigyelések végrehajtásával és nyomozások segéderejének biztosításával. A csendőrség külföldiek ellenőrző tevékenysége is ekkor nyert új szabályozást és megerősítették a testület szerepét az idegenrendészet területén.

PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség a magyar határőrizet szakmai vezető testülete.

¹⁹ 54 975/1908. BM.r. ; 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r.

²⁰ PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség. 145-155.p.

²¹ Idem: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. 126-131.p.

²² Idem: A Magyar Királyság határrendőrsége 105-112.p.

²³ Idem: A dualizmuskori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok. 83-84.p. ; PARÁDI Ákos — PARÁDI József: 20-46.p.

²⁴ Idem: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei.

²⁵ CSAPÓ: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* op.cit. 122-124.p.

²⁶ 1888/XVI.tc. ; 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. op.cit.

²⁷ PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* 56-60.p.

²⁸ 1903/IV.tc. ; 1903/V.tc. ; 1903/VI.tc. ; 1903/VIII.tc. op.cit.

²⁹ PARÁDI: A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. 5-46.p.

³⁰ Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. 58-91.p.

³¹ 48 999/1912. (IV. 13.) BM.r.

³² 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r. op.cit.

³³ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. 78-90.p.

³⁴ *A csendőrségi SZUT magyarázata.*

³⁵ SZUT-1912.

³⁶ PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület.

³⁷ SALLAI 63.p. ; LAKY — PAVLIK: op.cit. ; HOMÉR ; RÁCZ István: A kivándorlás és a magyar uralkodó osztály 1849-1914. ; Idem: *A paraszti migráció és a politika megítélése Magyarországon 1894-1914.*

³⁸ BENCSIK: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. 19.p.

³⁹ 1903/IV.tc. op.cit. ; 1909/II.tc. ; 57 000/1909. (VI. 15.) BM.r.

⁴⁰ 1877/XX.tc.

⁴¹ BENCSIK: A kivándorlás jogi szabályozása 1903-1914.

⁴² A vétség bűnsegédi magatartásai, úgymint az elkövetőkkel fenntartott üzleti összeköttetés vagy tevékenységük támogatása hivatalból üldözendő kihágást valósított meg. A Kúria értelmezése szerint a jogsértés már akkor megvalósult, ha valaki egy kivándorlásra nem jogosult személynek megmutatta a legközelebbi kivándorlási irodát.

ÉLTHES ; K. NAGY

⁴³ BENCSIK: A Magyar Királyság útlevelei. 83.p.

⁴⁴ 3390/1896. (X. 01.) BM.r.

⁴⁵ 1908/XXXVI.tc. 43-46.§

⁴⁶ EDVI — DEGRÉ

⁴⁷ 1925/XIX.tc.

⁴⁸ 1723/XII.tc. 1.§

⁴⁹ VASS: 193.p.

⁵⁰ BENCSIK: *A magyar úti okmányok története 1867-1945.* ; 117 121/1898. (XII. 9.) BM.r. ; 93 291/1896. (XII. 1.) BM.r.

⁵¹ SOM 56.p. ; 4331/1869. (X. 11.) BM.r. ; 49 572/1874. BM.r. ; 12 839/1899.BM.r.

⁵² PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. 43-50.p. ; Idem: Útlevel és útlevelellenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban. 160-169.p.

⁵³ 1903/VI.tc. op.cit.

⁵⁴ CSAPÓ: Utazási okmányok az 1880-as években.

⁵⁵ 117 121/1898. (XII. 9.) BM.r. op.cit.

⁵⁶ CSAPÓ: Utazási okmányok az 1880-as években. op.cit.

⁵⁷ PARÁDI: A dualizmus és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete.

⁵⁸ PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. 81-100.p.

⁵⁹ 117 121/1898. (XII. 9.) BM.r.

⁶⁰ 91 406/1899 (VII. 24.) BM.r.

⁶¹ BENCSIK: *A magyar úti okmányok története 1867-1945.* 144.p. op.cit.

⁶² 25 957/1898. (VI. 24.) BM.r.

⁶³ SOM: op.cit. 32.p.

⁶⁴ PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.

⁶⁵ SUBA: Utazási okmányok az I és a II. világháborúban.

⁶⁶ BENCSIK: Az útlevelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra (1903-1941). 16.p.

⁶⁷ 117 121/1898. (XII. 9.) BM.r. op.cit.

⁶⁸ BENCSIK: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. op.cit. 13.p.

⁶⁹ 58 061/1901. (VI. 25.) BM.r.

⁷⁰ 71 000/1904. (VII. 01.) BM.kr.

Ezzel egyidejűleg hatályát veszítette a 22 415/1898. (III. 08.) BM.r. és az 58 061/1901. (VI. 25.) BM.r. op.cit.

⁷¹ BENCSIK: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. op.cit. 16-17.p.

⁷² 5380/1910. (X. 01.) ME.r. ; 5951/1912. (XI. 25.) ME.r.

⁷³ GÁSPÁR — PARÁDI

⁷⁴ BENCSIK: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. op.cit. 17.p.

⁷⁵ BENCSIK: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941.

⁷⁶ 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r.

⁷⁷ PARÁDI: Rendőrség a magyar határőrizetben. 88-96.p.

⁷⁸ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.r.

⁷⁹ 133 285/1899. (I. 12.) BM.r.

⁸⁰ 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. op.cit.

⁸¹ Útlevel- és idegenrendészet.

⁸² 29 601/1886. (VIII. 01.) IM.r.

⁸³ 86 225/1895. (X. 19.) BM.r.

⁸⁴ *A csendőrségi SZUT magyarázata.*

⁸⁵ A kiegyezést követő első törvény, amely a külföldiek itt tartózkodását is érintette a községek rendezéséről szóló 1871. évi törvénycikk volt. Ezt a községekről szóló 1876. évi törvényi szabályozás bővítette ki. A külföldiek letelepedését első ízben, de még nem teljes körűen a községekről szóló 1886. évi törvény szabályozta. A külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályokat az 1903. évi törvény és a végrehajtására kiadott 1905. évi belügyi körrendelet alapján ellenőrizték, melynek végrehajtását az utasítás részletesen tárgyalta.

1871/XVIII.tc.op.cit. ; 1876/V.tc.op.cit. ; 1886/XXII.tc. ; 1903/V.tc.op.cit. ; 90 000/1905. (1906. I. 10.) BM.kr.

⁸⁶ 1879/XL.tc. 70.§

⁸⁷ 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. op.cit. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.r. op.cit.

⁸⁸ *A csendőrségi SZUT magyarázata.* op.cit. 23.p.

⁸⁹ KOVÁCS-BUNA: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése

⁹⁰ A nemzetközi gonosztevőkről.

⁹¹ KOVÁCS-BUNA: Világutazók.

⁹² SZUT 1881 18.§ + 35.§ + 54.§ + 55.§

⁹³ SZUT 1900. 153.§

⁹⁴ 48 999/1912. (IV. 13.) BM r. op.cit. ; 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r. op.cit.

⁹⁵ SZUT 1912. op.cit. Határszéli szolgálat. 153. §. III. rész Határszéli szolgálati utasítás 4. §. ; 6. § ; 11. § ; 13. § ; 14. § ; 16. §

⁹⁶ A kézikönyv a határrendőrségről, a kivándorlásról, az útlevelügyről, a mai értelemben vett idegen-rendészetről, valamint a témában releváns egyéb jogszabályokról adott nyújtott tájékoztatást. Mivel a legfőbb kivándorlási cél az USA volt, ismerte a hatályos bevándorlási törvényt és a hajózásra vonatkozó szabályokat is. Megtalálhatók voltak benne a kötelező statisztikai jelentések, jegyzőkönyvek mintái is. A kézikönyvhöz később pótlapot és pótfüzetet csatoltak, mely utóbbiban magyar-német-francia szótár is volt, hogy megkönnyítse a fénykép hiányában személyleírás alapján történő személyazonosítást.

LAKY — PAVLIK op.cit.

⁹⁷ PARÁDI: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig.

⁹⁸ PARÁDI: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- BENCsik: *A magyar úti okmányok története 1867-1945.* (50.;61.;) — BENCsik Péter: *A magyar úti okmányok története 1867-1945.* Budapest, 2003, Tipico Design Kft. 179 p. HU-ISBN: 963 76 2333 7.
- CSAPÓ: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* (14.;25.;) — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- ÉLTHERS (42.;) — tusnádi ÉLTHERS Gyula: *A kihágások és felsőbírói határozatok.* I-II. kötet. Budapest, 1931, Stádium Sajtóvállalat Rt. 1085 p.
- HOMÉR (37.;) — HOMÉR Imre: *A kivándorlásra vonatkozó törvényes jogszabályok kézikönyve.* 2. bővített kiadás, Budapest, 1910, Toldi. 340 p. HU-ISBN —
- PARÁDI Ákos — PARÁDI József (23.;) — PARÁDI Ákos — PARÁDI József: *Rendvédelmünk 1867-1945.* Budapest, 2006, Rendőrtiszti Főiskola. 81 p. HU-ISBN 963 06 0281 4.
- PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* (13.;) — PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határőrség. 91 p. HU-ISBN —
- PARÁDI: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* (8.;) — PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* Budapest, 1987, Határőrség. 123 p. HU-ISBN —
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* (10.;) — PARÁDI József et. al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1995, Tipico Design Kft. 317 p. HU-ISBN 963 04 6215 X.
- PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* (7.;) — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* (27.;) — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* (17.;) — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PARÁDI — SUBA — VEDŐ (3.,6.;) — PARÁDI József — SUBA János — VEDŐ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1881-1918.* Budapest, 2011, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 138 p. HU-ISBN 978 963 08 1708 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 1./ HU-ISSN 2062-8447.
- PARÁDI : *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* (14.;) — PARÁDI József : *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0./A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- PRESZLY (12.;) — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.
- RÁCZ: *A paraszti migráció és a politika megítélése Magyarországon 1894-1914.* (37.;) — RÁCZ István: *A paraszti migráció és a politika megítélése Magyarországon 1894-1914.* Budapest, 1980, Akadémiai Kiadó. 238 p. HU-ISBN 963 05 2231 4. /Agrártörténeti tanulmányok, 8./ HU-ISSN 0324-7856.
- REKTOR (12.;) — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.
- SOM (51.;63.;) — SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok 1848-2012.* Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 337 p. HU-ISBN 978 963 89 8283 4. /Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában, 1./ HU-ISSN 2064-5333.

TANULMÁNYOK

- BENCsik: *A kivándorlás jogi szabályozása 1903-1914.* (41.;) — BENCsik Péter: *A kivándorlás jogi szabályozása 1903-1914. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XII.évf. (2007) 15.sz. 13-31.p.* HU-ISSN 1216-6774.

- BENCsik: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. (38.;68.;71.;74.;)
- BENCsik: Az útlevelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra (1903-1941) (66.;)
- BENCsik: A Magyar Királyság útlevelei kishatárforgalmi úti okmányai a dualizmus időszakában. (43.;)
- BENCsik: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941. (75.;)
- CSAPÓ: Utazási okmányok az 1880-as években. (54.;56.;)
- GÁSPÁR – PARÁDI (73.;)
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. (5.;)
- PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve. A Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. (15.;)
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. (30.;)
- PARÁDI: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. (11.;)
- PARÁDI: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. (12.;)
- PARÁDI: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. (98.;)
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. (18.;)
- BENCsik Péter: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2009) 20.sz. 13-37.p. HU ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- BENCsik Péter: Az útlevelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra (1903-1941). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 15-18.p. HU-ISSN 1216-6774.
- BENCsik Péter: A Magyar Királyság útlevelei, kishatárforgalmi úti okmányai a dualizmus időszakában. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1. különszám. 79-83.p. HU-ISSN —
- BENCsik Péter: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 06-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- CSAPÓ Csaba: Utazási okmányok az 1880-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 19-20.p. HU-ISSN 1216-6774.
- GÁSPÁR László – PARÁDI József: A magyar határőrizeti szervezetek feladatai a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXX.évf. (1987) 134.sz. 131-151.p. HU-ISSN 1218-5507.
- PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII.évf. (1989) 2.sz. 35-40. p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, II.évf. (1992) 3.sz. 21-28.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Tradíció és korszerűség” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* III.évf (1993) 4.sz. 21-50.p. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én hangzott el „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. (9.;)
- PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. (64.;)
- PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945. (5.;)
- PARÁDI: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. (97.;)
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok. (23.;)
- PARÁDI: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. (52.;)
- PARÁDI József: A magyar állam határőrzete a kiegyezéstől a II. világháborúig. (5.;)
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. (29.;)
- PARÁDI: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. (21.;)
- PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —
- PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, V.évf. (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p.
- PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII.évf. (1998) 9.sz. 82-85.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 23-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században.” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar állam határőrzete a kiegyezéstől a II. világháborúig. 74-109.p. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség*. Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. 215 p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN —
- PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15. sz. 125-138p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én hangzott el a szlovéniai Lendván, a Hajnal István Kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség.
(20.)
- PARÁDI: Útlevel és útlevelellenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban.
(52.)
- PARÁDI: Rendőrség a magyar határőrizetben.
(15.;77.)
- PARÁDI: A Magyar Királyság határrendőrsége.
(22.)
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.
(33.)
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei.
(24.)
- PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében.
(14.)
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózium-sorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Útlevel és útlevelellenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 160-169.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 06-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 91-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. (58.)

PARÁDI: A dualizmus kori Magyar Királyság határrendőrsége. (5.)

PARÁDI: A dualizmus kori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. (57.)

PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. (36.)

RÁCZ: A kivándorlás és a magyar uralkodó osztály 1849-1914. (37.)

SALLAI (37.)

SUBA (65.)

VASS (49.)

CIKKEK

Útleivel- és idegenrendészet. (81.)

A nemzetközi gonosztevékről. (90.)

K. NAGY (42.)

KOVÁCS-BUNA: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése. (89.)

KOVÁCS-BUNA: Világutazók. (91.)

SZALAY (2.)

KÉZIRATOK

PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* (6.)

SZABÁLYZATOK, KÉZIKÖNYVEK

A csendőrségi SZUT magyarázata. (34.;84.;88.)

EDVI – DEGRÉ (46.)

PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A dualizmus kori Magyar Királyság határrendőrsége. 45-59.p. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán: *A modernkori magyar határrendészet százötz éve.* Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozata. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

PARÁDI József: A dualizmus kori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISBN 1216-6774.

PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISBN 1216-6774.

RÁCZ István: A kivándorlás és a magyar uralkodó osztály 1849-1914. 85-107.p. In RÁCZ István (szerk.): Egyetemes történeti tanulmánykötet. Debrecen, 1962, Kossuth Lajos Tudományegyetem Történelmi Intézet. 184 p. HU-ISBN — /Acta Universitatis Debreceniensis de Ludovico Kossuth Nominatae. Series historica, I./ HU-ISBN 0418-4556.

SALLAI János: A határrendészet első kézikönyve. 61-66.p. In: GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A modern magyar határrendészet százötz éve,* Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

SUBA János: Utazási okmányok az I és a II. világháborúban, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000), 11.sz. 57-67.p. HU-ISBN 1216-6774.

VASS Ferenc: A magyar útleivelrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 192-201.p. HU-ISBN 1216-6774.

Útleivel- és idegenrendészet. *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve*, IV.évf. (1890) 153-168.p.

A nemzetközi gonosztevékről. *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve*, XX.évf. (1906) 222-237.p.

K. NAGY Sándor: A kivándorlás és a csendőr. I. rész: *Csendőrségi Lapok*, III.évf. (1909) 14.sz. 157-159. II. rész: *Csendőrségi Lapok*, III.évf. (1909) 15.sz. 169-170.p.

KOVÁCS-BUNA Károly: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése, *Csendőrségi Lapok* XXV.évf. (1935) 10.sz. 305-309.p.

KOVÁCS-BUNA Károly: Világutazók. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 6.sz. 166-172.p.

SZALAY Szabolcs: Idegenek a községben. *Csendőrségi Lapok*, XVIII.évf. (1928) 32.sz. 891-893.p.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985. 138 p. + 24 p. melléklet.

A csendőrségi SZUT magyarázata. Budapest, 1909. Kaufman Á. És Fiai 175.p.

EDVI Illés Károly – DEGRÉ Miklós: A Magyar büntetőtörvények zsebkönyve. Budapest, 1929⁹, Révai. 690 p.

LAKY — PAVLIK
(6.;37.;96.)

SZUT-1881.
(92.)

SZUT-1900
(93.)

SZUT-1912
(35.;95.)

JOGSZABÁLYOK

1723/XII.tc.
(48.)

1871/XVIII.tc.
(3.;85.)

1876/V.tc.
(3.;85.)

1877/XX.tc.
(40.)

1879/XL.tc.
(86.)

1881/II.tc.
(12.)

1881/III.tc.
(12.)

1886/XXII.tc.
(85.)

1888/XIV.tc.
(26.)

1903/IV.tc.
(28.;39.)

1903/V.tc.
(28.;85.)

1903/VI.tc.
(28.;53.)

1903/VIII.tc.
(16.;28.)

1908/XXXVI.tc.
(45.)

1909/II.tc.
(39.)

1925/XIX.tc.
(47.)

4331/1869. (X. 11.) BM.r.
(51.)

49 572/1874. (XII. 7) BM.r.
(51.)

38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr.
(2.)

29 601/1886. (VIII. 01.) IM.kr.
(82.)

— LAKY Imre — PAVLIK Ferenc: *Határrendészet kézikönyve. Határrendőrség, bevándorlás, kivándorlás, útlevél s ezzel összefüggő törvények és rendeletek gyűjteménye.* Budapest, 1907, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt. 404 p.

— *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda Rt. 191 p.

— *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1900, Pesti Könyvnyomda. 361 p.

— *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1912, s.n. 384 p.

— 1723/XII.tc. különféle, eddig hűtlenségi bűnnek tekintett eseteket, a bűntettek minőségéhez képest, enyhébb büntetéssel büntetendőknél jelentenek ki.

— 1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

— 1876/V.tc. a községek rendezéséről szóló 1871/XVIII.tc. módosításáról és kiegészítéséről.

— 1877/XX.tc. a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről.

— 1879/XL.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a kihágásokról.

— 1881/II.tc. a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről.

— 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

— 1886/XXII.tc. a községekről.

— 1888/XIV.tc. az Osztrák-Magyar Monarchiának Romániával, a monarchia két állama és Románia között fennforgott határvillongások kiegyenlítése végett, a határvonal újabb megállapítása és azzal kapcsolatos kérdések szabályozása tárgyában kötött és Bukarestben 1887. évi december 7-én, november 25.-én aláírt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.

— 1903/IV.tc. a kivándorlásról.

— 1903/V.tc. külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról.

— 1903/VI.tc. az útlevélügyről.

— 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.

— 1908/XXXVI.tc. a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról.

— 1909/II.tc. a kivándorlásról.

— 1925/XIX.tc. a nőkkel és a gyermekekkel üzött kereskedelem elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.

— 4331/1869. (X. 11.) BM.r. a török területek életbe lépett útlevélrendszabályok tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, III.évf. (1869) I. füzet 913-915.p.

— 49 572/1874. (XII. 07.) BM.r. az Oroszországban fennálló útlevél-rendszabályok közzététele tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, VIII.évf. (1874) I. füzet 368-369.p.

— 38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr. a magyar büntető-törvénykönyvek végrehajtása tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, XIV.évf. (1880) I. füzet 629-659.p.

— 29 601/1886. (VIII. 01.) IM.kr. az országból való kiutasításra ítélt külföldiek honossága és illetőség-helyének megállapítása és a kiutasítás végrehajtásánál a közigazgatási tolonczhatóságok közbenjárásának igénybevétele tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, XX.évf. (1886) I. füzet 998-999.p.

- 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. (13.;26.;) — 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. a m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Beszterce-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXV.évf. (1891) I.füzet. 877-902.p.
- 86 225/1895. (X. 19.) BM.r. (83.;) — 86 225/1895. (X. 19.) BM.r. az utóneveknek a születési anyakönyvekbe – a magyar mellett – idegen nyelven is bejegyezhetése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXIX.évf. (1895) I.füzet. 1397-1421.p.
- 3390/1896. (X. 01.) BM.r. (44.;) — 3390/1896. (X. 01.) BM.r. a fiatal nőszemélyek keletre utazásának megakadályozása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, III.évf. (1869) I. füzet 900-904.p.
- 93 291/1896. (XII. 01.) BM.r. (50.;) — 93 291/1896. (XII. 01.) BM.r. a romániai és szerbiai határon út igazolvány nélkül való átlépésének kihágássá minősítése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXX.évf. (1896) I.füzet. 787.p.
- 22 415/1898. (III. 08.) BM.r. (70.;) — 22 415/1898 (III. 08.) BM.r. a ki- és bevándorlási statisztikára vonatkozó adatgyűjtési szabályok tervezetének közlése tárgyában. *Belügyi Közlöny*, III.évf. (1898) 7.sz. 156-158.p.
- 25 957/1898. (VI. 24.) BM.r. (62.;) — 25 957/1898. (VI.24.) BM.r. a Luksch Vilmos által kiadott „Nemzetközi igazolójegy” elnevezésű űrlapok forgalomba hozatalának eltiltása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet. 810.p.
- 117 121/1898. (XII. 09.) BM.r. (50.;55.;59.;67.;) — 117 121/1898. (XII. 09.) BM.r. az útlevél- illetve a határszéli szolgálat szabályozása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet. 1-13.p.
- 12 839/1899. (III. 25.) BM.r. (51.;) — 12 839/1899. (III. 25.) BM.r. a Rumániába utazók útlevelének megkívánt láttamozása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet 397.p.
- 91 406/1899 (VII. 24.) BM.r. (60.;) — 91 406/1899 (VII. 24.) BM.r az igazolási jegyeken a családtagok pontos megjelölése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) II.füzet 66.p.
- 133 285/1899. (I. 12.) BM.r. (79.;) — 133 285/1899. (I. 12.) BM.r. az osztrák-magyar léghajós katonatiszteknek Németország területén leszállhatása tárgyában és viszont. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet. 29-30.p.
- 58 061/1901. (VI. 25.) BM.r. (69.;70.;) — 58 061/1901. (VI. 25.) BM.r. a határforgalmi adatgyűjtés egyszerűsítése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXV.évf. (1901) I.füzet. 411-412.p.
- 71 000/1904. (VII. 01.) BM.r. (70.;) — 71 000/1904 (VII. 01.) BM.r. valamennyi törvényhatóságnak, a székesfővárosi államrendőrség főkapitányának és a fiumei kormányzónak, az útvelekre, s a kivándorlásra és visszavándorlására vonatkozó statisztikai adatok szolgáltatása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVIII.évf. (1904) I.füzet. 703-714.p.
- 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. (76.;80.;87.;) — 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. Beszterce-Naszód, Brassó, Csik, Fogaras, Háromszék, Hunyad, Krassó-Szörény, Szeben, Temes és Torontál vármegyék, valamint Pancsova város közönségéhez, a határforgalom ellenőrzéséről, az útvelelek vizsgálatáról, az útiigazolványok kiállításáról és a forgalmi adatok gyűjtéséről szóló rendelet megküldése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVIII.évf. (1904) I.füzet. 716-725.p.
- 90 000/1905. (1906. I. 10.) BM.kr. (85.;) — 90 000/1905. (1906. I. 10.) BM.kr. a »Külföldieknek a magyar korona országai területén lakhatásáról« szóló 1903: V.t.-c. végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XL.évf. (1906) I.füzet 171-204.p.
- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.r. (16.;78.;87.;) — 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról. *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.
- 54 975/1908. (IV. 30.) BM.r. (19.;) — 54 975/1908. (IV. 30.) BM.r. a határszéli őrségek létesítéséről. *Belügyi Közlöny*, XIII.évf. (1908) 19.sz. 209-210.p.
- 57 000/1909. (VI. 15.) BM.r. (39.;) — 57 000/1909. (VI. 15.) BM.r. a kivándorlásról szóló 1909/II. törvénycikk életbeléptetéséről és végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIII.évf. (1909) I.füzet. 1049-1098.p.
- 5380/1910. (X. 01.) ME.r. (72.;) — 5380/1910. (X. 01.) ME.r. az útlevélkötelezettségnek Szerbiával szemben való megszüntetéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIV.évf. (1910) I.füzet. 603.p.

- 5951/1912. (XI. 25.) ME.r. (72.;) — 5951/1912. (XI. 25.) ME.r. az útlevelek kötelezettségnek Szerbiával szemben újból elrendeléséről.
Belügyi Közlöny, XVII.évf. (1912) 50.sz. 453.p.
- 48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. (31.;94.;) — 48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. Határszéli külszolgálat átvétele a m. kir. csendőrség által.
Belügyi Közlöny, XVII.évf. (1912) 18.sz. 141-145.p.
- 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r. (19.;32.;94.;) — 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r. A határrendőri külszolgálat ellátása a határrendőri őrsegek megszüntetésével.
Belügyi Közlöny, XVII.évf. (1912) 18.sz. 136-140.p.

Mellékletek:

I.sz. melléklet

A Magyar Királyi Csendőrség és szakszolgálati ága, a határszéli csendőrség szervezeti felépítése.

II.sz. melléklet

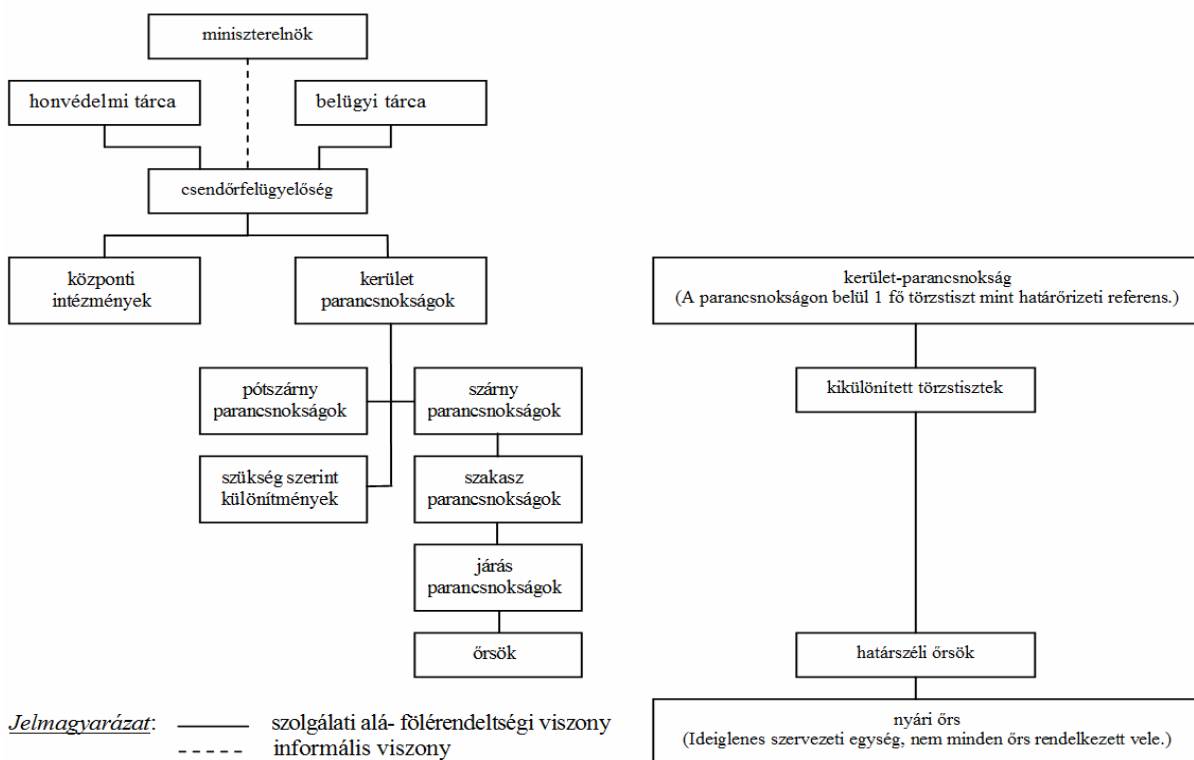
A Magyar Királyi Határrendőrség szervezeti felépítése.

I.sz. melléklet

A Magyar Királyi Csendőrség és szakszolgálati ága, a határszéli csendőrség szervezeti felépítése.

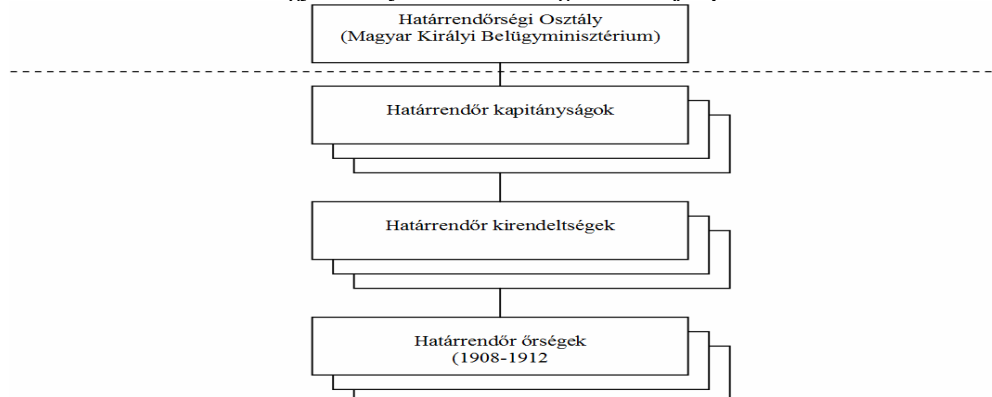
A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti felépítése

A Magyar Királyi Csendőrség határszéli csendőrségének struktúrája

Forrás ! PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. 174-175.p. Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0.
 /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

II.sz. melléklet

A Magyar Királyi Határrendőrség szervezeti felépítése.

FORRÁS ! PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. 253.p. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9.
 /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

Vámok és határőrök a határforgalom-ellenőrzésében 1945-2007

A vámszervezetek és a határőrizeti testületek egyaránt a komplex értelemben vett biztonság megteremtésében mindig fontos szerepet játszottak. Mindkét szervezet nagyon régi múltra tekint vissza, amely során számos változás érte a XIX-XX. században is, így többször átszervezték, változtatták alárendeltségüket és elnevezésüket.¹ A határőrség 1945 után is alapvetően az őrséivel, majd kirendeltségeivel járőrözéssel a határterületet ellenőrizte, míg az útlevélkezelőivel a FEP-en (forgalomellenőrző pont = határátkelőhely) a határforgalmat bonyolította le. Másik oldalról is alapvetően két nagy feladatrendszer érvényesült a vám ellenőrzés és a pénzügyőri tevékenység. A két szervezet feladatrendszere közvetlenül a határátkelőhelyeken fonódott össze, a határőrségi határforgalom ellenőrzés és a vám- és pénzügyőri munka határvám tevékenysége során. E tekintetében általában a határőrségi FEP állománya és a határvámok között alakult ki szorosabb kapcsolat, mivel a határátkelőhelyeken közös épületben végezték munkájukat, amely az államhatáron lebonyolódó személy, jármű- és áruforgalom törvényes megvalósítását volt hivatott biztosítani. A határforgalom-ellenőrzés történhetett közúton, légi, vasúti és vízi határátkelőhelyeken. A közutakon több közlekedési sávot hoztak létre, nevezetesen Európai Unió, kamion, diplomata stb., ezzel gyorsítván a határátléptetést és eleget téve a különböző protokollá-ris elvárásoknak. **(I.sz. melléklet)**

Vasúti, légi és vízi határátkelőhelyeken a környezetnek megfelelő sajátosságokkal alakultak az ellenőrzési körülmények.

A FEP-ek épülete a vámoké volt, a határőrség bérelte tőlük a szükséges szolgálati helyiségeket. Ezáltal a két szervezet egy munkahelyen, közösen látta el a feladatát, napi, közvetlen kapcsolatban voltak egymással. Hogy milyen viszony alakult ki közöttük, az nagymértékben függött a közvetlen parancsnokuk mentalitásától, hozzáállásától, de többnyire a jó kapcsolat volt a jellemző, segítőkészen viszonyultak egymáshoz. Ha éjszaka gyér volt az utasforgalom, akkor sem alhattak, az időt beszélgetéssel töltötték. A sorkatona határőrök laktanyában voltak elhelyezve, onnan szállították őket a FEP-re, mindkét szervezet hivatásos és polgári alkalmazott állománya otthonából járt szolgálatba. A FEP-en különböző szolgálati helyiségeket alakítottak ki, volt a parancsnokoknak irodája, ügyeletes, pihenő, várakozó, mellék és technikai szoba, esetleg diplomáciai tér, és a más hatóságok szolgálati helyiségei, a büfé stb. Az útlevél- és vámvizsgálat kezdetekben a szabadban történt, a folyamatos korszerűsítések következtében már az ellenőrzendő járművek fedett helyre gurulhattak be, majd kiépítették a szolgálati fülkéket, kamion és autóbusz terminálokat. Az Európai Unióhoz történő csatlakozás előkészületének időszakában egyes viszonylatokban áttértek a szomszédos állammal való közös határ- és vámellenőrzés végrehajtására, melynek következtében a szolgálati tevékenység a szomszédos állam területén is lebonyolításra kerülhetett. **(II.sz. melléklet)**

Mindezek ellenére úgy a határőröknek, mint a vámoknak meg kellett küzdeniük az időjárás viszontagságaival. Ha éjszaka nem működött a FEP, a Határőrségnek azt akkor is őriznie kellett. A határőrök alapvető kötelessége az útlevél-ellenőrzés volt, azaz annak biztosítása, hogy az államhatárt csak érvényes útiokmányokkal lehessen átlépni, ez vonatkozott a gépjárművekre is, illetve a körözött személyek, járművek, tárgyak elfogása, a tiltó névjegyzéken szereplők visszafordítása is feladatukat képezte. Ehhez tartozott a járművekben elrejtőzött személyek felfedése is. A határátkelőhely rendjének fenntartása is a Határőrség kötelessége volt. A vámok az államhatáron az áruk törvénytörő átvizsgálását, illetve a vámköteles árukkal kapcsolatos teendőket végezték. Az államhatáron átlépni szándékozó személy először a határőrrel találkozott, ha a határőr mindent rendben talált, akkor jelentkezhetett az utas a vámvizsgálatra. Ez azt jelentette, hogy az államhatárt akkor lehetett átlépni, ha mindkét szervezet mindent szabályosnak talált, azaz egy folyamat lezajlásához két különböző szervezet együttesen végzett ellenőrzésére volt szükség. Ebből adódóan a kezdeti időben a két szervezet együttes gyakorlati tevékenysége volt nyomon követhető. Később a nyomozati jogok megkapásával operatív együttműködés is kialakult közöttük. Végül pedig — az Európai Unióhoz, illetve a schengeni egyezményhez való csatlakozás után — a mélységi ellenőrzés, a migrációs háló működtetése során még szélesebbé vált az együttműködés. **(III.sz. melléklet)**

A két szervezet közös tevékenységének vizsgálatához, amely az úgynevezett együttműködés keretében valósult meg, először is az együttműködés elméleti meghatározását célszerű megvilágítani. Mi is az együttműködés? Két önálló szervezet tevékenységének kapcsolódási területeit szabályozó elmé-

leti megállapodások és ezek gyakorlati megvalósítása. Többnyire jogszabályokon alapul. A gyakorlatban viszont az adott fél hozzáállásának a függvénye, annyit valósít meg belőle, amennyit jónak lát. Nem nagyon fordult elő olyan, hogy együttműködés elmulasztásáért valaki ellen büntetőeljárás indult volna. **(IV.sz. melléklet)**

Az 1950-es években és még jó ideig a rendvédelmi szervezetek többnyire belügyminiszteri utasítások és más rendeletek alapján működtek, tevékenységüket nem törvényekkel szabályozták. Ez vonatkozott az együttműködés témájára is, például az államhatár őrizetét a 1974-es minisztertanácsi rendelet szabályozta.² Többek között az együttműködés témakörét az 1997. évi határőrizeti törvényben szabályozták.³

Célszerű azonban kiemelni az Országos Rendőr-főkapitányság 2008. évi utasítását a Rendőrség Határrendészeti Szabályzatáról, amely részletesen tartalmazza az együttműködés elméleti kereteit, elveit és gyakorlatát a kirendeltség-vezető kötelezettségéig bezárólag.⁴

Az együttműködés különleges formájának tekinthető a különböző nemzetbiztonsági intézkedések foganatosítása. „Az 1992. VIII. 25-én dr. BOROSS Péter belügyminiszter, dr. KUPA Mihály pénzügyminiszter és dr. BALSAI István igazságügyminiszter által aláírt, 1992. IX. 1. együttes utasítás értelmében, az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) Biztonsági Főosztálya látta el a Vám- és Pénzügyőrség szervezeteinél az állam és szolgálati titok, valamint a kijelölt objektumok preventív védelmét is.”⁵

A Határőrség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség együttműködése a két szervezet jellemzőiből adódóan sajátos módon valósult meg a vizsgált időszakban. Az együttműködés három szinten valósult meg: az országos vezetés, a középvezetői szervezetek és a végrehajtók szintjén. A feldolgozott időszakban is mindkét szervezetet jelentős szervezeti és jogszabályi változások érintették. A Határőrség részéről ezeket leginkább dr. GÁSPÁR László: „A második világháború utáni magyar határőrizet változásai”, publikációja,⁶ a vám oldaláról pedig PRUKNER Attila „A magyar vám- és pénzügyőr szervezetek tevékenysége 1867-2010 között”, című, doktori disszertációjában foglaltak alapján lehet nyomon követni.⁷ PRUKNER Attila dolgozata azért is hasznos, mert egyrészt egy hosszú időszakot több mint száz évet dolgoz fel olyan szempontból, hogy a politikai, társadalmi, gazdasági érdekek hogyan határozták meg a szervezet létét, másrészt azért, mivel gazdag hivatkozásgyűjteményében szinte minden jelentős kutató munkásságát felsorakoztatja, ezáltal támpontot nyújtva a témával foglalkozóknak, illetve hangsúlyozva sok neves kutató munkásságát. További jó forrásanyag a *Határrendészeti Tanulmányok*, 2005. évi 1. Különszáma, amelyben szintén több kutató adja közre gondolatait.⁸ Bármilyen szervezeti változások is történtek, a három alapvető együttműködési szint mindig megmaradt. „1950 márciusában létrejött az Országos Pénzügyi Főparancsnokság (OPF), majd 3 évvel később kivált a testületből a vámügyekért felelős vámőrség (VOP Vámőrség Országos Parancsnoksága), amely a Külkereskedelmi Minisztériumhoz került. 1963-ban megszűnt a VOP, és a Pénzügyminisztérium felügyelete mellett megalakult a Vám-főigazgatóság. Később a Vám-főigazgatóságot egyesítették az Országos Pénzügyi Főparancsnoksággal (OPF), így jött létre az Országos Pénzügy- és Vámőrség Parancsnoksága. A név 1966-ra véglegesedett: Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága (VPOP)”⁹ Az első szinten, általánosítva, eltekintve az egyes időszakok megnevezési különbségeitől, a Határőrség Országos Parancsnoksága, valamint a Vám- és Pénzügyőrség Országos parancsnoksága között élt a jogszabályokból fakadó együttműködés végrehajtási elveinek, gyakorlatának értelmezése, megállapodások kidolgozása, a végrehajtás szervezése, irányítása és értékelése.

Középszinten a határőr kerületek, majd igazgatóságok és a megyei, később a régiós vámvezetési középvezetők szervezték az együttműködést. Ezen a szinten az elméleti összehangolás mellett már a közös képzéssel és felkészüléssel is foglalkoztak, továbbá közös akciókat szervezték. A közös tevékenység végrehajtása az Európai Unióhoz való csatlakozás után fontos szerepet kapott a belső határon megszüntetett vámellenőrzés miatt a biztonsági deficit csökkentése érdekében, a mobil mélységi ellenőrzés rendszerének kiépítésével. A gyakorlati együttműködés a végrehajtói szinten domborodott ki, a határvám-hivatalnokok és a FEP-k határőrei között, amelyek elnevezései szintén időszakonként változtak. A gyakorlati együttműködéshez sorolható mindkét szervezet országos hatáskörű szervezeteinek közös tevékenysége, főként az operatív munkában, a nyomozati cselekmények és akciók végrehajtásában. A magyar határőrség hazai és külföldi társ- rendvédelmi szervezetekkel megvalósított együttműködését mintegy 22 okmányban szabályozták.¹⁰

A Vám- és Pénzügyőrség, valamint a Határőrség együttműködése lényegének, megvalósulási jellemzőinek megértéséhez elengedhetetlen a határőrségi élet néhány jellemzőjének bemutatása. A Vám- és Pénzügyőrség tevékenységét sok neves kutató dolgozta fel, SIMON F. Nándor magángyűjteménye

számos relikviát tartalmaz. A Határőrség alapvetően hármass feladatot látott el: a határterület őrzését járőrökkel; a határforgalom ellenőrzését a FEP-n; és a határrend fenntartását. A gyakorlati együttműködés mindhárom területen megvalósítható volt, de főként a FEP-k határőrei és a határvám-hivatalnokok tekintetében domborodott ki, hiszen egy adott ponton, egy épületben végezték közösen a határbiztonság követelményeinek érvényesítését, az utasok, járművek, szállított áruk és más értékek ellenőrzését, vizsgálatát. A határterületen általában közös akciók végrehajtására került sor, például titkos szeszfőzde felszámolása, csempészáru lerakat megszüntetése. A határrend fenntartása vonatkozásában a határátkelőhely rendjének megsértői ellen léptek fel közösen, illetve az államhatáron illegálisan épített átjárási csatornák elszigetelésében, mint például lefektetett szeszcsempész vezeték közös felszámolásában.

A határterület őrzése általában az államtartól számított, honi terület felé eső 20 km-es területsávban valósult meg, ahol a határ közelében műszaki akadályrendszert hoztak létre, illetve különböző adminisztratív intézkedések, mint határnyiladék, határsáv, határövezet létrehozása segítették a határőrzési tevékenységet. **(V.sz. melléklet)**

A műszaki akadályrendszer legkegyetlenebb eszköze az aknamező volt, amelyet az államhatártól 2,5-5 méter távolságba telepítették honi területen. Az aknazár első lefektetését az osztrák határszakaszon 1948-1956 (nyár végéig) között a Magyar Néphadsereg műszaki alakulatai végezték. Azonban a felrobbant aknák pótlását már a határőröknek kellett biztosítaniuk. Az aknazár a második időszakát 1957-1965 között élte, de a 250 méteres szilánkhathatású érintőaknák helyett a gyalogsági taposóakna lerakását szorgalmazta a Határőrség. 1949-1951 között a jugoszláv határszakaszon is telepítettek aknazárt.¹¹

A határövezet az osztrák és jugoszláv határszakaszokon létrehozott 8-10 km-es területsáv volt, amelyeket táblákkal jelöltek, átlépése engedélyhez kötött volt. Megszüntetésére kormányhatározattal került sor.¹²

A határsávokat az államhatárral párhuzamos 2 km-ig terjedő területsávok alkották, amelyekben a vadászatot, halászatot, építkezést korlátozták, továbbá szabályozták az államhatár rendjét és a szomszédos állammal való megfelelő viszony fenntartása érdekében. A határsávba történő belépés korlátozása osztrák és jugoszláv viszonylatban élt. Osztrák viszonylatban a határsáv egybeesett az elektromos jelzőrendszer (EJR) nyomvonalával. A határsávot 1989-ben minisztertanácsi rendelettel szüntették meg. **(VI.sz. melléklet)**

A határterület 20 km-ig terjedő területsáv volt, ahol a Határőrség működött.¹³ **(VII.sz. melléklet)**

Az együttműködés a különböző szervezetek között mindig a biztonság fokozása érdekében történik. A biztonság tartalma ugyan folyamatosan változik, de vannak állandó elemei is. A határőrizeti és vámtevékenységet nézve, a biztonság mindig az államhatárok biztonságát jelentette, amely a személyek, járművek, értékek, tárgyak államhatáron való szabályozott átjuttatására, illetve a nemkívánatos és veszélyes személyek, anyagok államhatáron való átjutásának megakadályozására irányult. De ezen biztonság megteremtésének tartalmi vonatkozásai koronként változtak. A két szervezet együttműködésének vizsgálatát, e biztonságtartalom főbb követelményeinek jellemzői alapján három időszakra osztottam. Az első 1945-től a Varsói Szerződés létrehozásáig (1955. V.14.), illetve az 1956-os forradalom és szabadságharcig, a második 1957-től 1980-as évek végéig, a harmadik, az ezt követően az önálló Határőrség megszűnéséig terjed.¹⁴

A II. világháborút követően az államhatárok őrzete első sorban a haza érdekeit szolgálta. Meg kellett gátolni a nemkívánatos személyek beszivárgását az országba, illetve meg kellett akadályozni azok külföldre szökését, akik ellen valamilyen eljárást indítottak, valamint az értékek külföldre mentését, a csempésztevékenységet. KESERŰ István, publikációjában nagyon jól szemléltette a katonai határőризet, illetve az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) irányításával folytatott határőризet sajátosságait. Azt írta, hogy „Az ÁVH alárendeltségébe került határforgalom-ellenőrzés megvalósítása során a katonai jelleg dominált”.¹⁵

Nagyszabású razziákat valósítottak meg, ezek közül kiemelkedő az 1946 decemberében megvalósított soproni és a csengeri razzia. A csengeri razziáról SZÖCS Ferenc írt részletesen, de az világhálón napvilágot látott egy dokumentum is, amely a razzia alanyainak szemszögéből mutatta be az eseményeket. Ebből egy részlet, amely a razzia jegyzőkönyvéből idéz a hivatalos álláspontot közölve: „Már a jegyzőkönyv első lapjaiból, a felvezetőből kitűnik, hogy az akciónak nem annyira gazdasági (a forint védelme), mint inkább politikai célja volt, a formálódó magyarországi kommunista rendszer a Baloldali Blokk révén szeretett volna belső sikereket felmutatni a határok lezárásával. Ha úgy tetszik, a kemény kézzel való rendcsinálás célja „megakadályozni a csempészezést és a határon átnyúló feketekereskedelmet, a banditák és bűnözők beáramlását országunkba, megakadályozni a magyar demok-

rácia külföldi ellenségeinek és a külföldi magyar reakciónak a határon átnyúló aknamunkáját, és megakadályozni a magyar demokrácia belső ellenségeinek külföldre való szökését. »A csempésztevékenység elleni harc a jó vezetésen kívül megfelelő erőket és eszközöket is követel.« Ezért: 1946. október 30-án Nyírbátorban megalakult a razzia-csoportparancsnokság. Tagjai a honvéd határőrség nyírbátori zászlóaljának vezetői és a Gazdasági Rendőrség razziát előkészítő csoportjának tisztjei. A nem kis feladat végrehajtásához az alábbi erővel rendelkeznek: a miskolci 1. és 2. határvadász-zászlóalj kiképző századából 130 fő, a csengeri 14/48 határvadász-század állományából 130 fő, a Gazdasági Rendőrségtől nyomozó és rendőr 60 fő, a nyírbátori járási rendőrkapitányságról 8 fő, a csengeri járási kapitányságról 12 fő. Összesen 340 fő. . . Az akció Csenger és Komlódótfalu körülválasztásával és átkutatásával kezdődött. Hogy a razzia területéről menekülő, illetve oda igyekvő csempészeket feltartóztassák, záróvonal-pontokat szerveztek. A házkutatást Csengerben 12, Komlódótfaluban 6 kutató járőr végezte. Ez alatt a községek utcáin ellenőrző járőrök cirkáltak. Alig pirkad, a nyomozók megkezdik a község átfésülését... Sok a Meggyesi Csengeren. Ez a neve a kisgazdapárti titkárnak is, aki a reformáció emlékűnépén a templomban uszított a Vörös Hadsereg és a demokrácia ellen. 135 vég vásznat és sok más csempészárut találnak nála... Délutánra másfél vagon só került elő ártatlan külsejű almaszállító kocsik, szalmával megrakott szekerek aljáról. Húsz mázsa szódabikarbonát, több mázsa dohányt, 1500 tűzkövet, egész kis zsákra való szacharint, ötmillió lejt, sok rubelt, dollárt szedtek össze a razziázók. Kétszáz tiltott határátlépőt fogtak el egy napon. Méltatlankodó úri hölgyek, hallgatag cigányok, gúnyosan mosolygó hivatásos csempészek tarka csapata indul útnak, hogy feleljen tetteiért... A rendőrök, katonák, nyomozók lepihennek néhány órára, hogy másnap új feladatra, új ellenség ellen induljanak. A határvadászok és rendőrök veszedelmes ember- és árucsempészeket fogtak el. »A razzia második napján elfogták Orbán tiszteletest, akinél 13 kiló törött borsot találtak« – olvasható a jegyzőkönyvben – Csütörtökön (nov. 7.) Mérek, Vállaj, Csengerújfalu, Tiborszállás, Zajta községeket kutatták át, és hatalmas mennyiségű sót, dohányt és más csempészárut találtak a házakban és a tanyákon, bár a kutatás nem volt olyan sikeres, mint Csenger és Komlódótfalu körzetében. . . Ezek az alakulatok rosszul felszerelve, éhezve, fagyoskodva, életüket kockáztatva igyekeztek meggátolni a lelkiismeretlen, bitang csempészek nemzetromboló munkáját. Ezek a határvadászok háborúban vannak ma is a csempészbandidákkal, akik a magyar nép munkájának eredményeit próbálják kilopni ebből az országból. Hát nem bitang és nemzetáruló az a daróci magyar asszony, aki 60 éve egy kiló magyar cukorért akár három kiló román sót is képes volt adni?! Példátlan nemzetárulás, ami alkalmasint a reakció aknamunkájának eredménye.»¹⁶

Az államhatár sajátos őrizetének, inkább védelmének következtében az államhatárokon a háborút követően jelentős áruforgalom nem volt, illetve minden rendvédelmi szervezet jól meghatározott feladatkört látott el, a határőr-vámőr együttműködés pedig a határállomásokon alakult ki. Az 1951-1954-es években a külföldre utazók száma — amely többnyire hivatalos céllal történt — 15-20 000 fő között mozgott, ami napi 45-50 főre tehető.¹⁷ A határforgalom ellenőrzésére céljából a határrendőr kapitányságokat hoztak létre. „A kialakult új szervezetben a határszéli rendőri (határrendőri) kirendeltségek munkatársai a vámhivatalokkal közös elhelyezésben – meghatározott belépő állomásokon a növény és állategészségügyi vizsgálatot végző állatorvosokkal együtt – végezték munkájukat. A mozgó vonatokon az útlevélvizsgálatot és az azzal kapcsolatos teendőket a Központi Nyomozó Hivatal közegei látták el. A nemzetközi hajóforgalomban az ellenőrzést a folyamórség, majd jogutódja a révkapitányság beosztottai látták el. Másutt, ahol a távolsági határforgalomra és annak ellenőrzésére feltétlenül szükség volt, továbbra is a Honvédelmi Minisztérium szervezetében a honvéd kerületi parancsnokságoknak alárendelt határportyázó századok végezték az átléptetést és az ellenőrzést. Természetesen a jelzett helyeken a határrendőr szervezet létrehozása nem állt le. A határrendészeti ellenőrzési feladatokra történő felkészülésre, felkészítésre összpontosítás indokolta a feladat visszavétel elhúzódását. A határrendőrség részenkénti felállításával és működésének megkezdésével az ideiglenes államhatár mentén már alapvetően két szervezet tevékenykedett. Nevezetesen a Honvédelmi Minisztérium felügyeletében a honvéd kerületi parancsnokságoknak alárendelt határportyázó századok és a Belügyminisztérium által irányított Államrendőrség Vidéki Főkapitánysága alárendeltségébe tartozó határrendőr kapitányságok. A határterületen a feladatmegosztással az ország területéről külföldre vezető vasúti és közúti útvonalakon /távolsági határátlépő állomások/ az utasforgalmat az erre a célra szervezett határrendészeti kapitányságok, a vámszaki szabályok betartását pedig az ugyanott működő fővámhivatalok ellenőrzik. Az országhatárnak az egyes távolsági határállomások közé eső szakaszait a honvéd határőrség szervei biztosítják és ugyanők ellenőrzik az ezen a területen esetleg megengedett kisebb határszéli

forgalmat is. A fokozatosan kialakuló, még nem jelentős számú légi forgalmat és az »általános határ-átlépő állomások« közé eső határvonalon az utas és áruforgalom (kishatárforgalom) ellenőrzését átruházott hatáskörben a vámország (és jogutód szervei) ellenőrizték»¹⁸

Mindezekből az következik, hogy ebben az időszakban erőteljes katonai jellegű határőrizet, határvédelem volt a jellemző, amely alapvetően egy testület totális biztonsági tevékenységével valósult meg, amelyben a humanitárius értékek hiánya jelentős szerephez jutott, egyben pedig a kitűzött cél elérése érdekében nem volt szükség az egyéb szervezetek bevonására. Ennek következtében országos szintű együttműködésről nem beszélhetünk, az együttműködés helyi szinten, a határátkelőhelyeken valósult meg. A csengeri razzia jegyzőkönyve is jól mutatja, hogy a razziában a belügyi szervezetek vettek csak részt.¹⁹

Magyarország Varsói Szerződéshez csatlakozását követően, illetve az 1956-os forradalom és szabadságharc után, az államhatárok őrzetének fő céljává a magyar állampolgárok nyugatra szökésének megakadályozása vált az osztrák, illetve a jugoszláv határszakaszokon, valamint ehhez kapcsolódott elsősorban az Német Demokratikus Köztársaság, valamint Csehszlovákia és Lengyelország állampolgárainak Magyarországon keresztül nyugatra jutásának meggátlása. Befelé irányuló határsértésekkel kevésbé kellett számolni, mivel az európai szocialista országai állampolgárai hozzánk legálisan beléphettek. A magyar határőrizet erőit és eszközeit az osztrák, részben pedig a jugoszláv határ-szakaszokra koncentrálták. A technikai eszközök zömét is itt alkalmazták és a jogi korlátozások hatálya is ezekre a határszakaszokra terjedt ki. Szögesdrótkerítés, kezdetben aknazár, majd elektromos jelzőrendszer határnyiladék, nyomsáv, határsáv, határővezet segítette az őrzési tevékenységet. A határnyiladék pár méter magas növényzettől megtisztított területsáv volt a honi területen a határvonal mentén. Hol a tanácsok, hol a határőrök végezték a tisztántartást, főleg a határkövek láthatósága érdekében.

A határsávba belépő látogatók fehér, a munkát végzők zöld, a tanácselnökök, párttitkárok stb.-k pedig piros sávós engedélyt kaptak. A piros sávós engedéllyel rendelkezők bármely gazdasági kapun be- és kiléphettek, nem kellett a járőrnek leadniuk az engedélyüket.

Az államhatár őrzete a határterületen valósult meg két lépcsőben. Az első lépcsőt az őrsők, FEP-ek, kishatárforgalmi határátkelőhelyek, ideiglenes határátkelőhelyek, kisőrsők, ideiglenes őrsők képezték, általában 5 km mélységig. A második lépcsőt a tartalékörsők alkották. A későbbiekben létezett az egy lépcsős két vonalas határőrizet is, a tartalékörsők megszüntetése után.

A felsorolt szervezetek voltak az úgynevezett alegységek, amelyeket a kerület, későbbiekben az igazgatóság fogott össze, mint középszintű irányító szervezet. A felsővezetést az Országos Parancsnokság képezte, a belügyi tárca felügyeletével. A nyugati határszakaszon az őrsők létszáma 60 fő körüli volt, és mintegy 5 km hosszú határszakaszt őriztek. Keleten — ahol az őrsökön szolgálatot teljesítő határőrök létszáma 10-15 fő között mozgott — 30 km-t is elért egy őrs határszakasza. Tartalékörsők a mélységben, a fontosabb irányokban települtek 50-60 fővel. Többnyire a fő közlekedési útvonalakat ellenőrizték, az utakon okmányellenőrző járőrök egyenruhában géppisztollyal, kettésével, a vonatokon, autóbuszokon általában polgári ruhás járőrök pisztollyal ellátva igazoltatták az utazókat. Egy szentgotthárdi lakos mondta el visszaemlékezése során, hogy amint Szombathelyt elhagyta a vonat, már jöttek az igazoltató járőrök. Különösebben csak az érdekelte Őket, hogy a személyi igazolványában benne van-e a 2-es szám, ugyanis ez jelentette azt, hogy a határővezetben van az állandó lakása. Körmend után újabb járőr jött, mivel Körmendig a Szombathelyi Kerület járőrei ellenőriztek, Körmend után a Zalaegerszegi Kerület járőrei, a Körmendi Tartalékörsről. De Szentgotthárd előtt újabb járőr jött, ez a Szentgotthárdi Őrs járőre volt. Ezen kívül voltak szakaszjárőrök, portyázó járőrök, figyelő járőrök (a 18 m magasfigyelőben vagy rejtetten), nyomsáv-ellenőrző járőrök, elektromos jelzőrendszer gazdasági kapujában őrt álló járőrök, illetve az elektromos jelzőrendszert ellenőrző technikai járőrök, munkálatokat biztosító járőrök.

Alapesetben a szolgálat ellátás ideje napi 8 óra volt, havi 3 szabadnappal, amelyből kettőt lehetett összevonni eltávozás céljából. Tiszteseknek kutyavezetőknek kevesebb volt a megterhelésük, általában hat óra a szakmai feladataik ellátása miatt. Mindenkinek kellett szolgálatot ellátni, a szakácsnak, raktárosnak, lovásznak, gépkocsivezetőnek, Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) őrs alapszervezeti titkárnak is, de kevesebb időtartamban (4, 6, 7 óra). Nagy hidegben a szolgálatot meg lehetett osztani vagy 6 órára mérsékelni. Az alegységnél ezen kívül 24 órás szolgálattal kellett vezényelni, 2 ügyeletet, három őrszemet és egy eligazítót, aki jól képzett tisztes vagy hivatásos volt. A FEP-ek, kishatárforgalmi határátkelőhelyek, ideiglenes határátkelőhelyek állományát alapvetően az útlevelkezelők, kutató, biztosító járőrök, sorompóőrök alkották és a technikai személyzet.

A FEP-en történt az útlevel-ellenőrzés, jármű átvizsgálás, a vámvizsgálat, növény- és állategészségügyi vizsgálat, speditőr tevékenység. A szolgálatellátáson túl általában napi 2 óra képzésen és gazdasági munkán kellett részt venniük a határőröknek. Kimaradásra – többnyire a helyi kocsmába – a szabadnaposok, illetve az átnyúló szolgálatba lépők mehettek. A határőrizeti nap 17,00-kor kezdődött. Akik átnyúló szolgálatba léptek, azok a délutáni órákban indultak ki a határba, így ők mehettek kimaradásra, mert ki tudták magukat pihenni. A kötelékrendezés is 17,00-kor volt, a felsorakozott állományt tájékoztatták a kialakult határőrizeti helyzetről, a várható eseményekről, ekkor hirdették ki, hogy kiket osztottak be a riadócsoporthoz, kik kaptak szabadnapot az előzetes intézkedési terveknek megfelelően, illetve kik lépnek szolgálatba éjfélig. Ezt követően lehetett kimaradást vagy eltávozást kérni. (VIII.sz. melléklet)

A szolgálat szervezés „művészet és tudomány” is volt, egyben pedig az őrs- illetve FEP-parancsnok privilégiuma és felelőssége. A határőrizet megszervezése bonyolult feladatot jelentett, amely az intelligens ellenféllel szembeni hadijáték elvein alapult. Gyűjteni kellett minden információt, ezáltal meghatározni két fő alapvetést, a valószínű mozgási irányt és a valószínű mozgási időt. Ezen túl —amit most kockázatelemzésnek hívnak — következtetni kellett az elkövető személyekre, az elkövetési módszerekre. Az őrs-parancsnok a járőrök zömét a valószínű mozgási irányba és a valószínű mozgási időbe vezényelte. De a mellékirányokat is megfelelően le kellett zárni, illetve voltak meghatározott pontok, amelyeket állandóan őrizni kellett, mint például a két szomszédos őrs területének találkozásait az államhatáron, azaz a csatlakozási pontokat, az átereszeket, és az elektromos jelzőrendszer által lehatárolt területre történő beléptetés helyeit, azaz a gazdasági kapukat stb. A járőrök 60-80 %-t a sötétedési időszakban kellett szolgálatba küldeni. Arra is vigyázni kellett, hogy ki-kivel megy szolgálatba, ne alakuljanak ki állandó párosok, ne mindig éjszaka menjen valaki szolgálatba. Napi 8 óra pihenő járt a határőrnek, amelyet maximum két részletben lehetett kiadni. A pihenő szent és sérthetetlen volt, ennek betartását szigorúan ellenőrizték. Fél órát lehetett elszámolni szolgálatba való felkészülésre és a szolgálat után a leszerelésre. Mindez az őrs napirendjén került tervezésre, amely Gantt diagram volt. Ezt a korszerűnek tartott eszközt a Határőrség réges-rég alkalmazta. Az őrs napirendjének minden sora egy-egy személyt reprezentált, az oszlopok az órákat jelölték, a szolgálatot, a pihenőt, a gazdasági munkát pedig különböző színű és hosszúságú vonalakkal jelölték. A szolgálat szervezési kártya is egy ehhez hasonló nagy mátrix volt. Még többek között létezett a Határőrizeti Napló, amely az adminisztráció alapvető eszközeként funkcionált, ebben tartották nyilván a szolgálatokat, kedvezményeket, ellenőrzéseket, eseményeket. Létezett egy szigorúan védett eszköz, a rejtjel-rendszer is. Ez bonyolult titkosítási módszer volt, melyet rendszeres időközönként küldtek gyakorlás céljából a kerülettől. Megfejtésekor be kellett zárni az irodaajtót, az ablakokat be kellett függönyözni. A megfejtése nem mindig sikerült, ekkor jött a telefonos segítségkérés a szomszédos őrsökről.

Az őrs önálló is volt, gazdálkodott, konyhát vezetett. Voltak hasznos segítői, a kutyák és lovak, így állattartással is foglalkozni kellett. Ráadásul közel 60 érző ember minden gondjával, bajával együtt, aki fegyverrel és éles lőszerrel járt az emberek között. Az éppen hogy felnőtt korba lépő sorállomány szinte anyjának és apjának kellett lennie az őrs hivatásos állományának, amely jó esetben egy őrs-parancsnokból, kettő helyettesből és egy tiszthelyettes őrsellátóból állt, akik szintén elláttak határőrizeti szolgálatot, csaknem minden nap úgy 3-4 óra hosszan. Az őrs-parancsnoknak havi 25-30, a helyetteseknek havi 50-60 órát kellett járőrszolgálatban eltölteniük. A járőröket ellenőrizték, illetve havonta egyszer a nyomsávot. Az őrsök rendszeresített létszámához viszonyítva mindig kevesebb határőrrel látták el a szolgálatukat, mivel valamilyen okból adódóan — betegség, vezénylés stb. — mindig volt emberhiány. Az őrsön többnyire csak két hivatásos teljesített szolgálatot, az őrs-parancsnok és helyettese, az őrsellátó pedig sorkatona volt. A járőrök egy vagy két fősek voltak, amelyek önállóan tevékenykedtek. A szolgálatban álló járőrök senkitől sem tudtak tanácsot kérni a kialakult helyzetnek megfelelően azonnal kellett döntést hozniuk. Ugyanakkor nagy felelősség terhelte őket, hiszen a fegyverhasználati jogosultságukból, illetve kötelezettségükből fakadóan lényegében emberéletekről dönthettek. Ez a felelősség jelentősen megterhelte az őrsön szolgálatot teljesítők pszichikai állapotát.

Minden munkaszüneti napon hivatásos állományúnak kellett lenni az eligazítónak, aki a térkép előtt felkészítette majd szolgálatba küldte a járőröket, fogadta a beérkező járőröket, illetve intézkedett eseménykor. E mellett foglalkozásokat tartott, járt a kerülethez érkekezőkre és egyéb rendezvényekre. Minden foglalkozást naponta kétszer kellett megtartani, délelőtt és délután a délelőtt pihenőben lévők számára. Hétfőn politikai tájékoztató volt, kedden és csütörtökön szakmai-katonai, szerdán, pénteken politikai foglalkozás volt a napirenden 2-2 órás időtartamban. A képzés fő iránya egyrészt a po-

litikai tájékozottság elérése volt, hogy a szocialista versenymozgalom vizsgáján ne bukjának el a határőrök, másrészt az okmányismeret, a fegyverhasználat és az éleslövészetre történő felkészülés, amely nappali és éjszakai lövészetből állt.

A hivatásos állomány le volt terhelve, az élete összefonódott az őrsével, óriási teher volt a vállán, nem véletlen, hogy az utolsó sorkatona távozását nagyon megünnepelték. Az őrsökön a hivatásos állomány és a sorállomány között — akik a 24 hónap helyett 27 hónapot töltöttek el katonaként —, családias viszony alakult ki. A hivatásos állomány az őrs mellett lakott, éjjel-nappal együtt volt a katonáival. A helyőrséget csak engedéllyel hagyhatta el, de ekkor is mindig elérhetőnek kellett maradnia, mivel bármikor történhetett esemény és akkor szolgálatba kellett lépnie. Ebből adódott az, hogy esetenként az öregkatonákkal, a tiltás ellenére tegező viszonyba kerültek. Figyelembe véve a szolgálati megterhelést napi 3-4 órával számolva és a havi munkanapok számát, minden az alegységnél eltöltött munkanap a sok egyéb feladat mellett nagyon szorosan alakult. Az államhatáron, a terepen, többnyire a gyalogosan eltöltött szolgálat után, amelynek 2/3-a az éjszakai időszakra esett, foglalkozást kellett tartani, végezni az adminisztrációs tevékenységet, az állomány nevelési feladatait, tartani a kapcsolatot az együttműködőkkel, kidolgozni a foglalkozási terveket stb. El kellett látni a belső ellenőrzési teendőket (körletrend, külsőkörlet rendje, épületek tisztasága, főzés, étkezés, állattartás mikéntje, raktárak, takarmány, konyhakert, szerszámok állapota, katonák öltözete, kinézete, rovcancok és kiemelten a fegyverzet, technikai eszközök, ruházat karbantartottsága, üzemanyag, állattakarmány, élelmezési áruk felhasználása). Ehhez járult hozzá a munkaszüneti napokon ellátott eligazító szolgálat. Szabadnapjai jelentős részét hét közben kapta meg, nem akkor, amikor a családja hét végén szabad volt. Részükre talán csak a két részletben kivett szabadság jelentett némi nyugalmat. Azonban a szabadság alatt is felelt az 50-60 beosztottjáért, ha közülük bárki fegyvelemsértést követett el, azonnal visszarendelték a szabadságról, vizsgálat alanyává vált. Nem véletlen volt a nyugdíj korkedvezmény, illetve az, hogy a szolgálati idő szempontjából minden őrsön eltöltött év másfél évnek számított. A sok lemondásért, állhatosságért ez sem volt túl nagy kedvezmény. Nagyon ritkán eljutottak moziba vagy színházba, de ez is inkább a kerület szervezésében történt vagy a heti egy őrsi mozi vetítéseken tudtak kikapcsolódni, nagyrészt a kultúrát a helyi kocsmá jelentette. Ez a lakossággal való jó viszony kialakítása szempontjából előnyös volt. Ehhez járult hozzá, hogy a határőrizet és a vámellenőrzés folyamatos volt. Ez számtalan határőrnek, vámósna azt jelentette, hogy a meghitt ünnepeket, Karácsonyt, Húsvétot, esetleg születésnapot, névnapot, nem beszélve a sok vásár- és ünnepnapról, szabad szombatról fegyveres szolgálatban kellett töltenie. De az időjárás, a terep sem kímélte őket, minden helyen, bármilyen időjárási viszonytárgy közepette is őrt kellett állni a határon. Sok kerületnél az őrs még a falutól is távol esett, tömegközlekedés hiányában a közlekedési eszköz a gyaloglás, a kerékpár, esetleg az őrs járműve volt. Persze a gyerekeknek nagy élmény volt a lovas kocsival (országos jármű, szekér) való iskolába járás. A lovas kocsit általában az őrs élelmiszerének beszerzésére, szállításokra, valamint riadó esetén a személyi állomány határzárásra történő kiszállítására használták. Előfordult azonban, hogy a rossz terepen, a nagy száguldás közepette a végére csak a ló, a szekérrúd meg az első kerekek maradtak ép-ségben, a szekér többi része nem bírta a vágat.

Lazítani, tévedni nem lehetett, a kerület éjjel-nappal járt ellenőrizni, a legkisebb hibáért is kemény elmarasztalás járt. Az EJR-el megerősített őrsökön szinte nem volt olyan éjszaka, hogy legalább egy riadó ne lett volna. Ezen riadók alkalmával 2-3 perc alatt el kellett hagyni az őrsöt. Sajnos nemcsak a határsértő indította el az elektromos jelzőrendszeren a riasztást, de a vadak is gyakran nekiszaladtak, a vadfogó kerítés ellenére is, a golyák súlyát sem bírta, a sündisznó és a kukoricagyűjtő borzcsalád is tudta működtetni, de a relés dobozba befészkelte egércsalád is sok riadalmat okozott. Legalább 70-80%-ban téves riasztás történt, erről TEKE András nyá.hör. ezredes készített kimutatást doktori értekezésében.²⁰ Ez a jól kidolgozott rendszer és tudományos alapokra helyezett működtetése, az állami vezetés megbecsülése, a személyi állomány felkészítettsége, fegyelmezettsége, az emberséges környezet, a vezetők színvonalas tevékenysége, a hivatás- és hazaszeretet összességében eredményezte azt, hogy 98 %-os eredményességgel őrizték az államhatárt.

A büntetlen határsértés főben járó bűnnek számított. Ennek alapvetően két oka lehetett. Egyik, hogy az őrs-parancsnok rosszul szervezte a szolgálatot, nem ott volt a járőr, ahol a határsértő mozgott. Létezett ugyan a valószínű mozgási irány és valószínű mozgási idő, de az egyéb területeket is őrizni kellett és a határsértő sem mindig a feltételezett útvonalon haladt. Lehetett akár segítője, de ki is figyelhette a járőrök mozgását. Vagy sablonos volt a szolgálat tervezése, azaz mindig ugyanarra a helyre és ugyanazon az útvonalon vezényelték a járőröket, így nem valósult meg a meglepetés és rejtettség

kritériuma, amelyet tájékoztatósi pontok és menetvonalak kijelölésével és használatuk állandó változtatásával terveztek meg. Másik ok a járőr ébertelensége lehetett, tehát nem vette észre a szökni szándékozót. Büntetlen határsértés esetében a vétkes járőr tagjait becsukták, az őrs-parancsnokot megfenyítették. Helyi lakos kiszökésekor általában a területi felderítő tisztet is felelősségre vonták amennyiben nem szolgáltatott konkrét helyzeti adatot a helyi lakos kiszökési szándékáról. A büntetlen határsértések közül az vonta maga után a legnagyobb retorziót, ha az őrs személyi állományának a tagjai közül szökött valaki át a határon. Rendkívül ritkán ugyan, azonban erre is akadt példa.

A sorkatonák tekintetében a korrupció szinte ismeretlen fogalom volt. Ennek egyik oka az volt, hogy erősen megszűrt személyi állomány válhatott csak határőrré. A sorozást követően lakóhelyi, munkahelyi ellenőrzést hajtottak végre, kiszűrték a nyugati kapcsolattal rendelkező személyeket. Másrészt a sorkatonák nem voltak olyan tartósan egy adott környezetben, hogy ilyen kapcsolatot ki lehetett volna építeni közöttük, kivéve azokat, akik helyi lányoknak udvaroltak, illetve a különleges helyzetben lévő, mint például a személygépkocsi vezetők.²¹

Amennyiben az őrsön mégis előfordult korrupció jellegű cselekmény, azt minden esetben parancsnoki és pártfegyelmi eljárás és felelősségre vonás követte.

A határterületen megjelent idegen személyek elfogása üldözéssel, zárással, razziaák elrendelésével történt, ilyenkor áttértek a megerősített szolgálatra, amely napi 12 óra lehetett. **(IX.sz. melléklet)**

A razzia napokig is tarthatott, akár 500-600 fővel, több négyzetkilométernyi terület körülzárásával, átkutatásával. Természetes, a szolgálatellátás is főként gyalogosan történt, netán kerékpárral, télen síléccel vagy lóháton, a legnagyobb hidegben, esőben, szélviharban, zivatarban a fák, bokrok oltalmában, avagy az EJR gazdasági kapujában, útkereszteződésben kellett eltölteni a nyolc órát. A szerencsésebbeket a szolgálati kutya melegítette. A lovas járőr terepkutatást, határsértő üldözést végzett, a hivatásos állománynak is kellett tudnia lovagolni, amely tudományt a kiskunhalasi lovas iskolán sajátította el.²²

Járőr- és nyomsáv-ellenőrző szolgálatot láttak el lóháton, avagy határsértő üldözést. Emellett, annak ellenére, hogy a Határőrség gépjárműveit tilos volt vezetniük, jogosítványt is szereztek a tiszti iskolán személy- és teherjármű tekintetében. A tiszti állománynak el kellett végeznie egy négy éves katonai főiskolát, ahol tanári diplomát, majd nevelőtanári képesítést kaptak. Aki magasabb beosztásba akart kerülni, annak a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát kellett abszolválnia. A tiszti állomány a határőrizeti szakismeretek mellett katonai, harcászati, térképismereti, pedagógiai, műszaki szakmai felkészítésben is részesült. Minden tiszti iskolát végzett határőr valamelyik tanárképző főiskola oktatási, nevelési ismereteit is elsajátította és Gyáli úti gyakorló iskolában részt vett gyakorló oktatáson. Eleinte tanári oklevelet, majd később általános nevelői, valamint üzemmérnöki diplomát is kaptak.

A lovas járőr csak kétfős lehetett, illetve osztrák viszonylatban sem lehetett egy fős járőrt küldeni szolgálatba. Déli viszonylatban a hivatásos állomány mehetett egyfős járőrbe, illetve keleti, északi viszonylatban lehetett egyfős járőröket alkalmazni. De a magánnyal, fáradtsággal, a fagyos, hideg földdel, elálmosodással is nagyon meg kellett küzdeni az éj sötétjében, nemegyszer a félelemmel is, a szolgálat állandó éberséget, figyelmet igényelt. A rejtett figyelőben lévőknek mozognia sem szabadott, de volt olyan járőr, aki még csak le sem ülhetett le, a járőrök tagjai nem beszélgethettek, nem dohányozhattak, nehogy felfedjék magukat a határsértők előtt. Az erős dohányosok sok módot kitaláltak a cigaretta és gyufa kicsempészésére a szolgálatba, és a cigaretta titokban történő elszívására, amely néha ahhoz vezetett, hogy megégették magukat vagy öltözetüket. Látni kellett a sötétben is, észrevenni a settenkedve, rejtetten közeledő határsértőt vagy ellenőrző járőrt. Minden zajra oda kellett figyelni, a sündisznó mozgását meg kellett tudni különböztetni az emberi léptektől, hogy fölöslegesen ne kerüljön sor riadó elrendelésére.

A H-63 jelzőkészülék 200-200 méter vékony kifeszített drót volt, amelynek mindkét végéhez kis rakétakilövőt csatlakoztattak. Ha valaki belebotlott a drótba, működött a készülék és felröppent a rakéta, megvilágítva a terepet. A kutyát ilyenkor el kellett engedni, hogy elfogja a személyt. Esetenként vad is működtette a készüléket, ezáltal előfordult, hogy a kutya elveszett, mivel a vad után eredt. A jól képzett kutyának a vadat nem szabadott üldöznie, vissza kellett jönnie a gazdájához. Ezen kívül blokkon is alkalmaztak szolgálati kutyát, pár száz méteres drótkötélre a póránál fogva kötötték ki, hogy jelentősebb terepszakaszt le tudjon zárni. Némely kutya ezt nagyon nehezen viselte, hiszen gazdához volt szokva. A kutyákat nyomkövetésre és a járműben elrejtőzött személyek, illetve elrejtett tárgyak — kábítószerek, hasadó- és robbanóanyag — felfedezésére is kiválóan lehetett alkalmazni. **(X.sz. melléklet)**

Az 1960-as években a H-63 jelzőkészülék elődje egy fadoboz volt, amelyben elemmel egy csengő működött, ha a kifeszített cukorspárgába valaki belebotlott. A reggeli harmat is úgy el tudta nehezíteni a spárgát, hogy az beindította a készüléket. Létezett a kézből kilőhető 30 mm-es rakéta is. Három szint használtak, a fehér a terep megvilágítást szolgálta, a zöld az összeköttetést, a piros sokcsillagos a veszélyt. Ha fellőtte a járőr a piros rakétát vagy lövést adott le Kalasnyikov géppisztolyából, azt jelentette, hogy határsértőt észlelt vagy megsérült valaki. Ekkor minden szolgálatban lévő személynek a távbeszélő készüléken (TBK), be kellett jelentkeznie az őrre.²³ A készülékek csatlakozási pontjait az őrök működési területein rejtetten helyezték el.

Az ellenőrző járőröknek, akik az őr tisztesei és a hivatásos állományából kerültek ki szintén ébernek és felelősségteljesnek kellett lenniük, Ők ellenőrizték a szolgálatban lévő járőröket. Az ellenőrző járőrnek rejtetten kellett mozognia, de a határsértőt nem utánozhatta, mert ekkor is könnyen bajba kerülhetett. A nyomsáv ellenőrző járőrnek sem volt könnyebb dolga, még a sötétben is, erős lámpafénynél észre kellett vennie a nyomsávon az elváltozásokat. De nem haladhatott akármilyen kényelmesen, mert meg volt szabva a menetideje, mozgási sebessége.²⁴ Minden mozgásban lévő járőrnek rejtetten, terepszakaszról – terepszakaszra kellett haladnia, közben terepkutatást végeznie, hogy felfedje a határsértő nyomait vagy az éppen rejtőzködő határsértőt. Ez vonatkozott a szolgálatba történő be- és kivonulás idejére is.

A helyi lakossággal családi viszony alakult ki, egymást segítették, sokszor az őr gépkocsija vitte be a helyi lakos beteget kórházba, nagy hóban segített az ellátásban. A téeszekben rendszeresen dolgoztak a katonák, ennek fejében a lovak ellátásához járultak hozzá vagy az őr szépítéséhez a gazdasági egységek. A gyanús, idegen személyek jelentésében a lakosságra nagy feladat hárult, ami természetesen közös érdek volt. A szervezett együttműködés céljából hozták létre a HECS-ek (határmenti együttműködő csoportokat), alakították ki az önkéntes határőr mozgalmat.

Határőrnek lenni hivatást jelentett, amely teljes embert igényelt a hivatásosok és a sorkatonák tekintetében egyaránt. A sorozott állomány — annak ellenére, hogy 27 hónapos katonai szolgálat után szerelhetett le — jó szívvel emlékezett vissza a Határőrségnél eltöltött időszakra. Ez elsősorban annak volt köszönhető, hogy a Határőrség vezetése mindig a legjobb körülményeket igyekezett biztosítani részükre, közvetlen parancsnokaik szigorúan, de emberségesen bántak velük, törődtek gondjaikkal, jó volt az ellátásuk, ruházatuk, felszerelésük, az igazi nagy családi viszonyt sikerült kialakítani a kisebb közösségekben, mindig érezték a szerető gondoskodást. Folyamatosan nevelték, képezték az állományt, még a legbonyolultabb feladatra, az útlevélezésre, az okmányellenőrzésre, a fegyverhasználatra is oly fokon készítették fel őket, hogy magabiztosan tudtak minden nehéz helyzetet kezelni.

A határban gyakran találkoztak a munkát végző lakosokkal, akik esetenként megkínálták őket borral vagy pálinkával, főleg ha segítettek nekik.²⁵ Szolgálatban a szeszszital fogyasztás tiltva volt, ezért csak nagyon módjával merték azt elfogadni. Az őrre sem nagyon mertek alkoholos italokat behozni. Szállóige volt, hogy az első és utolsó gyümölcs a járőré, hiszen éjjel-nappal a határt járták.²⁶

Minden alegységnél működtettek kantint, ahol közérti áron tudtak megvenni üdítőitalokat, cigarettát, tisztálkodó eszközöket, levelezési kellékeket.

A kerületek működési, illetékességi területe nem igazodott a közigazgatási határokhoz. Egy-egy kerületnek ebből adódóan több megyei szervezettel is együtt kellett működnie. Ezt bonyolította az a helyzet, amikor a Vám- és Pénzügyőrség áttért a régiós szervezetre. Például a Zalaegerszegi Kerületnek Vas megyében is voltak őrsei, egészen Kőrmendig. Kőrmenden volt a tartalékörse, amely a 8-as utat ellenőrizte, illetve a szentgotthárdi vasúton és az államhatár irányába közlekedő autóbuszok utasait igazoltatta. Ha szükséges volt, az őröket erősítette meg. A második lépcsőbe tartoztak a kiképző pontok és a kerületek szak századai is, akik, főleg razziák esetében vagy megerősített szolgálat során vettek részt a határőrizetben. Az osztrákok, még hivatalosan is sokszor panaszkodtak, hogy békés polgárként, háromszor is géppisztolyos katonák állítják meg. Egyszer Kőrmend alatt a tartalékörs végzett okmányellenőrzést, majd Rábafüzesen az EJR kapujában igazoltatták, harmadsorban pedig a FEP-n állították meg. Magyarországnak a schengeni egyezményhez való csatlakozása után viszont keserűen emlékeztek azokra az időkre, amikor a magyar határőrök a saját ellenőrzési rendszerükkel az ő biztonságukat is védték.

Ebben az időszakban az együttműködés az úgynevezett „összbelügyi érdek” mentén épült fel. Minden szervezetnek azt a politikai érdeket kellett kiszolgálnia, ami a szocializmus eszméjéből fakadt, azaz mindenkiről mindent jelenteni, ami arra utal, hogy ellensége a szocializmusnak. Ilyenek voltak többek között a nyugatimádat, szabadság- és kalandvágy, anyagi haszonszerzés-vágy stb. Gyakorlatilag a határőr-vám együttműködés a FEP-n valósult meg. Az utas megérkezvén a határátkelőhelyre, először a határőrrel találkozott, aki ellenőrizte úti-okmányait, illetve azt, hogy a járműben nem rejtőzött-e el

valaki. Ha az államhatár átlépés feltételei adottak voltak, akkor továbbengedte a személyt a vámvizsgálatra. Ha az útlevelkezelő gyanús dolgot észlelt, nagyobb csomag, zavart viselkedés, esetleg valamely információval rendelkezett az utassal kapcsolatban, akkor erről értesítette a vámost. Többször határőr oldalról felvetődött, hogy nagyon egyoldalú az együttműködés, csak a határőr ad információt a vámosnak. De ennek egyszerű oka volt, hogy a határőr találkozott először az utassal. Azért ellenpéldák is akadtak. Mivel az útlevelkezelőnek nem volt feladata a személy vagy a gépkocsi részletes átkutatása, előfordult, hogy a vámosok találtak elrejtve útiokmányokat, amelyről tájékoztatták a határőröket. A vizsgálat során kiderült, hogy ezen útlevelekkel akartak személyeket kicsempészní az országból. Esetenként előfordult, hogy nagyobb pénzösszeget találtak az átlépő személynél a vámosok, egyik ilyen információból fakadóan sikerült embercsempészt elfogni. Olyan eset is történt, hogy a vámosnak gyanús lett egy térkép, amely egy Német Szövetségi Köztársaság állampolgáránál volt. Az természetes, hogy aki autóval utazik, az visz magával térképet, de a vámos ezen a térképen talált különböző ceruzával rajzolt jelzéseket. Értesítette a határőröket, akik arra a következtetésre jutottak, valószínű embercsempészt fogtak el.²⁷ Elrendelésre került az államhatár lezárása, az éjféle órákban el is fogták a három Német Demokratikus Köztársaságbeli határsértőt. A határőr vámmárolt járműteret nem nyithattott fel, csak konkrét gyanú esetében, így többször előfordult, hogy a vámosok találtak meg elbújt személyt a zárt térben.

A gyakorlati együttműködés továbbá a határterületen lefolytatott akciók során valósult meg, ugyanis a vám által a határterületen kezdeményezett akciókat csak úgy lehetett lebonyolítani, ha megtörtént a határ lezárása, nehogy a menekülő személyek külföldre szökhessenek. Többször az ilyen akciók elrendelésére a Határőrségtől kapott információt a vámos. Ez is természetes volt, hiszen a határőr élt a határterületen. Az őrsők szinte minden határ közeli településben megtalálhatók voltak, a FEP-ek, ahol sokszor csak 15-20 vámos dolgozott 30-50 km-re voltak egymástól, csak a nagyobb határátkelőhelyeken volt a vámosok létszáma is 50-60 fő. Sok sorkatona nősült be valamelyik határ közeli településre. Ezáltal a lakossággal való kapcsolat előbb, hatékonyabb volt. Azért előfordult, hogy a határterületen egy-egy tiltott pálinkafőzde a vámosok információja alapján került felszámolásra. Az információcsere sajátosan működött. A határőrnek érdeke volt, hogy a készülő határsértésről minél több rendvédelmi szervezet tudjon, így nagyobb volt az elfogás valószínűsége. A Határőrség statisztikájában az elfogás volt a lényeg, nem pedig az hogy kinek a segítségével történt. Sőt, ha együttműködő járult hozzá az elfogáshoz, ez értékelendő szempont volt, hogy jól dolgoztak, másokat is be tudtak vonni a határőrizetbe. A vámosoknál más szemlélet volt a jellemző. Náluk az számított, hogy ők mennyi értéket fogtak el a határon, mennyi hasznót hoztak ezzel az államnak és a sajtóban ezt közzé lehetett tenni. Ha a Határőrség közreműködésével történt a felderítés, akkor ezt nem lehetett a saját dicsőségre elszámolni. Ezért előfordult, hogy nem adták át a konkrét információt, főleg azért nem, mivel az utas először a határőrrel találkozott, az útlevel-ellenőrzés után ment a vámvizsgálatra.

Mint minden jó házasságban előfordultak súrlódások is a Határőrség és a Vám- és Pénzügyőrség kapcsolatában. Ezek azonban elsősorban a közép- és felsővezetői szinten jelentkeztek, mégpedig a várakozások és a kié a dicsőség problémakörökben. Az állami vezetést is érzékenyen érintette, ha valamelyik határátkelőhelyen feltorlódott a forgalom és hosszú sorok alakultak ki. Ilyenkor esetenként a két szervezet egymást okolta, a határőrök azt mondták, hogy túl lassúak a vámosok. Ennek néha volt alapja, mert amikor elrendelték a forgalomgyorsítást, akkor is előfordult, hogy a vámosok alaposan végezték az ellenőrzést. A másik ütközési pont pedig az volt, hogy a vámosok hozták nyilvánosságra a nagy fogásokat, mint drogcsempészek elfogása, holott a Határőrség jelzésére vizsgálták át alaposabban a járművet. Ha a vámosok kaptak információt kamionban elrejtett jelentős csempészáruról, ezt az információt többször megtartották maguknak és igyekeztek a kamiont az előtt átvizsgálni, hogy az az útlevelkezelésre jelentkezett volna. A határőrök jelentős technikai felszereltséggel rendelkeztek, jó szimatú és kiválóan felkészített kutyák segítették az elrejtőzött személyeket megtalálni, de a drogot és a cigarettát is jelezni tudták. Ez néha nem tetszett a vámosoknak, ezért voltak olyan ötleteik, hogy átveszik az egész határforgalom ellenőrzést, ők végzik az útlevel-ellenőrzést is vagy közösen végezzék az ellenőrzést. Erre NOVÁKY Balázs nyá. hőr. altbgy., volt országos parancsnok úgy emlékezett vissza, hogy: „titokban a Magyar Honvédség kitalálta a Vám- és Pénzügyőrséggel egyetemben, hogy hogyan lehetne a Határőrséget ebbe a két szervezetbe integrálni. A zöldhatár őrizetét a Magyar Honvédségbe, a határ-átkelőhelyeket pedig a Vám- és Pénzügyőrségbe.”²⁸ (Ennek az elképzelésnek voltak ugyan történelmi hagyományai, azonban nem a magyar, hanem a román rendvédelem történetében. a szerk.) De ellenpélda is volt. „1992-ben a Belügyminisztérium részéről szerették volna, ha a Vám- és Pénzügyőrség

feladatkörének bizonyos, a határokon végzett tevékenysége, s ezzel állományának egy része is – nevezetesen a határon vámvizsgálatot végző alsó fokú szervezet tagjai – a belügyminisztériumba, s ezzel együtt a belügyminiszter irányítása alá kerülnek.”²⁹ A közös ellenőrzés vége az lett, hogy a határőr végzett három-négy perc alatt, a vámossal hosszabb kutatást valósított meg, így a határőr otthagya és ment a következő kocsihoz. A két szervezet között a rendfokozati viszonyok is érdekesen alakultak. Amíg a FEP parancsnok általában alezredes volt, addig a vámósok vezetője tiszti, esetenként zászlós volt, kivéve a nagyobb határátkelőhelyeket, ahol a parancsnoki tisztséget szintén főtiszti rendfokozatú személy töltötte be. Az útlevélekezők zöme sorkatoná volt, míg a vámósok hivatásosak voltak.

Összegezvén, a két szervezet közötti szemléletbeli eltérés adott némi sajátosságot az együttműködésnek. Vámterületen a bevételek nagysága volt a döntő. A Határőrségnél a büntetlen határsértés főbenjáró bűnnek számított, ennek elkerülése érdekében az együttműködés létszükséglet volt. Nem az volt az érdekes, hogy ki fedte fel a határsértőt, hanem az, hogy az el legyen fogva. Ha valaki a vámelőrzésen átszúszott, arra nem könnyen derült fény. A határon azonban ott volt a nyomság, amely jelezte, hogy azon valaki átmegy, még a megtevesztő és mentesítő eszközök ellenére is. A határsértők különböző talpakkal, özláb mintákkal próbálták leplezni nyomaikat.³⁰

Mint minden rendvédelmi szervezet esetében operatív együttműködés is létezett a Határőrség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség között. „A hatályos magyar jogszabályok alapján nemcsak a Rendőrség és a Nemzetbiztonsági Szolgálatok jogosultak meghatározott feltételek esetén titkos információgyűjtő tevékenység folytatására, hanem még további négy szerv: a Határőrség, a Vám- és Pénzügyőrség, Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat és az Adó- és Pénzügyőri Ellenőrzési Hivatal nyomozó hatóságai. Mint látszik, a hatályos jogszabályok szerint ma Magyarországon tíz szerv jogosult titkos információgyűjtésre. Az 53.§ alapján ezeket a szabályokat értelemszerűen alkalmazni kell a Vám- és Pénzügyőrség, a Határőrség, továbbá az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal nyomozó hatóságának eljárására is.”³¹ Az operatív együttműködés két módon valósulhatott meg. Információ volt arról, hogy a célszemély a határátkelőhelyen meg fog jelenni. Ez lehetett saját operatív személy, de lehetett olyan ellenséges ügynök (kémgyanús, figyelőztetett személy), akinek a mozgását, kapcsolatrendszerét csak figyelni kellett. De néha az adott helyzet általi lehetőség is kiváltott ilyen tevékenységet, beszervezhető személy tekintetében. Ezen esetekben el kellett tekinteni az alapos vámelőrzéstől. Néha ez is nemtetszéshez vezetett a vám- és pénzügyőrök részéről, mivel arra kérték őket — ha kellett államérdekre hivatkozva és a konkrét indok, a részletek átadása nélkül — hogy mellőzzék az ellenőrzést. A határátkelőhely rendjéért a határőr volt a felelős, ezért az ő joga volt a személy elfogása vagy elengedése.

Az 1980-as évek végétől kezdődően fokozatosan megváltozott a határőrizet struktúrája. Ennek okai első sorban a Varsói Szerződés felbomlása, szocialista viszonyok összeomlása, az EJR lebontása.³² A határforgalom erőteljes gyarapodása nyomán az 1980-as évek végére az utasforgalom is elérte a 100 millió főt.

Ehhez járult hozzá az 1991-1999 délszláv háború, a sorállomány megszűnése a Határőrségnél³³ Az Európai Unióhoz csatlakozásunk,³⁴ illetve a Schengeni egyezményhez történő csatlakozásunk,³⁵ A Határőrséget 2005-ben kivonták a fegyveres erők kötelékéből, végül pedig integrálták a Rendőrségbe.³⁶

A rendszerváltás pillanatában a Határőrség alapvetően katonai módszerekkel látta el feladatát, a szigorú centralizáció és nagyfokú „titkosság” jellemezte tevékenységét. Legfontosabb feladata az ország illegális elhagyásának megakadályozása volt, ami kiterjedt a többi volt szocialista ország polgárai nyugatra szökésének megakadályozására is. A demokratikus jogállam működési elvei, az európai integrációhoz való csatlakozás azonban politikailag semleges, feladat és eszközrendszerét tekintve a jog által szigorúan és egyértelműen körülhatárolt, tevékenységében hatékony, és törvényesen működő Határőrséget követelt.

A Határőrség 1989-től aktív kezdeményezője volt a nyugat-európai mintára történő szervezeti-működési átalakulásnak. Ennek szellemében születettek meg a 1989. évi minisztertanácsi határozatok a Magyar Köztársaság államhatáráról, annak rendjéről, őrizetéről és átlépésének szabályairól. A dokumentumok előírták, hogy 1990 és 1995 között fokozatosan ki kell vonni a sorozott állományt a Határőrség szervezetéből, és meg kell teremteni a hivatásos határőrizeti rendszert.

A Jugoszlávia és volt köztársaságai között kirobbanó polgárháború és háború miatt, valamint a volt Szovjetunióból „várt” óriási migrációs hullám miatt azonban a Határőrségtől nem lehetett az előre eltervezett ütemben kivonni a sorozott állományt. A biztonsági kockázatok erősödése gyors reagáló-

képességű, megerősített, kellő mobilitással rendelkező alegységek létrehozását tette szükségessé. Ennek jegyében született az államhatárok azonnali lezárására alkalmas kötelék felállításáról 1992. évi kormányhatározat. A kormányhatározat döntése alapján jöttek létre az „akció századok”, melyek rövid időn belül elnyerték a „határvadász” század nevet.

Egyre nyilvánvalóbbá vált viszont, hogy a Határőrség feladatai elsősorban rendvédelmi jellegűek, amelyek nincsenek összhangban a kizárólag fegyveres erőként való minősítéssel. Az alkotmány 1993. évi módosításában azt is rögzítették, hogy a Határőrség egy kettős rendeltetésű, védelmi és rendészeti feladatokkal egyaránt bíró szervezet.³⁷ Az időközben megszületett jogszabályok megteremtették a határőrizet, valamint a Határőrség működéséhez szükséges alapvető jogszabályi feltételeket.

Eközben eltelt a hivatásos határőrizetre történő átállásra eredetileg tervezett öt év. A kormány 1996-ban határozatban értékelte az eltelt időszakot, és meghatározta a további feladatokat.³⁸ Ennek szellemében hozott az országgyűlés 1997-ben határozatot a Határőrség fejlesztésének irányairól.

A sorállományú Határőrség megszüntetése azért vált szükségessé, mert a honvédelmi koncepció átalakulásával, a Határőrség feladatában a súlypont a fegyveres erő honvédelmi tevékenységéről átkerült a határőrizeti rendvédelmi feladatokra. A határrendészeti és a határforgalmi munka átalakulásával szakmává, s egyben felelősségteljes jogalkalmazói tevékenységgé vált. A sorkatonai szolgálat idejének csökkenésével, a sorozott állománytól mind kevésbé volt elvárható a jogszabályok oly mélységű ismerete, hogy annak alapján megfeleljenek a szakma kihívásainak.³⁹

A sorozott állomány teljes kivonásának ütemét kormányhatározat írta elő.⁴⁰ 1998. április 25-én került sor a Határőrségnél sorkatonai szolgálatot teljesítők búcsúztatására a budapesti határőr igazgatóság adyligeti laktanyájában. Magas rangú állami-politikai vezetők, a fegyveres és társadalmi szervezetek képviselői, az egyházak megbízottjai és természetesen a szülők és hozzátartozók jelenlétében köszöntek el kilenc hónap után az utolsó határőr sorkatonák.

A katonai ceremóniával ünnepelt eseményt a díszzászlóalj bevonulása indította, majd a csapatzászló, a történelmi lobogók és a határvadászszázad zászlók fogadását követően KUNCZE Gábor belügyminiszter és NOVÁKY Balázs altábornagy, országos parancsnok köszöntötte a felsorakozott állományt. KUNCZE Gábor beszédében kiemelte, hogy a sorkatonai szolgálat megszüntetését hosszú fejlődési szakasz előzte meg. A belső átalakulás mellett hazánk a „legújabb kori népvándorlás útvonalába” került, és a határforgalom tartósan 100 millió fő fölé emelkedett. Jelentősen nőtt az államhatárhoz kapcsolódó bűncselekmények száma.⁴¹

Elismeréssel szólt arról, hogy a Határőrség a bonyolult körülmények ellenére mindvégig magas színvonalon teljesítette feladatait és megbízhatóan őrizte az államhatárt. „Az eredményekben benne van a sorállományú határőrök, határvadászok helytállása, a határőrszolgálat kiváló ellátása is.

A határőrszolgálat közismerten a katonai szolgálat legkeményebb, legnehezebb területei közé tartozik. Állandó éjjel-nappali készenlétet kíván, és a határőrnek nap mint nap meg kell küzdenie az időjárással a terep viszonyaitól is. Munkája, a szolgálat ellátása befolyásolja az ország nyugalalmát és viszonyát a szomszédos államokkal. A hazánkba érkező és tőlünk távozó külföldi legelső és utolsó a határőr magatartásától függ.

Csak a legteljesebb elismerés és a köszönet hangján szólhatunk a jelenlegi és a volt határőr sorkatonák helytállásáról.”⁴²

A belügyi tárca vezetőjének beszéde után átadták a köztársasági elnök emlékzászlóját a Határőrség országos parancsnokának, amelyet a tábori lelkészek szenteltek fel. GÖNCZ Árpád adományozó levelében a következőket írta: „Most, amikor a Határőrség korunk követelményeinek megfelelően átalakul, a sorkatonák részére eljött az utolsó szolgálat ideje. Helytállásuk megörökítésére emlékzászlót adományozok. Emlékeztesse a zászló a ma Határőrségének állományát arra a több mint félmillió fiatalra, akik az elmúlt évtizedekben alkotmányos kötelezettségüknek eleget téve, bátran fáradozva nem ismerve védtek Magyarországot határait. A dicsőség fénye övezze hősi halottaink emlékét, akik a legdrágábbat adták a haza védelmében. Emlékeztessen minden határőrt a maradéktalan kötelezettség teljesítésre és felelősségvállalásra a haza szolgálatában.” KÓRÓDI Mária az országgyűlés alelnök asszonya szalagot kötött az emlékzászlóra.⁴³

A leszerelők nevében VEZDA László határőr búcsúzott. Felidézte a bevonulást, a kiképzés emlékeztető pillanatait, a határvadász-szolgálat napjait. „Akkor értettük meg, mit jelent határőrnek lenni... Egyszerűsítette a nehézségek elviselését, hogy felkészült segítőkész parancsnokkal találkozhattam és meghatározó volt az a bajtársi közösség, amelybe kerültem. Az egymásra utaltság, a közös élmények gyakran életre szóló barátságokat hoztak létre. Társaim nevében is mondhatom: büszkék vagyunk arra,

hogy határőrkatonák voltunk Minket a zöld vállap, a határvadászok barett sapkája mindig az itt töltött hónapokra fog emlékeztetni.”⁴⁴

Ezt követte a zászló átadása, majd a maradók nevében KOVÁCS Attila határőr őrmester mondott beszédet, búcsúzó katonatársinak. Felvillantotta annak a folyamatnak a kiemelkedő pillanatait, amely a sorállományú szolgálat megszűnéséhez vezetett 1990-től a határátkelőhelyeken, később a határőrizeti kirendeltségeken, majd a határvadász-alegységeknél. „Amikor hamarosan átvesszük Önöktől a Határőrség zászlóját, történelmet élünk át, mely büszkeséggel tölt el valamennyiünket, hiszen az utolsó perig becsülettel felelték meg kötelességüknek, s mi ugyanezt vállaltuk eskünkben. Ha kilépnek leszere-lésük napján a laktanya kapuin, egy korszak távozik a Határőrségtől, melynek mi, itt maradók emelt fővel tisztelgünk. Ahogy Önök az ünnepség végén leveszik a zöld barettsapkát a határvadászok szent címerével, úgy lépnek Önök helyére tiszthelyettes társaim, akiknek holnap már hivatásuk lesz minden határőr jelmondata: Bátorság, becsület, büszkeség!”⁴⁵

Végül az országos parancsnok köszönt el. Kijelentette, hogy a Magyar Köztársaság államhatárának őrizete, a határforgalom ellenőrzése, a határrend fenntartása folyamatos. Kiemelte, hogy nem a feladatoktól, a törvényben előírt kötelezettségektől mondanak búcsút, hanem attól az ezerkétszázharminchat határőrtől, akik feladataik végrehajtására sorkötelezettség alapján utolsóként vonultak be. „A most le-szerelő határőrök részesei a Határőrség történelmének. Nagy család voltunk, Nagy család maradunk. Olyan család, ahol visszavárjuk elkészülő fiainkat és a helyükre lépő új családtagok, a hivatásos és szerződéses határőrök tiszteletet, megbecsülést kapnak nemcsak tőlünk, de az útra kelő magyar és kül-földi utasoktól, a határ menti települések polgáraitól. ... Tiszta szívből köszönöm szolgálatukat!”⁴⁶

Az ünnepséget az utolsó sorállomány díszmenete zárta. Ezzel lezárult a Határőrség történetének 1946-1998-ig tartó 52 éves szakasza, és kezdetét vette a hivatásos határőrizet.

Az ünnepi eseményt a Határőrség országos parancsnokának díszparancsban örököltette meg.

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása után felmerült, hogy a folyamatok előrehaladtá-val már nem lesz szükség önálló határőrségre, ezért előkészítették a rendőrség és a határőrség összevo-násának tervezetét. 2007. XII. 29-én „örökre” levonták a Magyar Határőrség zászlaját, amely mint ön-álló szervezet megszűnt. A testület 2008. I. 1-jén beolvadt a Magyar Köztársaság Rendőrségébe.⁴⁷

Az államhatár őrzetének hangsúlya áttevődött a befelé történő illegális határátlépések megakadá-lyozására, amelyek többnyire szervezett módon, embercsempészek közreműködésével történtek. Az il-legális migránsok egy része afrikai (egyiptomi, algériai), másik része pedig közép-ázsiai (pakisztáni) térségből indult ki, a nyugatra jutás reményével. A határbiztonság megteremtése új kihívások elé ke-rült.⁴⁸

Érdekes az Állami Számvevőszék 1995 októberi jelentés-e a Vám- és Pénzügyőrség működésének és gazdálkodásának ellenőrzéséről. Érzékelvén a megváltozott határőrizeti – operatív helyzetből faka-dó kihívásokat, a rendvédelmi szervezetek együttműködését szorgalmazták.

A magyar kormány 2001 márciusában elfogadta a schengeni akcióttervet, amely a közösségi vívmá-nyok legfontosabb kérdéseivel foglalkozik. Az Európai Unióhoz történő csatlakozással összefüggés-ben az egységes határellenőrzési rendszer megvalósításáról szóló kormányhatározat alpontja határozta meg azokat a feladatokat, amelyeket a kiegyenlítő intézkedések bevezetése érdekében kellett végrehaj-tani.⁴⁹ 2001-ben belügyminiszteri utasítás született, amely a mélységi ellenőrzési rendszer kialakítását és az ehhez kapcsolódó feladatok végrehajtását írta elő.⁵⁰ A belső határokon való ellenőrzés megszü-ntetésének kompenzálására a schengeni szerződéshez csatlakozott tagállamok a mélységi ellenőrzési rendszer kialakítását látták eredményre vezetőnek, amely során az ország területén belül az idegen-rendészetért felelős hatóságok járőrei bárhol, bármikor igazoltathatják a külföldieket. A Belügyminisz-térium, a Pénzügyminisztérium és a Szociális és Családügyi Minisztérium közötti egyeztetések ered-ményeképpen együttes utasítás került kialakításra az illegális migráció és az ehhez kapcsolódó más jogellenes cselekmények komplex mélységi ellenőrzésének kialakítására és működtetésére.⁵¹ A kormány-határozatban, a belügyi utasításban és az együttes utasításban meghatározott feladatok végrehajtására az együttműködő szervezetek felkészültek és 2002. év közepétől megkezdték az előírt feladatok teljesítését. Valamennyi érintett szervezet már a kezdetektől kiemelt fontosságú célként kezelte, hogy az Európai Unió-hoz való 2004 májusi csatlakozásig, a közös, illegális migráció elleni akciók általános jellegű tevékeny-séggé váljanak az együttműködő szervezetek feladatellátásai során. Már a 2002-ben megkezdődött, majd a szorosabb együttműködés során kialakult a migrációs ellenőrző háló működtetése érdekében azon kapcsola-ti rendszer, amely azóta is alapja a közös tevékenységnek, ez pedig az összekötő tiszti/tisztviselői rend-szer. 2004. IX. 01-én a belügyi a földművelésügyi és pénzügyi tárca együttes utasításával létrejött az Integrált

Vezetési Központ, melynek tevékenységébe bevonásra kerültek a belügyi tárca irányítása alatt álló szervezetek — határőrség, rendőrség, bevándorlási hivatal — mellett, a Vám- és Pénzügyőrség, valamint az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség (OMMF) központi és területi és egyes helyi szervei.⁵² A megváltozott feladatok és előírások végrehajtása, a modern és integrált határ-ellenőrzés megvalósítása, az Európai Unió gazdaságának és biztonságának védelme érdekében szükségessé vált a Határőrség és a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnokai által korábban kiadott együttes intézkedés aktualizálása. Az új együttes intézkedés lényeges eleme a terrorizmus elleni magyar nemzeti akciótervben meghatározott feladatok teljesítése volt. A személyforgalom ellenőrzésében jelentős lépést jelentett az egyvonalas, egy megállásos technológia bevezetése a külső határszakasz határátkelőhelyein. Kimunkálták a Vám- és Pénzügyőrség szervezetei és a Magyar Határőrségi szervezetei közötti új típusú együttműködés alapja. A mélységi ellenőrzés keretein belül a két hatóság saját hatáskörébe tartozó jogellenes cselekmények elleni fellépés hatékonyságának növelése érdekében a mobil ellenőrző mélységi ellenőrzések végrehajtását tervezték. A célkitűzés szerint az aktualizált együttes intézkedés — a másik szervezet önálló hatáskörét tiszteletben tartva mind elveiben, mind az együttműködő szervek feladatainak deklarálásában — elősegíteni volt hivatott a szervezetekkel szemben támasztott elvárások eredményes végrehajtását, az Európai Unióhoz történő csatlakozás kapcsán a megfelelő szintű szakmai felkészülést. Az Integrált Vezetési Központ csúcsszervezeteként, központi stratégiai szintjeként Integrált Vezetői Tanács is létrejött. Vezetője a Határőrség rendészeti főigazgatója, tagjai pedig a társhatóságok operatív döntésre jogosult vezetői: a Rendőrség közbiztonsági főigazgatója, a Bevándorlási Hivatal főigazgató-helyettese, a Vám- és Pénzügyőrség rendészeti főigazgatója, az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség elnöke. A vámhatóság a vámellenőrzési és mélységi ellenőrzési tevékenysége keretei között illegális migrációs tevékenység felderítőjeként lép fel, majd a tényállás és a bizonyítékok rögzítését, továbbá a jogszabályokban foglalt intézkedések megtételét követően az ügyet haladéktalanul átteszi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatósághoz.⁵³ Az Európai Unió belső hatáiraivá minősült határszakaszainkon a vámellenőrzés a szövetséghez történő csatlakozásunkkal, azaz 2004. V. 01-vel megszűnt. A Határőrség kezdeményezésére és irányításával kezdődtek meg az egyeztető tárgyalások a Rendőrség, a Vám- és Pénzügyőrség, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal és az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség között az ország teljes területét átfogó idegenrendészeti szűrő-ellenőrző rendszer létrehozása érdekében. Ekkor került kialakításra a migrációs háló, a komplex mélységi ellenőrzés rendszere, feladatai, az Integrált Vezetési Központ, meghatározásra került továbbá a bevetési szervezetek feladatrendszere, szervezetük és tevékenységük. A közös feladatvégrehajtás több módon is megvalósulhatott, az egyik módszer az volt, hogy az együttműködő szervek állománya egy helyen, egy időben, közösen hajtsa végre a feladatát, és minden szervezet a saját hatáskörébe tartozó ügyekben járjon el.

A másik lehetőség pedig az volt, hogy minden szervezet önállóan lát el feladatot egy adott területen, de tudnak a másik szervezet jelenlétéről, azokkal kapcsolatban állnak, így ha olyan esemény következik be, amelyik a másik szervezet hatáskörébe tartozik, akkor értesítik azt. Mivel ebben a szűrőrendszerben a Határőrség mellett a Rendőrség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség — mint fegyveres szervezetek — kijelölt személyi állománya is részt vett, és gyakran került sor akciókra, felmerült annak igénye is, hogy ezeknek a szervezeteknek fel kellene térképezni az országot abból a szempontból, melyek az illegális migráció és az ahhoz kapcsolódó más jogellenes cselekmények által leginkább fertőzött területek. Az együttműködő szervezetektől beérkező adatokat — amelyek tartalmazzák a fertőzött helyek leírását, statisztikai adatait, vázlatrajzát, fényképeket az adott területről — számítógépre lehet vinni, és az így nyert adatbázis a jövőben, nagyban elősegíthetné az akciók tervezését, valamint az abban résztvevő állomány felkészülését, eligazítását. Az elképzelés egyhangú elfogadásra talált és megkezdődött ezen adatbázis „Checknet” elnevezéssel számítógépes megjelenítésének kivitelezése és az adatbázis feltöltése.

Az új helyzetben a következő tevékenységek kerültek meghatározásra: „Egyvonalas ellenőrzés bevezetése a külső határon 16 határátkelőhelyen, közös nyomozó csoportok felállítása a cigaretta és az embercsempészet ellen, együttműködés a migrációs hálóban, mélységi ellenőrző csoportok munkájának koordinálása. A Vám- és Pénzügyőrség az illegális migrációs cselekmények felderítése terén az alábbi eredményeket érte el: 2004. évben 14 esetben 118 fő illegális migráns felderítése, 2005. évben 1 esetben 1 fő illegális migráns felderítése. A közös ellenőrzések a társhatóságokkal a következő ered-

ményeket hozták: 2004. évben 794 közös akció során 271 jogsértés került felderítésre, 57.125.653-Ft elkövetési értékben.”⁵⁴

Az együttműködés koalíciós szinten is értékelésre került. Az Európai Unió Magyarország csatlakozási kérelméről készített 1997. évi országvéleményében azon megállapításokat tette, hogy: a magyar intézmények jól működnek, a különböző hatóságok tudatában vannak jogkörüknek és az együttműködés szükségességének. A Vám- és Pénzügyőrség 2005. évi tevékenységének áttekintése során megállapították, hogy az illegális migráció elleni fellépést megvalósító szervezetek és hatóságok összefogása példaértékű. A vámhatóság és az illegális migráció elleni küzdelemben résztvevő társhatóságok területi szervezete a kapcsolattartás különböző szintjeit valósították meg. A régiók és igazgatóságok jelentős számú közös ellenőrzéssel — és eredménnyel — büszkélkedhetnek, melyek a meghatározott feladat végrehajtásán túl a személyes kapcsolattartást is erősít. Az Európai Bizottság éves jelentése Magyarország előrehaladását a 2002. évben is értékelte.

Összességében megállapítható, hogy ebben az időszakban az együttműködés új alapokra került, több jogszabály határozta meg a feladatokat. Az államhatárokon folytatott együttműködés az Európai Unió külső határaitra korlátozódott. Azonban erősödött a nyomozó szervezetek közötti együttműködés, valamint az ország belső területein végzett rendvédelmi tevékenységek összehangolása.

A két szervezet együttműködésének eredményeiről többnyire a határőr és a pénzügyőr sajtóból lehetett értesülni.⁵⁵

A hivatalos együttműködésen túl a FEP-en működött az emberi kapcsolatokon nyugvó segítségnyújtás is. A FEP járműve többször szállította a vámosokat is a távolabb eső településre, illetve a szolgálatban lévő vámosoknak beszerezték a szükséges dolgokat, ha mentek valamit bevásárolni a saját átlományuknak. Többször tartottak közös névnap ünnepségeket vagy vettek részt sport és kulturális rendezvényen.

A tudományos életben is működik az együttműködés. Többen részt vettek a határőrségi konferenciákon, Ph.D. dolgozatuk elkészítésében határőrök segítettek őket.⁵⁶

A személyes emlékeimet is felidézve tettem kísérletet az egykori két önálló, az ország biztonságát magas szinten garantáló a rendvédelmi szervezet közös tevékenysége főbb jellemzőinek a bemutatására. Határőr lévén, a határőr viszonyokat ismerve jobban, azok bemutatásán keresztül igyekeztem az együttműködés kialakulásának sajátosságait ismertetni. Itt is azonban az emberi viszonyokból kiindulva, nem pedig a jogszabályok elemzésén keresztül tettem ezt. Mindezt azért, hogy méltó emléket állítsak a hon egykori őrzőinek, bemutatva azt, hogy milyen volt a mindennapi élet az ember szeméből.

Jegyzetek:

¹ 1867-től 1945-ig terjedően, azaz a polgári magyar állam időszakában — nem számítva a magyarországi tanácsköztársaság tiszavirág életű epizódját — a Vám- és Pénzügyőrség feladatkörét a Magyar Királyi Pénzügyőrség, illetve a magyar vámhivatalok látták el. A vámhivatalok kezdetben — a neoabszolutizmus gyakorlatát követve — az adóhivatalokkal egy szervezetben tevékenykedtek. Az 1870-es években azonban a Magyar Királyságban a vámhivatalokat az adóhivataloktól szétválasztották. Ettől fogva e két hivataltípus egymástól függetlenül működött. A Magyar Királyi Pénzügyőrség a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt a Magyar Királyság teljes területére kiterjedő hatáskörrel működő polgári fegyveres őrtestület volt önálló rangrendszerrel és egyenruházattal, valamint szervezeti felépítéssel. A vámhivatalok szakhatóságok voltak, nem pedig rendvédelmi testületek, formaruhával ugyan rendelkeztek de nem voltak felfegyverkezve. Alapvetően — a vámeljárási jogkörük kiterjedtségétől függően — négyféle vámhivatal működött az országban, fővámhivatal és mellék-vámhivatal, ezeken belül pedig első- és másodosztályú vámhivatalok. A vámhivatalokat és a pénzügyőrséget is a magyar pénzügyi tárca vármegyéenként szervezett központi vezető szervezetei a pénzügyigazgatóságok irányították, országos szinten pedig a vámhivatalok és a pénzügyőrség is egy-egy osztállyal rendelkezett a Magyar Királyi Pénzügyminisztériumban, amely osztályok lényegében az országos parancsnoksági teendőket látták el. A Magyar Királyi Pénzügyőrség vármegyéenként pénzügyőr biztosi kerületekből állt. Egy-egy pénzügyőr biztosi kerület pedig több pénzügyőr szakaszt irányított. A pénzügyőr szakaszok voltak a Magyar Királyi Pénzügyőrség legkisebb szervezeti elemei, egyben pedig a szakaszoknál folyt a konkrét pénzügyőri tevékenység. A testület személyi állományának legénységi része a szakaszoknál teljesített szolgálatot. **A Magyar Királyi Pénzügyőrség személyi állományának a létszáma a történelmi Magyarországon hozzávetőleg 5500 fő, míg a csonka-Magyarországon mintegy 3000 fő volt.**

Emellett a magyar vámhivatalokban a dualizmus időszakában közel 251 fő, a két világháború között pedig csaknem 600 fő tevékenykedett. A magyar határőrizeti szervezetek története ennél mozgalmasabb volt, annak ellenére, hogy a vizsgált időszakban a magyar határőrizet teendői mindvégig a határvonal őrzésére, a határforgalom ellenőrzésére és a határrend betartására terjedtek ki. A dualizmus időszakában azonban 1906-ig — a Magyar Királyi Határrendőrség felállításáig — önálló határőrizeti szervet nem hoztak létre, hanem a határőrizeti feladatokat szétosztották azon rendvédelmi és egyéb közigazgatási szervezetek között amelyeknek az alapfeladata többé-kevésbé harmonizált az adott részhatárőrizeti feladatkörrel.

Így jöhetett létre az a helyzet, hogy a határvonal őrzését kezdetben csupán a **pénzügyőr szakaszok látták el (599 fő)**, amelybe 1891-től bekapcsolódott a **határszéli csendőrség (1392 fő)**. A határrend betartásának a kötelezettsége pedig a határszéli járások határmenti szolgabírói kirendeltségeire hárult. A határforgalom ellenőrzését pedig a határátkelőhelyekhez — korabeli szóhasználat szerint határkapukhoz — legközelebbi városok önkormányzati rendőrségeinek kiküldönített csoportjai végezték.

Ezt a helyzetet módosította a **határrendőrség (többcsörri szervezet- és létszámfejlesztés nyomán 451 fő) felállítása**, mivel a testület átvette a határforgalom ellenőrzését és a határrend betartásának a teendőit, továbbá hatáskört kapott a határőrizeti teendők megvalósításában résztvevő társ-rendvédelmi szervezetek érintett alakulatainak felügyeletére, valamint szükség esetén a határmenti önkormányzati rendvédelmi szervezetek igénybevételére is. Mivel a dualizmus időszakában határőrizet csak a magyar-szerb és a magyar-román határon funkcionált, ezért határőrizeti tevékenység is csak ezeken a határszakaszokon valósult meg.

Ebből fakadóan és a térségben az Osztrák-Magyar Monarchia nagyhatalmi jellegéből következően a magyar határőrizetben résztvevő élőrő ekkor még meglehetősen csekély volt, különösen akkor, ha figyelembe vesszük későbbi időszakokban e feladatok végrehajtására biztosított személyi állomány létszámát.

A trianoni békediktátum negatív hatásai a határőrizetben is érezhetőek voltak. A Magyarország kárára gyarapított szomszédok attól tartottak, hogy csonka-Magyarország vissza fogja szerezni a tőle elcsatolt területeket. Ezért a kisantant keretében — ahol mindegyik ország fegyveres ereje nagyobb volt mint a Magyar Királyi Honvédség — egyeztetették terveiket a maradék Magyarország lerohanására vonatkozóan. Mivel a Magyar Királyi Honvédségnek esélye sem lehetett az esetleges agresszió sikeres felmorzsolására, ezért a magyar vezetés arra törekedett, hogy ilyen helyzet előállása esetében a konfliktus megoldását diplomáciai útra terelje. A fegyveres ellenállás célját abban látta, hogy megakadályozzák a diplomáciai tárgyalások megkezdéséig Magyarország teljes megszállását. Ehhez azonban arra volt szükség, hogy az ipari centrumok minél tovább magyar kézen maradhassanak, mert így vált biztosíthatóvá azon katonai felszerelés gyártása, amellyel a hátszárban mozgósított személyi állomány fölszerelhető volt. Ezzel az erővel lehetett ugyanis eredményesen lassítani ez ellenséges előrenyomulást. Mivel azonban a magyar ipari centrumokhoz rendkívül közel kerültek a trianoni békediktátum által kijelölt országhatárok, azért szükségessé vált katonai erőnek nyílt vagy rejtett módon ezen térségekben való átkomandoztatása, hogy az ország ipari góccinak a megszállását késleltetni lehessen, mivel pedig az ország haderejének a létszámát a trianoni békediktátum maximálta, ezért az ország politikai és katonai vezetése azt az utat járta, hogy a magyar rendvédelmi modellben eddig nem létező rendvédelmi testületeket hozott létre, amelyeknek a nyílt célja a rend fenntartása, a rejtett feladata pedig az esetleges ellenséges előrenyomulás lassítása volt. Az antant a rendvédelmi szervezetek létesítését illetően sokkal nagyvonalúbb volt, mint a magyar hadsereg újjászervezésének a terén, tekintettel a magyarországi tanácsköztársaságra. Ennek a védelmi koncepciónak a gyümölcseként jött létre a Magyar Királyi Folyamőrség és a Magyar Királyi Vámőrség. A vámőrség nyílt feladata a határok őrzése, rejtett teendője pedig a határok védelme volt. A Magyar Királyi Vámőrségnek azonban, mivel a testület létszáma csupán 4210 fő volt, rejtett feladatait csak korlátozott mértékben tudta volna megvalósítani. A Magyar Királyi Vámőrség szervezetében katonai erő bújtatására pedig lényegében 1927. IV. 1-e után kerülhetett sor, mivel az antant a trianoni békediktátum betartásának helyszíni ellenőrzését ezzel az időponttal szüntette meg. Ezt követően pedig a Magyar Királyi Honvédség minden harmadik ezrede — mint rejtett alakulat — a vámőrség, illetve később a határőrség szervezetében volt rejtve. A vámőrséget pedig 1932-ben — a katonai erő javára — átszervezték, illetve átkezesztették határőrséggé. A határőrség teendőit már 5734 fővel valósította meg. 1938-ban a fegyverkezési egyenjogúság kimondása nyomán a testületet Honvéd Határvadászok elnevezéssel a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták a honvéd gyalogság csapatnemeként a határőrizeti teendőinek a megtartásával. Ekkor a Honvéd Határvadászok határszolgálatot ellátó létszáma már 9 475 főt tett ki. A két világháború közötti időszakban a határvonal őrzéséről és a határrend betartásáról alapvetően a vámőrség és

utódszervezetei gondoskodtak. A határforgalom ellenőrzését azonban az 1919-ben államosított magyar rendőrség határszéli kirendeltségei valósították meg, bár a vízen lebonyolódó utasforgalmat a Magyar Királyi Folyamőrség, a légi utasforgalmat pedig a Magyar Királyi Csendőrség felügyelte. (a szerk.)

PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* ; PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* ; PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* ; PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* ; PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* ; PARÁDI: *A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai.* ; PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.* ; PARÁDI: *A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914.* ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914.* ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914.* ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete.* ; PARÁDI: *A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között.* ; PARÁDI: *A magyar állam határőrizete a két világháború között.* ; PARÁDI: *A magyar határőrizet 1867-1945. 11-35.p.* ; PARÁDI: *A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok.* ; PARÁDI: *A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig.* ; PARÁDI: *A Magyar Királyság határrendőrsége.* ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.* ; PARÁDI: *A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében.* ; PARÁDI: *Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.* ; PARÁDI: *Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza.* ; PARÁDI: *A dualizmus kori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete.* ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete.*

² 40/1974. (XI. 1.) MT.r.

³ 1997/XXXII.tv.

⁴ Általános értelemben véve az együttműködés területei, tartalma:

- Elméleti megállapodások, tervek kidolgozása a közös tevékenység folytatására, az egymás munkájának elősegítésére;
- Erők, eszközök alkalmazásának térben és időben történő összehangolása (pl. migrációs háló);
- Információcsere, személyes adatok védelme;
- Kölcsönös segítségnyújtás;
- Titkos információszerzés;
- Összekötő tisztek alkalmazása, tanácsadás;
- Integrált adatbázis (pl. Checknet), közös elemző, értékelő tevékenység;
- Közös járőrszolgálat;
- Tájékoztatás, közös tevékenység eredményeinek népszerűsítése;
- Egymás tevékenységének megismerése;
- Közös értekezletek tartása;
- Egymás rendezvényein történő részvétel;
- Közös képzések, gyakorlatok;
- Jogharmonizáció;
- Ellenőrzött szállítás;
- Közös büntető-csoport létrehozása;
- Büntető-csoporttal együttműködő személy igénybevétele;
- Fedett nyomozó alkalmazása;
- Határon átnyúló megfigyelés;
- Forrányomon üldözés;
- Tanúvédelmi Program alkalmazása nemzetközi együttműködés alapján;
- Európai Unió tagállamának különleges intervenciók egységével való együttműködés;
- Közös akciók (régén razziaikkal való részvétel);
- Tevékenység tárgyával kapcsolatos módszertan átadása a másik fél számára;
- Költségek viselésének meghatározása (határátkelőhelyek korszerűsítése);
- Egymás munkatársainak elismerése;
- Tudományos tevékenység (PhD hallgatók, konferenciákon előadások);
- Közös csapatépítés, sport.

ORFK-I. 5-1/8/2008. az országos rendőr-főkapitány 8/2008. utasítása a rendőrség határrendészeti szabályozásáról.

⁵ NAGY Ákos Péter

⁶ GÁSPÁR

⁷ PRUKNER

⁸ BABOS ; KAISINGER ; SZABÓ

⁹ KRISZTIÁN: 48-49.p.

¹⁰ 40/1974. (XI. 1.) MT.r. ; 1994/XXXIV.tv. ; 1995/C.tv. ; 1997/XXXII.tv. ; 66/1997. (XII. 10) BM.r. ; 1999/LXXXV.tv. ; 21/1999. (IX. 30.) PM.r. ; 2001/XXXIII.tv. ; 2013/2001. (I. 17.) Korm.hat. 1/c alpont és 11/a alpont. ; 2002/LIV.tv. 2003/CXXXVI.tv. 15. § ; 2004/XIX.tv. ; ORFK-I. 5-1/8/2008. az országos rendőr-főkapitány 8/2008. utasítása a rendőrség határrendészeti szabályozásáról. op.cit. ; 8/2010. (II. 19.) IRM-SZMM-PM-KHÉM.ut. ; 30/2011. (IX. 22.) BM.r. ; 17/2014. (V. 30.) ORFK.ut.

¹¹ SUBA

¹² 2002/1969. (I. 28.) Korm.hat.

¹³ A Határőrség működési területét a terület tevékenységét meghatározó szabályzatok tartalmazzák.

¹⁴ ZSIGOVITS: 288.p.

¹⁵ KESERŐ: 115.p.

¹⁶ Erdélyi riport

¹⁷ KESERŐ: op.cit. 123.p.

¹⁸ NAGY György

¹⁹ SZÖCS

²⁰ TEKE

²¹ Az egyik őrsi dzsip vezetőről feltételezhető volt, hogy információkat ad helyi árucsempészéssel foglalkozó személynek. Mivel a határőr volt az, aki az államhatáron állt, neki volt lehetősége átmenni a szomszédos ország területére, illetve némi ismeretséget kötni a másik ország határ közeli lakosával. Egy ilyen ismeretségnek az lett a vége, hogy a leszerelők osztrák szabóval készítették el leszerelő civil ruhájukat. A megválogatott, jól felkészített, folyamatosan ellenőrzött állománynak köszönhetően ilyen dolgok nagyon elvétve fordultak elő, nem ez volt a jellemző a határőr életre.

²² A kiskunhalasi lovasiskola eredetileg a Magyar Királyi Csendőrség intézménye volt, melyet a trianoni békediktátumból következően a délvidék elcsatolásakor a zombori lovastelep áthelyezésével hoztak létre.

²³ A TBK egy hordozható telefon volt, amelynek a csatlakozói az erdei fák tövében vagy egyéb helyeken voltak elrejtve. A HECS (Helyi Együttműködő Csoport) tagok is kaptak ilyen TBK-át.

²⁴ Ezért néha alkalmaztak „könnyítést” az őröket elhagyván leszerelték a géppisztoly fa tusáját, elrejtették, majd visszafelé előszedték és visszaszerelték (Kovácsanya 1967).

²⁵ Nem egyszer a járőr egyik tagja hajnalban egy jó darabon lekaszált az állatoknak való takarmányt, a gazdának csak szekérre kellett raknia és hazavinnie, hiszen ők is jószerivel alföldi gazdálkodók gyermekei voltak.

²⁶ Mivel önállóan főztek, esetenként bizonyos vadászattal próbálták feljavítani az őrsi kosztot. Hurokkal fogtak kisebb vadakat vagy pálinkába áztatott kukoricával, erős fenyő elemilámpával kábították el a fácánokat. Vadat löni nem lehetett, mivel a lőszerrel szigorúan el kellett számolni. Azért a bátrabbak ezzel is megpróbálkoztak, kis ügyességgel az éleslövészeteken lehetett néhány löszert megszerezni. Szabadidejüket igyekeztek hasznosan eltölteni, barkácsoltak, különböző emlékeket készítettek, mint például intarziák, furnér lapra képek égetése, üvegek befonása vagy a leszerelő zászlók művészi megmintázása, amelyet kezdetben a kapca, későbbiekben a lepedő készlet sínylett meg. Esetenként zenekarokat alakítottak, részt vettek a község kulturális- és sportéletében.

²⁷ Ugyanis bevált módszer volt, hogy az Német Szövetségi Köztársaság állampolgára lehozta autóját a Német Demokratikus Köztársaság polgárait a határ közelébe, ott kitette őket, majd szabályosan átlépett a határon. Az Német Demokratikus Köztársaság polgárai megvárva az estét, gyalog átszöktek a határon és a megjelölt ponton találkoztak az Német Szövetségi Köztársaság polgárával, aki kocsival tovább vitte őket.

²⁸ NOVÁKY: 59.p.

²⁹ NAGY Ákos Péter: op.cit. 52.p.

³⁰ A határőrök is használtak néha-néha mentesítő eszközöket, többek között a vasgeregelyt. Előfordult olyan helyzet, hogy célszerű volt letagadni a büntetlen határsértést, főleg ha a nyomok már több naposak voltak. Ekkor jött az elgeregelyezés, meg a szerencse istene, hogy nem kerül elő valahonnan a kiszökött személy. Nem fogják el a jugoszlávok és adják vissza, szerencsére nem nagyon hajlottak erre, nem tűnik fel az osztrák lágerben és esetleg szerepel a televízióban, elmondva kiszökése történetét. De geregelyezés lebukáshoz vezetett az is egyik esetben Ivándárdán, hogy a sikeresen disszidált helyi lakos megírta szüleinek, hogy hol szökött ki, a posta elhárítás persze elolvasta a levelet. Helyi lakos ellen nehéz volt őrizni a határt. Ismerte a terepet, legalisan tartózkodhatott a határ közelben. Jó kapcsolatban volt a határőrökkel, szabadon mozoghatott, így ki tudta ismerni a határőrizeti rendszert. Ha szándékát jól tudta leplezni, nem nyilvánított ki áruló jeleket, akkor szinte lehetetlen volt elfogni. Főleg, ha a kocsmából hazamenet összeveszett a feleségével és hirtelen felindulásból ment neki a határnak, de volt benne becsület, a HECS igazolványát nem vitte magával, letette a nyomsáv mellé. Persze pár nap múlva megbánta tettét és visszaszökött. Egy időben volt olyan szállóige, ha elénekeled a kocsmában, hogy „Itt hagyom a falutokat nem-sokára” magyar nótát, akkor elvisznek a hatóságok.

³¹ ERDŐS

³² A Német Demokratikus Köztársaság állampolgárai számára 1989. XI. 11-én megnyitották az államhatárt.

³³ A FEP-ről 1992-ben vonták ki a sorállományt, 1998. IV. 25-én az utolsó sorkatona is leszerelt a Határőrségtől.

³⁴ Magyarországnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásának időpontja 2004. V. 1.

³⁵ Magyarországnak a Schengeni egyezményhez történő csatlakozásának időpontja 2007. XII. 21.

³⁶ A Határőrség rendőrségbe való integrálásának időpontja 2007. XII. 31.

RITECZ: *Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrizetre.*

³⁷ Az 1993. évi alkotmánymódosítás.

³⁸ 2186/1996. (VII. 6.) Korm.hat.

³⁹ Az 1946 és 2007 között működő Határőrség sohasem volt alkalmas ellenséges regulális erővel való szembeszállásra. Bárhogyan is minősítették a szervezetet, paraméterei nem tették alkalmassá idegen haderővel való szembeszállásra. A militáns kontra rendészeti szerv divatos jelző használata értelmetlen. A militáns kifejezés alkalmazása akkor reális, ha az adott szervezet mutatói legalább is megközelítik a kor követelményeinek megfelelő mutatókat a tüzerő, motorizáltság, hírósszekötetés stb. tekintetében, azaz a szervezet alkalmas támadó és védelmi műveletek megvalósítására, vagy legalább abban való érdemi részvételre. Csupán a szervezet személyi állományának a belső függelmi viszonyrendszere alapján a testületet militánsnak nevezni hiba, vagy szándékos félrevezetés.

A Határőrség feladata a rendszerváltás előtt és után is Magyarország államhatárának az őrzése volt. Más jellegű feladatok ellátására a testület nem is volt alkalmas. Attól, hogy a testület a teendőit sorkatonákkal, vagy csupán hivatásos állománnyal végzi még nem válik rendészeti szervezetté.

Maga a rendészeti szervezet elnevezés is fából vaskarika, ugyanis — függetlenül attól, hogy az adott rendvédelmi testület személyi állományának a függelmi viszonyrendszere milyen — a rend fenntartására hivatott szervezetek a jogrendszer jogágiságában a mindenkor rendészeti jogágba tartozó jogszabályok szerint végzik a szolgáltatukat, függetlenül attól, hogy ezen jogszabályok milyen tartalommal bírnak. Mivel minden — a rend fenntartására hivatott — testület rendészeti szervezet, ezért ennek a jelzőnek a használatával megkülönböztetni a rendvédelmi testületeket értelmetlen, továbbá helytelen a sorállomány hiányához kötni a rendészeti jelzőt.

Van a témának azonban — a magyar hagyományokkal rendelkező — egyértelmű és világos megközelítése is. Nevezetesen a rend fenntartására hivatott testületek — a szervezet személyi állományának a helyzetét illetően — kétféleképpen lehetnek, úgy mint polgári fegyveres őrtestületek és katonailag szervezett fegyveres őrtestületek. A kettő között az a különbség, hogy a polgári fegyveres őrtestületek személyi állományának a tagjai nem minősülnek katonának, így nem katonai, hanem testületi rendfokozatot viselnek, az alá-fölérendeltségi viszonyuk pedig hivatali jellegű és a katonákra általában vonatkozó jogok, illetve kötelezettségek őrájuk nem vonatkoznak. Ezzel szemben a rendvédelmi testületek katonailag szervezett őrtestületei személyi állományának a tagjai személyükben katonának minősülnek, nem testületi, hanem katonai rendfokozatot viselnek, az alá-fölérendeltségi viszonyaik katonaiak és a katonákra vonatkozó általános jogosultságok megilletik, illetve kötelezettségek terhelik a testületek tagjait. A Határőrség klasszikus értelemben katonailag szervezett rendvédelmi –őrtestület volt. Ezt a tényt nem befolyásolta az a körülmény, hogy a szervezetében létrehozta-e határvadász századokat vagy sem. Ezek a századok ugyanis alapvetően karhatalmi teendők ellátására voltak alkalmasak például diverziós csoportok felszámolására, vagy civil betörő tömegek visszaszorítására és hasonló teendők ellátására, függetlenül attól, hogy azok, akik ellen bevetették volna ezen alegységeket magyar, vagy idegen állampolgárok lettek volna. Attól, hogy egy rendvédelmi testület kötelékében csapaterős karhatalmi feladatok ellátására alkalmas szervezeti egységek is vannak, még nem militáns.

A „militáns” és a „rendészeti” jelző nem megfelelő használatával tehát összemosásra kerülnek fogalmak, ezáltal pedig összezavarunk egyébként világos és egyértelmű fogalmakat, illetve viszonyokat. Felmerülhet a kérdés, hogy mi szükség volt a fogalmi zűrzavar kialakítására. A háttérben minden bizonnyal nem pusztán rendvédelmi megfontolások húzódnak meg. Nevezetesen a magyar pártállam lebontásakor bizonyos körök arra tettek kísérletet, hogy — mellőzve a magyar rendvédelem-történeti hagyományainkat — idegen rendvédelmi modellt erőltessenek az országra. Ezen körök az angolszász rendvédelmi modellt kívánták megvalósítani hazánkban. Ennek érdekében pedig a katonailag szervezett őrtestület fogalmát igyekeztek összemosni a pártállami rendvédelmi rendszer őrtestületeivel. Ez pedig nyilvánvaló valótlanítás, hiszen a magyar pártállamot megelőzően és azt követően is működtek, illetve működnek katonailag szervezett őrtestületek valamennyi lakott kontinensen. E sajátos fogalmi zűrzavar keltésének erőteljes emocionális oldala is érzékelhető. Nevezetesen mindent gyűlölnék, ami katonai. Ezen előítéletükben odáig merészkedtek, hogy antidemokratikusnak és alkalmatlannak jelölték az úgynevezett „militáns” katonailag szervezett őrtestületek tevékenységét. E téveszméjük hangoztatásában az sem zavarja az érintetteket, hogy állításukkal ellentétben a katonailag szervezett rendvédelmi őrtestületek minden földrészen kiválóan megállják a helyüket nem ritkán megelőzve hatékonyságukban a polgári fegyveres őrtestület típusú rendvédelmi szervezeteket. *a szerk.*)

⁴⁰ 2141/1997. (V. 30.) Korm.hat.

⁴¹ BERKI: *Az Adyligeti Határőr Ezred története*. 165-166.p.

⁴² Loc.cit. 165-167.p.

⁴³ Loc.cit.

⁴⁴ Loc.cit.

⁴⁵ Loc.cit.

⁴⁶ Loc.cit.

⁴⁷ BERKI: A hadköteles határőrök utolsó napjai.

⁴⁸ RITECZ: A Magyar Határőrség szerepe az európai biztonságban.

⁴⁹ 2013/2001 (I. 17.) Korm.hat. op.cit. 1. c alpont. és 11. pont a alpont.

⁵⁰ POTOCZKI: 329.p.

⁵¹ KAISINGER: op.cit. 43.p.

⁵² 2013/2001 (I. 17.) Korm.hat. op.cit.

⁵³ POTOCZKI: op.cit.

⁵⁴ KAISINGER: op.cit.

⁵⁵ Pár példa az együttműködésre:

- Határőrök és vámőrök munkában, Visszapillantás az évre, beszélgetés a hidasnémeti FEP parancsnokkal, NAGY Zoltán hadnaggyal és TÓTH György pénzügyőr főhadnaggyal, a vámhivatal parancsnokával, naponta találkoznak egymással.

RAJCSÁNYI

- Zsákok a sínek mellett, Biharkeresztesen a vasúti töltés oldalában több zsákot találtak, a határőrök a vámós nyomozókkal együttműködve elfogták a feltételezett román elkövetőket.

KUNOS: Zsákok a sínek mellett.

- Idegenrendészeti szűrőrendszer – Orosházán együttműködési megbeszélés a vám- és pénzügyőrség regionális parancsnokságaival, a BÁH és az OMMF munkatársaival.

Idem: Idegenrendészeti szűrőrendszer.

- Átfogó közbiztonsági ellenőrzést tartott a rendőrség a Keleti Pályaudvaron. Az akcióban a Vám- és Pénzügyőrség, a Határőrség és a MÁV Rt. munkatársai is részt vettek.

Átfogó közbiztonsági ellenőrzést tartott a rendőrség a Keleti Pályaudvaron.

- NAGY János pénzügyőr vezérőrnagy, a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka és BÉNDEK József határőr vezérőrnagy a Határőrség országos parancsnoka megbeszélést folytatott a két szervezet együttműködéséről. Az EU csatlakozás után a belső határokról levonul a vámellenőrzés, de a 30 km-es sávban mobil csoportok fognak ellenőrzést végrehajtani, itt kapcsolódik a feladat a határőrökével, a belső határokon azért hagynak kisebb csoportokat, akik kvázi belterületi vámhivatalként működnek, a részleteket a rendészeti vezetők fogják pontosítani mondta NAGY János.

János pénzügyőr vezérőrnagy a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka és Béndek József határőr vezérőrnagy a határőrség országos parancsnoka megbeszélést folytatott a két szervezet együttműködéséről.

- Beregsurány, 5 M Ft hátrahagyott csempészárú egy terepjáróban, Tiszabecsnél a túloldalon vízre teszik a cigarettát, az át-sodorja, itthon már várják, illetve kis tételekben hozzák át, átadják a megbízottnak, aki értékesíti.

Beregsurány, 5 MFT hátrahagyott csempészárú egy terepjáróban.

- Kelebián 1 km hosszú csővezeték a magyar-szerb határon, szeszcsempészésre akarták használni.

Kelebián 1 KM hosszú csővezeték a magyar-szerb határon.

- A nyírbátori igazgatóság munkatársai 512 M Ft csempészárút foglaltak le, cigaretta, alkohol, kőolajszármazékkal történő visszaélés miatt.

A nyírbátori igazgatóság munkatársai 512 MFT csempészárút foglaltak le, cigaretta, alkohol, kőolajszármazékkal történő visszaélés miatt.

- A határőr nyomozók a vámnyomozókkal együtt egy hajnalban rajtaütöttek egy orgazdán, a Forgószél nevű akció keretében, amely során 5000 doboz szerb cigarettát foglaltak le.

A határőr nyomozók a vámnyomozókkal együtt egy hajnalban rajtaütöttek egy orgazdán, a Forgószél nevű akció keretében, amely során 5000 doboz szerb cigarettát foglaltak le.

- Az M3 autópályán a Határőrség által szervezett közös Vám- és Pénzügyőrség, Állami Autópálya-kezelő Zrt., Nemzeti Közlekedési Hatóság, illetve a Polgárőrség rendszámfelismerő rendszerrel felszerelt gépkocsival végrehajtott akcióban a vámosok két alkalommal szabtak ki büntetést.

Az M3 autópályán a határőrség által szervezett közös Vám- és Pénzügyőrség, Állami Autópálya-kezelő Zrt., Nemzeti Közlekedési Hatóság, illetve a Polgárőrség rendszámfelismerő rendszerrel felszerelt gépkocsival végrehajtott akcióban a vámosok két alkalommal szabtak ki büntetést.

- Az Ukrajnából belépő sáv forgalmát irányító határvadásznak egy szolgálatban lévő vámos jelezte, valaki a forgalommal szemben kifelé igyekszik az országból.

Az Ukrajnából belépő sáv forgalmát irányító határvadásznak egy szolgálatban lévő vámos jelezte, valaki a forgalommal szemben kifelé igyekszik az országból.

- A kölcei határrendészeti kirendeltség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség mátészalkai mobil járőre – közös szolgálat során – Magosliget belterületén egy gyanús jármű után eredtek.

Szerkesztőségi közlemény: A kölcei határrendészeti kirendeltség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség mátészalkai mobil járőre — közös szolgálat során — Magosliget belterületén egy gyanús jármű után eredtek.

- A barabási határőrök stabil hő-kamerájukkal négy gyanús kerékpárost észleltek, átvizsgálva a környéket 6 ezer doboz ukrán zárjegyes cigarettát találtak, átadták a Vám- és Pénzügyőrség nyíregyházi illetékeseinek.

A barabási határőrök stabil hő-kamerájukkal négy gyanús kerékpárost észleltek, átvizsgálva a környéket 6 ezer doboz ukrán zárjegyes cigarettát találtak, átadták a Vám- és Pénzügyőrség nyíregyházi illetékeseinek.

- A beregsurányi határőrök egy elhagyottnak hitt házban cigarettát találtak, a kiérkező kisvárdai vámosokkal együtt összesen csaknem 2 M Ft értékű csempészárút foglaltak le.

A beregsurányi határőrök egy elhagyottnak hitt házban cigarettát találtak, a kiérkező kisvárdai vámosokkal együtt összesen csaknem 2 MFT értékű csempészárút foglaltak le.

- 2004. IV. 30. EU csatlakozás, 2004. V. 1-én levonul a vám, vámosok elkeseredve, ugyan Hegyeshalomban az épületet tovább üzemeltetik, a mobil csoport és a vámkommandó bázisa lesz, a régióban gyakorolják a vámjogokat mondta SZABÓ István alezredes vámparancsnok.

TAKÁCS

⁵⁶BAKOS ; MÓZS ; NAGY János ; PRUKNER: op.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* (1.;) — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* (1.;) — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* (1.;) — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —

TANULMÁNYOK

- BABOS (8.;) — BABOS Albert: A magyar Határőrség újkori története a rendszerváltozástól napjainkig. *Határrendészeti Tanulmányok*, II.évf. (2005) 1.sz. 8-11.p. HU-ISSN 1786-2345.
- BAKOS (56.;) — BAKOS Gyula: A Vám- és Pénzügyőrség rendvédelmi szerepe. 117-127.p. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében” című konferenciáról.* Pécs, 2007, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 142 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos közlemények, VIII./ HU-ISSN 1589-1674.
- GÁSPÁR (6.;) — GÁSPÁR László: A második világháború utáni magyar határőrizet változásai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI. évf. (2011) 25.sz. 32-52.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009.december 3. Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- KAISINGER (8.;51.;54.;) — KAISINGER Tibor: A Vám- és Pénzügyőrség és a Határőrség együttműködése az EU tagság után, a külső és belső határokon, valamint a mélységi ellenőrzés során. *Határrendészeti Tanulmányok*, II.évf. (2005) 1.sz. 38-45.p. HU-ISSN 1786-2345.
- KESERŰ (15.;17.;) — KESERŰ István: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 111-128.p. HU-ISSN 1216-6774.
- MÓZS (56.;) — MÓZS Elek: A Vám- és Pénzügyőrség szerepe a gazdaságvédelemben. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XI.évf. (2010) 11.sz. 111-115.p. HU-ISSN 1589-1674.
- NAGY Ákos Péter (5.;29.;) — NAGY Ákos Péter: A magyar rendvédelem belbiztonsági szolgálata 1945-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 44-58.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- NAGY György (18.;) — NAGY György: A magyar határforgalom ellenőrzésének sajátosságai 1945-2005. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2009) 20.sz. 58-78.p. HU-ISSN 1216-6774.
- NAGY János (56.;) — NAGY János: A magyar vám jövője. 293-302.p. In GAÁL Gyula — HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Rendészet és rendvédelem – kihívások a XXI. században” című tudományos konferenciáról.* Pécs, 2008, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 421 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos közlemények, IX./ HU-ISSN 1589-1674.

- NOVÁKY (28.;) — NOVÁKY Balázs: Határország a rendszerváltás sodrásában. 56-65.p. In GAÁL Gyula — HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Viszsaemlékezések a vasfüggöny lebontásáról 1989-2014*. Győr, 2014, Magyar Rendészettudományi Társaság. 79 p. HU-ISBN 978 963 08 8968 1.
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. (1.;) — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. (1.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. (1.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. (1.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. (1.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992 szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. (1.;) — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V.évf. (1994) 4.sz. 391-404.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. (1.;) — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 64-75.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945. (1.;) — PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, (1997) 1.sz. különszáma. 11-35.p.
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok. (1.;) — PARÁDI József: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII.évf. (1998) 9.sz. 82-85.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 23-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században.” Című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. (1.;) — PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. (1.;) — PARÁDI József: A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. 357-388.p. In MEZEY Barna (szerk.): *Eckhart Ferenc emlékkönyv*. Budapest, 2004, Gondolat Kiadó. HU-ISBN 963 95 0086 0. /Jogtörténeti értekezések, 28./ HU-ISSN 0134-0026.

- PARÁDI: A Magyar Királyság határrendőrsége. (1.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII. évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. (1.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. (1.;) — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. (1.;) — PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. (1.;) — PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. (1.;) — PARÁDI József: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Vámórség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. (1.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámórség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774.
- POTOCZKI (50.;53.;) — POTOCZKI Zoltán: A vám- és pénzügyőri ellenőrzés dimenziói. 325-330.p. In GAÁL Gyula — HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A változó rendszert aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2013, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 446 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos közlemények, XIV./ HU-ISSN 1589-1674.
- RITECZ: A Magyar Határőrség szerepe az európai biztonságban. (48.;) — RITECZ György: A Magyar Határőrség szerepe az európai biztonságban. 19-26.p. In GAÁL Gyula — HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A magyar határellenőrzés, európai biztonság” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2004, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 195 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos közlemények, III./ HU-ISSN 1589-1674.
- SUBA (11.;) — SUBA János: Magyarország határán létesített műszaki záruk felszámolása 1956-ban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2009) 20.sz. 115-119.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- SZABÓ (8.;) — SZABÓ Miklós: A magyar Határőrség újkori története 1950-től a rendszer-váltásig. *Határrendészeti Tanulmányok*, II.évf. (2005) 1.sz. 5-7.p. HU-ISSN 1786-2345.
- SZŐCS (19.;) — SZŐCS Ferenc: A csengeri razzia. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXIV.évf. (1971) 3.sz. 545-560.p. HU-ISSN 0017-6540.
- ZSIGOVITS (14.;) — ZSIGOVITS László: Az új Nemzeti Közzolgálati Egyetem K+F+I és pályázati tevékenységének lehetséges irányai. *Hadmérnök*, VI.évf. (2011) 2.sz. 287-290.p. HU-ISSN 1788-1919.

CIKKEK

- BERKI: A hadköteles határőrök utolsó napjai. (47.;) — BERKI Imre: A hadköteles határőrök utolsó napjai. *Múlt-kor*, XI.évf. (2011) 2.sz. HU-ISSN 2061-3563.
- KUNOS: Zsákok a sínek mellett. (55.;) — KUNOS Gy.: Zsákok a sínek mellett. *Határőr*, LVI.évf. (2002) 1.sz. 7.p. HU-ISSN 1419-0052.
- KUNOS: Idegenrendészeti szűrőrendszer. (55.;) — KUNOS Gy.: Idegenrendészeti szűrőrendszer. *Határőr*, LVII.évf. (2002) 8.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1419-0052.
- RAJCSÁNYI (55.;) — RAJCSÁNYI Iván: Határőrök és vámőrök munkában. *Határőr, a Belügyminisztérium Határőrség képes politikai hetilapja*, XL.évf. (1985) 50.sz. 6-7.p. HU-ISSN 1419-0052.
- Átfogó közbiztonsági ellenőrzést tartott a rendőrség a Keleti Pályaudvaron. (55.;) — Átfogó közbiztonsági ellenőrzést tartott a rendőrség a Keleti Pályaudvaron. *Határőr*, LVIII.évf. (2003) 7.sz. 9.p. HU-ISSN 1419-0052.
- Nagy János pénzügyőr vezérőrnagy a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka és Béndek József határőr vezérőrnagy a határőrség országos parancsnoka megbeszélést folytatott a két szervezet együttműködéséről. (55.;) — Nagy János pénzügyőr vezérőrnagy a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka és Béndek József határőr vezérőrnagy a határőrség országos parancsnoka megbeszélést folytatott a két szervezet együttműködéséről. *Határőr*, LVIII.évf. (2003.) 11.sz. 10-11.p. HU-ISSN 1419-0052.
- Beregsurány, 5 MFT hátrahagyott csempészárú egy terepjáróban. (55.;) — Beregsurány, 5 MFT hátrahagyott csempészárú egy terepjáróban. *Határőr*, LIX.évf. (2004) 6.sz. 11.p. HU-ISSN 1419-0052.
- Kelebián 1 KM hosszú csővezeték a magyar-szerb határon. (55.;) — Kelebián 1 KM hosszú csővezeték a magyar-szerb határon. *Határőr*, LIX.évf. (2004) 6.sz. 8.p. HU-ISSN 1419-0052.
- A nyírbátori igazgatóság munkatársai 512 MFT csempészárút foglaltak le, cigaretta, alkohol, kőolajszármazékkal történő visszaélés miatt. (55.;) — A nyírbátori igazgatóság munkatársai 512 MFT csempészárút foglaltak le, cigaretta, alkohol, kőolajszármazékkal történő visszaélés miatt. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 5.p. HU-ISSN 1419-0052.
- A határőr nyomozók a vámnymozókkal együtt egy hajnalban rajtaütöttek egy orgazdán, a Forgószél nevű akció keretében, amely során 5000 doboz szerb cigarettát foglaltak le. (55.;) — A határőr nyomozók a vámnymozókkal együtt egy hajnalban rajtaütöttek egy orgazdán, a Forgószél nevű akció keretében, amely során 5000 doboz szerb cigarettát foglaltak le. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 13.p. HU-ISSN 1419-0052.
- Az M3 autópályán a határőrség által szervezett közös Vám- és Pénzügyőrség, Állami Autópályakezelő Zrt., Nemzeti Közlekedési Hatóság, illetve a Polgárőrség rendszámfelismerő rendszerrel felszerelt gépkocsival végrehajtott akcióban a vámosok két alkalommal szabtk ki büntetést. (55.;) — Az M3 autópályán a határőrség által szervezett közös Vám- és Pénzügyőrség, Állami Autópályakezelő Zrt., Nemzeti Közlekedési Hatóság, illetve a Polgárőrség rendszámfelismerő rendszerrel felszerelt gépkocsival végrehajtott akcióban a vámosok két alkalommal szabtk ki büntetést. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 10-11.p. HU-ISSN 1419-0052.
- Az Ukrajnából belépő sáv forgalmát irányító határvadásznak egy szolgálatban lévő vámos jelezte, valaki a forgalommal szemben kifelé igyekszik az országból. (55.;) — Az Ukrajnából belépő sáv forgalmát irányító határvadásznak egy szolgálatban lévő vámos jelezte, valaki a forgalommal szemben kifelé igyekszik az országból. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 9.p. HU-ISSN 1419-0052.

- A kölcei határrendészeti kirendeltség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség mátészalkai mobil járőre — közös szolgálat során — Magosliget belterületén egy gyanús jármű után eredtek. (55.;) — A kölcei határrendészeti kirendeltség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség mátészalkai mobil járőre — közös szolgálat során — Magosliget belterületén egy gyanús jármű után eredtek. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 6-7.p. HU-ISSN 1419-0052.
- A barabási határőrök stabil hőkamerájukkal négy gyanús kerékpárost észleltek, átvizsgálva a környéket 6 ezer doboz ukrán zárjegyes cigarettát találtak, átadták a Vám- és Pénzügyőrség nyíregyházi illetékeseinek. (55.;) — A barabási határőrök stabil hő-kamerájukkal négy gyanús kerékpárost észleltek, átvizsgálva a környéket 6 ezer doboz ukrán zárjegyes cigarettát találtak, átadták a Vám- és Pénzügyőrség nyíregyházi illetékeseinek. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1419-0052.
- A beregsurányi határőrök egy elhagyottnak hitt házban cigarettát találtak, a kiérkező kisvárdai vámósokkal együtt összesen csaknem 2 MFT értékű csempészárút foglaltak le. (55.;) — A beregsurányi határőrök egy elhagyottnak hitt házban cigarettát találtak, a kiérkező kisvárdai vámósokkal együtt összesen csaknem 2 MFT értékű csempészárút foglaltak le. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 6.p. HU-ISSN 1419-0052.
- TAKÁCS (55.;) — TAKÁCS István: 2004. IV. 30. EU csatlakozás, 2004. V. 1-én levonul a vám. *Határőr*, LIX.évf. (2004) 6.sz. 12.p. HU-ISSN 1419-0052.
- KÉZIRATOK**
- BERKI: *Az Adyligeti Határőr Ezred története*. (41.;42.;43.;44.;45.;46.;) — BERKI Imre: *Az Adyligeti Határőr Ezred története*. Ph.D. disszertáció (ELTE-BTK Történelemtudományok Doktori Iskola) Kézirat. Budapest, 2015.
- KRISZTIÁN — KRISZTIÁN László: *Alternatív rendészet*. Ph.D. disszertáció (PPTE-JÁK) Kézirat. Budapest, 2010.
- PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914*. — PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914*. Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.
- PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. — PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990, 264 p. + Mellékletek 562 p. HU-ISBN —
- PRUKNER (7.;56.;) — PRUKNER Attila: *A magyar vám- és pénzügyőr szervezetek tevékenysége 1867-2010 között*. Ph.D. disszertáció (NKE-HDI) Kézirat. Budapest, 2014.
- RITECZ: *Az illegális migárció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrizetre*. (36.;) — RITECZ György: *Az illegális migárció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrizetre*. Ph.D. disszertáció. (ZMNE) Kézirat. Budapest, 2002.
- TEKE (20.;) — TEKE András: *Az I. (győri) határőr kerület határőrizeti rendszerének változásai a nyolcvanas években*. Egyetemi doktori disszertáció. (ZMKA) Kézirat. Budapest, 1991.

LEVÉL- IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- ORFK-I. (4.;10.;) — Országos Rendőr-főkapitányság Irattára.

JOGSZABÁLYOK

- 1994/XXXIV.tv. (10.;) — 1994/XXXIV.tv. a rendőrségről.
- 1995/C.tv. (10.;) — 1995/C.tv. a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról.
- 1997/XXXII.tv. (3.,10.;) — 1997/XXXII.tv. a határőrizetről és a Határőrségről.
- 1999/LXXXV.tv. (10.;) — 1999/LXXXV.tv. a bünygyi nyilvántartásról és a hatósági erkölcsi bizonyítványról.
- 2001/XXXIII.tv. (10.;) — 2001/XXXIII.tv. a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény módosításáról.
- 2002/LIV.tv. (10.;) — 2002/LIV.tv. a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről.

- 2003/CXXXVI.tv. (10.;) — 2003/CXXXVI.tv. a közösségi vámjog végrehajtásáról.
- 2004/XIX.tv. (10.;) — 2004/XIX.tv. a vám- és pénzügyőrségről.
- 66/1997. (XII. 10.) BM.r. (10.;) — 66/1997. (XII. 10.) BM.r. a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997/XXXII.tv. végrehajtásáról.
Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye, L.évf. (1997) 3.sz. 3522-3547.p.
- 21/1999. (IX. 30.) PM.r. (10.;) — 21/1999. (IX. 30.) PM.r. a Vám- és Pénzügyőrség által alkalmazható különleges eszközök és módszerek engedélyezésével, igénybe vételével kapcsolatos szabályokról.
Magyar Közlöny, évf. LV. (1999) 86.sz. 5430-5431.p. HU-ISSN 2063-0379.
- 30/2011. (IX. 22.) BM.r. (10.;) — 30/2011. (IX. 22.) BM.r. a rendőrség szolgálati szabályzatáról.
Magyar Közlöny, LXVII.évf. (2011) 109.sz. 28610-28647.p. HU-ISSN 2063-0379.
- 2002/1969. (I. 28.) Korm.hat. (12.;) — 2002/1969. (I. 28.) (I. 28.) Korm.hat. a nyugati határövezet megszüntetése és határsáv létesítésének elrendelése. (A kormányhatározat alapján 01/1969.sz.BM.pcs. szól erről a 2 km-es határsáv bevezetéséről.)
Határozatok Tára, XIV.évf. (1969) 1.sz. 3.p. HU-ISSN 2063-0395.
- 40/1974. (XI. 1.) MT.r. (2.;10.;) — 40/1974. (X. 24.) MT.r. a Magyar Népköztársaság államhatárának őrzetéről.
Belügyi Közlöny, XV.évf. (1974) 8.sz. 105-108.p. HU-ISSN 0865-5154.
- 2186/1996. (VII. 6.) Korm.hat. (38.;) — 2186/1996. (VII. 6.) Korm.hat. a Határőrség szervezeti átalakításának végrehajtásáról és további működési feltételeinek biztosításáról.
Határozatok Tára, XLI.évf. (1996) 35.sz. 292.p. HU-ISSN HU-ISSN 2063-0395.
- 2141/1997. (V. 30.) Korm.hat. (40.;) — 2141/1997. (V. 30.) Korm.hat. a Határőrség szervezeti továbbfejlesztéséről.
Határozatok Tára, XLII.évf. (1997) 321.p.
- 2013/2001. (I. 17.) Korm.hat. (10.;49.;52.;) — 2013/2001. (I. 17.) Korm.hat. az Európai Unióhoz történő csatlakozással összefüggésben az egységes határellenőrzési rendszer megvalósításáról szóló kormányzati koncepcióról.
Határozatok Tára, XLVI.évf. (2001) 1.sz. 17-23.p. HU-ISSN 2063-0395.
- 8/2010. (II. 19.) IRM-SZMM-PM-KHÉM.ut. (10.;) — 8/2010. (II. 19.) IRM-SZMM-PM-KHÉM.ut. az illegális migráció és az ahhoz kapcsolódó más jogellenes cselekmények elleni hatósági fellépés hatékonyságának növeléséről illetve összehangolásáról.
Hivatalos Értesítő, LXVI.évf. (2010) 13.sz. 2760-2763.p. HU-ISSN 2063-0387.
- 17/2014. (V. 30.) ORFK.ut. (10.;) — 17/2014. (V. 30.) ORFK.ut. a rendőrség határrendészeti szabályzatáról szóló 8/2008. ORFK.ut. módosításáról.
Hivatalos Értesítő, LXX.évf. (2014) 28.sz. 3732-3735.p.

VILÁGHÁLÓS HIVATKOZÁSOK

- Erdélyirport (16.;) — Erdélyirport
Világhálón: http://archivum.erdelyirport.ro/mod.php?mod=userpage&page_id=244
- ERDŐS (31.;) — ERDŐS
Világhálón: http://www.varhalmi.hu/cucc/361114_132.pdf

Mellékletek jegyzéke:

I.sz. melléklet

A Rajkai Forgalomellenőrző Pont közúti forgalomellenőrző része.

II.sz. melléklet

Rajkai Forgalomellenőrző Pont épülete.

III.sz. melléklet

A Röskei Forgalomellenőrző Pont határállomása.

IV.sz. melléklet

A Határőrség és a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnokai, valamint munkatársaik együttműködési megbeszélése.

V.sz. melléklet

Magasfigyelőnél szolgálatot teljesítő határőr járőr.

VI.sz. melléklet

Az Elektromos Jelzőrendszer metszete.

VII.sz. melléklet

A határőröket segítő szolgálati állatok és járművek.

VIII.sz. melléklet

A Forgalomellenőrző Pontok egyik legfontosabb technikai eszköze a géptávíró.

IX.sz. melléklet

Kutyás határőr üldöző csoport a nyomsáv mellett.

X.sz. melléklet

A H-63-as jelzőkészülék 15 mm-es rakétakilövője.

I.sz. melléklet

A Rajkai Forgalmellenőrző Pont közúti forgalmellenőrző része.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

II.sz. melléklet

Rajkai Forgalmellenőrző Pont épülete.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

III.sz. melléklet

A Röszei Forgalmellenőrző Pont határállomása.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

IV.sz. melléklet

A Határőrség és a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnokai, valamint munkatársaik együttműködési megbeszélése.

Forrás ! Interjú dr. NAGY János pénzügyőr vezérőrnaggyal. *Határőr*, LVIII.évf. (2003) szept. 1.sz. HU-ISSN 0201-0607.

V.sz. melléklet

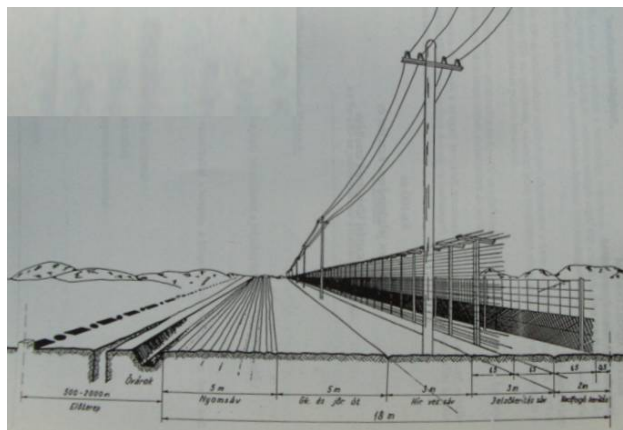
Magasfigyelőnél szolgálatot teljesítő határőr járőr.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

VI.sz. melléklet

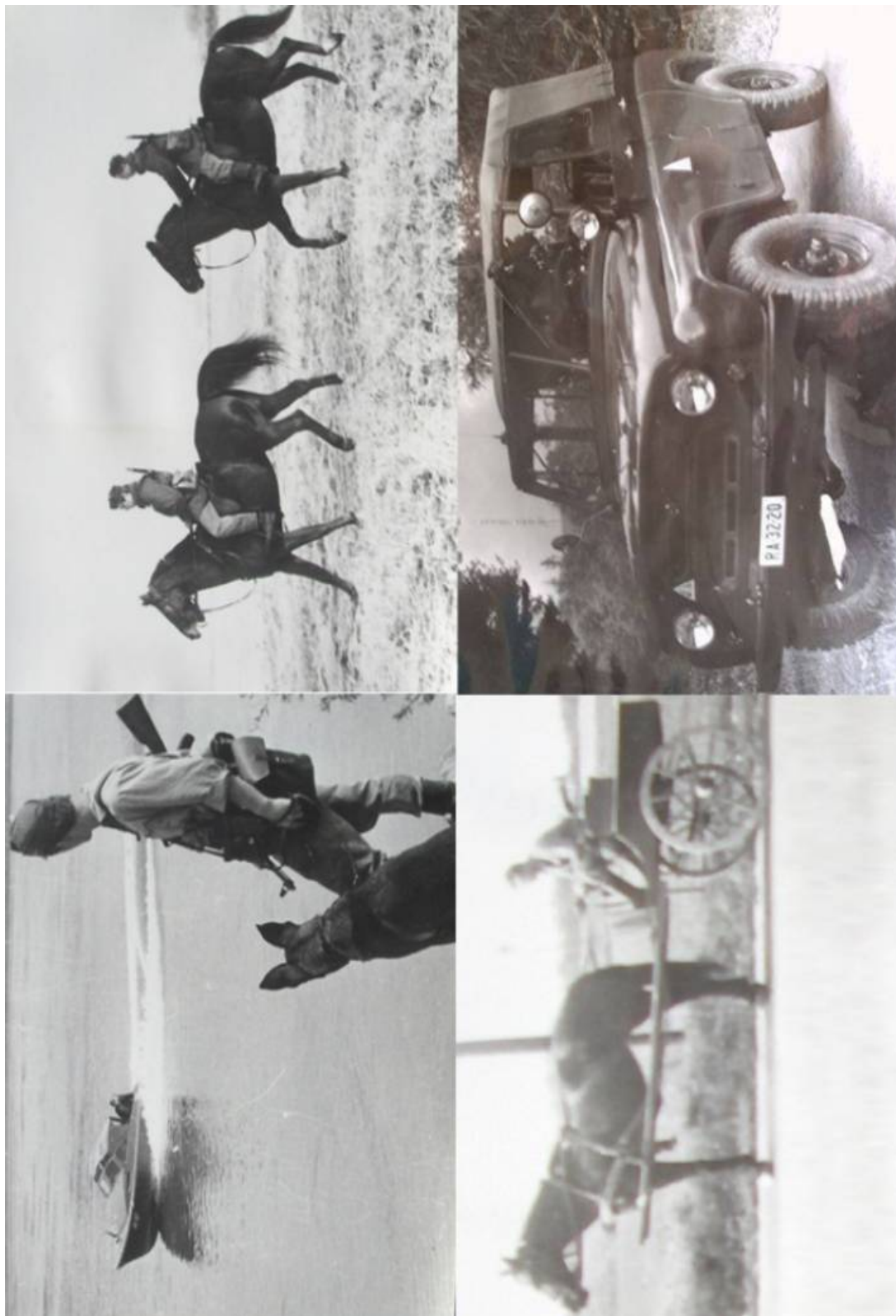
Az Elektromos Jelzőrendszer metszete.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

VII.sz. melléklet

A határőröket segítő szolgálati állatok és járművek.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

VIII.sz. melléklet

A Forgalmellenőrző Pontok egyik legfontosabb technikai eszköze a géptávíró.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

IX.sz. melléklet

Kutyás határőr üldöző csoport a nyomsáv mellett.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

X.sz. melléklet

A H-63-as jelzőkészülék 15 mm-es rakétakilövője.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

**A periodika számaiban publikált tanulmányok jegyzeteiben
egységesen alkalmazott rövidítések jegyzéke**

AB.	=	Alkotmánybíróság(i)
BM.	=	belügyminisztérium(i), belügyminiszteri
Eadem	=	ugyanő (nőnem)
eln.	=	elnök(i)
et al. (et alii)	=	és mások
ért.	=	értésítés
évf.	=	évfolyam
fk.	=	főkapitány(i)
hat.	=	határozat
HM.	=	honvédelmi minisztérium(i), honvédelmi miniszteri
HT.	=	Helytartótanács
Idem	=	ugyanő (hímnem)
IM.	=	igazságügyi minisztérium(i), igazságügyminiszteri
In	=	innen
int.	=	intézkedés
KM.	=	kereskedelemügyi minisztérium(i), kereskedelemügyi miniszteri
köt.	=	kötet
közl.	=	közlemény
kr.	=	körrendelet
Loc.cit. (loco citato)	=	ugyanott
ME.	=	miniszterelnök(i)
nr. (numer)	=	szám
op.cit. (opus citatum)	=	idézett mű
p. (pagina)	=	oldal
pcs.	=	parancs
PM.	=	pénzügyminisztérium(i), pénzügyminiszteri
r.	=	rendelet
res. (reservat)	=	foglalt
s.a. (sine anno)	=	kiadás éve nélkül
s.l. (sine loco)	=	kiadás helye nélkül
s.n. (sine nomine)	=	kiadó nélkül
sz.	=	szám
szerk.	=	szerkesztő(k)
táj.	=	tájékoztató
tc.	=	törvénycikk (törvény)
tv.	=	törvény
tvr.	=	törvényerejű rendelet
ut.	=	utasítás

REZÜMÉK

0452

BERKI Imre

A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában

A forradalom és szabadságharc kitörését követően 1956. X. 24-én hajnalban a Rádió megerősítésére löszert szállító konvojban teljesítettek szolgálatot az adyligeti határőr laktanya katonái, akiket súlyos harcok árán visszaszorítottak a 32-esek teréről. A laktanyában maradt bajtársaik megvédték laktanyájukat a nagykovácsi felkelőktől, majd azonosulva a forradalommal megalakították, a Forradalmi Katonai Tanácsot. Kapcsolatba kerültek KIRÁLY Bélával. A szabadságharc leverését követően, pedig részesei lettek a rendszer hagyományt teremtő propaganda gépezetének.

0453

PARÁDI József

A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918

A Magyar Királyi Csendőrséget 1881-ben hozták létre. A testületnek a Magyar Királyság útlevelek köteles határszakaszain diszlokáló őrszeit 1891-ben vonták be a határőrizeti teendők ellátásába a zöldhatár őrzésében való részvételük által. A határszéli csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében a legjelentősebb élőerő létszámmal vett részt a többi rendvédelmi testülethez viszonyítva. A határszéli csendőrségnek a zöldhatár őrzetében való bevonása által vált a Magyar Királyság útlevelek köteles határszakaszain a határvonal őrzése kétlépcsősé, mivel a másik lépcsőt a Magyar Királyi Pénzügyőrségnek az érintett határszakaszok mentén tevékenykedő szakaszai alkották. 1912-ben — amikor a határrendőrség és a határszéli csendőrség határőrizeti teendőit pontosították, illetve a két testület együttműködését újrászabályozták — a határszéli csendőrség kompetenciájába került a kishatárforgalom ellenőrzése is.

0454

PARÁDI József

Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918

A Magyar Királyi Határrendőrség volt a polgári magyar állam első rendvédelmi testülete, amelynek alapfeladatát a határok őrzete alkotta. Tevékenységi területe elsősorban a magyar-román és magyar-szerb határszakaszra terjedt ki, azonban elsősorban az I. világháború időszakához kapcsolódóan Magyarország többi határszakaszán is tevékenykedett. A testület mérsékelt, néhány száz fős létszámmal működött. A Magyar Királyi Határrendőrség hatásköre azonban kiterjedt volt, mivel irányítási és ellenőrzési jogkörrel rendelkezett a határőrizeti tevékenységbe bevont társ rendvédelmi szervezetek határmelléki alakulatainak határőrizeti teendőinek ellátása terén. Emellett pedig szükség esetén igénybe vehette a határmelléki önkormányzatok rendvédelmi testületeit is.

0455

SOM F Krisztián

A magyar 1922 M útlevél 1922-1937

Az útlevél a korabeli útlevelek közül az egyik legkiválóbb alkotás volt az abban alkalmazott biztonsági nyomdatechnikai eljárások tekintetében. Alapvetően megváltozott azonban a helyzet úgy az európai, mint a magyar államhatárok átléphetőségét illetően. Megszűnt az útlevél mentes határátlépés lehetősége, továbbá előtérbe került a vízumadási kötelezettség és emellett számos újításra is sor került — az I. világháború utáni okmány ellenőrzésének a tapasztalatai nyomán — az útlevél tulajdonosának a beazonosíthatósága tekintetében.

0456

SUBA János

Erdély határvédelme 1940-1944

A trianoni békediktátum által elszakított Erdély északi részének a visszacsatolására 1940-ben került sor. Ekkora már a polgári Magyar Állam rendvédelmi struktúrájában a határőrizeti teendőket megvalósító szervezetet a Magyar Királyi Honvédség kötelékébe integrálták. A honvédség tehát határ-védelmi és határőrizeti feladatokat egyaránt ellátott. Kárpátalja és Észak-Erdély visszatért területeinek a Kárpátokban húzódó határai megegyeztek a történelmi Magyarország érintett határszakaszával. Ennek a határszakasznak a védelmére — a Magyar Királyi Honvédségben korábban nem rendszeresített — speciális alakulat típusokat is létrehozott. Ezek közé tartoztak a határerőd alakulatok mellett a székely lakosság hadra fogható tagjaira alapozott speciális határvédelmi csapatok létrehozása és működtetése is.

0457

VEDÓ Attila

Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig

A Magyar Királyi Csendőrség 1891-től vett részt Magyarország határőrizetében. A dualizmus időszakában a magyar-román és a magyar-szerb határ-szakaszokon diszlokáló csendőr őrsök személyi állományába tartozó csendőrök teljesítették határőrzési teendőket is az általános közrendvédelmi feladataik ellátása mellett. 1912-ben pedig — amikor pontosították a Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi Határrendőrség határőrizeti teendőit, illetve a két testület egymáshoz való viszonyát — a Magyar Királyi Csendőrség kompetenciájába került a Magyar Királyság útlevelek köteles határszakaszain a kishatárforgalom ellenőrzése.

0458

ZSIGOVITS László

Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007

A határőrizet Magyarország szuverenitásának mindig egyik fontos tényezője volt, függetlenül a gazdasági, társadalmi, politikai berendezkedéstől. A magyarországi pártállam, majd azt követően a rendszerváltás után is a határok felügyelete a magyar állam fontos feladatai közé tartozott. E feladatkör teljesítésében békeidőben alapvetően két testület vett részt a Határőrség és a Vám- és Pénzügyőrség. A két testület szorosan együttműködött, amely egyrészt záloga volt a határok eredményes őrzetének, másrészt pedig kiküszöbölte a párhuzamosságokat így módon biztosítva a takarékos működést. A két testület ugyan az alap-feladatrendszerében meghatározottak teljesítését valósította meg, azonban ezt oly módon tette, hogy elősegítette a társ rendvédelmi szervezetek és a magyar állam érintett szakhatóságainak az eredményes tevékenységét is.

RESUMEE

0452

Imre BERKI

**Das unmittelbare Nachrichten Bataillon der Grenzwache
im Strom der Revolution und des Freiheitskampfes von 1956**

Nach dem Ausbruch der Revolution und des Freiheitskampfes in der Frühe des 24. Oktobers 1956 leisteten die die Soldaten der Grenzschießkaserne Adyiget in einem Munitionstransportkonvoi zur Verstärkung des Radios, die infolge schwerer Kämpfe vom Platz der 32 zurückgedrängt wurden. Die in der Kaserne gebliebenen Kameraden verteidigten die Kaserne vor den Aufständischen von Nagykovácsi. Dann sich mit der Revolution identifizierend bildeten sie den Revolutionären Soldatenrat. Sie kamen in Kontakt mit Bélá KIRÁLY. Nach der Niederlage des Freiheitskampfes wurden sie Teil einer Systemtradition schaffenden Propagandamaschinerie.

0453

József PARÁDI

**Die Ungarische Königliche Gendarmerie in der Grenzbewachung
des dualistischen Königreichs Ungarn vom 1891 bis 1918**

Die Ungarische Königliche Gendarmerie entstand im Jahr 1881. 1891 wurden die an den nur mit Reisepässen zu passierenden Grenzabschnitten des Königreichs Ungarn stationierten Wachposten der Organisation in das Versehen des Aufgaben der Grenzwache durch die Teilnahme der Bewachung der grünen Grenze einbezogen. An der Grenzbewachung des dualistischen Königreichs Ungarn nahm die Grenzgendarmarie mit bedeutendsten Personenanzahl im Vergleich zu den anderen Ordnungsschutzorganen teil. Bei der Grenzbewachung bedeutete die Grenzgendarmarie durch ihre Einbeziehung in die Bewachung der grünen Grenze der nur mit Reisepass zu passierenden Grenzabschnitte des Königreichs Ungarn die zweite Stufe, da die erste Stufe die an den betroffenen Grenzabschnitten agierenden Einheiten der Ungarischen Königlichen Finanzwache ausmachten. 1912, als die Grenzwache und die Grenzgendarmarie ihre Aufgabenbereiche präzisieren, bzw. die zwei Körperschaften ihre Zusammenarbeit neu regelten, geriet auch die Kontrolle des Kleinen Grenzverkehrs in die Kompetenz der Grenzgendarmarie.

0454

József PARÁDI

Die Grenzpolizei im historischen Ungarn 1906-1918

Die Ungarische Königliche Grenzwache war das erste Ordnungsschutzorgan des bürgerlichen ungarischen Staates, dessen grundlegende Aufgabe die Bewachung der Grenzen darstellte. Die Tätigkeit bezog sich vor allem auf die ungarisch-rumänischen und ungarisch-serbischen Grenzabschnitte, aber auch an den anderen Grenzabschnitten von Ungarn im Zusammenhang mit dem Zeitabschnitt des Ersten Weltkriegs. Die Organisation funktionierte mit einer gemäßigten Personenanzahl von einigen 100 Personen. Der Zuständigkeitsbereich der Ungarischen Königlichen Grenzwache jedoch war breit, da sie über Führungs- und Kontrollrecht auf dem Gebiet des Versehens der Grenzschutzaufgaben der an den Grenzen stationierten und in die Grenzbewachung einbezogenen Grenzeinheiten der Partnerordnungsschutzorganisationen verfügte. Daneben konnten bei Bedarf auch die Ordnungsschutzorgane der Grenzgemeinden in Anspruch genommen werden.

0455

Krisztián SOM

Der ungarische Reisepass 1922 M vom 1922 bis 1937

Der Reisepass war unter den damaligen Reisepässen eines der ausgezeichnetsten Werke hinsichtlich der angewandten Sicherheitsdrucktechnik. Grundsätzlich änderte sich jedoch die Lage bezüglich der Möglichkeiten des Übertritts der europäischen und auch der ungarischen Grenzen. Die Möglichkeit des Grenzübertritts ohne Reisepass wurde abgeschafft, ferner trat die Visumpflicht immer mehr in den Vordergrund und eine Reihe von Neuerungen wurden unternommen - infolge der Erfahrungen bei der Kontrolle von Reisedokumenten im Ersten Weltkrieg - bezüglich der Identifizierungsmöglichkeit des Passinhabers.

0456

János SUBA

Der Grenzschutz von Siebenbürgen 1940-1944

Die Rückangliederung des durch das Friedensdiktat abgetrennten Nördlichen Teils von Siebenbürgen geschah im Jahr 1940. Zu dieser Zeit war in der Ordnungsschutzstruktur des Ungarischen Bürgerlichen Staates die Grenzschutzaufgaben versehende Organisation bereits in den Verband des Ungarischen Königlichen Heeres integriert. Das Heer versah also Grenzschutz als auch Grenzbewachungsaufgaben. Die Grenzen in den Karpaten der zurückgelangten Gebiete von Transkarpatien und Siebenbürgen stimmten mit den Grenzabschnitten des historischen Ungarns überein. Zum Schutz dieses Grenzabschnitts - im Ungarischen Königlichen Heer früher nicht im System - wurden spezielle Einheitstypen geschaffen. Dazu gehörten neben denn fest stationierten Grenztruppen auch die Schaffung und der Einsatz von speziellen Grenzschutztruppen, die sich auf die einsetzbare Bevölkerung von Siebenbürgen stützte.

0457

Attila VEDÓ

Die Gendarmen bei der Kontrolle des Kleinen Grenzverkehrs im dualistischen Ungarn bis 1914

Die Ungarische Königliche Gendarmerie nahm von 1891 an der Grenzbewachung von Ungarn teil. In der Zeit des Dualismus versahen an der ungarisch-rumänischen und ungarisch-serbischen Grenze die Gendarmen der an die Grenze versetzten Gendarmeriewachposten neben den allgemeinen Ordnungsschutzaufgaben auch Grenzschutzaufgaben. 1912 - als die Grenzschutzaufgaben der Ungarischen Königlichen Gendarmerie und der Ungarischen Königlichen Grenzwache präzisiert wurden, bzw. das Verhältnis der beiden Körperschaften zueinander - gelangte in die Kompetenz der Ungarischen Königlichen Gendarmerie die Kontrolle des kleinen Grenzverkehrs an den Grenzabschnitten mit Reisepasspflicht des Königreich Ungarns.

0458**László ZSIGOVITS****Die Zollbeamten und die Grenzpolizisten bei der Kontrolle des Grenzverkehrs 1945-2007**

Die Souveränität des Grenzschutzes in Ungarn war stets ein wichtiger Faktor, unabhängig von der wirtschaftlichen, gesellschaftlichen, politischen Form. Im ungarischen Parteistaat, und auch später nach der Wende zählte die Kontrolle der Grenzen zu den wichtigen Aufgaben des ungarischen Staates. An der Dienstleistung in diesem Aufgabenkreis waren in Friedenszeiten grundsätzlich zwei Organe beteiligt, der Grenzschutz und die Zoll- und Finanzwache. Die beiden Organe arbeiteten eng zusammen, was einerseits der Pfand für den erfolgreichen Grenzschutz war, andererseits konnten Parallelitäten vermieden, und so ein sparsames Funktionieren sichert werden. Die beiden Organe erfüllten zwar die im Grundaufgabensystem festgelegten Aufgaben, dies taten sie aber auf solche Art und Weise, dass sie dadurch die erfolgreiche Tätigkeit der Ordnungsschutz-Partnerorganisationen und auch die der betroffenen Fachbehörden des ungarischen Staates unterstützten.

RÉSUMÉ

0452

Imre BERKI

Signal Corps of the Border Patrols in the Course of the Hungarian Revolution in 1956

After the outbreak of the revolution on 24th of October 1956 the border patrols of Adyliget accomplished their service in a convoy, which was carrying munition for the reinforcement of the Radio. They were pushed back in heavy fight on the Square of 32. Their fellows remained in the caserne and defended the barracks from the revolutionaries of Nagykovácsi. Later, accepting the claims of the revolution, they formed the revolutionary council and made contact with Béla Király. After the repression of the revolution they became the part of the propaganda system of the Communist regime.

0453

PARÁDI József

The Hungarian Royal Gendarmerie in border security of Hungarian Kingdom in dualism era, 1891-1918

The Royal Hungarian Gendarmerie was established in 1881. The posts of the body involved in border control tasks demands in 1891 by the border guarding the green participation. The Royal Hungarian Gendarmerie's frontier section of the Hungarian Kingdom's border guarding had been the largest number of employees in manpower compared to other law enforcement bodies in dualism era. The frontier guards became quiet by its involvement in the custody of the green border of the Hungarian Kingdom passport, bound section of the boundary guarding two steps because the other steps of the Hungarian Royal Finance Guard along the border sections in question constituted operating phases. In 1912 - when the border-guard system and the frontier gendarmerie, border control tasks clarified and cooperation between the two bodies re-regulated - the frontier gendarmerie took control of the competence of local border traffic.

0454

PARÁDI József

Border Police in historical Hungary 1906-1918

The Royal Hungarian Border Police was the first law enforcement body of the Hungarian civilian government whose main task of the effects-rol created custody. Focus is primarily on the Hungarian-Romanian and Hungarian-Serbian-storage section when spread out, but primarily worked in other border section related to World War I period in Hungary as well. The board worked to moderate, a few hundred a staff. However, the Hungarian Royal Border Police powers were extensive, with our management and control powers possessed in the field of border surveillance activities involved in law enforcement organizations co-littoral border troops of border control tasks. It will also draw on the border littoral municipalities law enforcement bodies if necessary.

0455

Krisztián SOM

The Hungarian passport type '1922', from 1922 until 1937

This passport was one of the best products in that period in point of security printing and manufacturing methods. The crossing of European and Hungarian borders had changed fundamentally. The former possibility of bordercrossing without passports was abolished, and obligation of visas came to the front. In addition several innovations were introduced to check genuineness of passports and to identify more efficient the bearers of documents, based on experiences of examination of travel documents during the First World War.

0456

SUBA János

Transylvania border protection 1940-1944

The north part of enemy-occupied Transylvania by dictate peace treaty Trianon was reannexed to Hungarian Kingdom in 1940. At this time the border security organisation of the Hungarian Kingdom's law enforcement structure, was integrated to the Hungarian Royal Army. So the Hungarian Royal Army was with both tasks of border protection and border security too. The border line of Ruthenia and North Transylvania's reannexed parts, which ran in the Carpathian Mountains, were the same as the relevant boundaries of the historical Hungary. Also, special types of forces were created for the defence of this border segment, what included the battle near the border forces which were based on those members of the Seklers population who could be called into military service.

0457

VEDÓ Attila

Gendarmes in Hungary dualist local border traffic monitoring until 1914

The Hungarian Royal Gendarmerie was part in hungarian border protection from 1891. In dualism period the members of the Hungarian royal Gendarmerie's sentinel posts were border protection tasks on the hungarian-romanian and hungarian serbian borders in addition to supplying the general public protection tasks. In 1912 — when clarified the Hungarian Royal Gendarmerie and the Royal Hungarian Border Police border control duties and the relationship between the two bodies to each other — was the Royal Hungarian Gendarmerie competence of the Hungarian Kingdom passport-bound-sections of the control of the local border traffic.

0458

László ZSIGOVITS

Customs officers and border guards in the control of the border 1945-2007.

The control of the borders was the Hungarian state's important task in any economic, social, political system. The border guards and the customs officers performed this task fundamentally. The two organizations insured the firm control of the borders. They collaborated successfully. They eliminated the parallelism. The two organizations furthered the law enforcement with this. He favored the work of the authorities making the execution of the Hungarian state's basic propositions.

CITÁCIÓS INDEX
PUBLIKÁCIÓK ÉS KÉZIRATOK

A-Á

Átfogó közbiztonsági ellenőrzést tartott a rendőrség a Keleti Pályaudvaron. *Határőr*, LVIII.évf. (2003) 7.sz. 9.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

B

BABOS Albert: A magyar Határőrség újkori története a rendszerváltozástól napjainkig. *Határrendészeti Tanulmányok*, II.évf. (2005) 1.sz. 8-11.p. HU-ISSN 1786-2345.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 8.sz.jegyzet.

BAKOS Gyula: A Vám- és Pénzügyőrség rendvédelmi szerepe. 117-127.p. In HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében” című konferenciáról.* Pécs, 2007, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 142 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos közle-mények, XV./ HU-ISSN 1589-1674.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. 56.sz.jegyzet.

A barabási határőrök stabil hőkamerájukkal négy gyanús kerékpárost észleltek, átvizsgálva a környéket 6 ezer doboz ukrán zárjegyes cigarettát találtak, átadták a Vám- és Pénzügyőrség nyíregyházi illetékeseinek. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 8-9.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

BARTA Róbert: A külpolitika mozgásterei. 24-76.p. In BEKÉNYI István et al. (szerk.): *Magyarország a XX. században.* I.köt. Szekszárd, 1998, Babits Kiadó. 492 p. HU-ISBN 963 90 1554 7.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 22.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok között, 1898–1941. *Magyar Kisebbség*, (Kolozsvar) V.évf. (1999) 16-17.sz. 357-372.p. ISSN 1224-2292.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 5.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: Az útleveélügyi jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra (1903-1941). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 15-18.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDÓ Attila: Csendőörök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 66.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: *A magyar útiokmányok története 1867-1945.* Budapest, 2003, Tipico Design. 179 p. HU-ISBN 963 76 2333 7. /A magyar rendvédelmi szervezetek története./

VEDÓ Attila: Csendőörök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 50.sz.jegyzet + 61.sz.jegyzet.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 3.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: A Magyar Királyság útlevelei, kishatárforgalmi úti okmá-nyai a dualizmus időszakában. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1. különszám. 79-83.p. HU-ISSN —

VEDÓ Attila: Csendőörök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 43.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: A kivándorlás jogi szabályozása 1903-1914. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 13-31.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 06.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században.*” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Csendőörök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 41.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 06.-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században.*” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Csendőörök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 75.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901–1915. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII. évf. (2009) 20. sz. 13-37. p. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 21.p. 24.sz. jegyzet. ; 24.p. 25.sz. jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 38.sz.jegyzet + 68.sz.jegyzet + 71.sz.jegyzet + 74.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A hadköteles határőrök utolsó napjai. *Múlt-kor*, XI.évf. (2011) 2.sz. HU-ISSN 2061-3563.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127.p. 47.sz.jegyzet.

BERKI Imre: *Az Adyligeti Határőr Ezred története*. Ph.D. disszertáció (ELTE-BTK Történelemtudományok Doktori Iskola) Kézirat. Budapest, 2015.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127.p. 17.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 44.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet.

Beregsurány, 5 MFT hátrahagyott csempészáru egy terepjáróban. *Határőr*, LIX.évf. (2004) 6.sz. 11.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

A beregsurányi határőrök egy elhagyottnak hitt házban cigarettát találtak, a kiérkező kisvárdai vámosokkal együtt összesen csaknem 2 MFT értékű csempészáruát foglaltak le. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 6.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 5.sz.jegyzet.

BÖLCSKEI Imréné et al.: *Magyar posta- és illetékélyeg katalógus 2004*. Budapest, 2004, Philatelia Hungarica Kft. 428 p. HU-ISBN —

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleve 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet.

BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975*. Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1242 v. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltártan és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 17.sz. jegyzet.

C-Cs

CLAUSEWITZ Karl von: *Vom Kriege*. [A háborúról.] Ford.: HAZAI Samu. Budapest, 1917², Atheneum. 586 p.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p.11.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 11.sz. jegyzet.

CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 14.sz.jegyzet ; 99.p. 25.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 5.sz. jegyzet.

CSAPÓ Csaba: Utazási okmányok az 1880-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 19-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 54.sz.jegyzet +56.sz. jegyzet.

CSAPÓ Csaba: *Ráday Gedeon és a szegedi királyi biztosság. A betyárvilág felszámolása.* Pécs, 2007, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 204 p. HU-ISBN 978 963 94 9887 7. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 6.sz. jegyzet.

A csendőrségi SZUT magyarázata. Budapest, 1909, Kaufman Á. és Fiai. 175 p.

VEDŐ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 34.sz.jegyzet ; 100.p. 84.sz.jegyzet + 88.sz.jegyzet.

CSIMA János (szerk.): *Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához 1938-1945.* Budapest, 1961, Zrínyi Kiadó. HU-ISBN —

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p.15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet.

CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.* Budapest, 1976, Akadémia Kiadó. 560 p. HU-ISBN 963 05 0713 7.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 11.sz.jegyzet.

CSÜLLÖG Gábor: Történeti régiók két földrajzi térben (Délvidék: Kárpát-medence és/vagy Balkán). 268-273.p. In GULYÁS László (szerk.): *A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására (VIKEK) Évkönyve 2009.* Szeged – Ka-posvár, 2009, Virtuális intézet Közép-Európa Kutatására. HU-ISSN 2061-0118.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 2.sz.jegyzet.

CSÜLLÖG Gábor: A Kárpát-medencei államtér problémái Trianon után. *Közép-Európai Közlemények*, III.évf. (2010) 11.sz. 56-61.p. HU-ISSN 1789-6339.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 1.sz.jegyzet.

CSÜLLÖG Gábor: A Közép-Európai Duna-völgy történeti földrajzi jellemzői. *Közép-Európai Közlemények*, V.évf. (2012) 3-4.sz. 137-146.p. HU-ISSN 1789-6339.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 1.sz.jegyzet.

D

DOMBRÁDY Lóránd — TÓTH Sándor: *A Magyar Királyi Honvédség 1919-1945.* Budapest, 1987, Zrínyi. 461 p. HU-ISBN 963 326 359 X.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p.15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet.

E-É

EDVI Illés Károly – DEGRÉ Miklós: A Magyar büntetőtörvények zsebkönyve. Budapest, 1929⁹, Révai. 690 p.

VEDŐ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 46.sz.jegyzet.

tusnádi ÉLTHES Gyula: *A kihágások és felsőbírósi határozatok.* I-II. kötet. Budapest, 1931, Stádium Sajtóvállalat Rt. 1085 p.

VEDŐ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 42.sz.jegyzet.

G-Gy

GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Az osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth Könyvkiadó. 386 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 12.sz. jegyzet + 20.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 16.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László: *A határőrség fejlődése 1950-1956.* Hadtudományi egyetem doktori disszertáció (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1989. HU-ISBN —

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 3.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* Kandí-dátusi értekezés (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1996. HU-ISBN —

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 3.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László: A második világháború utáni magyar határőrizet változásai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI. évf. (2011) 25. sz.32-52. p. A tanulmány korábbi változata 2009.december 3. Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 50.p. 32.sz.jegyzet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 6.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László — PARÁDI József: A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXII.évf. (1987) 134.sz. 131-151.p. HU-ISSN 1218-5507.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 73.sz.jegyzet.

H

HALÁSZ Kálmán: Szocialista módon élni, dolgozni, tanulni. *Hazáért*, XXIII.évf. (1968) 18.sz. 10.p. HU-ISSN 0201-0615.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 20.p. 21.sz.jegyzet.

A határőr nyomozók a vámnnyomozókkal együtt egy hajnalban rajtaütöttek egy orgazdán, a Forgószél nevű akció keretében, amely során 5000 doboz szerb cigarettát foglaltak le. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 13.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

HOMÉR Imre: *A kivándorlásra vonatkozó törvényes jogszabályok kézikönyve.* 2. bővített kiadás, Budapest, 1910, Toldi. 340.p. HU-ISBN —

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 37.sz.jegyzet.

I

ILLÉSFALVI Péter: A hegyi csapatok megszervezése a Magyar Királyi Honvédségnél 1939-1940. *Hadtörténelmi Közlemények*, XCIII.évf. (2000) 4.sz. 743-765.p. HU-ISSN 0017-6540.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 81-82-83.p.372.sz.jegyzet ; 83.p. 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet.

ILLÉSFALVI Péter — SZABÓ Péter — SZÁMVÉBER Norbert: *Erdély a hadak útján 1940-1944.* Budapest, 2006, Püldo Kiadó 2000. 216 p. HU-ISBN 978 963 94 7775 9.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 81-82-83.p. 37.sz.jegyzet ; 83.p. 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet. ; 83-84.p. 41.sz.jegyzet ; 84.p. 42.sz.jegyzet.

K

KAISINGER Tibor: A Vám- és Pénzügyőrség és a Határőrség együttműködése az EU tagság után, a külső és belső határokon, valamint a mélységi ellenőrzés során. *Határrendészeti Tanulmányok*, II.évf. (2005) 1.sz. 38-45.p. HU-ISSN 1786-2345.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 8.sz.jegyzet ; 127.p. 51.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.

Kelebián 1 KM hosszú csővezeték a magyar-szerb határon. *Határőr*, LIX.évf. (2004) 6.sz. 8.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

KESERŰ István: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 111-128.p. HU-ISSN 1216-6774.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 15.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet.

KOVÁCS-BUNA Károly: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése, *Csendőrségi Lapok* XXV.évf. (1935) 10.sz. 305-309.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 89.sz.jegyzet.

KOVÁCS-BUNA Károly: Világutazók. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 6.sz. 166-172.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 91.sz.jegyzet.

A kölcsesi határrendészeti kirendeltség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség mátészalkai mobil járőre — közös szolgálat során — Magosliget belterületén egy gyanús jármű után eredtek. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 6-7.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

KRISZTIÁN László: *Alternatív rendészet*. Ph.D. disszertáció (PPTE-JÁK) Kézirat. Budapest, 2010.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 9.sz.jegyzet.

KUNOS Gy.: Zsákok a sínek mellett. *Határőr*, LVI.évf. (2002) 1.sz. 7.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

KUNOS Gy.: Idegenrendészeti szűrőrendszer. *Határőr*, LVII.évf. (2002) 8.sz. 4-5.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

L-Ly

LAKY Imre — PAVLIK Ferenc: *Határrendészet kézikönyve. Határrendőrség, bevándorlás, kivándorlás, útlevél s ezzel összefüggő törvények és rendeletek gyűjteménye.* Budapest, 1907, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt. 404 p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 6.sz.jegyzet ; 99.p. 37.sz.jegyzet ; 100.p. 96.sz.jegyzet.

M

Az M3 autópályán a határőrség által szervezett közös Vám- és Pénzügyőrség, Állami Autópály-kezelő Zrt., Nemzeti Közlekedési Hatóság, illetve a Polgárőrség rendszámfelismerő rendszerrel felszerelt gépkocsival végrehajtott akcióban a vámosok két alkalommal szabtak ki büntetést. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 10-11.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

Magyar-Francia Szótár. Az útlevélet kiállító hatóságok részére. Budapest, 1928, Stádium Sajtóvállalat Részvénytársaság. 72 p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 53.sz.jegyzet.

Kirov Alexandr Mihailovics MALASENKO: „A Különleges Hadtest Budapest tüzeiben”. 273-274.p. Ford.: LÁNG Júlia — HORVÁTH Miklós. In GYÖRKEI Jenő — HORVÁTH Miklós (szerk.): *Szovjet katonai intervenció 1956*. Budapest, 2001. 314 p. HU-ISBN 963 00 8113 X.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 20.p. 16.sz.jegyzet.

MÓZS Elek: A Vám- és Pénzügyőrség szerepe a gazdaságvédelemben. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XI.évf. (2010) 11.sz. 111-115.p. HU-ISSN 1589-1674.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. 56.sz.jegyzet.

N-Ny

NAGY Ákos Péter: A magyar rendvédelem belbiztonsági szolgálata 1945-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 44-58.p. HU-ISSN 1216-6774.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 5.sz.jegyzet ; 126.p. 29.sz.jegyzet.

NAGY György: A határforgalom és ellenőrzése 1945-1950 között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VI.évf. (1996) 7.sz. 68-79.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1995. október 25-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Háborúból diktatúrába” című VII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 6.sz.jegyzet.

NAGY György: A magyar határforgalom ellenőrzésének sajátosságai 1945-2005. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII. évf. (2009) 20. sz. 58-78. p. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 126.p. 18.sz.jegyzet.

NAGY János: A magyar vám jövője. 293-302.p. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Rendészet és rendvédelem – kihívások a XXI. században” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2008, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 421 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos közlemények, XV./ HU-ISSN 1589-1674.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. 56.sz.jegyzet.

K. NAGY Sándor: A kivándorlás és a csendőr. I. rész: *Csendőrségi Lapok*, III.évf. (1909) 14.sz. 157-159. II. rész: *Csendőrségi Lapok*, III.évf. (1909) 15.sz. 169-170.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 42.sz.jegyzet.

A nemzetközi gonosztevékről. *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve*, XX.évf. (1906) 222-237.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 90.sz.jegyzet.

NOVÁKY Balázs: Határőrség a rendszerváltás sodrásában. 56-65.p. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Visszaemlékezések a vasfüggöny lebontásáról 1989-2014*. Győr, 2014, Magyar Rendészettudományi Társaság. 79 p. HU-ISBN 978 963 08 8968 1.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 126.p. 18.sz.jegyzet.

A nyírbátori igazgatóság munkatársai 512 MFT csempészárút foglaltak le, cigaretta, alkohol, kólaizsármazékkal történő visszaélés miatt. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 5.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

O-Ö

ÖRY Károly: A Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig. A Francia Csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági örökség útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 1.sz.jegyzet.

P

PARÁDI Ákos — PARÁDI József: *Rendvédelmünk 1867-1945*. Budapest, 2006, Rendőrtiszti Főiskola. 81 p. HU-ISBN 963 06 0281 4.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 23.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrzeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 5.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 8.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 13.sz. jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A határőrizet erői. *Belügyi Szemle*, XXXI.évf. (1983) 1.sz. 62-66.p. HU-ISSN 0133-6738.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. Budapest, 1984, Határőrség. 91 p. HU-ISBN —

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 13.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 14.sz. jegyzet+ 21.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet ; 36.p. 49.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p.1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914*. Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 6.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945-1949. In ÁBEL László (szerk.): *A határőrség 40 éve* Budapest, 1985, Határőrség. 67-80. p. HU-ISBN —

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914*. Budapest, 1987, Határőrség. 123 p. HU-ISBN —

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 8.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p.1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 1.sz.jegyzet + 52.p. 38.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 30.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 11.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII.évf. (1989) 2.sz. 35-40. p. HU-ISSN 0133-6738.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 12.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet ; 79.p. 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határőrizet (1945-1949) = Határvadászok? *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, II.évf. (1991) 1.sz. 51-54.p. HU-ISSN 0866-4404.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, II.évf. (1992) 3.sz. 21-28.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Tradíció és korszerűség” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 98.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992 szeptember 29.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98-99.p. 18.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 25.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 30.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 46.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 46.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendészeti Tanulmányok*, III.évf. (1994) 2.sz. 84-126.p. HU-ISSN 1216-5018.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p. 18.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V.évf. (1994) 4.sz. 391-404.p. HU-ISSN 0866-4404.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p. 18.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p. 18.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —

VEDÓ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 9.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 64.sz.jegyzet.

PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1995, Tipico Design. 317 p. HU-ISBN 963 04 6215 X.

VEDÓ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 10.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 64-75.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 11.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996, Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 22.sz.jegyzet+ 24.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.

VEDÓ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 15.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, V.évf. (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p. HU-ISSN —

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 5.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 11.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 44.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: Csendőrok a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 97.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 11.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmuskori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII.évf. (1998) 9.sz. 82-85.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 23-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században.*” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 23.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 52.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 7.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 19.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 27.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. 74-109.p. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség.* Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. 2015 p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN —

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 5.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 27.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 21.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 27.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 17.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 26.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 27.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p.1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. 357-388.p. In MEZEY Barna (szerk.): *Eckhart Ferenc emlékkönyv*. Budapest, 2004, Gondolat Kiadó. HU-ISBN 963 95 0086 0. /Jogtörténeti értekezések, 28./ HU-ISSN 0134-0026.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 95-105.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000 november 8-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata — német nyelven — 2002 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat „A csendőrség Magyarországon” című II. szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 44.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 29.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 27.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 21.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózionsorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 20.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Útlevel és útleveellenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 160-169.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 06-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 52.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97.p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan

Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 15.sz.jegyzet; 100.p. 77.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22.sz. 60-76.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 73.p. 63.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 7.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 22.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 77-91.p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 81.p. 5.sz.jegyzet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 91-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 24.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre.*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 33.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 27.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 37.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI. évf. (2011) 24. sz. 100-118. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 14.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 41.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 40.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rend-fokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 41.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96.p. 36.sz.jegyzet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 58.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 42.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 50.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 14.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 15.sz.jegyzet

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 9.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmus kori Magyar Királyság határrendőrsége. 45-59.p. In GAÁL Gyula — HAUZINGER Zolán: *A modernkori magyar határrendészet százti éve.* Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozata. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 5.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 11.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmus kori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 57.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 6.sz.jegyzet + 78.p. 11.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 11.sz.jegyzet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 8.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmus kori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 21.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Felderítő szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchiában. 27-49.p. In BODA József — PARÁDI József — REGÉNYI Kund Miklós (szerk.): *1872 Felderítő-szolgálati utasítás. Anleitung zum Kundschaftsdienste*. Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 441 p. HU-ISBN 978 963 89 8284 1. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 1./ HU-ISSN 2064-4728.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 43.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 3.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: Csendőrkök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. 201-236.p. In PARÁDI József (szerk.): *Magyar csendőrség-történeti tanulmányok*. Budapest, 2015, Magyar Királyi Csendőrközösség – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p. HU-ISBN 978 963 89 8288 9. /Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok, 1./ HU-ISSN 2415-9875.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A hátsórszág rendvédelme 1914-1918. *Trianoni Szemle Évkönyv*, VII.évf. (2015) 7.sz. 108-124.p. HU-ISSN 2060-2502.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 45.sz.jegyzet.

PARÁDI József — SUBA János — VEDŐ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1881-1918*. Budapest, 2011, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 138 p. HU-ISBN 978 963 08 1708 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 1./ HU-ISSN 2062-8447.

VEDŐ Attila: Csendőrkök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 4.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet.

PARÁDI József — SUBA János — VEDŐ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1867-1918*. Budapest, 2014², Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 172 p. HU-ISBN 978 963 89 8285 8. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 3./ HU-ISSN 2062-8447.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 17.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

POTOCZKI Zoltán: A vám- és pénzügyőri ellenőrzés dimenziói. 325-330.p. In GAÁL Gyula — HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2013, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoport-ja. 446 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos közlemények, XIV./ HU-ISSN 1589-1674.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127.p. 50.sz.jegyzet + 53.sz.jegyzet.

PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Bu-dapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 12.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 25.sz.jegyzet ; 36.p. 48.sz.jegyzet.

PRUKNER Attila: *A magyar vám- és pénzügyőr szervezetek tevékenysége 1867-2010 között.* Ph.D. disszertáció (NKE-HDI) Kézirat. Budapest, 2014.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 7.sz.jegyzet ; 128.p. 56.sz.jegyzet.

R

RAJCSÁNYI Iván: Határőrök és vámőrök munkában. *Határőr, a Belügyminisztérium Határőrség képes politikai hetilapja*, XL.évf. (1985) 50.sz. 6-7.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

RÁCZ István: A kivándorlás és a magyar uralkodó osztály 1849-1914. 85-107.p. In RÁCZ István (szerk.): Egyetemes történeti tanulmánykötet. Debrecen, 1962, Kossuth Lajos Tudományegyetem Történelmi Intézet. 184 p. HU-ISBN — /Acta Universitatis Debreceniensis de Ludovico Kossuth Nominatae. Series historica, 1./ HU-ISSN 0418-4556.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 37.sz.jegyzet.

REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

története. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 12.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 8.sz.jegyzet.

Replies of the Governments to the enquiry into the Application of the Resolutions relating to Passports, Custom formalities and Through tickets. [A kormányok válasza az útlevélek-hez, vám eljárásokhoz és átutazójegyekhez kapcsolódó döntések alkalmazásáról szóló megkeresésre.] Genf, 1922, Népszövetség. 70 p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 1.sz.jegyzet + 2.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet.

RITECZ György: *Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a magyar határőrizetre.* Ph.D. disszertáció. (ZMNE) Kézirat. Budapest, 2002.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 126.p. 36.sz.jegyzet.

RITECZ György: A Magyar Határőrség szerepe az európai biztonságban. 19-26.p. In GAÁL Gyula — HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok „A magyar határellenőrzés, európai biztonság” című tudományos konferenciáról.* Pécs, 2004, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 195 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos közlemények, III./ HU-ISSN 1589-1674.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127.p. 48.sz.jegyzet.

S-Sz

SALLAI János: A határrendészet első kézikönyve. 61-66.p. In: GAÁL Gyula — HAUZINGER Zoltán (szerk.): *A modern magyar határrendészet száz tíz éve,* Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 37.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok 1848–2012.* Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 337 p. HU-ISBN 978 963 89 8283 4. /Segéd tudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában, 1./ HU-ISSN 2064-5333.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 51.sz.jegyzet + 63.sz.jegyzet.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 5.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet ; 68.p. 54.sz.jegyzet + 59.sz.jegyzet + 60.sz.jegyzet + 61.sz.jegyzet + 62.sz.jegyzet.

SUBA János: *Magyarország határának kitűzése és felmérése 1921-1925 (a határmegállapító bizottságok működése)*. Kézirat, (ELTE-BTK.) doktori értekezés) Budapest, 1996.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 18.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csenedőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzésében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 23.sz.jegyzet.

SUBA János: Utazási okmányok az I. és a II. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 11. sz. 57-67. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Csenedőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 65.sz.jegyzet.

SUBA János: Magyarország határán létesített műszaki záruk felszámolása 1956-ban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII. évf. (2009) 20. sz. 115-119. p. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 119.p. 3.sz. jegyzet. ; 119.p. 4.sz. jegyzet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 11.sz.jegyzet.

SZABÓ József: Határőrök a néphatalom védelmében. *Határőr, a Belügyminisztérium Határőrség képes politikai hetilapja*, XLI.évf. (1986) 43.sz. 14.p. HU-ISSN 1419-0052.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 20.p. 9.sz.jegyzet.

SZABÓ Miklós: A magyar Határőrség újkori története 1950-től a rendszer-váltásig. *Határrendészeti Tanulmányok*, II.évf. (2005) 1.sz. 5-7.p. HU-ISSN 1786-2345.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 8.sz.jegyzet.

SZAKÁLY Sándor: *A magyar tábori csenedőrség története 1938-1945*. Buda-pest, 2000, Ister. 173 p. HU-ISBN 963 32 4324 8.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csenedőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzésében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 48.sz.jegyzet.

SZALAY Szabolcs: Idegenek a községben. *Csenedőrségi Lapok*, XVIII.évf. (1928) 32.sz. 891-893.p.

VEDŐ Attila: Csenedőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 2.sz.jegyzet.

Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csenedőrség számára. Budapest, 1900, Pesti Könyomda. 361 p.

VEDŐ Attila: Csenedőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 93.sz.jegyzet.

SZŐCS Ferenc: A csengeri razzia. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXIV.évf. (1971) 3.sz. 545-560.p. HU-ISSN 0017-6540.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 126.p. 19.sz.jegyzet.

T-Ty

TAKÁCS István: 2004. IV. 30. EU csatlakozás, 2004. V. 1-én levonul a vám. *Határőr*, LIX.évf. (2004) 6.sz. 12.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

TEKE András: *Az I. (győri) határőr kerület határőrzési rendszerének változásai a nyolcvanas években*. Egyetemi doktori disszertáció. (ZMKA) Kézirat. Budapest, 1991.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 126.p. 20.sz.jegyzet.

Titkos. Függelék az „Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz. (A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.) Budapest, 1912, Magyar Királyi Állami Nyomda. 41 p.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 35.sz. jegyzet.

U-Ü

Az Ukrajnából belépő sáv forgalmát irányító határvadásznak egy szolgálat-ban lévő vámos jelezte, valaki a forgalommal szemben kifelé igyekszik az országból. *Határőr*, LXII.évf. (2007) 10.sz. 9.p. HU-ISSN 1419-0052.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda. 191 p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 92.sz.jegyzet.

Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1912, Várnay és Fia Municipia Kiadóhivatala. 384 p.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 35.sz. jegyzet.

Ütlevél- és idegenrendészet. *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve*, IV.évf. (1890) 153-168.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 81.sz.jegyzet.

V

VARGYAI Gyula: *A hadsereg politikai funkciói Magyarországon a harmincas években.* Budapest, 1983, Akadémia Kiadó. 190 p. HU-ISBN 963 05 3085 6.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p.20.sz.jegyzet.

VASS Ferenc: A magyar útlevélrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 192-201.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 49.sz.jegyzet.

Z-Zs

ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 3.sz. jegyzet.

ZACHAR József: A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (2005) 14.sz. 146-149.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. november 8-án, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és át-dolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 4.sz. jegyzet.

ZSIGOVITS László: Az új Nemzeti Közszerződési Egyetem K+F+I és pályázati tevékenységének lehetséges irányai. *Hadmérnök*, VI.évf. (2011) 2.sz. 287-290.p. HU-ISSN 1788-1919.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 14.sz.jegyzet.

CITÁCIÓS INDEX

Periodikák

Belügyi Szemle HU-ISSN 1218-8956 (1953-1962: Rendőrségi Szemle, 1963-1990: Belügyi Szemle, 1991-1994: Rendészeti Szemle, 1995-1996: a hatodik számmal befejezően Belügyi Szemle, 1996 –: hetedik-nyolcadik számmal kezdődően Rendészeti Szemle, 2010- Belügyi Szemle) A Belügyminisztérium havonta megjelenő központi tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 5.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 8.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 13.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

C-Cs

Csendőrségi Lapok (I-XIII.évf.: 1907-1919 , XIV-XXXIV.évf.:1924-1944) Megjelent havonta kétszer, 1928-1930 havonta háromszor. Képes szakmai magazin.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 2.sz.jegyzet ; 99.p.42.sz.jegyzet ; 100.p. 89.sz.jegyzet + 91.sz.jegyzet.

F

RTF Főiskolai figyelő plusz HU-ISSN 0866-4404, (1990-1995) A Rendőrtiszti Főiskola negyedévente megjelenő kiadványa. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelentek meg a periodikában szakmai lektorálás nyomán.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

H

Hadmérnök

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 14.sz.jegyzet.

Hadtörténelmi Közlemények. HU-ISSN 0017-6540 (1887–) a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum negyedévente megjelenő tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet ; 126.p. 19.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 11.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet ; 99.p. 30.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 81-82-83.p. 37.sz.jegyzet ; 83.p. 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 1.sz.jegyzet + 52.p. 38.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

Határőr HU-ISSN 1419-5380 (1999. I. 18. – 2007. XII.) A magyar határőrség havonta megjelenő képes magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **Országhatár, a Határőrség hetilapja** HU-ISSN 1217-6427 (1993. I. 4. – 1998. XII. 28.) a magyar határőrség hetente megjelenő képes magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **OrszágHatár Magazin, a Belügyminisztérium Határőrség képes hetilapja** HU-ISSN 0866-5230 (1991. I. 5. – 1992. XII. 21.) a magyar határőrség hetente megjelenő képes magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **Határőr magazin, a Belügyminisztérium Határőrség képes hetilapja** HU-ISSN 0865-719X (1990. I. 6. 1990. XII. 29.) a magyar határőrség hetente megjelenő képes magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **Határőr, a Belügyminisztérium Határőrség képes politikai hetilapja** HU-ISSN 1419-0052 (1976. I. 8. – 1989. XII. 22.) magyar határőrség hetente megjelenő képes magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **A Hazáért, a**

Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnoksága és a Belügyminisztérium Karhatalom Parancsnokságának lapja HU-ISSN 0201-0615 (1960. III. 1. – 1975. XII. 24.) a Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnoksága és a Belügyminisztérium Karhatalom Parancsnokságának évente többször megjelenő képes magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **Határőr** (1956. XI. 24. – 1960. II. 23.) a magyar határőrség évente többször megjelenő képes politikai magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **Hazáért, a Magyar Határőrség lapja** (1946 – 1956. XI. 12.) Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnokságának évente többször megjelenő képes magazinja.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127-128.p. 55.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 20.p. 9.sz.jegyzet.

Határőrségi Tanulmányok Lásd *Határrendészeti Tanulmányok*

Határőrségi Tudományos Közlemények Lásd *Határrendészeti Tanulmányok*

Határrendészeti Tanulmányok. *Határőrségi Tudományos Közlemények* (1991-1992) *Határőrségi Tanulmányok* (1993-2003), *Határrendészeti Tanulmányok* HU-ISSN 1786-2345 (2004-2008) A Határőrség szakmai tudományos folyóirata. Változó sűrűséggel jelent meg. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet ; 125.p. 8.sz.jegyzet ; 127.p. 51.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrkök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 5.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet ; 99.p. 29.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet ; 100.p. 97.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 11.sz.jegyzet ; 79.p. 18.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 27.sz.jegyzet + 44.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

Hazáért, a Magyar Határőrség lapja (1946 – 1956. XI. 12.) Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnokságának évente többször megjelenő képes magazinja.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 20.p. 21.sz.jegyzet.

A Hazáért, a Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnoksága és a Belügyminisztérium Karhatalom Parancsnokságának lapja HU-ISSN 0201-0615 (1960. III. 1. – 1975. XII. 24.) a Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnoksága és a Belügyminisztérium Karhatalom Parancsnokságának évente többször megjelenő képes magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **Határőr** (1956. XI. 24. – 1960. II. 23.) a magyar határőrség évente többször megjelenő képes politikai magazinja, évfolyamszámozásának kezdete 1946, előzménye: **Hazáért, a Magyar Határőrség lapja** (1946 – 1956. XI. 12.) Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnokságának évente többször megjelenő képes magazinja.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 20.p. 27.sz.jegyzet.

K

Közép-európai Közlemények. Történészek, geográfusok és regionalisták folyóirata. (2008-) HU-ISSN 1789-6339. Az Egyesület Közép-Európa Kutatására társadalmi szervezet, évente többször, rendszertelenül megjelenő, szakmai folyóirata.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 1.sz.jegyzet

M

Múlt-kor

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127.p. 47.sz.jegyzet

N-Ny

Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMKA Akadémiai Közlemények. HU-ISSN 1218-5507, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Közleményei 1966–1996, **Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények.** (HU-ISSN 1417-7323) 1997–. Negyedévente megjelenő tudományos folyóirat. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

VEDŐ Attila: Csendőrkök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 73.sz.jegyzet.

P

Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. HU-ISSN 1589-1674, (2002–) évente egyszer megjelenő a rendvédelem körébe tartozó tanulmányokat publikáló kiadvány. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg. A Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztálya Pécsi Szakcsoportjának gondozásában megjelenő periodika.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127.p. 48.sz.jegyzet + 50.sz.jegyzet + 53.sz.jegyzet ; 128.p. 56.sz.jegyzet.

R

Rendészeti Tanulmányok HU-ISSN 1216-5018 (1992-1994 A megjelenés 1993-ban szünetelt.) A BM Rendészeti Kutató Intézet évente többször megjelenő tudományos és szakmai folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p. 18.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

Rendvédelem-történeti Füzetek (*Acta Historiae Praesidii Ordinis*) HU-ISSN 1216-6774 (1991 —) Megjelenik évente 1-2 alkalommal. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg a periodikában szakmai lektorálás nyomán. A periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság publikálja.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 124-125.p. 1.sz.jegyzet ; 125.p. 5.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet ; 126.p. 18.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet ; 98-99.p. 18.sz.jegyzet ; 99.p. 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet + 56.sz.jegyzet + 57.sz.jegyzet + 58.sz.jegyzet + 64.sz.jegyzet + 65.sz.jegyzet + 68.sz.jegyzet + 71.sz.jegyzet + 74.sz.jegyzet ; 100.p. 75.sz.jegyzet + 77.sz.jegyzet + 98.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet ; 52.p. 22.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 78.p. 6.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet ; 36.p. 41.sz.jegyzet + 44.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet + 48.sz.jegyzet + 50.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 1.sz.jegyzet.

RTF Főiskolai figyelő plusz HU-ISSN 0866-4404, (1990-1995) A Rendőrtiszti Főiskola negyedévente megjelenő kiadványa. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelentek meg a periodikában szakmai lektorálás nyomán.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p. 18.sz.jegyzet ; 81.p. 36.sz.jegyzet.

T-Ty

Trianoni Szemle HU-ISSN 2060-2502 (2008 —) Évente egy alkalommal megjelenő évkönyv A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg a kiadványban szakmai lektorálás nyomán. Az Évkönyvet a Trianon Kutatóintézet publikálja.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 45.sz.jegyzet.

Z-Zs

ZMKA Akadémiai Közlemények Lásd Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények.

CITÁCIÓS INDEX
LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

A-Á

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 20.p. 8.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet.

H

Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár (HIM-HL)

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774. 79.p. 19.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet ; 80.p. 27.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet ; 80-81.p. 35.sz.jegyzet ; 81-82-83.p. 37.sz.jegyzet ; 83.p. 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet ; 84.p. 41.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet.

O-Ö

Országos Rendőr-főkapitányság Irattára (ORFK-I)

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 4.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet.

CITÁCIÓS INDEX
JOGSZABÁLYOK

1724

1723/XII. tc. különféle, eddig hűtlenségi bűnnek tekintett eseteket, a büntettek minőségéhez képest, enyhébb büntetéssel büntetendőknél jelentenek ki.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 48.sz.jegyzet.

1849

Nr.150/1849. Kaiserliches Patent, vom 4. marz 1849, [Császári pátens, 1849. III. 4.] Kaiserliches Patent, die Reichsverfassung für das Kaiserthum Österreich enthaltend. [Császári pátens, a birodalmi alkotmány az Osztrák Birodalom és részei számára.] *Reich- Gesetz- und Regierungsblatt*, [Birodalmi törvény- és kormánylap] II.évf. (1850) 151-165.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 12.sz.jegyzet.

1867

1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 13.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet.

1867/XVI.tc. a magyar korona országai és Ő Felsége többi királyságai és országai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 16.sz.jegyzet.

1870

1870/XLII.tc. a törvényhatósági hatásköréről.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 14.sz.jegyzet.

1871

1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 3.sz.jegyzet ; 100.p. 85.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 14.sz.jegyzet.

1876

1876/V.tc. a községek rendezéséről szóló 1871/XVIII.tc. módosításáról és kiegészítéséről.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 3.sz.jegyzet ; 100.p. 85.sz.jegyzet.

1877

1877/XX.tc. a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 40.sz.jegyzet.

1878

1878/XX.tc. a Magyar Korona országai és Ő Felsége többi királyságai és országai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 16.sz.jegyzet.

1879

1879/XL.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a kihágásokról.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 86.sz.jegyzet.

1881

1881/II.tc. a csendőrség legénységi állományának a kiegészítéséről.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 12.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 7.sz.jegyzet.

1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 12.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 7.sz.jegyzet.

1882

1882/X.tc. a Magyar Királyi Csendőrség által, a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületein való teljesítendőkről.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

1886

1886/XXII.tc. a községekről.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 85.sz.jegyzet.

1887

1887/XXIV.tc. az 1878/XX.tc.-be iktatott vám- és kereskedelmi szövetség meghosszabbításáról.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 16.sz.jegyzet.

1888

1888/XIV.tc. az Osztrák-Magyar Monarchiának Romániával, a monarchia két állama és Románia között fennforgott határvilongások kiegyenlítése végett, a határvonal újabb megállapítása és azzal kapcsolatos kérdések szabályozása tárgyában kötött és Bukarestben 1887. évi december 7-én, november 25.-én aláírt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 26.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 16.sz.jegyzet.

1898

1898/I.tc. a vám- és bankügyeknek, valamint ezekkel összefüggő némely kérdésnek ideiglenes szabályozásáról.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 16.sz.jegyzet.

1899

1899/XXX.tc. a vám- és kereskedelmi viszonyokról és ezekkel összefüggő némely kérdésnek a rendezéséről.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 16.sz.jegyzet.

1903

1903/IV. tc. a kivándorlásról.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 28.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet.

1903/V.tc. külföldieknek a Magyar Korona országai területén való lakhatásáról.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 28.sz.jegyzet + 100.p. 85.sz.jegyzet.

1903/VI. tc. az útlevelelűgyről.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 28.sz.jegyzet + 53.sz.jegyzet.

1903/VII. tc. három új csendőrkerület felállításáról.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 23.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 1.sz.jegyzet.

1903/VIII. tc. a határrendőrségről.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 16.sz.jegyzet ; 99.p. 28.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 10.sz.jegyzet + 52.p. 24.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 28.sz.jegyzet.

1908

1908/XII.tc. a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országokkal való szabályozás tárgyában Budapesten 1907. évi október hó 8.-án kötött szerződés becikkelyezéséről.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 16.sz.jegyzet.

1908/XXXVI.tc. a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 45.sz.jegyzet.

1909

1909/II. tc. a kivándorlásról

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 39.sz.jegyzet.

1912

1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 45.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 33.sz.jegyzet.

1994

1994/XXXIV.tv. a rendőrségről.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

1995

1995/C.tv. a vámjogról, a vámjárásról, valamint a vámigazgatásról.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

1997

1997/XXXII. tv. a határőrizetről és a Határőrségről.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 3.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet.

1999

1999/LXXXV.tv. a bünyügyi nyilvántartásról és a hatósági erkölcsi bizonyítványról

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

2001

2001/XXXIII.tv. a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény módosításáról.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

2002

2002/LIV.tv. a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

2003/CXXXVI.tv. a közösségi vámjog végrehajtásáról.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

2004

2004/XIX.tv. a Vám- és Pénzügyőrségről.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

Rendeletek

1869

4331/1869. (X. 11.) BM.r. a török területek életbe lépett útlevelelrendszabályok tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, III.évf. (1869) I. füzet 913-915.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 51.sz.jegyzet.

1874

49 572/1874. (XII. 07.) BM.r. az Oroszországban fennálló útlevelel-rendsza-bályok közzététele tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, VIII.évf. (1874) I. füzet 368-369.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 51.sz.jegyzet.

1880

38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr. a magyar büntető-törvénykönyvek végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XIV.évf. (1880) I.füzet 629-659.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 2.sz.jegyzet.

1891

50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. a m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXV.évf. (1891) I.füzet. 877-902.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 13.sz.jegyzet ; 99.p. 26.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 20.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 15.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet.

1895

86 225/1895. (X. 19.) BM.r. az utóneveknek a születési anyakönyvekbe – a magyar mellett – idegen nyelven is bejegyezhetése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXIX.évf. (1895) I.füzet. 1397-1421.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 83.sz.jegyzet.

1896

3390/1896. (X. 01.) BM.r. a fiatal nőszemélyek keletre utazásának mega-kadályozása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, III.évf. (1869) I. füzet 900-904.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 44.sz.jegyzet.

93 291/1896. (XII. 01.) BM.r. a romániai és szerbiai határon út igazolvány nélkül való átlépésének kihágássá minősítése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXX.évf. (1896) I.füzet. 787.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 50.sz.jegyzet.

1898

22 415/1898 (III. 08.) BM.r. a ki- és bevándorlási statisztikára vonatkozó adatgyűjtési szabályok tervezetének közlése tárgyában. *Belügyi Közlöny*, III.évf. (1898) 7.sz. 156-158.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 70.sz.jegyzet.

25 957/1898. (VI.24.) BM.r. a Luksch Vilmos által kiadott „Nemzetközi igazolójegy” elnevezésű űrlapok forgalomba hozatalának eltiltása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet. 810.p.

VEDÓ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 62.sz.jegyzet.

117 121/1898.BM.kr. I. Külföldieknek a községekben lakhatására vonatkozó rendelet pontos végrehajtása. II. Külföldi honosságú és horvát-szlavonországi községi illetőségű munkások nyilvántartása. (Valamennyi csendőrküldési parancsnokságnak.) III. Az útlevel és uti igazolványok kiállítása és kezelése, valamint a határszéli szolgálat részletes szabályozása. *Belügyi Közlöny*, IV.évf. (1899) 1.sz. 3-4.p. 2.sz. 63-74p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 50.sz.jegyzet + 55.sz.jegyzet + 59.sz.jegyzet + 67.sz.jegyzet.

1899

12 839/1899. (III. 25.) BM.r. a Rumániába utazók útlevelének megkívánt láttamozása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet 397.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 51.sz.jegyzet.

133 285/1899. (I. 12.) BM.r. az osztrák-magyar léghajós katonatiszteknek Németország területén leszállhatása tárgyában és viszont. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet. 29-30.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 79.sz.jegyzet.

1901

58 061/1901. (VI. 25.) BM.r. a határforgalmi adatgyűjtés egyszerűsítése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXV.évf. (1901) I.füzet. 411-412.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 69.sz.jegyzet + 70.sz.jegyzet.

1904

71 000/1904 (VII. 01.) BM.r. valamennyi törvényhatóságnak, a székesfő-városi államrendőrség főkapitányának és a fiemei kormányzónak, az útlevelekre, s a kivándorlásra és visszavándorlásra vonatkozó statisztikai adatok szolgáltatása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVIII.évf. (1904) I.füzet. 703-714.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 70.sz.jegyzet.

71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. Beszterce-Naszód, Brassó, Csik, Fogaras, Háromszék, Hunyad, Krassó-Szörény, Szeben, Temes és Torontál vármegyék, valamint Pancsova város közönségéhez, a határforgalom ellenőrzéséről, az útlevelek vizsgálatáról, az útiigazolványok kiállításáról és a forgalmi adatok gyűjtéséről szóló rendelet megküldése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVIII.évf. (1904) I.füzet. 716-725.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 76.sz.jegyzet + 80.sz.jegyzet + 87.sz.jegyzet.

102 843/1904. (XII. 10.) PM.kr. kincstári bélyeges útlevel-úrlapok forgalomba hozatala. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVII.évf. (1904) 1548-1534.p.

SOM Kisztján: A magyar 1922 M-útlevel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 30.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet.

91 406/1899 (VII. 24.) BM.r. az igazolási jegyeken a családtagok pontos megjelölése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) II.füzet 66.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 60.sz.jegyzet.

1905

5 692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről. *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 24.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzésében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 29.sz.jegyzet.

90 000/1905. (1906. I. 10.) BM.kr. a »Külföldieknek a magyar korona országai területén lakhatásáról« szóló 1903: V.t.-c. végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XL.évf. (1906) I.füzet 171-204.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 85.sz.jegyzet.

91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról. *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 16.sz.jegyzet + 100.p. 78.sz.jegyzet + 87.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 24.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 29.sz.jegyzet.

1906

128 000/1906. (1907. I. 3.) BM.kr. szolgálati és fegyelmi szabályzat a magyar királyi határrendőrség legénysége számára. *Belügyi Közlöny*, XII.évf. (1907) 2.sz. 7-18.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 29.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet.

1908

54 975/1908. (IV. 30.) BM.r. a határszéli őrségek létesítéséről. *Belügyi Közlöny*, XIII.évf. (1908) 19.sz. 209-210.p.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 19.sz.jegyzet.

1909

57 000/1909. (VI. 15.) BM.r. a kivándorlásról szóló 1909/II. törvénycikk életbeléptetéséről és végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIII.évf. (1909) I.füzet. 1049-1098.p.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 39.sz.jegyzet.

1910

5380/1910. (X. 01.) ME.r. az útlevelek kötelezettségnek Szerbiával szemben való megszüntetéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIV.évf. (1910) I.füzet. 603.p.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 72.sz.jegyzet.

66 733/1910. (VII. 1.) BM.kr. a határrendőr-altisztek hivatalos szolgálatából kifolyólag felmerülő költségek egyöntetű elszámolása és ellenőrzése. *Belügyi Közlöny*, XV.évf. (1910) 31.sz. 290-297.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 34.sz.jegyzet.

1912

5951/1912. (XI. 25.) ME.r. az útlevelek kötelezettségnek Szerbiával szemben újból elrendeléséről. *Belügyi Közlöny*, XVII.évf. (1912) 50.sz. 453.p.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 72.sz.jegyzet.

48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. határszéli külszolgálatnak átvétele a Magyar Királyi Csendőrség által. *Belügyi Közlöny*, XVII.évf. (1912) 8.sz. 141-145.p.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 38.sz.jegyzet.

48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. Határszéli külszolgálat átvétele a m. kir. csendőrség által. *Belügyi Közlöny*, XVII.évf. (1912) 18.sz. 141-145.p.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 31.sz.jegyzet ; 100.p. 94.sz.jegyzet.

58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. a határrendőri külszolgálat ellátása a határrendőrségi őrségek megszüntetésével. *Belügyi Közlöny*, XVII.évf. (1912) 8.sz. 136-140.p.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 19.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet ; 100.p. 94.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 52.p. 28.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 38.sz.jegyzet.

1919

5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 3.sz.jegyzet + 52.p. 47.sz.jegyzet.

1922

128 794/1922. (IX. 30.) PM.r. az új mintájú bélyeges kincstári útlevelelőrlapok forgalomba bocsátása.

Belügyi Közlöny, XXVII.évf. (1922) 46.sz. 2100-2102.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 47.sz.jegyzet + 50.sz.jegyzet.

198 171/1922. (X. 24.) BM.r. az útlevelelőrgyrlől szóló 1903:VI. t.c. végrehajtása tárgyában a 70.000/ 1904. B.M. szám alatt kiadott Utasítás egyes rendelkezéseinek módosítása.

Belügyi Közlöny, XXVII.évf. (1922) 49.sz. 2178-2181.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 25.sz.jegyzet.

198 172/1922. (X. 24.) BM.r. új mintájú bélyeges kincstári útlevelelőrlapok forgalomba-hozatala és az ezzel kapcsolatos intézkedések.

Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf. (1922) 263-267.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 23.sz.jegyzet ; 68.p. 47.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet.

1923

149 883/1923. (XII. 24.) PM.r. a kincstári bélyeges marhalevelel, útlevelel- és fuvarlevelel-őrlapok forgalomba bocsátása.

Belügyi Közlöny, XXVIII.évf. (1923) 53.sz. 2057-2058.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 31.sz.jegyzet.

1925

1925/XIX.tc. a nőkkel és a gyermekekkel űzött kereskedelem elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.

VEDŐ Attila: Csendőrk a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 47.sz.jegyzet.

1927

183 338/1927. (XII. 22.) BM.kr. Az útlevelekre s a kivándorlásra és visszavándorlásra vonatkozó statisztikai adatok szolgáltatása.

Belügyi Közlöny, XXXII.évf. (1927) 57.sz. 1395-1401.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 56.sz.jegyzet.

183 360/1927. (XII. 22.) BM.kr. a Magyar-Amerikai Társaság által Kossuth Lajos New-Yorkban felállítandó szobrának leleplezési ünnepsége alkalmából rendezett zárandokútban résztvevők útlevelelőrinek kiállítása.

Belügyi Közlöny, XXXII.évf. (1927) 57.sz. 1402.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 58.sz.jegyzet.

1930

141 817/1930. (V. 13.) BM.kr. a bélyeges útlevelelőrlapok beszerzése, valamint az elrontott őrlapok kicserélésére vonatkozó rendelkezések újabb módosítása.

Belügyi Közlöny, XXXV.évf. (1930) 28.sz. 504-506.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 25.sz.jegyzet ; 68.p. 51.sz.jegyzet.

1931

6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 4.sz.jegyzet.

215 483/1931. (X. 13.) BM.kr. a kivándorlás címén kiállított útlevelelőrbe ragasztandó „Értesítő lap” módosítása.

Belügyi Közlöny, XXXVI.évf. (1931) 43.sz. 587.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 56.sz.jegyzet.

1933

179 124/1933. (XII. 21.) BM.kr. az útlevelelőr francia nyelvű adatainak pontos kitöltése.

Belügyi Közlöny, XXXVIII.évf. (1933) 54.sz. 774.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 55.sz.jegyzet.

1934

50 000/1934. (III. 26.) PM.r. a forgalomban lévő kincstári bélyegekről és bélyeges úrla-pokról és azok tekintetében 1934. évi április hó 1.-én bekövetkező változásokról.

Magyarországi Rendeletek Tára, LXVII.évf. (1934) 1.füzet. 346-367.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 36.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet ; 68.p. 42.sz.jegyzet.

1937

40 433/1937. (III. 19.) KüM.r. az újmintájú útlevelek kiállítása körüli eljárás tárgyában.

Külgügyi Közlöny, XVII.évf. (1937) 3.sz. 10-12.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 48.sz.jegyzet.

110 000/1937. (I. 30.) BM.kr. új mintájú útlevelek forgalombahozatala és az ezzel kapcsolatos intézkedések. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXX.évf. (1937) 71-73.p.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 68.p. 48.sz.jegyzet.

1945

145 389/1945. (VIII. 17.) BM.r. a magyar határrendőrség felállítása tárgyában. *Rendőrségi Közlöny*, I.évf. (1945) 9.sz. 180-183.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 10.sz.jegyzet.

1948

288 009/1948.BM.r. (IX. 6.) BM.r. a rendőrség államvédelmi osztálya középfokú hatósági szervezetének megállapítása és elnevezésének megváltoztatása. *Rendőrségi Közlöny*, IV.évf. (1948) 19.sz. 727-728.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 9.sz.jegyzet.

288 010/1948. (IX. 6.) BM.r. a belügyminisztérium államvédelmi hatósága jogkörének megállapítása. *Rendőrségi Közlöny*, IV.évf. (1948) 19.sz. 728.p.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774. 51.p. 9.sz.jegyzet.

1949

4353/1949. (XII. 28.) MT.r. az Államvédelmi Hatóság létrehozásáról. *Magyar Közlöny*, V.évf. (1949) 268.sz. 1267-1268.p.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 2.sz.jegyzet.

1974

40/1974. (X. 24.) MT.r. a Magyar Népköztársaság államhatárának őrizetéről. *Belügyi Közlöny*, XV.évf. (1974) 8.sz. 105-108.p. HU-ISSN 0865-5154.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 2.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet.

1997

66/1997. (XII. 10.) BM.r. a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997/XXXII.tv. végrehajtásáról. *Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye*, L.évf. (1997) 3.sz. 3522-3547.p.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

1999

21/1999. (IX. 30.) PM.r. a Vám- és Pénzügyőrség által alkalmazható különleges eszközök és módszerek engedélyezésével, igénybe vételével kapcsolatos szabályokról. *Magyar Közlöny*, évf. LV. (1999) 86.sz. 5430-5431.p. HU-2063-0379.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

2011

30/2011. (IX. 22.) BM.r. a rendőrség szolgálati szabályzatáról. *Magyar Közlöny*, LXVII.évf. (2011) 109.sz. 28610-28647.p. HU-ISSN 2063-0379.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

Utasítások, parancsnok, intézkedések, határozatok és körlevelek

1969

2002/1969. (I. 28.) (I. 28.) Korm.hat. a nyugati határövezet megszüntetése és határsáv létesítésének elrendelése. (A kormányhatározat alapján 01/1969.sz.BM.pcs. szól erről a 2 km-es határsáv bevezetéséről.) *Határozatok Tára*, XIV.évf. (1969) 1.sz. 3.p. HU-ISSN 2063-0395.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 12.sz.jegyzet.

1996

2186/1996. (VII. 6.) Korm.hat. a Határőrség szervezeti átalakításának végrehajtásáról és további működési feltételeinek biztosításáról. *Határozatok Tára*, XLI.évf. (1996) 35.sz. 292.p. HU-ISSN HU-ISSN 2063-0395.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 126.p. 38.sz.jegyzet.

1997

2141/1997. (V. 30.) Korm.hat. a Határőrség szervezeti továbbfejlesztéséről. *Határozatok Tára*, XLII.évf. (1997) 321.p.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 127.p. 40.sz.jegyzet.

2001

2013/2001. (I. 17.) Korm.hat. az Európai Unióhoz történő csatlakozással összefüggésben az egységes határellenőrzési rendszer megvalósításáról szóló kormányzati koncepcióról. *Határozatok Tára*, XLVI.évf. (2001) 1.sz. 17-23.p. HU-ISSN 2063-0395.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet ; 127.p. 49.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet.

2010

8/2010. (II. 19.) IRM-SZMM-PM-KHÉM.ut. az illegális migráció és az ahhoz kapcsolódó más jogellenes cselekmények elleni hatósági fellépés hatékonyságának növeléséről illetve összehangolásáról. *Hivatalos Értesítő*, LXVI.évf. (2010) 13.sz. 2760-2763.p. HU-ISSN 2063-0387.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

2014

17/2014. (V. 30.) ORFK.ut. a rendőrség határrendészeti szabályzatáról szóló 8/2008. ORFK.ut. módosításáról. *Hivatalos Értesítő*, LXX.évf. (2014) 28.sz. 3732-3735.p.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774. 125.p. 10.sz.jegyzet.

INDEX
NOMINUM

B

BACH Alexander báró (Loosdorf [Alsóausztia] 1813. január 4. – Unterwaltersdorf [Bécsújhely mellett] 1893. november 3.) Osztrák ügyvéd. Belügyminiszter-helyettes, majd belügyminiszter 1849. VI. 28. – 1859. VIII. 21.-éig. Nevéhez fűződik az úgynevezett „Bach-korszak”, amely a polgári fejlődés számára ugyan utat nyitott, azonban a magyar nemzet megsemmisítésére törekedett. Bach a neoabszolutista rendszer egyik fő irányítója volt, amely a központosítást oly módon hajtotta végre, hogy eltörölte a magyar nyelv állami használatát, általában a kultúrából száműzte a magyarnyelvűséget. Nem csupán Magyarország önállóságát törölték el, hanem még Magyarország létét is tagadva területét 5 kormányzóságra osztva igazgatták a Kárpát-medence térségét. A kollaboráns hivatalnoki kart Bach egyenruhában járatta, melyhez díszkard is járt, őket nevezték „Bach huszároknak”.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dr. BALSAI István Ákos (Miskolc, 1947. április 5. -) Jogász, politikus. 1990-1994 között igazságügyminiszter. 2010-es választások után a 2006-os események kivizsgálásával foglalkozó miniszterelnöki megbízott.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Louis BARTHO (Franciaország, Oloron-Sainte-Marie 1862. VIII. 25. – Franciaország, Marseille 1934. X. 9.) Franciaország miniszterelnöke 1913. III. 22. – 1913. XII. 9., majd külügyminisztere 1926-1934-ig.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-ütleivel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dr. BOROSS Péter (Nagybajom, 1928. augusztus 27.) magyar politikus, 1993 és 1994 között Magyarország miniszterelnöke.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

CLAUSEWITZ Karl Gottlieb von (1780-1831) porosz katona, hadtörténész, katonai teoretikus.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

E-É

EGERVÁRI László Az 1956-os forradalom és szabadságharc időszakában sorkatonaként teljesített katonai szolgálatot az Adyligeti Határőr Híradó Zászlóalj kötelékében. 1956. X. 23-án számos társával együtt Budapesti karhatalmi szolgálatra vezényelték. A Magyar Rádiót felügyelete alatt tartó ÁVH alakulat számára utánpótlás szállítására jelölték ki több határőr és karhatalmista társával együtt. A Rádiót azonban nem érték el, menet közben tűzharcba bonyolódtak a szabadságharcosokkal, melynek során életét veszítette. Az Adyligeti Határőr Híradó Zászlóalj a rendszerváltásig — a belügyminiszterhelyettes 1957. IX. 15-ei utasítása alapján — ápolták emlékét.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

EGRY Zoltán bélyegtervező LÉGRÁDY Sándor bélyegtervezővel közösen tervezte meg az 1927. I. 1-vel bevezetett pengő, illetve fillér címletek filléres képeit.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-ütleivel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Ferenc József (Bécs, 1830. VIII. 18. — Bécs, 1916. XI. 21.) Született osztrák főherceg, 1867-től haláláig Magyarország megkoronázott apostoli királya. A Habsburg Monarchia leghosszabb ideig (68 évig) uralkodó tagja.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

G-Gy

Dr. GÁSPÁR László (Pécs, 1950. IV. 3. -) A magyar rendvédelem-történet keretében a II. világháború utáni határőri története témájának a kutatása terén fejtette ki munkásságát. Disszertációi „A határőrség fejlődése 1950-1956 között.” Egyetemi doktori disszertáció (ZMKA). Kézirat. Budapest, 1989., valamint „A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig.” Kandidátusi értekezés (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1996. HU-ISBN—. Egyetemi oktatóként a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Határőr Tanszékéről vonult nyugállományba.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

GÖNCZ Árpád (Budapest, 1922. II. 10. – Budapest, 2015. X. 6.) Műfordító, 1990-2000 között a Magyar Köztársaság elnöke.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

HABSBURG-ház (majd a HABSBURG-LOTHARINGIAI-ház), Közép-Európa több országának — így Magyarország és az osztrák tartományok — uralkodóit adó család.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

I. KARAGYORGYEVICS Sándor (Montenegro, Ceinje 1888. XII. 16. – Franciaország, Marseille 1934. X. 9.) 1921-től a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd — a Jugoszlávia elnevezés kezdetétől 1929-től — Jugoszlávia koronázatlan királya 1934-ig.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dr. KESERŰ István (Budapest, 1929. XIII. 1. – Budapest, 2004.) Határőr tiszt. Elért tudományos fokozatai és címei: bölcsészdoktor (*A felszabadult Magyarország rendőri és határőrzeti szerveinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944-1948.* [ELTE-BTK] Kézirat. Budapest, 1977.), a hadtudomány kandidátusa (*A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.* [MTA]. Kézirat. Budapest, 1985.), a rendvédelem-történet magistere. Élete során betöltött fontosabb tudományos tisztségei: a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság örökös tiszteletbeli elnöke, a Magyar Hadtudományi Társaság tagja.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

KIRÁLY Béla (Kaposvár, 1912.IV.14. – Budapest, 2009.VII.4.) Katonatiszt, 1943-1945 között a honvédelmi minisztérium szervezési osztályán osztályvezető. A háború után is folytatódott katonatiszti karrierje. 1950-ben vezérőrnaggyá és a Honvéd Akadémia parancsnokává nevezték ki. 1952-ben koncepció perben életfogytig tartó börtönbüntetésre ítélték. 1956-ban szabadlábra helyezték és NAGY Imre megbízta a Nemzetőrség megszervezésével. Az 1956-os szabadságharc és forradalom után az Amerikai Egyesült Államokba emigrált, ahonnan a rendszerváltást követően tért haza. 1993-ban a Yad Vasem intézet a Világ Igazai közé választotta, ezt követően 2000-2003 között az ORBÁN-kormány miniszterelnökének személyes megbízottjaként vett részt a magyar haderőreform munkálataiban.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

KÓRÓDI Mária (Vaskút, 1950. VII. 30. -) Liberális politikus, 1994-1998 között a magyar országgyűlés alelnöke.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

KOVÁCS Attila hőr.örm. 1998. IV. 25-én a sorkatonai szolgálatot teljesítő utolsó sorozott állományú határőrök búcsúztatása alkalmából tartott rendezvényen a hivatásos katonai szolgálatot ellátó határőrök nevében búcsúztatta a leszerelő sorkatonákat.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

KUNCZE Gábor (Pápa, 1950. XI. 4. -) A rendszerváltás előtt közműipari állami vállalatoknál töltött be vezető tisztségeket, majd a rendszerváltást követően liberális politikusként 1994-1998-ig a HORN-kormány belügyminisztere volt.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dr. KUPA Mihály (Budapest, 1941. április 3. -) Közgazdász, politikus. 1990-1993 pénzügyminiszter. 1992-1993 az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank kormányzótanácsának alelnöke és a Világbank, valamint a Nemzetközi Pénzügyi Alap (IMF) közgyűlésének elnöke.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

LACHKY Albert (Siesbroch, Belgium, 1933. okt. 6. – Budapest, 1958. XI. 28.) szerszámkészítő, lakatos. Az 1956-os forradalom és szabadságharcban való részvétele miatt kivégezték.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szent László (Lengyelország, 1046. VI. 27. – Nyitra, 1095. VII. 29.) Magyar király 1077-1095-ig. 1192-ben avatták szentté. 1083-ban Ő avattatta szentté *I. István* (Vajk) magyar királyt és fiát *Imre* herceget és tanítóját GELLÉRT püspököt.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

LUKSCH Wilhelm Az Osztrák Császárság állampolgára volt. A magyar útlevéltörténetben nagy valószínűséggel ő állított ki először úgynevezett „fiktív” okmányt 1898-ban „nemzeti igazolójegy” elnevezéssel.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

Napóleon (BONAPARTE Napóleon. Eredeti olasz nevén Napoleon di BUONAPARTE; Ajaccio Korzika 1769. VIII. 15. – Szent Ilona 1821. V. 5.) francia katonatiszt és politikus. 1799-1804 Első Konzul, 1804-1815 I. Napóleon néven francia császár.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

NOVÁKY Balázs nyá.hör.altbgy. A Határőrség országos parancsoka 1990-1999-ig. Pályafutását sorkatonaként kezdte a Határőrségnél, majd annak parancsnokaként vonult nyugdíjba 1999-ben.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

OLÁH Ödön csendőr ezredes (Sátoraljaújhely, 1859. június 13. -) Hivatásos katona. 1881-ben avatták hadnaggyá. 1884-ben lépett be a Magyar Királyi Csendőrségbe. Legmagasabb beosztása a debreceni székhelyű VIII. csendőr kerület parancsnoka. Harctéri szolgálatra kérte magát 1914-ben, ahol a sátoraljaújhelyi katonai megfigyelő állomás parancsnokaként teljesített szolgálatot, majd 1916 októberében nyugdíjazták. 1922-ben — már nyugállományban léptették elő vezérőrnaggyá.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

P

Dr. PRUKNER Attila Nyugalmazott pénzügyőr századosként a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának Hadtudományi Doktori Iskoláján 2013-ban „A magyar vám- és pénzügyőr szervezetek tevékenysége 1867-2010” címmel védte meg Ph.D. disszertációját.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

S-Sz

SIMON F Nándor (Budapest, 1963. XII. 25. -) Hírlapíró, a rendvédelem-történet magistere, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnökségének a tagja, a diplomatica-paleográfia-papirologia-szfragisztika segédtudományoknak a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli, munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SZALVA János (Szentés, 1922. II. 6. – Budapest, 1984. IV. 3.) Határőr ezredes, a II. világháborút követő foldosztás nyomán a SZALVA család négy hold földet kapott. SZALVA János a 8 éves gimnáziumi évekből 6 évet végzett el majd 1949-ben a Dzserszinszkij 6 hónapos „tisztai tanosztályát (rendvédelmi tartalmú képzés), 1955-1956-ban az Egyéves katonai iskola határőrsz szakát végezte el a Szovjetunióban, tanulmányait 1962-ben a Magyar Szocialista Munkáspárt egyéves páriszkolájával fejezte be. 1946-1947 a Határ-, Folyam- és Légirendészeti Kapitányság személyi állományában teljesített szolgálatot, 1947-1948-ban a Belügyminisztérium Államvédelmi Osztály Szentési Kirendeltsége egyházi és ifjúsági elhárítási területén (vonal)vezetőként tevékenykedett, 1948. X. 13. – 1948. XII. 17. között a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóság Szegedi Osztálya Kalocsai Kirendeltségének vezetője, 1950. XII. – 1952. V. 15. az Államvédelmi Hatóság Határőrség és Belső Karhatalom Főparancsnokság Határőr Parancsnokság Törzs Osztálya (IV/2. Osztály) vezetője, 1952. V. 15. – 1953. VII. 22. az Államvédelmi Hatóság Határőrség (IV. Főosztály) törzsfőnöke, 1953. VII. 22. – 1955. I. a Belügyminisztérium Határőrség és Belső Karhatalom határőrség törzsfőnöke, 1956. II. 27. 1956. VIII. 1. a Belügyminisztérium Határőrség és Belső Karhatalom törzsfőnöke, 1956. VIII. 1. – 1957. VIII. a Belügyminisztérium Határőrség Parancsnokságának parancsnoka, 1957. VI. – 1958. IV. a Határőrség Országos Parancsnokságának törzsfőnöke, 1958. V. 1959. VI. a Zalaegerszegi határőrkerület parancsnoka, 1959. VI. – 1963. VII. a Csornai határőrkerület parancsnoka, n.a. – 1968. VII. a Belügyminisztérium Főügyeleti Osztály osztályvezetője. 1956. X. 30-án a Széna téri forradalmárok fogságába került KÖRÖSI Györggyel, a határőrség politikai csoportfőnökével (későbbi az ORFK vezetője, belügyminiszter-helyettes) egyetemben. Hogy kiszabadulhassanak, megállapodtak a felkelőkkel, többek között ez vezetett a vele szembeni, az Magyar Szocialista Munkáspárt és határőrségen belül történt bizalomvesztéshez. 1956. X. 31-én a Honvédelmi Minisztériumban megválasztott Forradalmi Honvédelmi Bizottmány tagja volt. 1957-ben megrovás pártbüntetést kapott az 1956-os viselkedéséért, amelyet az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottsága 1959-ben eltörölt.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

SZŐCS Ferenc A magyar határőrizet II. világháború utáni időszakának kutatója.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

T-Ty

TEKE András (1958 -) Nyugállomúnyú határőr ezredes. Egyetemi doktori disszertációját 1991-ben „Az I. (győri) határkerület határőrizeti rendszerének változásai a nyolcvanas években.” címmel védte meg a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, melyet 1197-ben ekvivalenciával elfogadták Ph.D. disszertációnak.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

borosjenői és szegedi Tisza Kálmán (Nagyvárad, 1830 – Budapest, 1902), államférfi, 1861-ben képviselőházi alelnök, miniszterelnök (1875–1890) és egyben belügyminiszter (1875–1887), valamint ideiglenesen pénzügyminiszter (1878, 1887–1889) és a király személye körüli miniszter (1879), a Szabadelvű Párt vezető személyisége, az MTA tagja.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

TÖRÖK Ferenc murai és köröstarcsai (Csíkszereda, 1932.I.29. - Budapest, 1900.XII.09.) Édesapja Csíkszeredán volt tanító. Az Olmütz-i hadapródiskolában nevelkedett. Katonai tanulmányai sikeres befejezésével 1815-ben hadapródörmmesterré nevezték ki. 1852. XII. 23.-án léptették elő hadnaggyá és ezéven áthelyezték a cs. kir. csendőrséghez, ahol 1859-ben főhadnaggyá léptették elő. tapasztalatokat a porosz hadjáratban szerzett. Harctéri tevékenysége kapcsán századosság léptették elő. A jicini ütközetben súlyosan megsérült, bátorságáért uralkodói elismerében részesült 1866-ben. Sebesülését követően visszahelyezték a csendőrség kötelékébe, ahol katonai érdemkeresztet tüntette ki az uralkodó a Somogy vármegyei közbiztonság helyreállítása érdekében végzett tevékenységéért. A kiegyezés nyomán újra felállított Magyar Királyi Honvédségbe átlépett, ahol 1872-ben őrnaggyá nevezték ki. 1876-ban a közös felügyelet alól magyar felügyelet alá kerülő erdélyi csendőrség vezetésével megbízták, majd véglegesen kinevezték, ahol 1877-ben alezredessé, majd 1880-ban ezredessé léptették elő. Az 1881-ben létrehozott Magyar Királyi Csendőrség megszervezése TÖRÖK Ferenc vezetésével valósult meg. A testület létrehozása terén kifejtett eredményes tevékenysége elismeréseként a 1882-ben és 1884-ben uralkodói kitüntetésekben részesült. 1886. X. 13.-án a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium IV. csendőrségi ügyosztály vezetőjévé nevezték ki egyben a Magyar Királyi Csendőrség felügyeleti teendőivel is megbízták. 1886-ban vezérőrnaggyá, 1891-ben pedig altábornaggyá nevezték ki. 1891-ben az uralkodó a Lipót-rend lovagkeresztjével tüntette ki. 1897-ben nyugállományba vonulása alkalmával címzetes tábornagyi rangot és az Uralkodótól a Lipót-rend középkeresztje kitüntetést kapott.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

V-W

VEZDA László 1998. IV. 25-én a sorkatonai szolgálatot teljesítő utolsó sorozott állományú határőrök nevében mondott búcsúbeszédet az Adyigeti Határőr Laktanyában a sorkatonai szolgálatot teljesítők búcsúztatása alkalmából szervezett rendezvényen.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX GEOGRAPHICUS

A-Á

Adyliget 1950-ig Nagykovácsihoz tartozó településrész, majd Budapest II. kerületének a része.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Algéria Észak-afrikai arab ország a Földközi tenger partján.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDÓ Attila: A Francia Nemzeti Csendőrség története és átszervezése a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 185-196.p. HU-ISSN 1216-6774.

Amerikai Egyesült Államok (gyakran mint Egyesült Államok, angol rövidítése: USA=United States of America), szövetségi állam Észak-Amerikában.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Anglia Nagy-Britannia (Nagy-Britannia és Észak Írország Egyesült Királysága) része, a Brit-szigetek nagyobbik szigetén helyezkedik el Wales és Skócia társaságában, lakóinak anyanyelve angol.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Argentína Délamerikai ország.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ausztria Az Osztrák Császárság Ausztria-i tartományaiból álló szövetségi állam, amelyet a Harmadik Német Birodalom bekebelezett, majd a második világháború után ismét függetlenné vált. Ausztria területe hagyományosan az Alpok északi, keleti és déli lejtőire terjed ki. A trianoni békediktátum Ausztriához csatolta Magyarország nyugati szélén elterülő várvidéket.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

Balkán, az európai kontinens egyik félszigete, amely a Kárpátok déli vonulatától és a Szávától délre eső félszigetet foglalja magában, az Adria, a Földközi-tenger, az Égei-tenger, a Márvány-tenger és a Fekete-tenger határolja. Ázsiától a Boszporusz és a Dardanellák választják el.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Belgium Hollandia, Németország, Luxemburg és Franciaország között elterülő királyság, amely az Északi tengerrel határos. Lakói vallón és flamand anyanyelvűek.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Beszterce-Naszód vármegye A történelmi Magyarország 63 vármegyéjének egyike, amely Erdély északi részén elterülő határvármegye, Bukovinával és egy rövid szakaszon Romániával volt határos. Székhelye Beszterce. Jelenleg Romániához tartozik.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bécs Ausztria fővárosa.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bodzakraszna Erdélyi magyar határtelepülés, Háromszék vármegyében a Bodzai-szorosban a Bodza folyó mentén. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Borsai-hágó A Radnai havasokban elhelyezkedő hágó, Máramaros vármegyében.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bosznia-Hercegovina nyugat balkáni tartomány, melyet az Osztrák-Magyar Monarchia 1878-ban okkupált, majd 1908-ban annektált. Bosznia-Hercegovinát az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közösen kormányozta. A tartomány felett a közös pénzügyminiszter diszponált. A tartomány közigazgatási költségeit a tartománynak kellett fedeznie. Ezért az nem tartozott a delegációk hatáskörébe. Plusz kiadás esetén a hozzájárulást a két országgyűlés közösen adta meg. Az annektálás után a helyzet lényegesen nem változott. Bosznia-Hercegovina igazgatásában a dualizmus elve érvényesült. A tartomány nem tartozott sem az Osztrák Császársághoz, sem a Magyar Királysághoz, és önálló harmadik egységet sem alkotott. A tartomány hadügyi kérdéseit az uralkodói felségjog alapján intézték. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után a tartomány a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia részévé vált. Önállóságra Jugoszlávia felbomlása után tett szert.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Budapest Magyarország fővárosa, 1872-ben Óbuda, Buda és Pest egyesítésével jött létre.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bulgária Kelet-balkáni ország.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

Chilei Köztársaság A Dél-Amerikai kontinens dél-nyugati részén az Andok vonulata és a Csendes-óceán között hosszan elnyúló ország.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csehszlovákia Ideiglenesnek bizonyuló államalakulat, amelyet a trianoni békediktátum hozott létre és a Párizs-i békeszerződések erősítettek meg, az ezredfordulón Csehszlovákia Csehországra és Szlovákiára bomlott. A szlovák állam a Dunától északra eső kisalföldi területekre és a Felvidékre terjed ki.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csenger A trianoni békediktátum után a történelmi Szabolcs vármegye, Bereg vármegye és Szatmár vármegyéknek a trianoni határokon belülré eső maradványaiból keletkezett Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csikszereda, Erdélyi város, jelenleg Románia területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

D

Danzig Szabad Város 1920. XI. 15-től 1939-ig létező, Danzig városából és 200 környező településből álló autonóm terület.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dán Királyság Észak-Európai állam Németország és Norvégia között.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Délalföld az Alföld Szeged alatti déli területe.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Délvidék A Duna-Tisza köze és a Tiszántúl Szeged alatti része. Az eredetileg színmagyar lakosságot a törökök szinte teljesen kipusztították. Helyükre a Habsburgok szerbeket, illetve románokat telepítettek. Jelenleg — a trianoni békediktátum nyomán — részben Romániához részben Szerbiához tartozik. Az 1848-1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beágyékolják a szerb-magyar viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzeti jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Duna Közép-Európa legnagyobb folyója, a Bajorország-i Fekete Erdőben ered és a Fekete Tengerbe torkollik, Németországot, Ausztriát, Szlovákiát, Magyarországot, Szerbiát, Romániát és Bulgáriát is érinti. A történelmi Magyarország területére a Dévényi Kapunál lépett be és a Vaskapunál hagyta el. Hagyományos kereskedelmi és hadi útvonal.

VEDŐ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

E-É

Egyesült Királyság Lásd Anglia.

Egyiptom Arabok lakta, Közel-keleti ország. A lakosság döntő többsége a Nílus völgyében él, mivel az ország területének nagy része sivatag.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Erdély A történelmi Magyarország Keleti, a Kárpátokkal övezett tájegysége, jelenleg Romániához tartozik. A trianoni békediktátum óta a román hatóságok változó erősségű magyarellenes politikával igyekeztek a magyar lakosság létszámát csökkenteni, befolyását mérsékelni. Az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-román viszonyt. Az erdélyi magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Európa az Atlanti Óceán, a Földközi és a Fekete Tenger, a Kaukázus, a Kaszpi Tenger továbbá az Ural és az északi Jeges Tenger által határolt kontinens.

VEDŐ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észak-Amerika az Amerikai kontinens jól elhatárolhatóan két részből áll az Északi-Amerikai és a Dél-Amerikai részekből. Észak-Amerika a kontinens északi féltekén elhelyezkedő része, amely a Berring-szorostól a Panama-csatornáig tart. Észak-Amerikában két ország helyezkedik el, Kanada és az Amerikai Egyesült Államok, mindkét ország lakosságának döntő többsége angol anyanyelvű.

VEDŐ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észak-Erdély a második bécsi döntéssel a Magyar Királysághoz visszacsatolt terület (1940-1944).

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észtország A Balti-tenger Finn öblének déli partján elterülő ország, amely a Szovjetunió felbomlásával nyerte vissza függetlenségét. Az észti nyelv a finnugor nyelvcsalád részét alkotja. Az észti nemzet létszámának szovjet uralom alatti csökkenése a függetlenség visszanyerése után megállt.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Felvidék A történelmi Magyarország északi hegyvidéke. Jelenleg a Kisalföld északi részével együtt alkotja Szlovákia területét. A trianoni békediktátummal elcsatolt felvidéken és Kisalföldön élő magyarságot a csehszlovák állam igyekezett kiszorítani a térségből, különösen erősen jelentkezett ez a szándék a második világháború nyomán. Ezek az atrocitások beárnyékolják a szlovák-magyar viszonyt. A felvidéki magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Finnország Észak-Európa-i ország Svédország, Norvégia, Oroszország és Észtország között.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Fiume 1918-ig a Magyar Szent Korona csatolt teste, Adria parti kikötőváros, jelenleg Horvátország területén.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Francia Császárság Lásd Franciaország

Franciaország döntően franciák által lakott nyugat-európai ország. Szárazföldön Belgium, Luxemburg, Németország, Svájc, Olaszország és Spanyolország határolja. Vízi határai az Atlanti óceán, La Manche csatorna és a Földközi-tenger. Álamformája többször változott, a Francia Királyságot követően császárság, jelenleg pedig köztársaság.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

G-Gy

Galac A Duna és a Szeret találkozásánál elterülő kikötőváros.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Genf A svájci Genf kanton fővárosa.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gyergyóbékás Erdélyi település, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gyergyószentmiklós Erdélyi város jelenleg Románia területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gyergyótölgyes Határátkelőhely az erdélyi magyar-román határon a dualizmus időszakában.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gyimesbükk magyar határtelepülés az erdélyi Gyimesi-szorosban, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

HABSBURG-birodalom Lásd Habsburg-monarchia

HABSBURG-monarchia a HABSBURG-ház Közép-Európában uralkodó tagjai által uralt területek összessége. A dualizmus időszakában az Osztrák-Magyar Monarchia nem hivatalos, szinonim kifejezése.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hollandia Németország és Belgium között az északi Jeges-tenger partján fekvő nematalföldi ország.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Horvátország Magyarország déli szomszédja, 1920-ig a Magyar Királyságban autonómiát élvező ország. Eredetileg a Dráva és a Száva közötti területet magába foglaló térséget magyarok lakták, akiket a török csapatok kipusztítottak, helyükre horvátok települtek, így vált a korábban a Száva és Adria közötti Horvátország Horvát-Szavón országgá, amely már a szlávok által benépesített Dráva-Száva közt, is magába foglalta. A dualizmus időszakában Dalmácia még nem képezte Horvát-Szavón ország részét, hanem az osztrák örökös tartományok egyike volt, hasonlóan az Isztriai félszigethez. Az első világháború után a Horvát-Szavón elnevezést Horvátország név váltotta fel, amely magába Horvát-Szavón országot és a hozzá csatolt Dalmáciát és Isztriát is. A trianoni békediktátum után a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia tagállama, 1941-1945 között önálló, majd ismét Jugoszlávia része, végül 1991 nyarától újra független állam.

VEDŐ Attila: Csenedőörök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csenedőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

I

Irán Az Indiai-óceán és a Kaszpi-tenger között elterülő stratégiai jelentőségű hegyes vidéken fekszik. Lakóinak döntő többsége az ókori perzsák leszármazottai, a mohamedán vallás követői. Gazdag nyersanyagkészletekkel rendelkezik.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

J

Japán szigetország Kelet-Ázsiában. Nyugaton a Japán-tenger, északon az Ohotszki-tenger, keleten a Csenedes-óceán és délen a Kelet-kínai-tenger mossa partjait. A 6852 szigetéből a négy legnagyobb Hokkaidó, Honsú, Kjusú és Sikoku, ezeket nevezik főszigeteknek. A nagy múltú visszatekintő Japán ma a harmadik legnagyobb gazdasági hatalom az Amerikai Egyesült Államok és Kína után, a Föld leggazdagabb országainak egyike, számos nemzetközi szervezet tagja. Fővárosa és legnagyobb városa Tokió, a világ legnépesebb városomörülése.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Jugoszlávia nyugat Balkán szláv népei által lakott térség. Az első világháború után keletkezett Szerb-Horvát-Szlovén Királyság néven, amely a két világháború között a Jugoszláv Királyság nevet vette fel. A második világháború során felbomlott, majd ismét egyesült Jugoszláv Szocialista Köztársaság néven, amely 1992-2006-ig folyamatosan felbomlott a Jugoszláviában élő szláv népek önálló nemzeti államaivá. Jelenleg — a trianoni békediktátum nyomán — az alföld déli része a többszörösen átalakult Szerb-Horvát-Szlovén Királyság egyik utódállamához a Szerb Köztársasághoz tartozik. Az Alföld déli részébe betelepített szerb lakosság az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc, az 1918-1919-es forradalmak és a második világháború során tömeges és drasztikus gyilkosságokat követtek el a magyar lakossággal szemben. A szerb hatóságok a Délvidék-i magyar lakosság beolvasztására törekedtek.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

Kassa Felvidéki város. Jelenleg Szlovákia területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kárpátalja Korábban Ruszka Krajna néven ismert, döntően magyarok, ruszinok és ukránok által lakott terület, a történelmi Magyarország része, amely a történelmi magyar vármegyék közül Ung, Bereg, és Máramaros vármegyék döntő többségére terjed ki. A Kárpátok és a Tisza felső folyása közötti terület. A trianoni békediktátummal Csehszlovákiához csatolták, amely 1939-ben visszatért az anyaországhoz, majd az 1947. évi párizsi békediktátum a Szovjetunióhoz csatolta. Jelenleg Ukrajnának a Kárpát medencébe ékelődő nyúlványa. Ukrajna felől a Kárpátok hegysége, a többi oldalról pedig Szlovákia, Magyarország és Románia határolja. A második világháborút követően a megszálló szovjet csapatok tömegesen hurcolták el a magyar lakosság akiknek a döntő többsége elpusztult. Ezek az atrocitások beárnyékolják a ukrán-magyar viszonyt. A kárpátaljai magyarok küzdenek a nemzeti jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kárpát-medence keleten és délen a Kárpátok, északon az Alpok, nyugaton pedig a Dinári-hegység által határolt terület.

VEDŐ Attila: Csenedőörök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csenedőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kárpátok A Dévényi kaputól a Vaskapuig terjedően a történelmi Magyarországot határoló hegyvonulat.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csenedőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kelet-Európa, Európa Kárpátok és az Ural-hegység között elterülő része, azonban gyakorta alkalmazzák a volt szocialista államok megnevezésére is.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kézdivásárhely Erdélyi város jelenleg Románia területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kína Ázsia keleti részén fekvő, jelenleg a föld legnépesebb országa.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kolozsvár erdélyi város, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Komlódtótfalu A trianoni békediktátum után a történelmi Szabolcs vármegye, Bereg vármegye és Szatmár vármegyéknek a trianoni határokon belülré eső maradványaiból keletkezett Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Körmend, magyar határtelepülés a jelenlegi osztrák-magyar határ mentén, Vas vármegyében.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Közép-Európa A kontinens közepén elhelyezkedő terület, amely magába foglalja Észtországot, Lettországot, Litvániát, Lengyelországot, Csehországot, Szlovákiát, Ausztriát, Szlovéniát, Magyarországot és Horvátországot.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

Lengyelország a Balti Tenger, Németország, Csehország, Szlovákia, Ukrajna, Belorusszia, és a néhai Kelet-Poroszország maradványa ma orosz terület által határolt ország. A történelmi Magyarország Lengyelországgal határos volt. A lengyel-magyar kapcsolatok hagyományosan jók voltak, amelynek emléke élénken él mindkét népben. Lengyelország a XVIII. században elvesztette szuverenitását, amikor Oroszország, Poroszország és a Habsburg-birodalom között felosztották. Lengyelország államisága az első világháború után állt helyre, azonban a HITLER és SZTÁLIN közötti alku nyomán Németország és a Szovjetunió ismét megszállta. Függetlensége a második világháború után állt ismét helyre.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Lichtenstein Hercegség Közép-Európa nyugati részén, Svájc és Ausztria között található törpeállam.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Litvánia A három balti ország déli állama, nyugatról a Balti-tenger keletről Oroszország, északról Lettország, délről pedig Lengyelország határolja.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Lombardia az Alpok és az Appeninek között elterülő sík vidék, melyet a Pó folyó kettéssel. Keletről az Adria, nyugatról Franciaország határolja.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Luxemburg Belgiummal, Németországgal és Franciaországgal határos európai miniállam, melyet 1815-ben a Bécsi konferencián hoztak létre.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

M

Macedónia A Balkán félszigeten elterülő szláv lakosságú ország, amelyben az albán nemzetiség jelentős mértékű növekedése tapasztalható. Macedónia Jugoszlávia felbomlása után lett önálló ország, északról Koszovó és Szerbia, keleten Bulgária, délen Görögország, nyugaton pedig Albánia határolja.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyság Lásd Magyarország

Magyar Köztársaság Lásd Magyarország

Magyarország. Államformák: 898-tól a honfoglalást követően a hét magyar törzs szövetsége, majd 1000-tól, az államalapítástól 1918-ig Magyar Királyság, 1918. november 16.-ától Magyar Népköztársaság, 1919. március 21.-étől Tanácsköztársaság, 1919. június 23.-ától Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság, 1919. augusztus 2.-ától Népköztársaság, 1919. augusztus 8.-ától Magyar Királyság, 1946. február 2.-ától Magyar Köztársaság, 1949. augusztus 20.-ától Magyar Népköztársaság, 1989. október 23.-ától Magyar Köztársaság. A XX. század elején rabló, imperialista békediktátummal területének mintegy 2/3-át lakosságának több mint a felét elcsatolták. A trianoni békediktátum előtti Magyarországot tekintjük a történelmi Magyarországnak, amely magába foglalta a Magyar Szent Korona alá tartozó területeket azaz a Kárpát-medencét, amely több, mint 1000 éven át gazdasági földrajzi és kulturális egységet alkotott. A trianon utáni Magyarországot pedig többféle elnevezéssel is szokás jelölni például, kismagyarország, középmagyarország stb.. A történelmi Magyarországon csaknem 283 000 km² területén mintegy 20 000 000 lakos élt. A trianoni békediktátum nyomán az ország területe 93 000 km²-re, lakóinak száma pedig 8 000 000 főre csökkent. A Kárpát-medencében élő magyar etnikum közel egyharmada került kisebbségi sorba az átrajzolt határokból következően. A magyar nemzet elcsatolt részei azóta a kisebbségi jogaitól többé-kevésbé megfosztottan, a többségi nemzet beolvasztási kísérletei között éli életét. Ez a helyzet a térség viszálykodásának a melegágya. A sovinszta politikai csoportosulások tevékenysége nehezíti a Kárpát-medence fejlődését, egyben pedig akarva-akaratlanul kedvez a külső hatalmi befolyások erősödésének.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Marosvásárhely erdélyi város jelenleg Románia területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Marseille Dél-Franciaországi kikötőváros.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útleveél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Máramarossziget erdélyi város jelenleg Románia területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mérk A trianoni békediktátum után a történelmi Szabolcs vármegye, Bereg vármegye és Szatmár vármegyéknek a trianoni határokon belülré eső maradványaiból keletkezett Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Munkács Kárpátaljai város jelenleg Ukrajna területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Muraköz A Mura és a Dráva közötti terület, amelynek a centruma Csáktornya. A történelmi Magyarország Zala Vármegyéjének déli területét alkotta. Jelenleg Szlovéniához tartozó terület. A trianoni békediktátum által a délszláv Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz, majd utódállamaihoz tartozó térségben igyekeztek a magyar lakosságot kiszorítani, illetve befolyását csökkenteni. Az önálló Szlovén állam létrejötté óta a magyarság helyzete jelentősen javult, ugyan de a muraközi magyarok jelenleg is küzdenek a nemzeti jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

Nagy Británia Lásd Anglia.

Nagykovácsi Pest megyei település a Nagykovácsi medencében Budapest észak-nyugati határában.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nagyszeben erdélyi város, jelenleg Románia területén.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

New York Város az Amerikai Egyesült Államokban, New York államban.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Német Demokratikus Köztársaság Lásd Németország

Német Szövetségi Köztársaság Lásd Németország

Németország A germán törzsek szálláshelyeinek területén alakult ki a római Birodalom szétzilálásakor a germán szövetség, amelyből kifejlődött a Német-Római Császárság. A német nyelvterület politikai egysége azonban fokozatosan felbomlott, így számos független ország keletkezett. Laza irányítást biztosított azonban az úgynevezett választófejedelmek által választott német-római császár léte. E tisztséget hosszú időn át a HABSBURGOK töltötték be. 1871-ben jött létre porosz vezetéssel az úgynevezett kis német — Ausztria nélküli — egységen nyugvó német császárság. Az első világháború után a császárság köztársasággá alakult. Az Adolf HITLER által vezetett úgynevezett III. Birodalom hozta létre a nagy német — Ausztriát is magába foglaló — egységet. A II. világháború után. Németországtól, mint vesztes országtól elcsatolták Kelet-porországot az úgynevezett protektorátusait és Ausztriát. Az elcsatolt területeken csupán Ausztriában maradt meg a német ajkú lakosság. A többi részekben a németeket elűldözték, vagy megsemmisítették. A porosz vezetéssel létrehozott kis német egység területén pedig két államot hoztak létre, a nyugati országok felügyelete alatt álló Németországi Szövetségi Köztársaságot és a keleti részen a Szovjetunió felügyelete alatt álló Német Demokratikus Köztársaságot. A Szovjetunióban és Szövetségeseinél a pártállami berendezkedés összeomlása nyomán a Német Demokratikus Köztársaság egyesült a Németországi Szövetséges Köztársasággal 1990. X. 3.-án. A Németországi Szövetségi Köztársaság az Európai Unió legerősebb tagállama.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Norvégia Észak-európai állam a Skandináv félsziget nyugati részén, 1905-ig perszónálunióban Svédországgal.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nyírbátor a trianoni békediktátummal elcsatol Szabolcs, Szatmár és Bereg megye maradványain létrejött Sszabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nyugat-Európa, Európa nyugati fele, a Varsói Szerződés felbomlásáig az úgynevezett vasfüggöny túloldalán elhelyezkedő országok gyűjtőfogalma volt, azonban gyakorta alkalmazzák a Magyarországtól nyugatra fekvő államok megnevezésére is.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

Olaszország Dél-Európai, az Itáliai félszigetet, Szicíliát és Szardíniát magába foglaló ország.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Olmütz Csehországi város, Morvaország közepén.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Oroszlány a trianoni békediktátummal elcsatolt Komárom és Esztergom vármegye maradványain létrejött Komárom-Esztergom megyei település a Vértes lábánál.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Oroszország Kelet-Európában és Észak-Ázsiában elterülő állam, 1917 és 1992 között a Szovjetunió vezető tagköztársasága. A Szovjetunió-t megelőző időszakban Oroszország elnevezése Orosz-Birodalom, amely fokozatosan terjedt ki Európa keleti területére, majd belső- és északkeleti térségekre is. Lakóinak többsége orosz. Államformája abszolút monarchia, az ország élén a cári család családfője állt.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A Magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ósáncz Erdélyi magyar határtelepülés, Brassó vármegyében a Brassói-hágón. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Oszták Császárság a HABSBURG-dinasztia Közép-Európában fekvő tartományainak összessége, a Magyar Szent Korona alá tartozó területek kivételével.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzésében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Oszták-Magyar Monarchia (Österreichisch-Ungarische Monarchie) Ausztria-Magyarországnak nevezték az 1848-1849-es magyar forradalmat és szabadságharcot leverő Habsburg hatalom kormányzása alatt álló területeket. A kiegyezést követően az Oszták-Magyar Monarchia létrejötté után is használatos volt e kifejezés a köznyelvben még egy ideig. A kiegyezéssel jött létre az Oszták-Magyar Monarchia, amely az Oszták Császárság és a Magyar Királyság 1867 és 1918 között fennálló olyan szövetsége, amelyben a két társország bizonyos ügyeit közösen, a többit pedig önállóan intézte. A közös ügyek közé tartoztak a Pragmatica Sanctio-ból származó ügyek (külügy, hadügy és a finanszírozásukra szolgáló pénzügy), hitelügy. Ehhez az ügyrendszerhez csatlakoztak a dualisztikus ügyek azaz a vám- és kereskedelmi szövetség, valamint a nem közös de lehetőleg egyetértőleg intézendő ügyek (közvetett adózás, vasút, hajózás, posta, pénzügy). A dualisztikus ügyek a közös ügyektől — vagy ahogyan a magyar kiegyezési törvényben található a közös érdekű viszonyoktól — abban különböztek, hogy a közös ügyek tekintetében kizárólag közösen járhatott el a két ország, a dualisztikus ügyek körében pedig, ha nem jött létre a társországok között közös megállapodás a két ország önállóan is eljárhatott.

Az Oszták-Magyar Monarchiának nem volt közös államfője és kormánya. Mindkét állam legfőbb közjogi méltóságát az oszták császári és a magyar királyi tisztséget egy természetes személy I. Ferenc József töltötte be. Közös kormány ugyan nem létezett, azonban a közös ügyek intézése céljából közös minisztériumok működtek, amelyek élén közös miniszterek álltak, külügy-, hadügy- és pénzügyminiszter. E miniszterek értekezleteit — amelyben a két társország miniszterelnöke és a társországoknak a tárgyalási témában érintett miniszterei is részt vettek — hívták közös minisztertanácsnak. Amennyiben a közös minisztertanácsban az uralkodó elnököl az üléseket koronatanácsnak nevezték. A közös minisztereket az uralkodó a két társország országgyűlésétől függetlenül nevezte ki és mentette fel. A közös miniszterek az uralkodónak tartoztak felelősséggel.

A közös költségeket a delegációk hagyták jóvá. A delegációk a két társország országgyűléseinek a bizottságai voltak, amelyeket az országgyűlések felhatalmaztak a közös költségvetés megállapítására. A közös költségvetésre a javaslatot a közös pénzügyminiszter terjesztette elő az indokláshoz pedig a közös külügy- és hadügyminiszter is csatlakozott. A hatvan tagú delegációkat egy évre választották. A magyar delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját a főrendiház küldte. A magyar delegáción belül öt horvátországi képviselőnek kellett lennie négynek a képviselőházból egynek pedig a főrendiház tagjai közül. Az oszták delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját pedig az urak háza választotta. Csehország tíz, Gallícia hét, Morvaország négy, Alsó Ausztria három, Felső Ausztria kettő Steyer kettő, Tirol kettő a többi tartomány pedig egy-egy tagot küldött a delegációba. A delegációk évenként felváltva Bécsen és Budapesten üléseztek. Egyet nem értés esetén a delegációk tekintetében az uralkodónak nem volt döntési joga.

A közös költségek fedezésére a vámbevételek voltak hivatottak. A fennmaradó résznek a két társország közötti megosztási arányáról pedig a két országgyűlés döntött. Ezt az arányt kvótának nevezték. A kvótát meghatározott időre állapították meg. A kvóta megállapítása érdekében a két országgyűlés bizottságot küldött ki a téma egyeztetése céljából. Abban az esetben, ha a két országgyűlés nem tudott megállapodni, az uralkodónak volt döntési joga. Mivel a Magyar Királyság gazdasága dinamikusabban fejlődött a bevételei is gyorsabban nőttek, mint az Oszták Császárságé. Ebből fakadóan pedig a közös költségek fedezésében a magyar arány nőtt. 1873-ban a magyar arány 31.4%, 1917-ben pedig 34.4% volt.

Az Oszták-Magyar Monarchia területe a történelmi Magyarországot és az Oszták Császárságot foglalta magába, amely ebben az időben kiterjedt a mai Ausztrián túl a mai Cseh Köztársaságra és a mai Lengyelországra azon részére, amelynek a történelmi elnevezése Galícia, továbbá Bukovinára valamint az Oszták Császárság és a Magyar Királyság közös irányítása alatt álló Bosznia-Hercegovinára. Az Oszták Császársághoz tartozott még a Dalmát tengerpart is Fiume kivételével, amely a Magyar Királyság részét alkotta.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

P

Pakisztán, állam Dél-Ázsiában.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Partium A Tiszántúlnak Erdéllyel határos síkvidéki sávja.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Párizs Franciaország fővárosa.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pilisszentiván Pest megyei település, a Budai hegység és a Pilis találkozásánál Nagykovácsi és Solymár között, Budapesttől észak-nyugatra.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Portugália Európa legnyugatibb állama, a Hispán félsziget Atlanti-óceán-i partvidékén terül el.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Prága Csehország fővárosa.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Predeal Román határtelepülés, román területen működő magyar határátkelőhely volt 1918-ig, az akkori Magyarország fontos határátkelője.

VEDŐ Attila: Csendőrkök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

R

Rábafeüzes Vas vármegyei település.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Román Királyság Lásd Románia

Románia Magyarországgal határos ország. A trianoni békediktátum Romániának jutatta a történelmi Magyarország mintegy egyharmadát több millió magyar ajkú lakossal. Románia a XIX. század utolsó negyedében jött létre havasalföldi és moldáviai fejedelemségek egyesülésével, Román Királyság néven amely államforma 1945-ig működött. Az 1848-1849-es, 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások és a román pártállam időszakában megvalósuló magyarellenos magatartás beárnyékolják a magyar-román viszonyt. A román hatóságok a magyar nemzetiség beolvasztására törekedtek. A romániai magyar nemzetiség az ország Európai Unióhoz történő csatlakozása után is küzd a nemzeti jogai maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

VEDŐ Attila: Csendőrkök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

S-Sz

Schengen Luxemburgtól dél-keltre, Remich kantonban fekvő kisváros, a francia-német-luxemburgi hármashatár közelében.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Sopron A történelmi Magyarország Sopron vármegyéjének székhelye. Jelenleg a magyar-osztrák határ magyar oldalán elterülő szép fekvésű határváros. A trianoni békediktátum során elcsatolni kívánt terület volt, ahol a hovatartozás témájában népszavazást tartottak, melynek során a lakosság Magyarországhoz tartozás mellett szavazott. Ezáltal a város elnyerte a „Civitas fidelissima” kitüntető címet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Sósmező, magyar határtelepülés az erdélyi Ojtozi-szorosban, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Spanyolország A Hispán félsziget többségét magába foglaló Dél-Európa-i állam.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Svájc Közép-Európa nyugati részén, az Alpok hegyei között elterülő kantonokból álló szövetségi állam, amely Lichtensteint, Németországgal, Franciaországgal és Olaszországgal határos.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Svédország Észak-európai állam a Skandináv félsziget keleti részén, 1905-ig perszonálunióban Norvégiával.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szeged Csongrád vármegye székhelye, Tisza parti város.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szentgotthárd Magyar határváros a jelenlegi magyar-osztrák határ mentén, Vas vármegyében.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szerbia A szerbek már a középkorban államot hoztak létre a Balkánon. A török hódítók kiűzése után az elnéptelenedett Dél-Alföld-i területekre szerbeket telepítettek. A Habsburgok a magyar ellenállás egyik ellenszereként támaszkodtak a betelepített szerbekre. A trianoni békediktátum a Szerb Királysághoz csatolta Magyarország Dél-Alföldi területeit, közel 1 000 000 főnyi magyar lakossal. Ekkor a Szerb Királyság átalakult a vele egyesülő volt Osztrák-Magyar-Monarchia-i területekkel Szerb-Horvát-Szlovén Királysággá, melyet később Jugoszláviának neveztek. A szerb hatóságok a magyar földbirtokosoktól elkobzott földeket a betelepített szerbek között osztották föl, így a magyar lakosság jelentős része földönfutóvá vált. Az 1848-1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-szerb viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzeti jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

VEDŐ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Székelyudvarhely Erdélyi város, jelenleg Románia területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szombathely Vas vármegye székhelye.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szovjetunió Az Orosz Birodalom romjain az első világháború után létrejövő államszövetség, amely a XX. század végén felbomlott.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szurdok Erdélyi határtelepülés, jMáramaros vármegyében az Iza folyó partján. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: Csendőőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

T-Ty

Thaiföld Távol-keleti ország hátsó Indiában.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tiborszállás A trianoni békediktátum után a történelmi Szabolcs vármegye, Bereg vármegye és Szatmár vármegyéknek a trianoni határokon belülre eső maradványaiból keletkezett Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tihuca Erdélyi település Beszterce-Naszód vármegyében. Jelenleg Románia területén.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Törökország Kis-ázsiai állam (néhány kormányzósággal az Európai kontinensen). A Török-birodalom felbomlása után jött létre, melynek során szétválasztották az iszlám egyházat a világi államtól.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Trianon Párizs melléki kastély, ahol az első világháború után Magyarországra erőltetett békediktátumot aláírták.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

U-Ü

Uruguay Lásd Uruguayi Keleti Köztársaság.

Uruguayi Keleti Köztársaság A Dél-amerika-i kontinensen található ország, melyet észak észak-keleten Brazília, nyugaton Argentína, dél dél-keleten az Atlanti-óceán határol.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

V-W

Vas vármegye a Dunántúl nyugati részén elterülő határvármegye, amely Sopron Vármegye, Győr Vármegye, Veszprém Vármegye és Zala Vármegyékkel volt határos. A trianoni békediktátum a vármegye jelentős részét elcsatolta.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vállaj A trianoni békediktátum után a történelmi Szabolcs vármegye, Bereg vármegye és Szatmár vármegyéknek a trianoni határokon belülre eső maradványaiból keletkezett Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Verestorony, magyar határtelepülés Erdélyben, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vodicza Az délvidéki magyar-román határon határátkelőhely a dualizmus időszakában.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vulkán Erdélyi magyar határtelepülés, a Zsil folyó völgyében. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Z-Zs

Zajta A trianoni békediktátum után a történelmi Szabolcs vármegye, Bereg vármegye és Szatmár vármegyéknek a trianoni határokon belülre eső maradványaiból keletkezett Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Zalaegerszeg Jelentős dunántúli település, Zala vármegye székhelye, a Zala-folyó partján.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Zimony közlekedési csomópont a Száva Dunába torkolásánál, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Szerbia területén.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX CHRONOLOGICUS

1856

1856-ban bocsátották ki az első útleveleknek nevezett magyar és német nyelvű úti okmányt.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1869

1869 A magyar útlevelek előre nyomtatott szövegrészei a korábbi magyar és német helyett már három azaz magyar, német és francia nyelvékké váltak.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1876

1876 A honvédelmi miniszter az erdélyi csendőrség legénységi állománya számára a több ízben meghosszabbítható szolgálati időt — a próbaszolgálat idejével együtt — három évben határozta meg és kötelezővé tette a felvételi eljárás során a fizikai alkalmasságot bizonyító orvosi igazolást is a 2935/1876.HM. rendeletben

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

1878

1878 Ebben az évben váltotta fel a kétlapos úti okmányt a füzet-jellegű útlevelel, melyben a korábbi három nyelvű azaz magyar, német és francia előrenyomtatott szövegrészek helyett kétnyelvű azaz magyar és francia szövegrészeket alkalmaztak.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1878 Az Osztrák Magyar Monarchia okkupálta Bosznia Hercegovinát.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

1881

február 14-én az uralkodó szentesítette az 1881/III.tc.-et „a közbiztonság szervezéséről” címmel, amely elrendelte a Magyar Királyi Csendőrség létrehozását. Az uralkodó általi szentesítés dátuma 1933 óta a Magyar Királyi Csendőrség napja.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

1891-1918

július 1-én bocsátották ki a polgári magyar állam első határőrizeti szabályzatát a határszéli csendőrség számára az 50 431/1891.BM. rendelet formájában.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1891-1918 a Magyar Királyi Csendőrséget bevonták a határőrizet végrehajtásába. Ennek érdekében a testületen belül szakszolgálati ág jelleggel hozták létre a határszéli csendőrséget, amely a Magyar Királyság útlevelek köteles határszakaszain az úgynevezett zöldhatárőrizeti teendőket valósította meg. A határszéli csendőrség az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásáig, Erdély és a Délvidék román megszállásáig működött.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

1899

1899 ez volt az első olyan év amikor már a teljeskörű határforgalmi adatokkal rendelkezett a Magyar Statisztikai Hivatal.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1899 Ettől az évtől kezdve írták elő a magyar útlevelek számára, hogy a családfő nevén kívül a vele együtt utazó családtag nevét, korát és rokonsági fokát is be kell jegyezni az úti okmányba.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1903

március 11. Ezen a napon szentesítették a határrendőrség felállításáról szóló 1903/VIII. törvényt.

VEDÓ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1905

1905 Ettől az évtől kezdve a magyar útlevelek minden lapja vízjelet kapott.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1906

január 15. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről szóló 5692/1905.ME.r. és az életbe léptetés végrehajtásáról szóló 91 000/1905.BM.r. alapján ekkor kezdte el működését a Magyar Királyi Határrendőrség.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

1908

1908 Az Osztrák Magyar Monarchia annektálta Bosznia Hercegovinát.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

1912

április 13. a belügyminiszter a határrendőri őrségek megszüntetésével a határrendőri külszolgálatok ellátásáról szóló 58 320/1912.BM. körrendeletével a határőrizeti külszolgálati teendőket a Magyar Királyi Csendőrségre bízta.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

1915

1915 Ettől évtől kezdve tették kötelezővé a fényképet a magyar útlevelekben.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1915 Az 1878-tól a magyar útlevelek előnyomott három nyelvű szövegrészei mellett 1915-1918-ig kibocsátottak kétnyelvű azaz német és magyar nyelvű szövegrészekkel rendelkező magyar útleveleket is.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

1916

Augusztus 27-én a román hadsereg az ANTANT-al kötött Bukarestben titkos egyezményt követően háttámadva a Magyar Királyságot betört Erdélybe.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

1919

június 28. 44 állam képviseletével megalakult a Népszövetség, más néven Nemzetek Szövetsége.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

október 1. az 5047/1919-es miniszterelnöki rendelettel ekkor államosították az önkormányzati rendőrségeket, amely folyamat 1921 augusztusáig tartott. A Magyar Királyi Állami Rendőrség névvel létrehozott új rendvédelmi testület ezzel az elnevezéssel 1930 végéig működött.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

1920

május 23-án Magyarország felvételét kérte a Népszövetségbe, melyet a Népszövetség egyhangúlag jóváhagyott 1922. IX. 18-án.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

június 4-én a trianoni békediktátum aláírására 1920. június 4.-én 16. 15. perckor került sor a Grand-Trianon kastély nagytermében, amelyet a magyar törvények közé az „1921/XXXIII.tc. az Észak Amerikai Egyesült Államokkal, a Britt Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh- Szlovákiával 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről” című törvény emelt be.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

szeptember A Magyar Királyságban bevezették az 1920 M (mintájú) útlevelet.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

október 15-21. között a Népszövetség Párizsban „Útlevelek, vámeljárások és átutazó jegyek” címmel nemzetközi konferenciát tartott.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1922

január 27-én Grazban a Közép-Európa-i államok részvételével, az útlevelek és vízumok egységesítésének a témakörében nemzetközi konferenciát tartottak.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

szeptember 18-án Magyarország 1920. V. 23-ai Népszövetségbe való felvételi kérelmét a szervezet egyhangúlag jóváhagyta.

május 23-án Magyarország felvételét kérte a Népszövetségbe, melyet a Népszövetség egyhangúlag jóváhagyott 1922. IX. 18-án.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1922 őszén vezették be az 1922 M (mintájú) útlevelet Magyarországon.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1925

1925-ben engedélyezte először a Magyar Királyi Belügyminisztérium a csoportos útlevelekkel való utazást.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1926

május 10-18. között ült össze Genfben a Népszövetség tanácsa által 1925. XII. 9.-én elhatározott útlevélkonferencia. A Népszövetség az útlevélrendszer eltörlését, vagy annak jelentős enyhítését javasolta.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1927

január 1-én a Magyar Királyságban bevezették az új fizetőeszközt a pengőt és váltópénzét a fillért.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1930

1930 végétől a 15 éven aluli magyar állampolgárok Ausztriába és Németországba úgynevezett „igazoló jeggyel” is utazhattak.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1932

1932-től a tengeri hajókon szolgálatot teljesítők tengerészeti szolgálati könyvvel is átlépheték a magyar államhatárt.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1937

március 1-vel kezdődött el az 1937 M magyar útlevelek kiállítása, amely az 1922 M magyar útlevelet váltotta ki.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1938

október 1-én A Magyar Királyi Határőrséget áthelyezték a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium alárendeltségéből a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe. A korábbi határőr kerületeket határvasdász dandárokká szervezték át és azokat a területileg illetéke hadtest-parancsnokságok alárendeltségébe helyezték. Honvéd határvasdász csapatnem alapítása. A honvéd határvasdászok első hadrendi táblája 24 határvasdász zászlóaljzat tartalmazott, melyek szervezeti felépítése speciális volt.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

1939

október 1-én felállították Kárpátalja visszatérése nyomán a Magyar Királyi Honvédségben a hegyi alakulatokat a magas hegységekben megvívandó hadműveletek végrehajtása céljából. Ezen alakulatok elnevezése 1943. X. 1-től hegyivadász.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

1940

szeptember 3-án a visszacstolt Észak-Erdély területére bevonuló magyar haderő felvonulása kapcsán a határőrizeti alakulatok felzárkóztak a magyar-román határvonalra.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

1942

március felállították a székely határőrséget.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

október 1-én az erődszázadokat a területileg illetékes határ vadász dandár-parancsnokságnak rendelték alá.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

november 15-én létrehozták a Székely Határvédelmi Erők Parancsnokságát, amely a székely határőrség irányítására volt hivatott.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

1943

október 1. Ettől a naptól kezdve a Magyar Királyi Honvédség 1939. X. 1-én felállított hegyi alakulatokat „hegyivadász” elnevezéssel illették.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

október 8-án a székely határőrség személyi állományának kiképzése céljából 8 gyalog és 2 tüzér kiképzőtábor létesült.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

1944

augusztus 23-án Határozat rendeltek el a határvédelem eredményes megvalósítása érdekében a Kárpátok hágóinak lezárása céljából.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

1946

március 25-én állították fel az adyligeti határőr alakulatot a Honvéd Határőrség főparancsnokságának híradását biztosító szakaszaként, majd — a feladatai bővülésével — 1948-ban híradó századdá fejlesztették, 1950-ben pedig a terület Államvédelmi Hatóságba szervezése során híradó zászlóaljja alakították

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

december a soproni és a csengeri razzia.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

1953

1953 június Az állambiztonsági szervezeteket a belügyminisztériumba integrálták, a belügyminisztérium közigazgatási feladatait pedig a minisztertanács vette át a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének ülésén hozott határozat nyomán és egyben a minisztertanács hatályon kívül helyezte az Államvédelmi Hatóság létesítéséről szóló 1949. évi minisztertanácsi rendeletet.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

1955

május 14. Ezen a napon hozták létre a Varsói Szerződést.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

1992

január 1-én vezették be Magyarországon az 1992 M (mintájú) útlevelet, amellyel ismét visszatért a magyar állam a nemzetközi útlevelszabványhoz, amelytől 1937 tavaszától tért el.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1998

április 25-én búcsúztatták a Határőrségnél az utolsó sorkatonákat.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

2004

május 1., e napon Magyarország és kilenc további állam, Szlovénia, Szlovákia, Csehország, Lengyelország, Litvánia, Lettország, Észtország, Málta és Ciprus csatlakozott az Európai Unióhoz.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

2007

december 31. a Határőrség megszüntetésekor a testület létszáma 11 622 fő volt, melyből 7 013 fő látott el határőrizeti szolgálatot, 468 fő teljesített bünyügyi és felderítő szolgálatot, 679 fő pedig idegenrendészeti teendőket látott el, továbbá 1 688 fő bevetési egységek kötelékében tevékenykedett, végül pedig 1 774 ügynevezett háttértevékenységeket valósított meg gazdasági és oktatási intézményeknél, személyügyön stb.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

2008

január 1. a Határőrséget beolvasztották a rendőrség szervezetébe.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX ORGANICUS

A-Á

Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (APEH) Lásd Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV)

ANTANT Lásd Entente

Állami Erdőhatóságok A dualizmus időszakában alakították ki és a két világháború során fejlesztették tovább az Állami Erdőhatóságokat, amelyek jóváhagyták a magánerdők művelési terveit és ellenőrizték azok betartását megelőzve a rabló-gazdálkodást. Az erdőművelési tervet be nem tartóktól az erdőművelés jogát átvették mindaddig, amíg a tulajdonosoknál a jogszerű művelés feltételei újra létre nem jöttek. Az erdőhatóságok többlépcsős hierarchikus szervezet volt.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Állami Számvevőszék az Országgyűlés legfőbb pénzügyi-gazdasági ellenőrző szerve, melyet az 1989/XXXVIII.tv. alapított.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 1946 októberében a BRFK Politikai Rendészeti Osztályából önállósították a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályát (ÁVO), amelyet 1948 szeptember 10-től a belügyminiszter felügyelete alá helyezték Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóság (ÁVH) néven, s vált önálló hatósággá (átvéve a határ-, folyam- és légi közlekedési rendészeti hatósági feladatokat és a KEOKH-ot), 1949. december 31-től függetlenítették a Belügyminisztériumtól miután a honvédelmi minisztérium Katonapolitikai Főcsoportfőnökségének a teendőit is átvette. Ilyen formában 1953-ig működött, amikor a Belügyminisztérium alá visszarendelték, majd 1957-ben felszámolták, a rendvédelmi szervezeteit pedig a Belügyminisztérium alá szervezték.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

ÁVH Határőrség Lásd Határőrség

B

Belügyminisztérium az első független magyar kormány óta — a GYURCSÁNY, majd BAJNAI kormány kivételével — folyamatosan létező tárca, amely a közigazgatásért, a rendvédelemért és minden olyan ügyért volt felelős, amely nem tartozott más tárcák kompetenciájába. A GYURCSÁNY és a BAJNAI kormány időszakában a belügyminisztériumból a rendvédelem irányítására hivatott szervezeti egységeket az igazságügyi tárcához telepítették és az igazságügyi minisztériumot átkeresztelték igazságügyi- és rendészeti minisztériummá. Az első független felelős magyar kormány belügyminisztere SZEMERE Bertalan volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 12.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc belügyminisztériuma a Helytartónácsi Hivatalból, — amelynek hatáskörébe a városrendészet az egészségügy az oktatás az alapítványok az árvák ügyeivel való foglalkozás stb. tartozott — valamint a országgyűlési ügyekkel foglalkozó Magyar Udvari Kancelláriából fejlődött ki. A belügyi tárca a mindenkor magyar kormányok egyik legfontosabb tárcája volt. A belügyminisztérium épületegyüttese a dualizmus és a két világháború közötti időszakban — a honvédelmi és a pénzügyi tárca épületeivel megegyezően — a Budai Várban álltak. A második világháború után azonban — amikor a Budai Vár megszünt Magyarország hatalmi centrumaként működni — mindhárom tárcát a főváros belvárosában helyezték el. A belügyminisztérium a József Attila utca és a Roosevelt-tér által határolt háztömb épületeit kapta meg, amely épületegyüttes egyik épülete korábban bankszékházként működött. A belügyminisztérium szervezete dinamikusan fejlődött. Az ügyek csoportja szerinti szervezeti egységekből állt. A polgári magyar állam első belügyminisztériumának 1848-1849-ben elviekben 4 gyakorlatilag 3 osztálya volt. Az úgynevezett országglátsati osztály az országgyűléshez és az országgyűlési választásokhoz kapcsolódó teendőket volt hivatott ellátni. A közigazgatási osztály a közigazgatási egységek, alapítványok, örökösödési ügyek, névváltoztatások a ki-, és bevándorlók ügyeit intézte. A rendőri osztály a közcsend és a belbéke fenntartására volt hivatott. Eredetileg nemzetőrségi osztályt is terveztek, azonban az országgyűlés a testületet a miniszterelnök közvetlen felügyelete alá rendelte, a miniszterelnök pedig a testület irányítására Országos Nemzetőrségi Haditanácsot hozott létre, amely önálló országos szervezet volt és 6 osztállyal működött. A szervezeti egységeket permanens módon módosították. A minisztérium élén a belügyminiszternek közvetlenül alárendelt szervezeti egység állt, amelyet különböző korokban különböző módon hívtak (elnökség, kabinet, titkárság stb.) A pártállam kialakítása kapcsán a belügyminisztérium közigazgatás irányítási teendőit áttelepítették a minisztertanácshoz, és a belügyi tárcába koncentrálták a rendvédelmi és állambiztonsági feladatokat. A rendszerváltás után helyreállt a tárca eredeti hatásköre.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevele 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH), neve korábban BM BÁH volt; 2000-ben létrehozott hatóság 2002-től központi és területi szervekkel került átalakításra, s az állampolgársági ügyek, menekültügyi és idegenrendészeti feladatokat végrehajtására került felállításra.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Birodalmi csendőrség Lásd Császári csendőrség

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

BM Határőrség Lásd Határőrség

Bosnyák csendőrség Mivel az Osztrák-Magyar Monarchia két társország — az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság — szövetsége volt, ezért mindkét tagállamban külön-külön működött nemzeti csendőrség. Az osztrák csendőrség a neoabszolutizmus kori császári csendőrség utódja volt. A Magyar Királyságban azonban a kiegyezéssel a neoabszolutizmus rendfenntartó szervezeteit — köztük a csendőrséget is — felszámolták. Csupán két csendőr ezred maradt meg a közös hadsereg kötelékében az erdélyi és a horvátországi csendőr ezred, amelyeket azonban a magyar kormány 1876-ban átvett. E két ezred az 1881-ben felállított Magyar Királyi Csendőrség részévé vált. Bosznia-Hercegovina okkupálását, majd annektálását követően úgy vált az Osztrák-Magyar Monarchia részévé, hogy egyik társország területéhez sem csatolták, hanem a két társország közösen gyakorolt felette felügyeletet, melyet a közös pénzügyminiszter által valószínűsített meg. Bosznia-Hercegovina közjogi helyzetéből fakadóan tehát a bosnyák csendőrség nem tartozott, nem is tartozhatott az Osztrák-Magyar Monarchia társországainak egyik csendőrségéhez sem. A bosnyák csendőrség önálló, független rendvédelmi testület volt, amely Bosznia-Hercegovina hatóságainak irányítása alatt állt.

C-Cs

Császári Csendőrség A neoabszolutizmus császári csendőrségének (1849-1867) népies elnevezése Zsandárság (Gendarmerie = Zsandárság) Az 1849. III. 4.-én oktrojált összbírodalmi alkotmány „A birodalom belső biztonságának őrzése birodalmi ügy” meghatározást tartalmazta. Erre alapozva Alexander BACH belügyminiszter 1849. V. 30.-án olyan előterjesztést tett az uralkodónak, amely lebontotta a korábbi feudális korlátokat és egy új összbírodalmi biztonsági fegyveres testület megteremtését javasolta. E testületként a csendőrséget nevezte meg az indítvány, hiszen a csendőrség már európa szerte bizonyította hatékonyságát, továbbá Napóleon bukását követően a HABSBURG-bírodalomhoz visszakérült itáliai területeken már működött egy csendőr ezred. Ferenc József 1849. VI. 8.-án uralkodói nyílt paranccsal rendelte el a teljes HABSBURG-bírodalomra kiterjedő hatáskörrel rendelkező testület felállítását. 1849. IX. 17.-én a testület főparancsnokává HAYNAU tábornagy jobbkézét báró Johann Franz KEMPEN von Fichtenstamm altábornagyot nevezte ki korábbi katonai beosztása meghagyásával. A testület működését az uralkodó 1850. I. 18-án kibocsátott ideiglenes csendőr törvénnyel szabályozta. 1851. XI. 1.-én a pandúr kötelékeket feloszlatta és a csendőri erők kizárólagos működését rendelte el az önállóságától megfosztott magyarországi területeken is. 1851. XII. 22.-én Ferenc József nyílt paranccsal rendelte el, hogy a katonai határvidéken is szervezzék meg a csendőrséget. A HABSBURG-bírodalom neoabszolutizmusa rendvédelmi struktúrája kiépítésének betetőzéséeként Ferenc József 1852. IV. 22.-én nyílt paranccsal saját közvetlen alárendeltségében hozta létre a legfelsőbb rendőrhatalóságot, amely a birodalmi rendőrség és csendőrség legfőbb felügyeleti szervezete volt. E testületnek az élére pedig KEMPEN János altábornagyot úgy nevezte ki, hogy az altábornagy egyben megőrizte a csendőrfőparancsnoki beosztását is. A császári csendőrség legkiterjedtebb formája 1852 és 1859 között valósult meg, amikor a HABSBURG-bírodalom területén 19 csendőr ezred kötelékében 18 647 csendőr szolgált. 1859-ben — a Solferino-i vereség nyomán — az uralkodó a legfelsőbb rendőrhatalóságot oly módon szüntette meg, hogy hatáskörét az átszervezett és új miniszter vezetésére bízott belügyi tárca kompetenciájába integrálta. A csendőr testületet azonban továbbra is fenntartotta az 1859. XI. 14.-ei legfelsőbb elhatározásával, melyben úgy rendelkezett, hogy a testület személyi tekintetben a hadsereg főparancsnokság, szolgálati és gazdasági téren pedig a belügyminisztérium alárendeltségébe kerüljön. Ezt követően a testületet több ízben karcsúsították, végül 10 ezred kötelékében 7927 fő teljesített szolgálatot. 1866. I. 28.-ai legfelsőbb elhatározással az uralkodó ugyan ismét megerősítette a testület szervezetét és létszámát azonban Magyarország területén ez az intézkedés már tiszavirág életűnek bizonyult, mivel HABSBURG csendőrség ugyan jó eredményeket ért el a közrend fenntartása terén, azonban a magyar hazafiak üldözése terén is jeleskedett, így a kiegyezés nyomán létrejött magyar kormány Magyarországon 1867. V. 8.-án feloszlatta az idegen testületnek tekintett császári csendőrséget. Mivel a kiegyezés tartalma szerint a rendfenntartás nem tartozott a közös ügyek csoportjába ezért a csendőrség az Osztrák Császárság tartományaiiban is a belügyi tárca kompetenciájába került, az uralkodótól közvetlen függése megszűnt. Az I. világháború után az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően Ausztria területén tovább működött a csendőrség. Az Anschluss nyomán az Osztrák Csendőrséget a Német Birodalmi csendőrségbe integrálták. A II. világháború után az Osztrák Csendőrség ismét önálló szervezetté vált, amely az osztrák szövetségi kormány közvetlen felügyelete alatt állt. Hagyományosan a vidék közbiztonságára felügyelt, Ausztria városaiban a rendet az Osztrák Rendőrség tartotta fenn. A két rendvédelmi szervezetet 2005-ben takarékosági okokra hivatkozva összevonták Osztrák Szövetségi Rendőrség elnevezéssel.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Császári és Királyi Közös Hadsereg Lásd Közös Hadsereg

Csendőrség katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, amely az országok központi államhatalmának a közvetlen irányítása alatt áll és általában a vidék rendvédelmének a biztosítására hivatottak.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

E-É

Egészségügyi állomások A humán állami orvosi rendszer speciális elemét alkották azzal a céllal, hogy megelőzzék az ország területére a fertőző betegségek behurcolását. Az útlevelel köteles határszakaszokon működő határátkelőhelyeket egészségügyi állomásokkal erősítették meg, melynek az élén orvos állt, aki munkáját a szükséges segédszemélyzet igénybe vételével valósította meg. Az Egészségügyi állomás vezetőjének jogában állt a fertőző gyanús személyeket karanténba helyezni.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Első Dunagőzhajózási Társaság (Erste Donau-Dampfschiffarts Gesellschaft) A vállalkozást 1829-ben két angol hajóépítő (John Andrews és Joseph Prichard) hozta létre és első gőzhajója — melynek a „Franz I.” nevet adták — megépítését egy bécsi bankár támogatta. A „Franz I.” 1830-ban megtett sikeres próbaútjai után a társaság 15 évre szabadalmat kapott a dunai gőzhajózásra. A fejlődés ellenére a XIX. század közepén a belföldi gabonaszállítványok 50-60 %-át még mindig lóval vontatott fahajók szállították a magyar vizeken. A reformkorban mivel a társaság a magyar érdekektől független üzletpolitikát folytatott, ezért a magyar liszt- és gabonaexportot sok esetben hátrányos helyzetbe juttatta. Később gróf Széchenyi István is részvényese, majd igazgatósági tagja lett a társaságnak, minek köszönhetően a társaság létrehozta az Óbudai Hajógyárat, ahol a világ élvonalába tartozó hajókat építettek, így a magyar nemzeti ipar egyik húzóvállalatává nőtte ki magát.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Emberi Erőforrások Minisztériuma 2010-ben az Oktatási és Kulturális Minisztérium, az Egészségügyi Minisztérium, a Szociális és Munkügyi Minisztérium, valamint az Önkormányzati Minisztérium sportpolitikával felelős részlegének az összevonásával létrejött minisztérium.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Entente (ANTANT) az Anglia és Franciaország között 1904. IV. 8-án Londonban aláírt szerződés, az *Entente Cordiale* (a.m. Szívélyes Egyetértés) szóból származik, általában a szövetségesi rendszer (*antant hatalmak* = Nagy-Britannia és Franciaország) és a körük csoportosult országok együttes megnevezése

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevele 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Európai Unió (EU) Az Európai kontinensen fekvő országok egy részének a szövetsége, amely arra irányul, hogy ügyeik egy részét közösen intézzék, illetve gazdasági közösséget hozzanak létre.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevele 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Evidenzbüro Az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hírszerző szervezete. 1850. XII. 22-én a Generalquartiermeister-stab (GQMSt) azaz főszállásmesteri stáb által kibocsátott Nr. 2178 Cirkular-Erlass (körlevél)-el hozták létre a szervezetet. A HABSBURG Monarchia haderejének a szervezetében 1848 előtt létezett a Marschbüro nevű iroda, melynek feladatköréhez tartozott többek között az idegen haderők nyilvántartása. A Marschbüro irodavezetője is a főszállásmesteri stáb főnökének az alárendeltségébe tartozott. 1849 júniusában hozták létre az uralkodó saját műveleti irodáját (Operationskanzlei), amely a hadügyminisztérium elnöki osztályán belül működött. Ezen iroda vette át a korábbi Marschbüro-tól az idegen haderőkről vezetett nyilvántartást. Az uralkodó műveleti irodája 1850 augusztusáig működött, 1850 novemberében pedig a helyébe lépett az Allerhöchsten k.k. Zentral-Operationskanzlei (Legfelsőbb cs.kir. Műveleti Iroda), melynek a keretében hozták létre a Kundschaftssektion (hírszerző szekció) nevű szervezetet, amelynek a feladatkörét alkotta az idegen haderők nyilvántartása. Az Evidenzbureau létrehozásával a hírszerző szekció megszűnt, így az Evidenzbureau első szolgálati utasításában meghatározták, hogy háború esetén a Legfelsőbb cs.kir. Műveleti Iroda külön részlegeként tevékenykedjen. 1854-től azonban az Evidenzbüro teljesen önállóvá vált a haderőn belül. 1857-ben pedig a Generalquartiermeister-stab azaz a főszállásmesteri stáb főnökének az alárendeltségébe került. Miután 1860-ban — a HABSBURG-birodalom alkotmányos átalakítási kísérletének a részeként — újra létrehozták a hadügyminisztériumot, az Evidenzbureau a hadügyminisztérium részévé vált 1861. III. 10-ei hatállyal, azonban az idegen haderőkről vezetett nyilvántartás tekintetében továbbra is a főszállásmesteri stáb számára tartozott beszámolási kötelezettséggel. 1867. I. 1-től — az újból létrehozott hadsereg-főparancsnokság szervezetébe tagolták az Evidenzbureau-t. Mivel azonban 1868. I. 15-én feloszlatták a hadsereg-főparancsnokságot, ezért az Evidenzbureau visszakerült a hadügyminisztériumhoz. Az Evidenzbureau végül 1871-ben a főszállásmesteri stáb utódszervezete a vezérkar (Generalstab) alárendeltségébe került, mint a vezérkari főnök egyik irodája. Az Evidenzbureau főnökeit ezt követően — mint a többi vezérkari iroda főnökeit is — az uralkodó nevezte ki ezredesi vagy vezérőrnagyi rangban. 1861. III. 10-től az Evidenzbureau-ra vonatkozó új szolgálati szabályzat lehetővé tette, hogy a nyilvántartóiroda közvetlenül tartson kapcsolatot a seregtestek felderítő tisztjeivel. 1860. V. 14-én az iroda parancs formájában felhatalmazást kapott arra, hogy békeidőben is folytasson hírszerző tevékenységet. 1861. I. 16-án pedig az egész katonai hírszerzés irányításával az Evidenzbureau-t bízták meg. 1889-ben pedig az Evidenzbureau-hoz telepítették az ellenséges kémtevékenység elleni fellépés hatáskörét. Az evidenzbüro folyamatos és élénk kapcsolatot tartott fenn az Osztrák-Magyar Monarchia katonai attséival, továbbá a kémelhárítás tekintetében a két társország rendőri, pénzügyőri, határőrizeti szervezeteivel, valamint a posta és távírda hivatalokkal. Az I. világháború kirobbanását követően létrehozták a hadsereg-főparancsnok alárendeltségében a Nachrichtenabteilung-ot azaz hírszerző részleget, azonban az Evidenzbureau-t ekkor sem szüntették meg, hanem a két

szervezet a feladatok megosztásával működött tovább. Az Evidenzbureau-ban a hírszerzés és a megszerzett információk gyűjtése, rendszerezése, értékelése együttesen valósult meg.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Francia Nemzeti Csendőrség (Gendarmerie Nationale) Európa egyik legrégebbi rendvédelmi testülete. Elődszervezete a Maréchaussee, amely a XIII. századtól fokozatosan kiépülve tartotta fenn a rendet Franciország vidéki területein. A Maréchaussee-t 1778-ban keresztelték át Gendarmerie, azaz csendőrségre. A francia forradalom idején 1789-ben a csendőrséget feloszlatták. 1791. I. 6-án a Konvent január 6-ai döntésével Franciaországban újra létrehozták a csendőrséget Nemzeti Csendőrség „Gendarmerie Nationale” néven, melynek részeként — a volt Párizsi Gárda feladatait átvéve — megalakult a Garde Republicaine de Paris. A testületet Napóleon modernizálta. 1799-ben az 1789-es csendőrségi törvényben foglaltaknak megfelelően megvalósították a csendőrség átszervezését. 1804-ben a Nemzeti Csendőrség Elit Légiójába „Légion de gendarmerie d'élite” olvasztották a Napóleon által 1801. VII. 21-én alapított Lovas Testőrgárdát Öreg Gárda „la vieille garde” elnevezéssel. A napóleoni császárság vonzáskörébe tartozó államok a francia közigazgatási minta átvételekor, annak részeként vették át a csendőrségi testületi típust mint katonailag szervezett rendvédelmi őrtestületet. 1795-ben Belgiumban, 1805-ben Lombardiában, 1806-ban Poroszországban, 1808-ban pedig Spanyolországban vezették be a csendőrség intézményét. A csendőrség típusú rendfenntartó szervezet mindenütt kiválóan megállta a helyét, ebből fakadóan Európa valamennyi országában — a Britt-szigetek kivételével — a XIX. században létrehozták a nemzeti csendőrségeket. A csendőrség anyaországában, Franciaországban is számos változáson esett át a francia csendőrség. 1814. IV. 23-án Napóleon veresége nyomán — a BOURBON restauráció részeként a — a francia csendőrséget feloszlatták. 1816. I. 10-én ismét felállították a francia csendőrséget. Az 1830. júliusi párizsi felkelés harcainál már megjelentek olyan csendőr alakulatok, amelyek a mobil csendőrség nevet viselték. 1871-ben a francia kormány a párizsi lázongások tapasztalatai alapján állandó mozgó csendőrséget állított föl 1100 fős létszámmal. 1879-ben az 1871-ben 1100 fős létszámmal felállított mozgó csendőrséget zászlóalj erősségű alakulattá csökkentették. 1885-ben, az 1871-ben létrehozott, majd 1879-ben zászlóalj erősségű alakulattá csökkentett mozgó csendőrséget megszüntették. 1927-ben a francia csendőrséget bízták meg az országúti forgalom ellenőrzésével. A Francia Nemzeti Csendőrség a XXI. században is mintegy 80 000 fős személyi állománnyal védi eredményesen az Franciaország rendjét, vidéki területeken.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

Határőrség A Magyar Királyi Vámőrség jogutódaként működött. 1938-ban — a Bled-i egyezmény nyomán a fegyverkezési korlátok oldódásával — a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták határvadász csapatnembé. Elődszervezetével megegyezően kettős feladata volt. Nyílt teendőit az országhatár őrzése alkotta, rejtett teendőit pedig az államhatár biztosítása képezte egy esetleges fegyveres konfliktus esetén a magyar fő erők megérkezéséig. A testület nyílt feladatát 5 734 fővel látta el. A légénységi állomány sorozott (kényszer-toborzott) katonákból állt. A testület nyílt szervezete négy lépcsős volt. Az államhatár mentén 155 őrs működött, amelyeket 70 határügyi tiszt irányított. A határügyi tisztek felett 24 osztály állt, az osztályokat pedig az országos parancsnokság felügyelte. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítőket csupán kézi löfegyverekkel látták el az objektumvédelmi sorozatlóvő löfegyverek kivételével. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítő személyi állomány számára rendszeresített fegyverzet típusa megegyezett a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet típusával. A testületen belüli függelmi viszonyok katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rangot viselt. A magyar haderő jelentős részét (a gyalog ezredek egyharmadát) a testületben rejtették el határbiztosítási teendők ellátása céljából. 1945 után a honvéd határvadász csapatnemből hozták létre a Honvéd Határőrséget, amely továbbra is a honvédség hadrendjébe tartozott. A Honvéd Határőrség irányítását a „ki-kit győz le” időszakban a magyar baloldal magához ragadta és az ország legerősebb katonai erejévé fejlesztette. A Honvéd Határőrség szervezete határvadász őrsőkből századokból, illetve zászlóaljakból állt. A testület vezetését a Határőrség Országos Parancsnoksága látta el. 1949-ben a testületet az Államvédelmi Hatóság kötelékébe integrálták. A köznyelv őket nevezte „zöld ávos”-nak. Az 1953-os forradalom és szabadságharc után a Határőrség — önálló fegyveres szervezatként — BM Határőrség elnevezéssel a belügyi tárca alárendeltségében maradt 2007-ig. 2007-ben a testületet a rendőrségbe integrálták.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Határrendőrség 1945. VIII. 17.-én állították fel a Határrendőrséget a belügyi tárca irányítása alatt. Feladatát döntően a határforgalom ellenőrzése és a határrend betartatása alkotta. 1948 IX. 10.-én felállították a BM Államvédelmi Hatóságot a belügyminisztérium alárendeltségébe tartozó középfokú hatóságként, melynek alárendeltségébe vonták a folyamrendészeti és légiközlekedési hatóságokat, továbbá a Határrendőrséget, valamint a Külföldiek Ellenőrző Központi Hatóságot és az útlevelesztályokat.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Határrendőrség Lásd Magyar Királyi Határrendőrség

Határszéli csendőrség A határszéli csendőrség a Magyar Királyi Csendőrség szolgálati ágaként működött. A Magyar Királyság útlevelekötöles határszakaszain a zöldhatár őrizetét és a kishatárforgalom ellenőrzését valósította meg a társ határőrizeti szervekkel együttműködve. A miniszterelnök és a belügyminiszter, a honvédelmi, a kereskedelemügyi, a

pénzügyi az igazságügyi és a földművelésügyi miniszterrel 1891. VII. 1.-én közösen kiadott határőrizeti utasításban hozta létre a határszéli csendőrség új szolgálati ágát és szabta meg főbb feladatait.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Helytartótanács Lásd Belügyminisztérium

Honvéd határőrség Lásd Határőrség

Honvédelmi Minisztérium A polgári magyar állam első honvédelmi minisztere MÉSZÁROS Lázár volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1849. IV. 15.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc idején létrejött első független magyar kormány óta létező tárca, amely a haza védelméért felelős minisztériumként a haderőt irányítja. 1918. X. 31.-től, a Károlyi-kormány létrejöttétől a tárca elnevezése Hadügyminisztérium, majd 1920. III. 15.-től visszaállították a tárca elnevezését Honvédelmi minisztériumra. A katonai állományú személyek a pártállam létrejöttéig függetlenül attól, hogy hol teljesítettek szolgálatot — a testőrségek, a koronaőrség és a képviselőházi őrség kivételével — a honvédelmi tárcához tartoztak. Ebből fakadóan a magyar rendvédelmi testületek közül a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának tagjai személyükben a honvédelmi tárcához tartoztak. Ügyeik intézése céljából a honvédelmi minisztériumban külön osztály működött. A honvédelmi tárca hagyományosan a Budai Várba települt. A pártállam idejében azonban a Margit híd pesti hídfőjénél létesített új épületegyüttesbe költözött, ahol azóta is működik.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Honvédség Lásd Magyar Királyi Honvédség

Horvát csendőrség a kiegyezéssel a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken a neoabszolutizmus rendvédelmi struktúráját — így annak a csendőrségi részét is — felszámolták. Erdélyben és Horvátországban azonban fennmaradt egy-egy csendőr ezred. E két ezredet a magyar kormány 1876-ban vette át a közös hadügyminisztertől. A horvátországi csendőr ezred felügyelete és irányítása feletti jogkört pedig a horvát bánnak adta át. Az 1881-ben felállított Magyar Királyi Csendőrség részévé vált az erdélyi és a horvátországi csendőrség is. A horvát csendőrség azonban a Magyar Királyi Csendőrségen belül mintegy autonómiát élvezett, mivel felette a közvetlen felügyeletet és irányítást továbbra is a horvátok gyakorolták.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Horvát-Szlavón csendőrség (Magyar Királyi Horvát-Szlavón Csendőrség) Lásd Horvát csendőrség.

K

Katonai határőrvidék Az Adriától Bukovináig terjedő területsáv, amelyen katonai közigazgatás keretei között élő lakosságból létrehozott ezredek védelmezték a Habsburg-birodalmat a török becsapásokkal szemben. Az itt élő családok férfitagjai közül egy fő adómentes földhasználat fejében katonai szolgálatot volt köteles teljesíteni. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc során a határőrvidék magyar ajkú ezredei a szabadságharc mellé álltak, ezért a forradalom leverését követően ezen ezredek feloszlatták. A többi ezredet a kiegyezés nyomán 1872-ben oszlatták fel a katonai határőrvidék ezereinek működési területén lévő lakosság életviszonyainak a polgári életbe történő visszaintegrálása az 1880-as évek második feléig tartott. Ezzel zárult az a több évszázados múltira visszatekintő vita, amely az uralkodó és a magyar országgyűlés között fennállt a katonai határőrvidéket illetően. Az országgyűlések ugyanis rendszeresen kérték az uralkodót, hogy a katonai határőrvidék vármegyei közigazgatás alól kivont területét adja vissza a vármegyék számára. Az uralkodók ezt az igényt minden esetben jogosnak ítélték meg, azonban a végrehajtást a török veszély elmúlását követő idősakra tolták ki.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kisantant azon államok szövetsége, amelyek területüket teljes egészében, vagy jelentős mértékben a trianoni békediktátum értelmében a Magyarországtól elcsatolt részek bekebelezése által nyerték. Ezen országok szövetséget alkottak annak érdekében, hogy a hozzájuk csatolt területeket — amelyen jelentős számú magyar lakosság is élt — ne lehessen visszacsatolni az anyaországhoz. Ennek érdekében olyan politikát folytattak, amely Magyarország gyengítését, illetve a kisantant államok erősítését célozta. Ezzel beteljesült azon francia szándék, hogy a Kárpát-medence erőit felosszák és a saját érdekeiknek vessék alá. A kisantant államok kölcsönösen egyeztetett hadművelési terveket hoztak létre hadseregeik összehangolt Magyarország ellenes bevetése céljából. A kisantant országok — amelyek közé tartozott Csehszlovákia, Románia és a Szerb-Horvát-Szlavón Királyság a későbbi Jugoszlávia — hadereje országonként a magyar haderő hozzávetőlegesen háromszorosa volt.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kiszián: A magyar 1922 M-útlevele 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ), a Dolgozó Ifjúság Szövetségének utódjaként jött létre, az MSzMP ifjúsági szervezete volt 1957 és 1989 között.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Közös hadsereg az 1867/XII.tc. a kiegyezési törvényben foglalt hadügyi közösségből fakadt, így a dualizmushoz tapadó katonai szervezet volt. Az uralkodót illette meg a véderő „vezérlete” (pld.: a hadüzenet is), „vezénylete” (a haderőt az uralkodó bármikor bárhová irányíthatta), és „belsőszervezete”, (kinevezések, struktúra megállapítás, szolgálati nyelv meghatározása, fegyvelmezés stb.).

A közös hadseregben ezen jogok gyakorlásához nem volt szükséges a két társország hadügyminisztereinek az ellenjegyzése, ellentétben a honvédség és a népfelkelés alakulataival, ahol az uralkodói intenciók a magyar, illetve az osztrák honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. A véderő számára azonban — a széles uralkodói jogkör ellensúlyozásaként — az újonc ajánlást, a szolgálati idő meghatározását, az elhelyezést és az élelmezést a két társország országgyűlése biztosította. A védelmi rendszer nem tartozott a delegációk hatáskörébe, azok közvetlenül az országgyűlések jogkörébe tartoztak. Az uralkodó ugyan szuverén módon rendelkezett a hadsereg felett, azonban katonáért és pénzért az országgyűléshez kellett fordulnia. Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje — benne a közös hadsereg — a két társország országgyűlései és az uralkodói akarat egyeztetésével volt alkalmazható.

Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje több részből állt. Két fő alkotóeleme volt, a haditengerészet és a szárazföldi haderő. A szárazföldi haderő részei voltak a közös hadsereg — melyre vonatkozóan 1889. évi utasítás vezette be a Császári és Királyi Hadsereg elnevezést —, valamint a Magyar Királyságban honvédség és a népfelkelés továbbá a Osztrák Császárságban Landwehr és a Landstrum. A közös hadsereg a szárazföldi haderő túlnyomó részét — 7/8-ad részét — alkotta. Nehézfegyverzettel és magasabb parancsnokságokkal (hadtest- és hadsereg parancsnokságokkal) is rendelkezett. A Landwehr és a Landstrum, illetve a honvéd és népfelkelő alakulatok ezredeit dandárparancsnokságok, a dandárokat pedig hadosztályparancsnokságok irányították ugyanúgy mint a közös hadseregben. A Landwehr és a Landstrum, valamint a honvéd és népfelkelő dandárparancsnokságok azonban már a közös hadsereg hadtestparancsnokságai alá tartoztak. Így módon biztosítva volt az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hadművelleti egysége.

A Lanwehr-ben és a Landstrum-ban a német, a honvédségnél és a népfelkelésnél pedig a magyar volt a szolgálati nyelv. Ezzel szemben a közös hadseregben az ezrednyelv azzal a nyelvvel egyezett meg, amelyet a katonák származási helyén beszélt a lakosság. Ezt a nyelvet az ezredhez helyezett tisztnek is el kellett sajátítaniuk. A közös hadseregben az ezrednél magasabb parancsnokságok, valamint az egységes hadtest- és hadsereg parancsnokságok nyelve a német volt.

A közös hadsereg személyi állományának sorozás útján történő utánpótlását a katonai kerületek biztosították. Az Osztrák Császárság területén 61, a Magyar Királyság területén 47, Bosznia-Hercegovinában pedig 4 katonai kerület működött. Az ezredreket ugyanazon kerületektől sorozták a személyi állományt. A közös hadsereg katonai kerületeinek mintájára — de attól függetlenül — az Osztrák Császárságban a Landwehr és a Landstrum, a Magyar Királyságban pedig a honvédség és a népfelkelés önálló katonai kiegészítő kerületekkel rendelkezett.

Az ezred belső szervezeti felépítése (zászlóalj, század, szakasz, raj) a haderő mindhárom részénél — közös hadsereg, Landwehr és Landstrum, honvédség és népfelkelés — azonos volt. A közös hadseregbe 33 gyalogos- és 8 lovas hadosztály, a Landwehrben 8 gyalogos hadosztály, a honvédségbe pedig 8 gyalogos és két lovas hadosztály tartozott. Az Osztrák-Magyar Monarchia teljes hadereje 16 hadtestből állt, amelyeket 6 hadseregbe csoportosítottak. A teljes haderő békelelétszáma 450 000 fő, hadilétszáma pedig 1 500 000 fő volt. Az Osztrák-Magyar Monarchia véderejében a szabályzatok a fegyverzet és a rendfokozati rendszer egységes volt az egyenruhák azonban eltérőek voltak.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Külkereskedelmi Minisztérium (1949-1963) A pártállami szervezetben 1949-1963-ig működő minisztérium.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Külügyminisztérium Az első független felelős magyar kormány külügyminisztere gróf BATHÁNY Kázmér volt, aki e tisztséget 1849. V. 2.-ától 1849. VIII. 11.-éig töltötte be. A magyar kormány külkapcsolatainak intézésére hivatott állami szervezet. Először az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc során állították fel. A dualizmus időszakában a magyar kormányok nem hoztak létre külügyminisztériumot, mivel a külügy a közös ügyek közé tartozott. A közös külügyminisztérium képviselte az Osztrák-Magyar Monarchia mindkét társországnak a Magyar Királyságnak és az Osztrák Császárságnak is a külügyi érdekeit. Ettől függetlenül azonban a két társország önállóan is intézett külügyi témájú ügyeket. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után a mindenkor magyar minisztériumok egyike a Magyar Királyi Külügyminisztérium, ebben az időszakban Magyarország első külügyminisztere gróf Károlyi Mihály volt, aki mint miniszterelnök ideiglenesen megbízva intézte a külügyeket. E minőségében 1918. X. 31.-étől 1919. I. 11.-éig tevékenykedett.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-ütleivel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

Ludovika Akadémia a dualizmus és a két világháború közötti időszakban a Magyar Királyság katonatisztjeinek képzését megvalósító felsőoktatási intézmény.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csenedőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

M

Magyar csenedőrség Lásd Magyar Királyi Csenedőrség

Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Lásd Magyar Kommunista Párt

Magyar Királyi Állami Nyomda elődszervezete az osztrák Staatsdruckerei leányvállalata 1851-ben kezdte meg működését Temesvárott, majd az 1867-es kiegyezést követően 1868-ban a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium fennhatósága alá kerülve áttelepítették a Budai Várba, ahol jelenleg is ellátja fő feladatát azaz a magyar állam biztonsági okmányainak gyártását. A Magyar Királyi Állami Nyomda elnevezést 1868-ban kapta.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevelel 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Állami Rendőrséget (1919-1931) az 5 047/1919.ME.r. hozta létre 1919.X.1.-én. Az egységes magyar államrendőrség létrehozásának azonban már voltak dualizmuskori előzményei is. A trianoni békediktátum utáni magyar rendőrséget a Magyar Királyság állami- (fővárosi rendőrség és határrendőrség) és a városi rendőrségeinek az összevonásával hozták létre, a belügyi tárca közvetlen irányítása alá helyezve. Hatósági területe a városokra és a határállomásokra terjedt ki. Feladatát működési területén a közbiztonság védelme alkotta büntügyi, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti teendők ellátása által. A trianoni békediktátum utáni Magyar Királyságban a Magyar Királyi Állami Rendőrség létszáma (12 000 fő) megegyezett az első világháború előtti városi rendőrségek létszámával (12 000 fő). A testületet 1931-ben — szervezeti módosításokkal egybekötve — átkeresztelték Magyar Királyi Rendőrségre. A Magyar Királyi Rendőrség 1945-ig működött, amikor helyébe a Magyar Államrendőrséget hozták létre, a Magyar Királyi Rendőrségben működő határszéli rendőri kirendeltségek helyett pedig határrendőrséget állítottak fel, amely 1945 és 1949 között működött. A Magyar Államrendőrségre ruházták a feloszlott Magyar Királyi Csendőrség hatáskörét és működési területét 1945-ben, ezzel a magyar rendvédelmi testületek között monopolhelyzetbe került. A Magyar Államrendőrséget később egyszerűen rendőrségnek nevezték. 1949-ben pedig a belügyi tárca irányítása alatt álló Magyar Határrendőrséget — a Honvéd Határőrséghez hasonlóan — az Államvédelmi Hatóság kötelékébe integrálták. Ezzel Magyarországon egyetlen rendőri szervezet működött a rendőrség.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Belügyminisztérium Lásd Belügyminisztérium.

Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945) katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, melynek belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testületet az 1876-ban a közös hadseregtől a Magyar Királyi Honvédséghez áthelyezett erdélyi csendőr kerületből fejlesztették ki. Mivel a csendőrök személyükben katonának minősültek, így a honvédelmi tárca felügyelete alatt álltak. A szervezet azonban — mint rendvédelmi testület — a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. A testület hatásköre, a városok kivételével, az ország egész területére kiterjedt. Kiváló hatásokkal ténykedett. Működési területén olyan kitűnő közbiztonsági állapotot hozott létre, majd tartott fenn, amelyet a megszüntetése óta még nem sikerült elérni. Diszlokációját a decentralizáltság, metodikáját a megelőzés jellemezte. Személyi állományának mintegy 90 %-a közterületi szolgálatot látott el valamilyen formában. A testület jogosultságai és kötelezettségei nem voltak kiterjedtebbek a társ rendvédelmi testületeknél. A személyi állományának ellátmánya — néhány jelentéktelen specifikumtól eltekintve — megegyezett a közigazgatás, illetve a társ rendvédelmi testületek munkatársainak ellátmányával. Az 1945. és 1949. között zajló „ki-kit győz le” politikai csatározások részeként szüntették meg a testületet. Ebből fakadóan a szervezet társadalmi megítélése a harmadik évezred elején is differenciált. A testületnek önálló hatósági jogköre nem volt. A testületet két ízben hozták létre illetve szüntették meg. Felállításának mindkét esetben rendvédelmi szakmai okai, megszüntetésének pedig deklaráltan politikai okai voltak.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrzésében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Határőrség Lásd Határőrség.

Magyar Királyi Határrendőrség az 1903/VIII.tc. alapján 1906. I. 15.-től 1918-ig a dualizmus összeomlásáig működött a központi államhatalom közvetlen alárendeltségében. Tevékenységének döntő hányadát a Magyar Királyság útlevelel köteles határszakaszain fejtette ki. Szervezetének és személyi állományának döntő többsége ezeken a határszakaszokon volt megtalálható. A testület — néhány száz fős — mérsékelt személyi állománnyal működött, önálló rangrendszerrel és egyenruhával rendelkezett. A határőrzet klasszikus hármas feladatrendszeréből elsősorban a határforgalom ellenőrzését és a határrend betartatását valósította meg. A zöldhatár őrzését pedig a határszéli csendőrséggel közösen végezte. A testület a magyar határőrzet koordináló szerepét is betöltötte, szükség esetén a határőrzeti teendők ellátására bevonhatta a határmenti vármegyék és városok területén működő rendőrségek személyi állományát is. A kivételes hatalom időszakában a Magyar Királyi Határrendőrség különleges feladatokat kapott az Osztrák-Magyar Monarchia haderejével való együttműködés tekintetében, amelyet a katonai határőrzeti utasításban konkretizáltak. A magyarországi rendőrségek államosításával a határrendőrség maradványait a Magyar Királyi Állami Rendőrségbe integrálták.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Honvédség (1848-1849 és 1867-1945) a véderő azon része, amely 1867 és 1918 között az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságában állomásozó és a magyar kormánynak is alárendelt könnyűfegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya a magyar Szent Korona alá tartozó területen élő lakosság közül került ki. A Magyar Királyi Honvédség magasabb egység parancsnokságokkal nem rendelkezett, a közös hadsereg magasabb egység parancsnokságainak az alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Honvédségben a vezényleti nyelv a magyar volt. Az egyenruha nemzeti díszítő elemeket hordozott. A Magyar Királyi Honvédségben az uralkodói elhatározások a honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása nyomán a Magyar Királyi Honvédség a trianon utáni Magyar Királyság haderejévé vált, azonban a magyar haderőt 1919. VI. 9-től HORTHY Miklós altengernagy hadügyminiszter felhívása nyomán Magyar Nemzeti Hadsereg névvel illették, amelyet 1920. IV. 1-től Magyar Királyi Nemzeti Hadseregre változtattak, majd 1922-ben visszatértek a Magyar Királyi Honvédség elnevezésre. A két világháború közötti Magyar Királyság hadereje már rendelkezett magasabb egységparancsnokságokkal és a fegyverkezési egyenjogúságot kimondó 1938. évi bled-i egyezmény nyomán lehetőség nyílt a magyar véderőnek a kor színvonalán álló technikai eszközökkel való ellátására is. A honvéd illetve honvédség kifejezés az 1848-1849-es szabadságharc időszakából ered. A Magyar Királyi Honvédség a polgári magyar állam véderő szervezete volt. Magyarország szovjet megszállását követően mivel a királysági államformájáról a köztársaság államformájára tért át Magyarország, ezért az ország haderejének elnevezése honvédségre változott. A kiépülő pártállamban a magyar haderő elnevezését Magyar Néphadseregre változtatták, amely elnevezés a rendszerváltozás után a magyar hagyományokra visszanyúlva Magyar Honvédségre változott.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Honvéd Határvasdások (1938-1945) Lásd Határőrség.

Magyar Királyi Külügyminisztérium Lásd Külügyminisztérium.

Magyar Királyi Pénzügyminisztérium Az első független felelős magyar kormány rendelkezett pénzügyminisztériummal, melyet a kiegyezés nyomán ismét felállítottak, azóta lényegében megszakítás nélkül működött 2010-ig. Az első magyar pénzügyminiszter KOSSUTH Lajos volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 12.-éig töltötte be.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-1945-) a pénzügyminiszter felügyelete és irányítása alatt tevékenykedő testület, amely feladatait fegyveresen látta el azzal a céllal, hogy az ország pénzügyi és gazdasági rendjét védelmezze, a legfontosabb feladatai közé tartozott a csempészet és a pénzügyi törvények és szabályok áthágásának megakadályozása. Működési területe lefedte az ország teljes területét. Legkisebb szervezeti egysége a pénzügyőr szakasz volt. Több szakaszt irányított egy pénzügyőr biztosi kerület. Egy vármegyében pedig több pénzügyőr biztosi kerület működött. A pénzügyőrséget vármegyénként a pénzügyi tárca komplex középszintű irányító szervei, a pénzügyigazgatóságok irányították. E mellett a testület vezetése céljából a pénzügyi tárcán belül is működött egy pénzügyőrségi osztály. A Pénzügyminisztérium alá tartozó Magyar Királyi Pénzügyőrség 1945-től Magyar Pénzügyőrség néven működött, feladata a pénzügyőri és vámőri hatósági feladatok ellátása volt, e szervből 1953-ban kivált a vámügyeket ellátó Vámőrség, majd ismét összevonva 1963-ban felállították a Országos Pénzügy- és Vámőrséget, 1966-tól Vám- és Pénzügyőrség néven működött 2010-ig, amikor a Vám- és Pénzügyőrséget egyesítették az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatallal. Az új szervezet elnevezése Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 25-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Rendőrség 1932-1945-ig működött. A Magyar Királyi Állami Rendőrség elnevezését — szervezetmódosításokkal egybekötve — a 6500/1931.ME.r-el Magyar Királyi Rendőrségre változtatták. 1931-ben megszűntették a 7 kerületi főkapitányságot, amelyek alárendeltségébe a városi kapitányságok tartoztak. A kerületi főkapitányságok helyett a budapesti- és a vidéki-főkapitányságot hozták létre. A Budapesti Rendőr-főkapitányság alárendeltségébe az akkor még kis Budapest kerületi rendőrségei és az agglomerációba tartozó frekventált települések rendőrségei tartoztak. A vidéki főkapitányság alá pedig a városi rendőrségek (1942-ben 89) és a határszéli rendőr kirendeltségek (1942-ben 13), valamint a kárpátaljai működési területtel rendelkező Határvidéki Rendőrség (1942-ben hét kirendeltséggel), továbbá az 1939-ben létrehozott révkapitányságok (1942-ben 7 révkapitányság) tartoztak. A korábbi vidéki főkapitányságokkal megegyező működési területű és székhelyű körzeti szemlélő központokat alakítottak ki 1931-ben az új vidéki főkapitányság alárendeltségében. A Magyar Királyi Rendőrség mindkét főkapitánysága a belügyi tárca közvetlen felügyelete és irányítása alatt állt. Ekkor szűntették meg az országos főkapitányságot is, amely az országos főkapitány frankhamisításban játszott szerepéből fakadóan sohasem került kiépítésre.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevele 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Vámhivatalok A kiegyezéskor a magyar kormány a császári adminisztrációtól átvette a birodalmi adó- és vámhivatalok Magyarországon működő szervezeteit. 1872-re Magyarországon a vámhivatalokat az adóhivataloktól szétválasztották. Négyféle vámhivatal működött, fő- és mellékhatál, mindkét hivataltípusban megkülönböztettek első és másodosztályú vámhivatalt is. A vámhivatalok országos szakmai felügyeletét ugyan a budapesti első osztályú fővámhivatal látta el, azonban emellett a pénzügyminisztériumban is működött vámhivatali osztály, illetve a pénzügyigazgatás középfokú szervezeteinél a vármegyénként szervezett pénzügyigazgatóságoknál is dolgoztak vámhivatalnokok azoknál a vármegyékénél, amelyeknek a területén működött vámhivatal. A vámhivatalok egymástól a vámjárási jogkörük tekintetében tértek el. Az első osztályú fővámhivatalok rendelkeztek a legkiterjedtebb vámjárási hatáskörrel. A magyarországi pártállam kiépülésének részeként a vámhivatalok elvesztették önállóságukat, egyesültek a pénzügyőrséggel. Az új szervezet neve Vám- és Pénzügyőrség lett, amely 2010-ig működött, ekkor a testületet összevonták az adóhivatallal. Az egyesített szervezet új elnevezése Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Vámőrség (1921 VIII.25. – 1932. X.1.) a testület a trianoni békediktátum után a magyar határok őrzésére és védelmére létrehozott fegyveres szervezetként működött. A Magyar Királyi Vámőrség alap szervezeti egységei az őrsők voltak. Az őrsőket a szakasparancsnokságok, a szakasparancsnokságokat pedig a kerületparancsnokságok irányították, a szervezet élén a Magyar Királyi Vámőrség Felügyelősege állt. A Magyar Királyi Vámőrség szervezetében 7 kerületparancsnokság, 52 szakasparancsnokság és 101 őrsparancsnokság működött. A Magyar Királyi Vámőrség feladatát 4 041 főnyi személyi állománnyal látta el. A testület legénységi állományát úgynevezett kényszertorborzás (sorozás) útján biztosították. A Magyar Királyi Vámőrség — a határok védelme céljából — a testületi létszám feletti katonai erőt 1928-ig — a Szövetségi Ellenőrző Bizottság magyarországi jelenléte miatt — nem lehetett elrejtetni. Később azonban a Magyar Királyi Vámőrség, majd a jogutódja a Magyar Királyi Határőrség rejtésében állomásozott az államhatár mentén a magyar ezredek egyharmada 1938-ig a Bled-i egyezmény megszületéséig. A testület belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítőket csupán kézi lőfegyverekkel látták el az objektumvédelmi sorozatlövő lőfegyverek kivételével. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítő személyi állománya számára rendszeresített fegyverzet típusa megegyezett a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet típusával.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Kommunista Párt (MKP) 1918 őszén megalakult baloldali marxista-leninista párt, amely 1919 és 1944-1945 között illegálisan tevékenykedett, 1948-1949-től azonban „egyeduralkodóként” irányította az országot. 1918-1919 Kommunista Magyarországi Pártja, 1919 Magyarországi Szocialista Párt, 1919-1943 Kommunista Magyarországi Pártja, 1943-1944 Békepárt, 1944-1945 Kommunista Magyarországi Pártja, Magyar Kommunista Párt, 1945-1948 Magyar Kommunista Párt, 1948-1956 Magyar Dolgozók Pártja, a magyar pártállam pártja. A Magyar Kommunista Párt (MKP) és a Magyar Szociáldemokrata Párt (MSZDP) egyesülésével jött létre az 1945 és 1949 közötti — úgynevezett ki-kit győz le időszak — politikai eseményeinek következményeként 1948. VI. 12.-én. A KMP a „szalámi taktika” néven elhíresült politikájával fokozatosan számolta fel ellenfeleit, a folyamat végén pedig már a szövetségeseit is. A politikai csatározásokban gyengébbnek bizonyult MSZDP maradványait olvasztotta magába az MKP az új párt az MDP létrehozásával. 1956-1989 Magyar Szocialista Munkáspárt néven működött.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Néphadsereg Lásd Honvédség

Magyar Udvari Kancellária Lásd Belügyminisztérium

Maréchaussee Lásd Francia Nemzeti Csendőrség

N-Ny

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) a Vám- és Pénzügyőrség és az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal egyesítésével 2010-ben létrejött szervezet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nemzeti Közszerződési Egyetem (NKE) Az egyedüli katonai felsőoktatási intézmény Magyarországon a honvédelmi miniszter közvetlen felügyelete alatt, elődje, a Magyar Királyi Honvéd Hadiakadémia 1920 őszén kezdte meg a képzést, s folytatta 1945-ig. 1947 decemberétől kezdte meg működését a Honvéd Hadiakadémia, majd 1950-ben átszervezték, neve Honvéd Akadémia lett, és az Egyesített Tiszti Iskola része 1967-ig, neve 1955-től Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, 1983-tól egyetemi szintű képzést biztosított, 1985-től egyetem, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem néven 1996-tól működött 2012-ig, amikor összevonták a Rendőrtiszti Főiskolával és a Közigazgatási Főiskolával. Az új felsőoktatási intézmény neve Nemzeti Közszerződési Egyetem, melyben tovább él a magyar hadtudomány ápolása és a tisztikar képzése a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar szervezetében.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) Magyarországon a belügyi ellenőrzés feladatait — az 1989-1990-es rendszerváltoztatást megelőzően — több szervezet is ellátta. Az 1950-es években elsőként — még általános hatáskörrel — az Állami Ellenőrzés minisztériuma volt a belső ellenőrzésért felelős, majd 1958-ban a BM Fegyelmi Osztálya, később 1959-1962-ig a BM Belső Elhárító Csoportja, ezt követően 1962-1971-ig a Belügyminisztérium II/III. Csoportja. A belügyi tárca radikális átszervezését követően, 1971-1991-ig a Belügyminisztérium Belbiztonsági Osztálya látta el e feladatot. A rendszerváltozást követően a belügyi belső bűnmegelőzési és büntfelderítési feladatot az Országos Rendőrfőkapitányság Biztonsági Főosztálya látta el 1995-ig, a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának megalakulásáig, 1995.VII.1.-ig amikor a XLIX/1995. (V.4.) kormányrendelet létrehozta belügyminiszter alárendeltségében működő szervezetet. 2011.I.1-én váltotta fel a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatát a Nemzeti Védelmi Szolgálat, amely ugyancsak a belügyminiszter felügyeletével működik. Feladata a véderő, a rendvédelmi testületek és titkosszolgálatok, valamint a közigazgatási szervezetek személyi állománya körében — amelynek a létszáma összességében közel 100 000 fő — a bűnmegelőzés és a büntfelderítés, továbbá a kifogástalan életvitel ellenőrzése, valamint a káros külső hatások behatolásának a megakadályozása.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO = International Civil Aviation Organisation) Az Egyesült Nemzetek Szövetségének 1944. XII. 9-én alakult repüléssel foglalkozó szervezete.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Népszövetség, (Nemzetek Szövetsége) 1919. VI. 28.-1948-ig létezett: A nemzetek együttműködése céljából, a versailles-i békerendszer megtartására létesített szervezet. A Szövetséges és Társult Hatalmak kezdeményezésére jött létre, Genf (Svájc) székhellyel.

SOM Kisztián: A magyar 1922 M-útlevél 1922-1937. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 57-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ő

Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Osztrák Császári Csendőrség Lásd Császári Csendőrség

P

Pénzügyminisztérium Lásd Magyar Királyi Pénzügyminisztérium

R

Rendőrség Lásd Magyar Királyi Állami Rendőrség

Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat (RSZVSZ) Lásd Nemzeti Védelmi Szolgálat

Rév hivatalok A Magyar Királyság fiumei területén működő hatóság, amely a kikötőbe érkező és onnan távozó hajók biztonságos indítását, illetve érkezését valósította meg. A rév hivatalok szolgálati feladatkörébe tartozott, hogy szorosan együttműködjön a magyar határőrizeti, illetve más szervezetekkel és hatóságokkal.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

S-Sz

Székely Határőrség 1942-ben állítottak fel 20 zászlóaljat a székely lakosság férfi tagjainak besorolásával. A zászlóaljak személyi állományát községenként szervezett és hetenként egy-két napon megtartott kiképzéssel készítették fel feladataik ellátására.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Székely Határvédelmi Erők 6 határvadász zászlóaljból 20 székely határőr zászlóaljból, 8 portyázó századból és 36 erőd századból állt. A parancsnokság alárendeltségébe tartozott még egy légvédelmi tüzérszázad, egy huszárszázad, egy utász zászlóalj és egy híradó zászlóalj mint közvetlen alakulat.

SUBA János: Erdély határvédelme 1940-1944. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 75-86.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szociális és Családügyi Minisztérium Lásd Emberi Erőforrások Minisztériuma

Szovjet Hadsereg A Szovjetunió haderejét Vörös Hadsereg elnevezéssel hozták létre 1918-ban, majd 1946. február 25.-étől a haderő elnevezése Szovjet Hadsereg a Szovjetunió felbomlásáig. A hadsereg felállítását 1917. november 7.-én határozta el a Szovjetek 2. Összoroszági Kongresszusa. A Népbiztosok Tanácsa 1918. január 28.-án hozott határozatot a Vörös Hadsereg alapítása tárgyában. 1918. február 22.-én Vlagyimir Iljics LENIN kiáltványban fordult Oroszország proletárjaihoz, amelyben fegyverbe szólította őket az oroszországi új rend védelmére. A kiáltvány nyomán létrejött mozgósítás napját,

február 23.-át tekintették a Vörös Hadsereg születésnapjának. A Vörös Hadsereg politikai vezetését a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága látta el. A Szovjetunió hadserege szárazföldi, légi és haditengerészeti haderőből állt. Kezdetben a Vörös hadseregben társparancsnoki rendszert alkalmaztak azonban 1942. október 9.-én bevezették az egyszemélyi parancsnoki rendszert, a komisszárok a parancsnok politikai helyettesévé váltak.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

T-Ty

Teherfuvarozási Nemzeti Vállalat (TEFU NV) A személy- és áruszállítással foglalkozó vállalat 1948-ban jött létre, majd később beolvadt az Autóközlekedési Tröszt-be (AKOTRÖSZT). Az AKOTRÖSZT más vállalatokkal egyesülve hozta létre a VOLÁN vállalatot 1970-ben. A rendszerváltást követő átszervezések után 1995-ben kezdődött meg a vállalt privatizációja.

BERKI Imre: A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc sodrában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 15-24.p. HU-ISSN 1216-6774.

V-W

Varsói Szerződés 1955. V. 14.-én jött létre a közép-kelet-európai országok katonai-védelmi-politikai szervezeteként szovjet indítatásra. A szervezet 1991. II. 25.-én megszűnt.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vám- és Pénzügyőrség Lásd Magyar Királyi Pénzügyőrség

Vesztegintézetek A dualizmusban kiépült állami állatorvosi rendszernek a részeként a vámköteles határszakaszon működő határállomásokon működtek a vesztegintézetek, ahol a határon áthozni kívánt élőállítot és mezőgazdasági terményeket megvizsgálták és amennyiben szükségesnek mutatkozott vesztegzár alá helyezték.

PARÁDI József: Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXVI.évf. (2016) 51.sz. 43-56.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vörös Hadsereg Lásd Szovjet Vörös Hadsereg

Z-Zs

Zrínyi Miklós Katonai Akadémia (ZMKA) Lásd Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) Lásd Nemzeti Közsolgálati Egyetem (NKE)

A „Rendvédelem-történeti Füzetek” (Acta Historiae Praesidii Ordinis)
HU ISSN 1216-6774 tudományos periodika szerkesztőségének
kéziratokkal szemben támasztott igénye

1. Olyan kéziratokat fogadunk el, ami megfelel az „első közlés” kívánalmainak.
 2. A tudományos művekkel szembeni igénytámasztásnak megfelelő alkotásokat közlünk. Hivatkozási jegyzetek nélküli kéziratot és hiányos, illetve pontatlan hivatkozásokat általában nem közlünk!
 3. Végleges szövegű kéziraatra tartunk igényt, mert a leadott kéziratban szerzői korrekcióra már nem nyílik lehetőség. Konferencia-előadásokat, azok kivonatait stb. nem közölünk. A konferencia-előadás előzménnyel rendelkező tanulmányokat ugyanazon feltételekkel közöljük, mint az ilyen előzményekkel nem rendelkező alkotásokat. A szerkesztőség által a kiadói tervbe felvett teljes tanulmányokat (szöveg, jegyzetek, mellékletek, stb.) független lektor — szükség esetén lektorok — véleményezik. A lektori észrevételek elfogadásával, a szerző és a lektor közötti megállapodás alapján kerül sor az alkotások publikálására.
 4. A kéziratokhoz 600 és 1000 karakter közötti terjedelmű rezümét is kérünk.
 5. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot arra, hogy a szövegben stiláris változtatásokat eszközöljön, illetve a hivatkozási jegyzeteket kiegészítse, továbbá véleményének helyt adjon az írásban, a szerkesztőség feltüntetésével. A szerkesztőség hozzá érkezett kéziratokat és tartozékait nem őrzi meg, és nem küldi vissza, de az elfogadásról, illetve elutasításukról értesíti a szerzőket. A közlésre elfogadott kéziratok szerzőinek a szerkesztőség tiszteletpéldányt küld.
 6. Periodikánkban az évszázadokat – az idézetek, címek kivételével – római számmal jelöljük.
 7. A szövegben előforduló neveket mindig teljességre törekvően kell feltüntetni akár személy, intézmény, vagy földrajzi névről van szó. Személyneveknél a vezetéknev és keresztnév mellett a kérdéses időpontban érvényes nemesi rangot, rendfokozatot, illetve beosztást is fel kell tüntetni együttesen a szerzett címekkel pld. doktorátus stb. A helységneveknél mindig a magyar nevet kell feltüntetni. Ha más neve is van, és azt a közlendő érthetősége megkívánja, akkor az idegen nyelvű nevet zárójelben kell a magyar név mögött feltüntetni. Intézmények esetében a teljes hivatalos nevet kell használni, mögötte zárójelben a rövidített nevet.
 8. A publikálásra küldött anyagokkal szembeni technikai elvárások.
- Margó:** 2 cm, a kötésnél 3 cm.
- Bekezdések** csak a bekezdés formátumban beállított bekezdést fogadunk el: - nagy bekezdés 0,65 cm;
- kis bekezdés 0,32 cm;
- címek után tompa bekezdések;
- felsorolások kisbekezdésként, egységesen gondolatjellel;
- bekezdések között sor nem maradi ki.
- Betűk:** - Times New Roman;
- méret 11-es, jegyzetekben, továbbá a recenzióknál 9-es.
- Címek:** - tanulmánycímek sorközépen, alattuk is felettük is sor marad ki, tanulmánycímekbe a szerzők neve is beleértendő;
- fejezetcímek balra zárva, számozás esetén szám a cím előtt, csak felettük marad ki sor alattuk nem;
- címek vastagítva, mellékcímek döntve is;
- Hivatkozások:** - végjegyzetként a tanulmányok szöveges részét követően;
- szövegben felsőindexben vastagítva;
- végjegyzetben felsorolásként;
- a tudományos közlés igényeinek megfelelően.
- Személynevek:** családi név kapitálchen-ben.
- Jogsabályok:** - törvény = évszám / a törvény római száma tc. rövidítéssel és a cím;
- rendelet = rendeletszám / évszám majd zárójelben a megjelenés dátuma a hónap jelölése római számmal a napja pedig arab számmal, a kiadó szervezet rövidítésével, majd a cím, a megjelenést tartalmazó közlöny címe, évfolyama, a kiadás éve, a közlöny száma és a tól - ig oldal ahol a rendelet megjelent.
- Mellékletek:** - a jegyzetek után;
- minden mellékletnek címe és száma van (cím: sorközépen döntve és vastagítva, szám: jobb felső sarokban döntve, a számozás római számmal);
- a melléklet alján a forrás megjelenítése az egyszerűsített bibliográfiai leírás szabályainak megfelelően;
- több melléklet esetén — a mellékleteket megelőzően — mellékletek jegyzékét kell elhelyezni, amely a mellékletek számát, címét és oldalszámi elhelyezkedését tartalmazza;
- a mellékletek jegyzékének írásmódja megegyezik a felsorolásokéval.
9. A kéziratok szövegében ábrák, diagrammok, táblázatok képek stb. nem helyezhetők el. Azokat mellékletként kell a szöveghez csatolni. A mellékletekről mellékletek jegyzékét kell készíteni. Valamennyi mellékletnek címet kell adni, és a mellékleteket római számozással kell megszámozni. Minden melléklet végén fel kell tüntetni a melléklet elkészítéséhez felhasznált források bibliográfiai adatait. A szövegben a mellékletre zárójelben elhelyezett római számokkal kell utalni.

10. A hivatkozási jegyzetszámokat a szövegben felső indexben és vastagítva kérjük elhelyezni. A jegyzetekben a mű szerzője és címe mellett a kiadás helyét, idejét és a kiadót is kérjük feltüntetni.

- A szerző családi **nevét** kapitálchen betűvel szedjük. Több szerzős mű esetén a nevek közé gondolatjelet helyezünk. Csak a szerző nevét (vezeték és keresztnév) közöljük, tudományos és oktatói fokozatok, rangok, címek, tisztségek és beosztások közlése nélkül. A szerzői álnevet a szerző neve után közvetlenül szögletes zárójelben tüntessük fel. Gyűjteményes mű szerkesztőjének neve után kerek zárójelben a (*szerk.*) formulát használjuk függetlenül attól, hogy a műben főszerkesztőként vagy felelős szerkesztő stb. tüntették fel. A gyűjteményes kötetek egy tanulmányának jelölésekor először a tanulmány szerzőjének nevét kell közölni, majd a címet kurziválás nélkül, ezt követően az „In” szócska (mivel mondatkezdő szónak minősül, ezért nagy kezdőbetűvel kezdődik, utána pedig nem teszünk pontot vagy kettőspontot) után a bibliográfiai tételt. Amennyiben az idézni kívánt tanulmány szerzője azonos a kötet szerkesztőjével, akkor az „*ugyanő*” szó rövidített változatát „*uő*” kell használni az „*In*” szócskát követően. Háromnál több szerző esetén csak az első szerző nevét közöljük, majd utána a latin „*et alii* = és mások” rövidített változatát „*et al.*” írjuk. Háromnál több szerzős mű esetén – amennyiben az egyik szerző egyben a mű szerkesztője is – az ő nevét kell feltüntetni egyedül. Másodlagos szerzőségi adatokat a jegyzetekben indokolt esetben célszerű feltüntetni. A másodlagos szerzőségi adatokat a cím után kell elhelyezni. A fordította, sajtó alá rendezte, illusztrálta, utószót írta stb. jelölést követi(k) a másodlagos szerzői tevékenységet végző személy(ek) neve(i). Amennyiben a hivatkozott mű szerzőjét és szerkesztőjét a kiadványon nem tüntették fel az adatközlés a mű címével kezdődik. Újrahivatkozás esetén elégséges a szerző vagy szerkesztő vezetéknevének feltüntetése.

- A szerző vagy szerkesztő nevét követően kettőspont után következik a **mű címe**. A címet és az alcímet – ha van – kurziváltan kell szedni. A sorozatcímét mindig a bibliográfiai leírás végén ferde zárójelben kell közölni, kurziválás nélkül. A cím, alcím és sorozatcím után pont kerül. Több kötetes művek esetén a cím után következik a kötetszám pl. 1.köt. ezt követően pedig a kötetcím kurziváltan a végén ponttal. Ha egy kiadvány sok kötetből áll, vagy a kötetnek szerkesztői vannak, a köteteket analitikusan, kötetre lebontva kell szerepeltetni, ahol – a kiadvány átfogó jelölése (a kiadvány címe kurziváltan, a kiadás helye és a kiadó) után – kötetenként kerül feltüntetésre a kötet sorszáma, a címe, a szerkesztő neve és a kiadás ideje. Míg a befejezetlen, több kötetes műre történő hivatkozás esetén a befejezetlenség tényére és a kötetszám és a kiadás évszáma után elhelyezett nagy kötőjellel kell utalni. Gyűjteményes kötetek és periodikumok esetében csak a kötet, illetve a periodikacímét kurziváljuk. A periodikacím a hivatkozott mű szerzőjének és címének feltüntetése után következik. Periodikumok esetében a folyóirat szerkesztőjének a jelölése elmarad. Idegen nyelvű műre történő hivatkozás esetén ugyanazon adatokat, ugyanazon sorrendben kell közölni, mint a magyar nyelvű alkotás esetében. Az eltérés csupán annyi, hogy a cím magyar fordítását szögletes zárójelben közöljük az eredeti nyelvű cím után. A bibliográfia tétel többi elemének a fordítása nem szükséges. Az idegen nyelvű címet kurziváljuk. Amennyiben idegen nyelvű műről magyarra fordított alkotásra hivatkozunk a szerző neve után a magyar nyelvű cím következik kurziválva, majd – szögletes zárójelben – a mű idegen nyelvű címe. Ezután pedig a Ford. rövidítés után a fordító neve. A hivatkozás többi része mindenben megegyezik a magyar nyelvű alkotásokéval. Gyűjteményes kötetek és periodikumok címeit általában nem fordítjuk le. Ezen kiadványban közzé tett alkotások címei esetében pedig ugyanúgy kell eljárni, mint a monográfiáknál.

- Mű címét követően kerül sor a **kiadás helyének** a feltüntetésére. A kiadás helyének – amely minden esetben a településnév – feltüntetését vesszővel zárjuk. Amennyiben a kiadványon nem szerepel a kiadás helye, ezt a tényt a latin *sine loco* = *hely nélkül* kifejezés rövidítésével *s.l.* jelöljük. Periodikum esetében a kiadás helyének feltüntetése elmarad. A periodikum kurzivált neve után, vesszőt követően, majd zárójelben a kiadás évszámának a feltüntetése következik. Kéziratokra történő hivatkozások esetében a szerző és a cím után a kézirat jellegének (disszertáció, dokumentáció, kézirat, kandidátusi értekezés stb.) a rögzítése történhet. A kézirat jellegének jelölése után zárójelben jelölhető az intézmény neve, ahol a kézirat készült. Ezt követi a „Kézirat.” megjegyzés után a létrehozás helységének, majd a létrehozás évének a jelölése.

- A kiadás helyét követi a hivatkozásban a **kiadás évszáma**. A kiadás évszáma után – ugyanúgy, mint a kiadás helye után – vesszőt írunk. Amennyiben a műben nem tüntették fel a kiadás idejét, azt latin *sine anno* = *év nélkül* kifejezés rövidített változatával *s.a.* kell helyettesíteni. Kéziratok esetében a kézirat létrehozásának évszámát – a létrehozás helységének jelölését követően – rögzítjük. Periodikumok esetében a kiadás évszámát követően a folyóirat számát jelöljük arab számmal pl. (1996) 1.sz. Amelyik periodikumon feltüntetik ott az évfolyamszámot is jelölni kell. Ebben az esetben a periodikum címe utáni vesszőt követően az évfolyam római száma következik ponttal és az évfolyam szó rövidítésével évf., majd a kiadás évszáma zárójelben és a lapszám arab számmal és ponttal, utána pedig a szám szó rövidítése sz.

- A hivatkozások bibliográfiai adataiban a következő elem a **kiadó** jelölése. A kiadó neve után vesszőt teszünk. Periodikumok esetében a kiadót nem jelöljük. Kéziratok esetében a kiadó feltüntetésére értelemszerűen nem kerülhet sor. Amennyiben a műben nem szerepel a kiadó, azt a latin *sine nomine* = *kiadó nélkül* kifejezés rövidített változatának *s.n.* kell helyettesíteni.

- A hivatkozások végén az **oldalszámok** állnak. Amennyiben a hivatkozást sorozatcím zárja a sorozatcím ferde zárójele után következnek az oldalszámok. Az oldalszámok jelölésére a latin *pagina* szó rövidítését *p.* használjuk. Az oldalszámok tekintetében hivatkozhatunk egy oldalra pl. 45. p. vagy egy intervallumra pl. 65-78.p. Gyűjteményes kötetek és periodikák esetében fel kell tüntetni – a hivatkozott oldalszámon túl – az alkotás kezdő és befejező oldalszámát is a két oldalszám között kötőjel használatával.

- A hivatkozott alkotásokat közlő kiadványok **ISSN**, illetve **ISBN** számát, valamint – a periodikák kivételével – a kiadvány teljes oldalszámát is kérjük feltüntetni a bibliográfiai adatsor végén. Sorozatok esetében pedig a sorozat ISSN számát is kérjük a sorozat címét és a kiadvány számát követően.

- **Újrahivatkozásnál** a latin *opus citatum* = *idézett mű* rövidítését *op.cit.* használjuk. Újrahivatkozásoknál a szerző vagy szerkesztő vezetéknevét követően, kettőspont után következik az *op.cit.* ha a teljes műre hivatkozunk. Amennyiben meghatározott oldalak képezik a hivatkozás tárgyát, az oldalakat kell feltüntetni az után ugyanúgy, mint az előző hivatkozásnál. Abban az esetben, ha azonos szerzőnek több művére is újra hivatkozunk, akkor a szerző vezetéknevét követően a mű címét is fel kell tüntetni az *op.cit.* jelöléssel, majd az újrahivatkozási oldalak feltüntetésével.

Ha az újrahivatkozott művön nem tüntették fel sem a szerzőt, sem a szerkesztőt, a cím rövidített változatát használjuk, ezt követi újrahivatkozás esetén az *op.cit.* jelölés. Amennyiben két egymást követő jegyzetben ugyanarra a műre hivatkozunk a latin *loco citato*=*ugyanott* kifejezés rövidített változatát *loc.cit.* jelölést használjuk. Például *loc.cit.* 23.p. Ha két egymást követő jegyzetben ugyanannak a szerzőnek két különböző művére hivatkozunk akkor a latin *idem* (*nőnemben*) *eadem*=*ugyanő* rövidítést használjuk a szerző neve helyett.

11. Jogszabályra hivatkozásnál magyar törvény esetében a kiadás évét követő perjel után a törvény római száma után pont következik, majd amennyiben 1945 előtti törvényeknél a tc. = törvénycikk (mint a törvény testének — Corpus Juris — része), 1945 után pedig a tv. azaz törvény jelölést kell használni. Ezt követően kell feltüntetni a törvény pontos és teljes címét.

Törvéynél alacsonyabb szintű magyar jogszabályok esetében (rendeletek, határozatok, utasítások, parancsok, intézkedések, stb.) a jogszabály arab számát követően perjel után a kiadás éve majd zárójelben a jogszabály megjelenésének hónapja római számmal és napja arab számmal következik. Ezután a kibocsátó rövidítését és a jogszabály jellegének a rövidítését (r. = rendelet, hat. = határozat, út. = utasítás, pcs. = parancs, int. = intézkedés stb.). majd a jogszabály pontos címét kell feltüntetni. Ezeket az adatokat követi döntve a közlőny címe, római számmal évfolyama, zárójelben arab számmal kiadás éve, majd a lap száma és azoknak az oldalaknak a kezdő és befejező oldalszáma ahol a jogszabály megjelent végül pedig a közlőny ISSN száma. Amennyiben a jogszabály nem közlőnyben jelent hanem levéltárban lelhető fel, akkor a közlőnyadatok helyett a pontos levéltári jelzetet kell feltüntetni. Amennyiben a jogszabály jogszabálygyűjteményben érhető el a kötet teljes bibliográfiai adatait kell feltüntetni.

Külföldi jogszabályok esetében az adott országra és korra jellemző rövidítéseket kell használni a feltalálhatósági hely pontos megjelölésével a magyar jogszabályok felelhetőségének megjelölésére vonatkozó követelményekkel megegyezően.

12. Világhálón megjelent alkotásokat általában nem tekintjük hivatkozásértékűnek. Az világhálós folyóiratok esetében akkor tekintjük a hivatkozást közölhetőnek ha az érintett folyóíratra a papír alapú folyóiratokkal megegyező bibliográfiai adatsorral lehet hivatkozni.

13. A kéziratokat Microsoft Word program szerint rögzítve az email címünkre küldve fogadjuk el.

14. Kiemelés vastagítással történik.

15. A szerzőkről szerzői jegyzék készül, amely az impresszum mellett kerül feltüntetésre. Ezért kérjük, hogy a szerzők a „szerzői űrlapot” érelemszerűen kitöltve juttassák el a szerkesztőség e-mail címére. A szerzőknek lehetőségük nyílik arra is, hogy úgynevezett írói álnéven jelentessék meg alkotásukat. Nem publikus célzattal – a szerkesztőség számára – ebben az esetben is kérjük a szerző vezeték és keresztnévének a feltüntetését. A szerzőkkel való kapcsolattartás lehetősége érdekében kérjük a szerzők telefon- és faxszámait, illetve az email és posta címeit pontosan feltüntetni.

16. A szerzőknek a szerkesztőség szerzői honoráriumot nem fizet. A szerzők alkotásuknak a szerkesztőséghez küldésével elfogadják, hogy művük szerkesztett változata a kiadványban megjelenjen.

17. A szerkesztőség etikátlannak tartja, ha az érintett témakör tekintetében a szerzők elmulasztják feltüntetni az eredeti feldolgozást tartalmazó művet. Ilyen esetekben a szerkesztőség kiegészíti.

SZERZŐI ŰRLAP

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság (SZBMRTT) kitöltött és e-mail-en továbbított szerzői űrlapot, valamint digitalizált arcképfotót kér a rendezvényein előadóktól és a periodikaiban alkotásaikat publikálni kívánó szerzőktől. Az adatkezelés kizárólag a formanyomtatvány céljára irányul, az SZBMRTT azokat harmadik személynek nem adja át.

A szerzői űrlap hármas célt szolgál. Egyrészt arra hivatott, hogy zökkenőmentes kapcsolat alakulhasson ki a szerzőkkel, illetve előadókkal. Másrészt — a későbbi esetleges jogviták megelőzése céljából — tisztázza a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikában publikálásra kerülő alkotások jogi helyzetét. Végül pedig megfelelő információt biztosítson a szerzői ismertetőik számára.

Annak ellenére, hogy a rendvédelem-történeti konferenciákon elhangzott előadások tanulmányra fejlesztett változatai nem automatikusan kerülnek fel a rendvédelem-történeti periodikák hasábjaira, hanem csak akkor, ha a közlési feltételekben foglaltaknak megfelelnek, célszerű minden előadónak és szerzőnek ugyanazon űrlapot kitölteni és fényképet küldeni.

Az űrlap tartalma és a fotó:

- előadók esetében a konferenciát ismertető előzetes tájékoztatóban és — amennyiben az alkotás tartalma harmonizál a periodika közlési feltételeiben foglaltakkal — a *Rendvédelem-történeti Füzetek*, vagy a *Rendvédelem-történeti Hírlevél* számainak szerzői ismertetőjében;

- szerzők esetében pedig a *Rendvédelem-történeti Füzetek*, vagy a *Rendvédelem-történeti Hírlevél* számainak szerzői ismertetőiben kerül publikálásra.

A *Rendvédelem-történeti Füzetek* és a *Rendvédelem-történeti Hírlevél* a hagyományos papír alapú formában korlátozott példányszámban kerül előállításra. Emellett azonban mindkét periodika megjelenik a világhálón a

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság honlapján

<http://www.szbmrtt.atw.hu>

az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja,
Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívumának a honlapján

<http://www.epa.oszk.hu>

A kapcsolattartás érdekében kérjük*

Név: Írói álnév

Tanulmány címe :.....

.....

Postacím :.....

Telefon :.....Fax :.....

Mobil :.....E-mail :.....

Munkahely neve :.....

Munkahely címe :.....

Telefon :.....Fax :.....

* Abban az esetben indokolt a kitöltés, ha eltér a korábban már kitöltött űrlapon közöltektől.

SZERZŐI ISMERTETŐ**

Tanulmány / előadás címe		
szerző / előadó neve		
- tudományos fokozat - oktatói fokozat - kutatási terület	Arcképfotó	Az alkotó / előadó szerzőségével publikált, a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő - könyvek: - könyvrészek: - tanulmányok: - egyéb tudományos közlemények: - független idézetek: - Hirsch index:
A publikációinak, illetve alkotásai citációinak bibliográfiai adatait tartalmazó nyilvános adatbázis elérhetőségének a világháló címe:		
Fontosabb tudományos közéleti tagságok és tisztségek		

****** Több tudományos és oktatói fokozatot abban az esetben közlünk, ha azok több tudományágban születtek, illetve több intézményhez kapcsolódnak. Mivel a rendfokozatok, valamint az egyéb rangok és címek a tudományos tevékenység tekintetében irrelevánsak, azok közlésétől eltekintünk. Függetlenül az aktuális jogi szabályozástól minden disszertációt tudományos fokozatnak tekintünk, amit nem a diplomaszerezési eljárás keretében kaptak. A humán- és állatorvosi, valamint a jogi doktorátusok tekintetében e tudományágak megjelölését is kérjük az egyértelmű helyzetek létrehozása érdekében. A kutatási terület megjelöléseként nem egy tudományágat kérünk feltüntetni, hanem a konkrét kutatási terület megnevezését várjuk. Publikációinak, illetve alkotásai citációinak bibliográfiai adatait tartalmazó nyilvános adatbázis világháló címének közlése esetén tudományos publikációi számszerűsített adatait és a Hirsch-index számát nem feltétlenül kell rögzítenie.

Tanulmány / előadás ismertetője
(600 – 1000 közötti karakter terjedelemben)

Alkotásom közlését, illetve az űrlapon feltüntetetteket térítésmentesen biztosítom a *Rendvédelem-történeti Füzetek* (*Acta Historiae Preasidii Ordinis*) HU-ISSN 1216-6774 és / vagy a *Rendvédelem-történeti Hírlevél* (*Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis*) HU-ISSN 1785-3257 periodikák számára. Engedélyem a magyar nyelvű kiadásra vonatkozik, amely a periodikákban vagy az ahhoz kapcsolódó kiadványokban — több ízben — is megjelenhet, ezen publikációk szerzői honoráriumáról véglegesen és visszavonhatatlanul lemondok. Az adatok kitöltésével és megküldésével hozzájárulok azok Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság általi kezeléséhez.

Dátum

.....
aláírás

**A magyar rendvédelmi testületek és az
önkormányzati szervezetek kapcsolata 1848-1945**

I.évf.(1991) 1.sz.

0001 URBÁN Aladár: Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei.....	7.p.
0002 ZACHAR József: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományinak rendvédelmi testületei.....	17.p.
0003 PARÁDI József: A dualista Magyarország rendvédelmi testületei és az önkormányzatok kapcsolata.	30.p.
0004 SAKÁLY Sándor: Néhány gondolat a volt Magyar Királyi Csendőrségről.....	38.p.
0005 MOKÁNY József: Elméleti és tudományos igényű tevékenység a magyar rendvédelmi szerveknél 1867-1945.....	45-54.p.

**A rendvédelem-történet kutatásának,
feldolgozásának és oktatásának időszéri kérdései**

I.évf.(1991) 2.sz.

0006 KIRÁLY Béla: A hadtörténelmi oktatás bevezetése az Egyesült Államokban és az amerikai hadtörténelem néhány kiemelkedő eseménye.....	7.p.
0007 SAKÁLY Miklós: A hadtörténelem oktatásának helyzete és feladatai a magyar honvédség katonai tanintézeténél.....	21.p.
0008 KESERŐ István: A Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Társaság és a rendvédelem-történeti oktatás.....	25.p.
0009 PARÁDI József: A rendvédelem-történeti tantárgy a Rendőrtiszti Főiskola oktatási rendszerében és a rendvédelem-történeti kutatás jövőbeni feladatai.....	29.p.
0010 ŐRY Károly: A helyes magyarság- és nemzetudat kialakításának lehetőségei a rendőrtiszti képzésben.....	37.p.
0011 TÓTH Tihamér: A rendvédelem intézményrendszerének kialakulása és fejlődése.....	41-44.p.

Tradíció és korszerűség

II.évf.(1992) 3.sz.

0012 URBÁN Aladár: Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervek létrehozására.....	11.p.
0013 PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai.....	21.p.
0014 SAKÁLY Sándor: A két világháború közötti rendvédelmi szervek tevékenységének néhány jellemzője.....	29.p.
0015 KESERŐ István: A rendvédelmi szervek a második világháború idején és az azt követő években.....	35.p.
0016 BOBÁK Artúr: A rendőrség és a határőrség testületi napjainak alternatívái.....	43.p.
0017 KORINEK László: A korszerűség kérdése rendvédelmi szerveink fejlesztésében.....	49.p.
0018 CSEREI Attila: Gondolatok a rendvédelmi testületek etikai hagyományairól (1867-1945).....	57.p.
0019 ZACHAR József: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szerveknél.....	65.p.
0020 HEGEDŰS Antal: Dél-magyarországi falurendészet 1848 előtt	75.p.
0021 ŐRY Károly: Rendvédelem-történeti oktatás a Rendőrtiszti Főiskolán.....	81.p.
0022 SÁNDOR Vilmos: Történelmi szemlélet a jövőendő határőrtiszti nemzedék felsőfokú képzésében.....	87.p.

0023 MOCSÁRI Sándor: Hagyományok és tapasztalatok felhasználása a rendőrtiszthelyettes képzésben.....	91-95.p.
--	----------

A dualista Magyarország rendvédelme

III.évf.(1993) 4.sz.

0024 KESERŐ István: Történelmi hűséggel. Társaságunk hároméves útja.....	3.p.
0025 ZACHAR József: A politikai irányzatok rendvédelmi koncepciói a dualizmus korában.....	8.p.
0026 PARÁDI József: A magyar királyi határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete....	21.p.
0027 SAKÁLY Sándor: A magyar királyi csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület.....	51.p.
0028 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	59.p.
0029 MEZEY Barna: A modern magyar polgári börtönügy alapjainak kialakítása a dualizmus első éveiben.....	70.p.
0030 SUBA János: A dualista Magyarország államhatárának változása 1868-1918 között.....	87.p.
0031 BENCZE László: Osztrák rendteremtés a forradalom leverése után.....	102p.
0032 KESERŐ István: A rendvédelmi szervek tisztí utánpótlása és tisztképzése a dualizmus időszakában.....	109p.
0033 BORSI József: "A közszolgálati ágak legterheesebbike..." Rendőrségkép a századforduló magyar sajtójában.....	126p.
0034 FORRÓ János: A csendőrség története. A csendőr őrs.....	132p.
0035 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918.....	152p.
0036 SÁGVÁRI György: Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmus-kori Magyarországon.....	161p.
0037 SALAMON Iván: A pénzügyőri egyenruha történetéből 1868-1947.....	170p.
0038 SZIKINGER István: A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmus korában.....	187-198p.

Háború, forradalom, trianon

IV.évf.(1994) 5.sz.

0039 MEZEY Barna: A kivételes hatalom.....	4.p.
0040 ZACHAR József: Az osztrák-magyar haderő rendfenntartó szerepe az első világháború idején...	7.p.
0041 PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világ-háború előtt.....	13.p.
0042 HESZTERA, Franz: Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850 bis 1993.....	18.p.
0043 HESZTERA, Franz: A csendőrség parancsnoklási rendszere 1850 és 1993 között.....	28.p.
0044 TÓTH László: A Képviselőházi Őrség születésének története.....	36.p.
0045 ŐRY Károly: A rendvédelmi szervek az első világháború, az őszirózsás forradalom és a proletárdiktatúra időszakában.....	42.p.

0046 SAKÁLY Sándor: Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége.....	55.p.	0070 SOMORJAI Béla: A Magyar Királyi Koronaőrség helytállása a korona és a koronázási ékszerek megőrzésében (1944-1945).....	94.p.
0047 JOÓ Gábor: A pénzügyőrség háborús feladatai....	59.p.	0071 SUBA János: A terület-visszacsatolások határkijelölő munkálatai 1938 és 1941 között.....	98.p.
0048 SUBA János: A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései.....	61.p.	0072 SAKÁCS Gábor: A rendőrképzés helyzete a két világháború között.....	104.p.
0049 BACSA Gábor: A magyar-jugoszláv (S.H.S.) határmegállapító bizottság működése 1921-1924.....	65.p.	0073 SAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.....	122-129p
0050 ZSIGA Tibor: A trianoni békeszerződés revíziója Nyugat-Magyarországon.....	71.p.	Háborúból diktatúrába VI.évf.(1996) 7.sz.	
0051 ERNYES Mihály: A közrend és a közbiztonság helyzete Baranya megyében a szerb megszállás idején...	74.p.	0074 BACSA Gábor: Határőrizet a Dráva mentén a Muraköz megszállása után.....	6.p.
0052 HEGEDŰS Róbert: A magyar biztonságpolitika 1912-1925.....	76.p.	0075 DETNÉ LÉGRÁDY Ilona: A Vám- és Pénzügyőrség 1940 és 45 között.....	12.p.
0053 BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912 és 1926 között.....	80.p.	0076 ERNYES Mihály: A rendőrség újjászervezése Pécs-Baranyában 1944-1946.....	17.p.
0054 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek újjászervezése és tevékenysége az első világháború és a forradalmak után (1919-1924).....	83.p.	0077 FAZAKAS László: A Nemzetgyűlési Őrség és a köztársasági elnök testőrsége szervezete és tevékenysége 1945-1950.....	24.p.
0055 KOMÁROMI Gábor: A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti változásai 1919 és 1925 között.....	90.p.	0078 GÁSPÁR László: A határőrizet szervezeti változásai 1945 és 1950 között.....	29.p.
0056 SAKÁLY Sándor: Egy életút vázlata Osváth László	92-95p.	0079 KESERŰ István: Rendőrség és csendőrség Magyarország hadba lépésétől a hadműveletek befejezéséig.....	35.p.
A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme V.évf.(1995) 6.sz.		0080 KISS István Géza: A magyar rendvédelem-történet hagyományai, muzeális emléktárgyainak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása egy leendő magyar rvt. Múzeumban.....	46.p.
0057 BACSA Gábor: Határrend és határforgalom Magyarország déli határán (1921-1941).....	5.p.	0081 LŐRINCZ József: Büntetőpolitika és börtönügy a koalíciós korszakban (1945-1949).....	52.p.
0058 BONHARDT Attila: Egy rendvédelmi szerv mögé rejtett honvédségi alakulat rövid története (A M. Kir. Államrendőrség központi újonciskolája).....	12.p.	0082 MEZEY Barna: Törvényesség és rendvédelem Magyarországon (1945-1949).....	63.p.
0059 BOTOS János: A Magyar Királyi Belügyminisztérium és egy klasszikus belügyminiszter a két világháború között....	16.p.	0083 NAGY György: A határforgalom és ellenőrzése 1945-1950 között.....	68.p.
0060 FAZAKAS László: A Magyar Királyi Testőrség, a Magyar Királyi Koronaőrség és a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség a két világháború között.....	27.p.	0084 PARÁDI József: A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után.....	80.p.
0061 JOÓ Gábor: A vámhivatalok és a pénzügyőrség a két világháború között.....	39.p.	0085 RAVASZ István: A Kárpát-medence hadászati jelentősége a II. világháború végéig.....	90.p.
0062 KEDVES Gyula: Paraszti fegyverből díszjelvény (a testőr- illetve koronaőr-alabárd kialakulásának története)	48.p.	0086 SUBA János: Magyarország határainak kijelölése az 1947. évi párizsi békeszerződés alapján..	98-107p.
0063 KISS István Géza: A déli határőrizet kialakulása és sajátosságai Trianon után.....	51.p.	A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig VII.évf.(1997) 8.sz.	
0064 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918.....	56.p.	0087 BACSA Gábor: A csendőrség részvétele Zala megye határőrzetében.....	5.p.
0065 MEZEY Barna: Rendvédelmi jog a két világháború között.....	61.p.	0088 CSAPÓ Csaba: A Magyar Királyi Csendőrség fegyverhasználati jogáról 1881-1914	12.p.
0066 PARÁDI József: A magyar állam határőrzete a két világháború között.....	64.p.	0089 CSÓKA Ferenc: Csendőrség és hírszerzés 1930-1945.....	17.p.
0067 RÁCZ Lajos: A fővárosi rendőrség működése a két világháború között.....	76.p.	0090 DOMOKOS Sándor: A Kanadai Királyi Lovas Csendőrség.....	21.p.
0068 RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai.....	81.p.	0091 ERNYES Mihály: Pandúrság helyett csendőrség Baranyában.....	27.p.
0069 SÁGVÁRI György: A rendvédelmi testületek egyenruházata a két világháború között Magyarországon	89.p.		

0092 FAZEKAS Csaba: A csendőrség és a történelmi egyházak kapcsolatai a Horthy-korszakban az el nem ismert felekezetek kezelése tükrében.....	34.p.	0115 SIMON Ferenc: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati teendői a vagyonbiztonság ellen irányuló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében..	45.p.
0093 FORRÓ János: A csendőrkerület rendvédelmi tevékenységének értékelése.....	41.p.	0116 SUBA János: A m. kir. Honvédség és az rv. szervek feladatai a Magyarországon átmenő német vasúti szállítmányok szabotázs elleni védelmében a II. vh. alatt.....	49.p.
0094 KAISER Ferenc: Az őrs mindennapi élete.....	46.p.	0117 SZABÓ József János: Egy vádalku tanulságai a XIX. század magyar bűnüldözésében.	61.p.
0095 KESERŐ István: A Magyar Királyi Csendőrség a második világháború hadműveleteiben.....	57.p.	0118 SZIKINGER István: A gazdaság védelmének tapasztalatai Németországban.....	64.p.
0096 KISS Gábor: Csendőrök az emigrációban.....	60.p.	0119 KISS István Géza: A vámhivatalok a két világháború közötti Magyar Királyságban.....	72.p.
0097 KISS István Géza: A Magyar Királyi Csendőrség hagyományai, muzeális emléktárgyainak őrzési helyei hazánkban és külföldön.....	62.p.	0120 ÖRY Károly: A Vörös Őrség gazdaságvédelmi feladatai.....	78.p.
0098 KOVÁCS Jenő: Hadifogságom éveiről.....	68.p.	0121 PARÁDI József: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és Vámhivatalok.....	82.p.
0099 LUGOSI József: A Wernld fegyverek.....	73.p.	0122 SALAMON Iván: Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1868-1993.....	86.p.
0100 ÖRY Károly: Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig (A francia csendőrség történeti előzményei).....	75.p.	0123 BACSA Gábor: Gazdaságvédelem az 1920-as években a déli határ mentén.....	92.p.
0101 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918.....	78.p.	0124 KESERŐ István: A határőrség szerepe az ország gazdaságának védelmében.....	100.p.
0102 RAVASZ István: Csendőrpuccs vagy zászlószentelés? A budapesti deportálások leállítása.....	84.p.	0125 KOVÁCS Gyula: A magyar határőrség aktuális gazdaságvédelmi feladatai a határforgalom ellenőrzésében	103.p.
0103 SALLAI János: A határszéli csendőrség fegyverhasználata.....	88.p.	0126 NAGY György: A magyar határőrizet (kiemelten a hforg. ell.) szervek gazdasági rendvédelmi feladatainak jellemző sajátosságai a '40-es évek második felétől.....	107.p.
0104 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az északi demarkációs vonalon 1919-1923.....	91.p.	0127 SALLAI János: A Magyar Királyi Vámőrség gazdaságvédelmi feladatainak tükröződése a korabeli szabályzatokban.....	111-112p
0105 SZAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.....	95.p.		
0106 SZELEI József: Katonából csendőr, csendőrből járőrvezető.....	103.p.		
0107 ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből.....	105.p.		
0108 ZEIDLER Sándor: A m. kir. Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei.....	110-112p		
Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században. VIII.évf.(1998) 9.sz.		A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. század magyar rendvédelmére IX.évf.(1999) 10.sz.	
0109 Joó Gábor: Emlékezés gróf Lónyai Menyhért pénzügyminiszterre.....	13.p.	0128 BACSA Gábor: A tájékoztató ("T") szervek és a Magyar Királyi Vámőrség.....	5.p.
0110 KISS István Géza: A Magyar Királyi Pénzügyőrség feladatai a gazdasági rendvédelemben a két világháború közötti időszakban.....	15.p.	0129 TAMÁSKA Endre: Egy csendőrőrs országos tekintélye.....	12.p.
0111 KÖVESI László: Rendőri nyugdíjpénztárak tegnap és ma, szociális gondoskodás.....	24.p.	0130 BOBÁK Artúr: A magánnyomozás története	19.p.
0112 PARÁDI József: A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban.....	26.p.	0131 BOTOS János: Szemere Bertalan, az első felelős magyar kormány belügyminisztere.....	33.p.
0113 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkerület teendői a vagyon elleni bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.....	32.p.	0132 CSAPÓ Csaba: Gr. RÁDAY Gedeon és a szegedi királyi biztosság.....	37.p.
0114 KAISER Ferenc: A csendőr őrs gazdaságvédelemmel kapcsolatos feladatai a két világháború között.....	39.p.	0133 DAVOLA József: A katonai rendőrség bemutatása.....	40.p.
		0134 DOMOKOS Sándor: A polgári rendőrség korszerű alapelvei.....	45.p.
		0135 FAZAKAS László: Szemere Bertalan ifjú évei	48.p.
		0136 GEHARDT, Helmut: Die Österreichische Gendarmerie in der XX. Jahrhundert.....	53.p.
		0137 KESERŐ István: A rendvédelmi szervek újjászervezése 1919 és 1924 között.....	59.p.

0138 KISS István Géza: Szociális kérdések és azok megoldásai a Magyar Királyi Pénzügyőrségben.....	66.p.	A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában X.évf.(2000) 12.sz.	
0139 KÓSA László: Rendőrség Budán, Pesten és Buda- pesten 1849 és 1882 között.....	71.p.	0164 DÁNOS Valér: Rendőrség és szociológia avagy rendőrszociológia.....	5.p.
0140 KÓSA László: A közúti közlekedés rendjének sza- bályozása 1872-től napjainkig, különös tekintettel Buda- pestre.....	77.p.	0165 FINSZTER Géza: Honvédelem - rendvédelem	8.p.
0141 KÖVESI László: Szociálpolitikai érzékenység a rendőri és a BM szerveknél 1990-től napjainkig.....	88.p.	0166 NAGY György: Kapcsolatkeresés a rendé- szet, a rendvédelem és a határrendészet között.....	15.p.
0142 LÓRINCZ József: Szemere Bertalan és a börtönügy	95.p.	0167 PARÁDI József: A rendvédelmi diszciplína Magyarországon.....	23.p.
0143 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme (1867-1919).....	98.p.	0168 SUBA JÁNOS: A kartográfia és a rendvédelem	26.p.
0144 RAVASZ István: A nyilas rendvédelmi testületek...	148.p.	0169 ZACHAR József: Rendvédelem és történelemtudo- mány.....	34.p.
0145 SALLAI János: Francia, osztrák, magyar csendőr- ség fegyverhasználat a XIX. században.....	154.p.	0170 BACSA Gábor: A határőrizeti szervek együttműködése a lakossággal, a rendvédelmi szervekkel és a hatóságokkal 1920-1940 között (Szemelvények Zalából).....	38.p.
0146 SIMON Ferenc: Egy kiérdemelt emlékbélyeg és egy nem érdemelt megbélyegzés története.....	160.p.	0171 CSAPÓ Csaba: A Csendőrség és a városok (1881-1914).....	43.p.
0147 SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelme a XVIII-XIX. században.....	164.p.	0172 DAVOLA József: A tábori csendőrség, mint a Katonai Rendőrség elődje.....	49.p.
0148 SUBA János: A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX.-XX. században.....	167.p.	0173 ERNYES Mihály: A véderő alkalmazása rendvédelmi feladatokra a dualizmus időszakában Pécsett.....	55.p.
0149 SZIKINGER István: Az angolszász rendvédelem fejlődésének tendenciái a XIX. századtól napjainkig.....	174.p.	0174 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrke- rület kapcsolata a közigazgatással.....	58.p.
0150 SZÜCS János: A francia csendőrség helye, felada- tai napjainkban.....	189.p.	0175 GEBHARDT, Helmut: Die militärische Orga- nisation der österreichischen Gendarmerie von 1849 bis 1918.....	62.p.
0151 VASS Ferenc: A magyar útlevélrendészet történe- tének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig.....	192.p.	0176 KÁLMÁN Zsolt — KÓSA László: A rend- őrség és az önkormányzatok kapcsolata a rend- szerváltás utáni években.....	65.p.
0152 ZACHAR József: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei.....	202-206p.	0177 KESERŐ István: Együttműködés a Határőr- ség és egyéb szervek között (1945-1949).....	68.p.
Szabad mozgás a Kárpát-medencében X.évf.(2000) 11.sz.		0178 KISS István Géza: A Magyar Királyi Pénzügy- őrség helye és szerepe a kikötői rendszabályok betartá- sában valamint a csempészet megakadályozásában....	73.p.
0153 BACSA Gábor: Magyar és jugoszláv optások ha- tárátlépése.....	10.p.	0179 PARÁDI József: A rendvédelem, közigazga- tás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a másod- dik világháborúig.....	79.p.
0154 BENCsik Péter: Az útlevélügy jogi szabályozásá- nak változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941..	15.p.	0180 RAVASZ István: A német szövetségi rend- szer a II. világháború időszakában.....	88.p.
0155 CSAPÓ Csaba: Utazási okmányok az 1880-as években...	19.p.	0181 SIMON Sándor: Cegléd városában: a helyi közigazgatás és a rendvédelem kapcsolata a neo- abszolutizmus és a dualizmus időszakában.....	95.p.
0156 DAVOLA József: A Magyar Királyi Csendőrség ha- tárőrizeti feladatai 1912-ben.....	21.p.	0182 STEIB György: Az 1956-os Nemzetőrség és a közhatalom kapcsolata Bonyhádon.....	98.p.
0157 KISS István Géza: A határszéli Magyar Királyi Pénzügyőr szakaszok áttelepítése a területi visszacsato- lások után.....	24.p.	0183 SUBA János: A polgári Magyarország közi- gazgatási beosztásának alakulása, a határváltozá- sok tükrében 1867 és 1941 között.....	102-107p
0158 NAGY György: A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig. A határforgalom.....	35.p.	A közbiztonság közös európai örökségünk XI.évf.(2005) 13.sz.	
0159 PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között.....	42.p.	0184 BEBESI Zoltán: A kábítószer fogyasztás Ma- gyarországon.....	5.p.
0160 RAVASZ Dezső: A magyar-román határ hivatalos és nem hivatalos átjárhatósága.....	54.p.		
0161 SUBA János: Utazási okmányok az I. és a II. világ- háborúban.....	57.p.		
0162 SUBA János: A budapesti folyamat története.....	68.p.		
0163 ZINNER Tibor: Az embertelen kollektivitás diada- la: A magyarországi németek 1945 utáni kitelepítése....	72-87.p.		

0185 BENCsik Péter: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941.....	15.p.	0210 NAGY György: Egy történelmi kuriózum, gróf SZÉCHENYI István 1834. évi egyik utazásának dokumentuma.....	77.p.
0186 BODA József: A magyar rendvédelmi erők szerepe a békefenntartásban.....	27.p.	0211 NAGY József: A magyar határőrség tevékenysége a csehszlovákiai bevonulás időszakában.....	79.p.
0187 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	31.p.	0212 PARÁDI József: Az európai rendvédelem története.....	85.p.
0188 FAZAKAS László: Testőrségek, koronaőrségek, képviselőházi őrség 1867-1945.....	36.p.	0213 PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.....	91.p.
0189 GÁSPÁR László: A határőrség szervezeti változásai 1945-1956.....	50.p.	0214 PARÁDI József: A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével.....	95.p.
0190 KÓSA László – GOMBÁR Noémi: A bűnözés területi megoszlása a Kaposvári Rendőrkapitányság területén.....	55.p.	0215 SUBA János: A történelmi Magyarország államhatáráról szóló törvények.....	102.p.
0191 NAGY György: A magyar állami határrendőrség 1945-1946. évi újjászervezése.....	64.p.	0216 SUBA János: Az államhatár és határjelei.....	120.p.
0192 NAGY József: A BM Határőrség helye, szerepe, szervezetének változásai a szocialista államhatalomban 1957-től az 1980-as évek végéig.....	78.p.	0217 SUBA János: Államhatár elméletek a XIX.-XX. századi szakirodalomban.....	127.p.
0193 PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950.....	84.p.	0218 SUBA János: A honvédelmi határsáv Magyarországon 1939-1945 között.....	133.p.
0194 PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyarországi rendőrségei 1867-1919.....	97.p.	0219 SZABÓ József János: Határőrség alakulatok szerepe az Árpád-vonal védelmében.....	140.p.
0195 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945.....	105.p.	0220 ZACHAR József: A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem.....	146-149p.
0196 SUBA János: Felvidék határa 1938-1944.....	114.p.		
0197 SUBA János: Magyar-horvát határszéli forgalom 1941-1945.....	127.p.		
0198 SUBA János: A szocialista határőrizet egyik eszköze, az aknazár.....	139.p.		
0199 TEKE András: Őrzés mint tevékenység a rendészet, rendvédelem rendszerében.....	144-149.p.		
Az ezeréves magyar rendvédelem XI.évf.(2005) 14.sz.		REPERTÓRIUM 1990-2000, 1-12. szám XI.évf. (2006) 1. különszám	
0200 BODA József: Transformation-Coordination of Police In The Security Sector Reform Context. [A Rendőrség átalakítása-vezetése a biztonsági szektor reformjának tükrében].....	5.p.	Előszó.....	5.p.
0201 BOTOS János: Szemere Bertalan az első felelős magyar kormány belügyminisztere.....	15.p.	Bemutatkozik a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.....	8.p.
0202 CSAPÓ Csaba: RÁDAY Gedeon és a szegedi várbörtön foglyai.....	19.p.	A periodika szerkesztői.....	13.p.
0203 ERNYES Mihály: Ezer éves rendvédelem a rendőrségek államosítása tükrében.....	23.p.	A repertórium felépítése.....	15.p.
0204 FAZAKAS László: A korona őrzése, a korona örök, a koronaőrség.....	34.p.	Tanulmányok megjelenés szerint.....	18.p.
0205 FORRÓ János: A Kádár rendszer Belügyminisztériuma.....	47.p.	Tanulmányok szerzők szerint.....	27.p.
0206 GÁSPÁR László: A magyar határőrizet fejlődési tendenciái 1945-1949.....	50.p.	Tanulmányok cím szerint.....	41.p.
0207 GEHARDT Helmut: Die Sicherheitsorganisation von 1918 bis 1938.....	54.p.	Tanulmányok kronológia szerint.....	50.p.
0208 LŐRINCZ József: A hazai büntetés-végrehajtás fejlődése a kiegyezéstől napjainkig.....	57.p.	Tanulmányok téma szerint.....	60.p.
0209 Maximilian EDELBACHER – Harald SEYRL: Die Wiener Polizei von der Österreichisch-Ungarischen Monarchie zur Republik.....	69.p.	Recenziók.....	79.p.
		Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században XII.évf.(2007) 15.sz.	
		0221 BACSA Gábor: Rendőrség Nagykanizsán 1920-ig, az államosításig.....	6.p.
		0222 BENCsik Péter: A kivándorlás jogi szabályozása 1903 és 1914 között.....	13.p.
		0223 ERNYES Mihály: A magyar rendőri szakirodalom kezdetei.....	32.p.
		0224 FAZAKAS László: A magyar Szent Korona őrzésének története 1945-től 2000-ig.....	45.p.
		0225 HEGEDŰS Ernő: A koronaőrzés történetének egyházi és bizalmi korszaka (1000-1464).....	59.p.

0226	HUDRA László: A budapesti Fiumei úti pénzügyőr laktanya. (Szemelvények az 1930-as és 1940-es évekből, különös tekintettel a Pénzügyőrségi Múzeum történetére).....	67.p.
0227	LŐRINCZ József: Harmonizációs törekvések és problémák a magyar börtönügyben a rendszerváltozás időszakában.....	75.p.
0228	NAGY György: A határrendészet, mint szervezet helyének keresése az államszervezet rendszerében.....	81.p.
0229	NAGY József: Határőrizetünkkel szembeni kihívások az 1990-es években.....	104.p.
0230	PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a II. vh-ig.....	125.p.
0231	PARÁDI József: Magyar Királyi Határrendőrség....	139.p.
0232	PARÁDI József: Az útlevélek és útlevél ellenőrző szervek a két világháború közötti Magyar Királyságban..	160.p.
0233	SIMON F. Nándor: Villantás egy témára: séta egy útlevél körül.....	170.p.
0234	SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelmi szerveinek dualizmuskori átalakítása és fejlesztése.....	176.p.
0235	SUBA János: Határcsendőr zászlóaljak 1919-1921. Áttérés a katonai határőrizetre.....	182.p.
0236	SUBA János: A magyar-jugoszláv határszakasz redemarkálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-jugoszláv határszakaszon 1931-ben)....	192.p.
0237	SUBA János: A magyar-román határszakasz redemarkálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-román határszakaszon 1937-ben).....	200.p.
0238	SUBA János: Határvadászok és az "ezeréves határ" (A m. kir. határvadászok szerepe a magyar-román határvonal Kárpátokban lévő szakaszának felülvizsgálatában 1941-ben).....	205.p.
0239	VARRÓ István. Rádióközvetítés az ungvári csendőriskolából: „Székely fiúkból nevelik a fiatal magyar csendőröket” – közvetítés az ungvári csendőriskolából.....	212-219p.
A rendvédelmi szakképzés története XIII.évf.(2007) 16.sz.		
0240	BACSA Gábor: A rendőrképzés 1945-1950.....	7.p.
0241	BENCSIK Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarországon és a szomszédos államok közt, 1898-1941...	15.p.
0242	BERKI Imre: Az 1956-57 évi sortűzek rövid története	25.p.
0243	BODA József: A nemzetközi oktatás és képzés története a magyar rendvédelmi szerveknél.....	33.p.
0244	BODA József: A terrorizmus rövid története.....	46.p.
0245	BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912-1926 között.....	52.p.
0246	ERNYES Mihály: A rendvédelmi szakkifejezések múltja	56.p.
0247	GÁSPÁR László: A határőrség képzési rendszerének változásai 1945-1956.....	65.p.
0248	KISS István Géza: A Magyar királyi Pénzügyőrség lökiképzése.....	71.p.
0249	NAGY Ákos Péter: A budapesti Rendőrtiszti Főiskola	77.p.
0250	NAGY György: A rendvédelem és a tudomány.....	85.p.
0251	PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítései rendszere 1867-1945.....	90.p.
0252	PARÁDI József: A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867-1945.....	94.p.
0253	PARÁDI József: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere.....	100.p.
0254	ifj. PERJÉSI György: A Magyar Királyi Csendőrség létszámalakulása 1938-1945.....	105.p.
0255	SÁGI Zoltán: Egyenruha, mint tradíció a magyar rendőrségnél.....	107.p.
0256	SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség létszámának tervezett felemelése 1918-ban.....	113.p.
0257	SUBA János: A magyar katonai vezetés elképzelése a határbiztosító csapatok megszervezésére 1918-ban	121.p.
0258	SUBA János: Honvédelmi határszolgálat.....	128.p.
0259	VARRÓ István Tamás: Hatvan éves a Magyar Királyi Csendőrség.....	140-146.p.
A rendvédelem humán viszonyai XIV.évf. (2008) 17.sz.		
0260	GÁSPÁR László: A kommunista párt káderpolitikájának érvényesítése a határőrségnél 1945-1956.....	13.p.
0261	ILLÉSFALVI Péter: A németek által megszállt Bánság helyzete 1941-ben, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának jelentései alapján.....	19.p.
0262	KÁLMÁN Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége Somogy vármegyében a megalakulástól 1903-ig.....	26.p.
0263	NAGY György: A Határrendőrség humán viszonyai 1945-1946.....	37.p.
0264	PARÁDI József: Viszontválasz FINSZTER Géza: „Honvédelem Rendvédelem” válaszcikkére....	51.p.
0265	PARÁDI József: A magyar rendvédelem szemlélyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.....	57.p.
0266	SÁGI Zoltán: A rendőrség egyenruházata a II. világháború befejezésétől a rendszerváltásig...	65.p.
0267	SUBA János: A határkijelölés humán faktora a XIX-XX. században.....	74.p.
0268	SUBA János: A magyar katonai közigazgatás elvei és szervezete a visszatért területeken 1938-1941.....	84.p.
0269	TURCSÁNYI Károly - HEGEDŰS Ernő: Légideszant alakulatok alkalmazásának történelmi előzményei a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.....	97.p.
0270	VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának jelölése 1867-1918.....	105.p.
0271	ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig.	116-137.p.
Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században XV.évf. (2008) 18.sz.		
0272	BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovaság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmusban.....	13.p.

0273 FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Ország-ház épületében és közvetlen környezetében.....	16.p.	0297 FORRÓ János: Csendőrségtörténeti kutatása-im tapasztalatai.....	38.p.
0274 HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra.....	20.p.	0298 JAKUS János: Az államhatár biztosításának problémái az ötvenes évek elején.....	44.p.
0275 OLASZ György — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rend-fokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezred-fordulóig.....	29.p.	0299 KÓSA László: A rendőrség és a határőrség együttműködése csapaterő alkalmazásával So-mogy megyében.....	54.p.
0276 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szer-veződései 1867-1945.....	64.p.	0300 NAGY György: A magyar határforgalom el-lenőrzésének sajátosságai 1945-2005.....	58.p.
0277 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben	88.p.	0301 NAGY László: A magyar Rendőrség-történe-ti Múzeum története.....	79.p.
0278 PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig.....	98.p.	0302 PARÁDI József: Tények és érzelmek egy hajdani magyar rendvédelmi testület története kapcsán.....	93.p.
0279 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri tér-figyelés a századfordulós Budapesten.....	113.p.	0303 PARÁDI József: A XIX-XX. századi magyar forradalmak rendvédelme.....	100.p.
0280 SIMON F. Nándor: A Munkásőrség karhatalmi feladatai...	125.p.	0304 SUBA János: A magyar - román határ pontosi-tása.....	108.p.
0281 SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarorszá-gon 1918-1920.....	131.p.	0305 SUBA János: Magyarország határán létesített műszaki záruk felszámolása 1956-ban.....	115.p.
0282 SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hát-országban 1917-ben.....	143.p.	0306 TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő: A magyar és a szovjet légideszant- és légiszállító csapa-tok tevékenysége az 1956-os forradalomban.....	120.p.
0283 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak meg-jelölése 1918-1947.....	156-166.p.	0307 VEDŐ Attila: A '90-es évek politikai változásai-nak hatása határmegjelölésünkre és határjeleinkre...	129-137.p.
Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában XVI.évf. (2009) 19.sz.		A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században XVIII.évf. (2010) 21.sz.	
0284 BALLA Tibor: Katonai alakulatok karhatalmi bevetései Magyarországon 1918-ban.....	13.p.	0308 BODA József: A magyar rendvédelmi béke-fenntartás humán története.....	13.p.
0285 ERNYES Mihály: Szerb impérium Baranyában 1918-1921.....	18.p.	0309 FORRÓ János: Cigányság és közbiztonság Székesfehérvárott 1867-1945.....	24.p.
0286 FORRÓ János — HIBÁCSKÓ Ferenc: Adalékok a karha-talom történetéhez.....	51.p.	0310 GÁSPÁR László: A magyar határőrizet válto-zásai 1945-1956.....	27.p.
0287 KÁLMÁN Zsolt: Somogy vármegye bűnüldözési ta-pasztalatai a kiegyezéstől az I. vh-ig.....	60.p.	0311 HEGEDŰS Ernő: Katonai erők rendvédelmi szerepkörben. Légidesszant alakulatok a terror-izmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.....	43.p.
0288 PARÁDI József: A csendőrség magyarországi története..	64.p.	0312 KÖVESI László: Az Első Rendőri Kiegészítő Nyugdíjpénztár elődszervezetei.....	54.p.
0289 PARÁDI József: A rendvédelem védelmében.....	89.p.	0313 Nagy György: Határőrség 1957-2007.....	57.p.
0290 SOM Krisztián: A Magyar Királyi Folyamőrség (ha-tár) átléptető bélyegzői.....	100.p.	0314 PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem.....	66.p.
0291 SUBA János: Magyarország területi integritásának hely-reállítása 1919-1920.....	105.p.	0315 PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme.....	85.p.
0292 SUBA János: Magyarország trianoni határainak térképei 1920-1925.....	114.p.	0316 PARÁDI József: A Magyar Királyság határ-rendőrsége.....	101.p.
0293 TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő: Légidesszant alakulatok rendvédelmi szerepkörben.....	123.p.	0317 SIMON F. Nándor: A Munkásőrség létrehozása	117.p.
0294 Károly TURCSÁNYI — Ernő HEGEDŰS: Airborne troops in the context of public security.....	130.p.	0318 SUBA János: Az Országos Hadigondozó Hivatal	123.p.
0295 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölé-se 1947-től napjainkig.....	137-152.p.	0319 SUBA JÁNOS: A Védhírszerzőszolgálat kiépítése.	140-147.p.
A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre XVII.évf. (2009) 20.sz.		Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre XIX.évf. (2010) 22.sz.	
0296 BENCsik Péter: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915.....	13.p.	0320 BENCsik Péter: A határszéli gazdasági (kettős-birtokos) forgalom megszűnése 1945-1950.....	13.p.

0321 CHVOJKA Michael (ford.: ARTNER Ramona): Ahogyan a Habsburg-birodalom örökös tartományaiban gróf Joseph SEDLNITZKY rendőrfőnök irányításával az államrendőrség az egyetemi hallgatók egyleteivel foglalkozott.....	20.p.	0345 DAVOLA József : Fényképezés a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	18.p.
0322 CHVOJKA Michael : Die Betrachtung- und Vorgehensweise des Polizeipräsidenten Sedlnitzky gegenüber den Burschenschaften.....	25.p.	0346 FORRÓ János : A Magyar Királyi Csendőrség és a fejér vármegyei zsidó deportálás.....	23.p.
0323 FORRÓ János : Milyen legyen a jövő rendőrsége?	30.p.	0347 FORRÓ János : A székesfehérvári csendőrkerület küzdelme Fejér Vármegye közbiztonságáért 1884-1945.....	32.p.
0324 FORRÓ János : A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata.....	46.p.	0348 MARKÓ György : Csendőrtisztek a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének bírósága előtt	73.p.
0325 HEGEDŰS Ernő : Terrorelhárító erők szervezése a rendvédelmi szervezeteknél és a légideszant csapatoknál.....	55.p.	0349 PARÁDI József : A Magyar Királyi Csendőrség szervezete.....	80.p.
0326 PARÁDI József : A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században.....	60.p.	0350 PARÁDI József : A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei.....	91.p.
0327 PARÁDI József : A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.....	77.p.	0351 PARÁDI József : A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrizetében.....	100.p.
0328 PARÁDI József : A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945.....	92.p.	0352 SUBA János : 1918 forró nyara és a Magyar Királyi Csendőrség.....	119.p.
0329 SUBA János : Határkijelölés, határkitűzés 1867-1945..	115.p.	0353 SUBA János : A Magyar Királyi Csendőrség és a vasútbiztonság 1917-1918.....	126.p.
0330 SUBA János : A határkiigazítás feltételeinek megteremtése a dualista Magyarországon.....	125.p.	0354 SZAKÁLY Sándor : Akik a Magyar Királyi Csendőrséget — 1938 és 1945 között — vezették.	136.p.
0331 TAKÁCS Gyula : Leszerelés és hadseregszervezés Magyarországon 1918 novemberében.....	135-139.p.	0355 ZÉTÉNYI Zsolt : A Magyar Királyi Csendőrség és a csendőrök jogállása 1945-ben és azután. (Egy elfelejtett szervezet és jelmondat: „Híven, becsülettel, vitézül!”).....	155-165.p.
A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek XX.évf. (2011) 23.sz.		A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk XXII.évf. (2012) 25.sz.	
0332 Csiha Gábor : A szolgálati viszonyt és a rendfokozatot érintő mellékbüntetések Magyarországon a XIX-XX. században.....	13.p.	0356 BERKI Imre : A magyar határőrizet újjászervezése 1946-ban.....	13.p.
0333 DAVOLA József : Magyar rendfenntartók a világban...	27.p.	0357 CSAPÓ Csaba : Erdély csendőrsége az átmenet éveiben 1867-1881.....	27.p.
0334 FORRÓ János : A Kádár-rendszer rendvédelmi szervezetei a BM. Karhatalom és a Készenléti Rendőr Ezred.....	36.p.	0358 GÁSPÁR László : A második világháború utáni magyar határőrizet változásai.....	32.p.
0335 FORRÓ János : A magyar rendvédelem 1867-1968....	60.p.	0359 NAGY Ákos Péter : Quies custodiet ipsos custodes, azaz ki őrzi az őrzőket?.....	53.p.
0336 LÓRINCZ József : Börtönügyünk a hanyatló Kádárkorszakban.....	78.p.	0360 NAGY Ákos Péter : A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat megalakulása és tevékenységének kialakítása a rendszerváltás folyamatában.....	58.p.
0337 LÓRINCZ József : Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában.....	91.p.	0361 NAGY József : A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958-1990.....	67.p.
0338 PARÁDI József : Kontinuitás és újrakezdés a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben.....	99.p.	0362 PARÁDI József : Magyar rendvédelem 1867-1914.....	79.p.
0339 PARÁDI József : Rendvédelem-karhatalom 1867-1945	111.p.	0363 PARÁDI József : A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945.....	84.p.
0340 PARÁDI József : A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945.....	124.p.	0364 PARÁDI József : A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség.....	102.p.
0341 SUBA János : A trianoni határ északi határszakaszának határjellegétől való megfosztása 1938-ban.....	144.p.	0365 SOM Krisztián : Rendvédelem-történet a numizmatikában.....	111.p.
0342 SUBA János : Magyarország északi határszakaszának redemarkációs munkálatai 1947-1953.....	155.p.	0366 SUBA János : A császári csendőrség tiszti kara 1849-1868.....	116.p.
0343 SZABÓ József János : Határvasdász zászlóaljnak a Keleti-Kárpátok védelmi rendszerében 1940-1941.....	165-177.p.	0367 SUBA János : Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban.....	129-136.p.

**Csendőrség Ausztria-Magyarországon,
illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.**
XXI.évf. (2011) 24.sz.

344 BODA József : Az európai csendőri erő, avagy egy új békefenntartó alakulat születése.....	13.p.
--	-------

**Militarizmus és demilitarizmus
a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében**
XXII.évf. (2012) 26.sz.

0368 ARTNER Ramona: Egy közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.....	13.p.
0369 ARTNER Ramona: Hírszerzés a dualizmus kori Magyar Királyságban.....	19.p.
0370 CSAPÓ Csaba — PARÁDI József: Az államfő magyarországi védelme az Osztrák-Magyar Monarchiában.....	27.p.
0371 FORRÓ János: Rendvédelmi szervezetek sajátos tevékenysége háborús helyzetben Fejér vármegyében 1944 őszétől 1945 tavaszáig.....	35.p.
0372 NAGY Ákos Péter: A magyar rendvédelem belbiztonsági szolgálata 1945-1990.....	44.p.
0373 NAGY Ákos Péter: A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata 2000-2010.....	59.p.
0374 PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében.....	66.p.
0375 PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.....	81.p.
0376 PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.....	105.p.
0377 SUBA János: Szovjetunió és Magyarország közötti határvonal kitűzése 1947-1949.....	120.p.
0378 SZIKINGER István: A magyar rendvédelmi jog alapjai.....	133.p.
0379 SZIKINGER István: Rendvédelmi jog a dualizmus korszakában.....	141-157.p.

**A XIX-XX. századi magyar állam
nemzetbiztonsági szervezetei**
XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz.

0380 ARTNER Ramona: A Magyar Királyi Csendőrség és a városok.....	13.p.
0381 ARTNER Ramona — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai.....	23.p.
0382 BODA József: A katonai rang és függelmi rendszer a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál.....	41.p.
0383 FÓRISZ Sándor: Rendvédelmi elvárások tükröződése négy ország rendőrtisztképzésében.....	65.p.
0384 FORRÓ János: Fejér vármegye közbiztonság-története 1688-1884.....	77.p.
0385 HEGEDŰS Ernő: A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei.....	89.p.
0386 JAKUS János: A magyar rádió-és rádióelektronikai felderítés szervezeti változásai 1990-ig.....	101.p.
0387 KESERŰ István: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956.....	111.p.
0388 NAGY Ákos Péter: Adalékok a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata nemzetközi tevékenységének történetéhez.....	129.p.
0389 PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza.....	141.p.
0390 PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában.....	155.p.

0391 SOM Krisztián: A német gyarmatok rendvédelmi erői.....	161.p.
0392 SUBA János: „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921.....	169.p.
0393 SZÉKELY Zoltán: Repülők és határok régen és ma.....	179.p.
0394 SZIKINGER István: A magyar rendvédelmi jog 1919-1944.....	187-198.p.

**A magyar rendvédelem, légiközlekedés, felderítés
a XIX-XX. században**
XXXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz.

0395 BALOGH Péter: A magyar katonai rádiófelderítés története.....	15.p.
0396 BODA József: A magyar katonai ejtőernyőzés 75 éve.....	27.p.
0397 BOTZ László: A Magyar Néphadsereg szerepvállalása a dél-vietnámi Nemzetközi Felügyelő és Ellenőrző Bizottság munkájában 1973-1975.....	41.p.
0398 FÓRISZ Sándor: Határprovokációk a magyar-jugoszláv államhatáron 1950-1951.....	47.p.
0399 HEGEDŰS Ernő - FRÖCHLICH Dávid: Katonai erők rendvédelmi szerepkörben.....	55.p.
0400 KESERŰ István: A magyar határőrizet 1945-1990.....	63.p.
0401 NAGY György: Az első magyar határrendőrség.....	87.p.
0402 NAGY József: A magyar határőrizet változásai 1958-1990.....	97.p.
0403 OLASZ Lajos: A légi csendőrség Magyarországon.....	105.p.
0404 PARÁDI József: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919.....	121.p.
0405 PERÉNYI Roland: A fővárosi rendőrség tagjainak II. világháború alatti tevékenysége az igazoló bizottsági iratok.....	147.p.
0406 SZIKINGER István: A magyar rendvédelmi jog 1945-1989.....	153.p.
0407 TÖMÖSVÁRY Zsigmond: Egy kevésbé ismert katonai attasé: NÉMETH Dezső vezérkari ezredes.....	165.p.
0408 VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején.....	170.p.
0409 VEDÓ Attila: A Francia Nemzeti Csendőrség a két világháború között.....	185-197.p.

A tűzoltóság története
XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz.

0410 BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése.....	15.p.
0411 BERKI Imre: A magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai.....	25.p.
0412 GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenítése FESZTY Árpád művészetében.....	35.p.

0413 HADNAGY Imre József : A magyar tűzoltó szervezetek története.....	43.p.
0414 KISS András : Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában.....	51.p.
0415 LINDNER Gyula : Megjegyzések a Római Birodalom tűzvédelméhez.....	67.p.
0416 OLASZ Lajos : A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években.....	75.p.
0417 PARÁDI Ákos : Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945.....	85.p.
0418 RÉTI Rezső : József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke.....	111.p.
0419 SCHIMPF Gerard : A bécsi tűzoltóság 1683-1948..	119.p.
0420 TÁTRAI Zsuzsanna : Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.....	125-130.p.

**A magyar rendvédelem
a kivételes hatalom időszakában
XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz.**

0421 ARTNER Ramona : Az osztrák csendőrség 1848-1938.....	15.p.
0422 ARTNER Ramona : A bajor csendőrség a XX. század húszas éveiben.....	23.p.
0423 FORRÓ János : A magyar csendőrség Kelet-Dunántúl román megszállásakor.....	31.p.
0424 FRÖCHLICH Dávid — HEGEDŰS Ernő : Forgópisztolyok a honvéd lovasságnál és a Magyar Királyi Csendőrség lovas szervezeti elemeinél.....	43.p.
0425 PARÁDI Ákos : Ludovikai indítvány a magyar csendőrség létrehozására.....	51.p.
0426 PARÁDI Ákos : Hivatás-történet gondozás a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	55.p.
0427 PARÁDI József : A Császári Királyi Csendőrség Magyarországon.....	61.p.
0428 PARÁDI József : A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete.....	71.p.
0429 PARÁDI József : A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete.....	81.p.
0430 PARÁDI József : Határőrség, rendőrség, humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában.....	99.p.
0431 SUBA János : A Magyar Királyi Csendőrség és a területvisszacsatolások.....	119.p.
0432 VEDÓ Attila : Rádió a Magyar Királyi Csendőrség szolgálatában.....	131.p.
0433 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi fellépésének gyakorlata.....	143.p.
0434 VEDÓ Attila : A haderő karhatalmi tevékenysége 1867-1918.....	155-165.p.

25 év

**a magyar rendvédelem-történet szolgálatában
XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz.**

0435 ERNYES Mihály : Rendvédelem, rendvédelem-történet (fogalmi és tartalmi megközelítés)....	15p.
0436 MAGASVÁRI Adrienn : Vám- és adószedők a magyar pénzügyi igazgatásban az államalapítástól a kiegyezésig.....	39p.
0437 NYITRAI Endre : A szervezett bűnözés története.....	47p.
0438 OLASZ Lajos : Légi szuverenitás és légi ellenőrző szolgálat a HORTHY-korszakban.....	63p.
0439 PARÁDI József : A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület.....	77p.
0440 SOM Krisztián : Az 1937 M magyar útlevél és nemzetközi összehasonlítása.....	85p.
0441 B STENGÉ Csaba :A munkácsi rendőrség deffenzív és offenzív harcászati alkalmazása Kárpátalján 1939-ben.....	109p.
0442 SZABÓ Andrea : A magyar pénzügyőrképzés intézményi kereteinek fejlődése 1867-2011.....	117p.
0443 SZABÓ Szilárd : Az Evidenzbüro. Az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete 1850-1919	127p.
0444 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség közbiztonsági tevékenységének megszervezése 1881-1918..	171-190p.

**Rendvédelem-történet
a rendvédelem szolgálatában
XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz.**

0445 BENCsik Péter : Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1945 után.....	15.p.
0446 ERNYES Mihály : Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró.....	21.p.
0447 PARÁDI Ákos : Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában	45.p.
0448 RAVASZ István : A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel.....	51.p.
0449 SIMON F Nándor : A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai 1953-1995.....	69.p.
0450 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése.....	81.p.
0451 ZEIDLER Sándor : Testőrségi rendfokozatok polgári magyar állam időszakában.....	95-100.p.